

พัฒนาการของกีฬาว่าวไทย

ปริญญาานิพนธ์

ของ

มณฑิธร พัวไพบูลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**ห้องสมุด
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ**

พัฒนาการของกีฬาว่าวไทย

**ห้องสมุดวชิรญาณธรรม
ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย**

ปริญญาบัตร

ของ

มณเฑียร พัวไพบุลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๗๐

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
 ปรินญาณิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

.....ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

.....กรรมการ

เลขทะเบียน..... 842
 เลขหมู่..... 796.1
 21-98
 วัน เดือน ปี..... 21 ต.ค. 2530

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์
อุดม พิมพา ประธานควบคุมการวิจัย อาจารย์ชมพูนุช นาศิริรักษ์ กรรมการควบคุม
การวิจัย และอาจารย์อรุณ วรทอง กรรมการสอบ ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนแนะนำ
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ที่ได้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ลมูล รัตติกาล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีพย์ ประกอบสุข และ
อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ที่ได้กรุณาช่วยเหลือแนะนำในด้านการ
เขียนข้อมูล ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี และบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ให้
ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ณ ที่นี้ด้วย

คุณประโยชน์ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอกแก่ บิศา มารดา ครู
อาจารย์ พิมพ์พล พัวไพบุลย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนอ่านช่วยให้เขียนมีรากฐาน
ชีวิตอันดีมาคราวันนี้

มณฑิยา พัวไพบุลย์

ธันวาคม 2527

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	18
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	18
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	19
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	19
แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ	19
เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	20
เอกสารชั้นต้น	20
เอกสารชั้นรอง	20
การเสนอรายงาน	21
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	24
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	25
1 ความเป็นมาของการเล่นว้าว	30
กำเนิดกีฬาว้าว	30
ความมุ่งหมายของการเล่นว้าว	44
ประโยชน์ของว้าว	44
ค่านการเมือง	45
ค่านเศรษฐกิจ	49
ค่านสังคม	51

2	ความเป็นมาของกีฬาว่าวก่อนสมัยรัตนโกสินทร์	58
	การเล่นกีฬาว่าวในสมัยสุโขทัย	59
	ความสัมพันธ์ของการเล่นว่าวกับลักษณะของสังคมไทย ..	63
	ค่านิยมเมือง	63
	ค่านิยมสังคม	64
	จุดมุ่งหมายในการเล่น	66
	ระยะเวลาในการเล่น	66
	ประเภทและชนิดของว่าว	67
	การเล่นกีฬาว่าวในสมัยอยุธยา	69
	ความสัมพันธ์ของการเล่นว่าวกับลักษณะของสังคมไทย ..	70
	ค่านิยมเมือง	70
	ค่านิยมสังคม	72
	จุดมุ่งหมายในการเล่น	78
	ระยะเวลาในการเล่น	79
	ประเภทและชนิดของว่าว	79
3	กีฬาว่าวในสมัยรัตนโกสินทร์	80
	ความสัมพันธ์ของกีฬาว่าวกับลักษณะของสังคมไทย	80
	ค่านิยมเมือง	80
	ค่านิยมสังคม	82
	ในแง่ของการเล่น	82
	ในแง่ของทางศาสนา	84
	ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับมหาดหลวง	86

จุดมุ่งหมายในการเล่น	89
รูปแบบของวาวที่มีการเล่นในแต่ละภาคของประเทศไทย .	89
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์วาว	95
วิธีการประดิษฐ์	95
การประดิษฐ์วาวจุฬา	95
การประดิษฐ์วาวปักเป้า	101
การประดิษฐ์วาวตุ้ย ตุ้ย หรือ ตุ้ย ตุ้ย	106
การประดิษฐ์วาวรูปสัตว์	111
วาวผีเสื้อ	111
วาวงู	115
การประดิษฐ์วาวอื่น ๆ	119
วาวรูปดาว	119
ลักษณะของการเล่นกีฬา วาว โดยทั่วไป	123
ระยะเวลาในการเล่นวาวของแต่ละภาคในประเทศไทย .	124
การแข่งขันกีฬา วาว นั้น	125
การแข่งขันกีฬา วาว ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	126
การแข่งขันกีฬา วาว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	128
สนามแข่งขันวาวตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน	137
สนามวาวหน้าโรงพยาบาล (ประตูสามยอด)	137
สนามวาวสะพานเสี้ยวริมพระราชวังบวร	137
สนามวาววัดโคก (วัดพลับพลาไชย)	138

สนามว้าวอกวังสระปทุม (ประตูน้ำปทุมวัน) ..	138
สนามว้าววัดคอนบ้านทราย (แถวยานนาวาปัจจุบัน)	139
สนามว้าวหัวลำโพง	139
สนามว้าวสวนอนันต์ในคลองมอญ (จังหวัดธนบุรี ในสมัยก่อน)	139
สนามว้าวสะพานหัวตะเข้	140
สนามว้าวบางขุนพรหม	140
สนามว้าวสนามหลวง	140
สนามว้าวศาลาแดง	141
การจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันในปัจจุบัน	143
การจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันในต่างจังหวัด	143
การจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนัน ณ ห้องสนามหลวง	143
วิธีการแข่งขันกีฬาว้าวพนัน	146
กฎกติกาการแข่งขัน	158
การจัดตั้งสมาคมกีฬาไทย	181
ความเป็นมาของสมาคมกีฬาไทย	181
การดำเนินงานของสมาคมกีฬาไทยเกี่ยวกับการจัด การแข่งขันกีฬาว้าวพนัน	187
4 อิทธิพลของกีฬาว้าวจากต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย	189
อิทธิพลของกีฬาว้าวจากอินเดีย	189
อิทธิพลของกีฬาว้าวจากมาลายู	190
อิทธิพลของกีฬาว้าวจากจีน	193
อิทธิพลของกีฬาว้าวจากอินโดนีเซีย	195

บทที่	หน้า
5 สรุป วิเคราะห์ผล	197
บรรณานุกรม	203
ภาคผนวก	214

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า	
1	ลักษณะว่าวของจีนในครั้งแรกเริ่มที่อาจเป็นไปได้	36
2	ภาพแสดงการแพร่ขยายว่าวของจีนไปสู่ประเทศต่างๆ ก่อน พุทธศตวรรษที่ 21	38
3	ลักษณะว่าวในระยะแรกของจีน	41
4	ภาพเด็กกำลังเล่นว่าวจากม้วนกระดาษโดย ซู ฮัน ฉิน (Su Han-Chhen) ซึ่งคาดว่าวาดขึ้นในราวสมัย ราชวงศ์ ซุง (Sung) ซึ่งอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 1503 - 1823 หรือบางทีอาจจะหลังไปจากสมัย ราชวงศ์ซุงอีก	42
5	ลักษณะว่าวสมัยใหม่ของจีน	42
6	รูปแบบว่าวของชาวโปลินีเซียนเมื่อราว 2000 ปี	43
7	ว่าวสกอนนี่ที่กองทัพฝรั่งเศสใช้ในกองทัพเมื่อ พ.ศ. 2453 ..	48
8	ว่าวของเยอรมันที่ใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 1	48
9	ว่าวล่องที่ใช้ใน กริมสัน กรีด (Gibson Girl) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยังคงมีอยู่	48
10	ว่าวยกคนของญี่ปุ่นสร้างเมื่อราว พ.ศ. 2403	50
11	ว่าวยกคนขนาดใหญ่ของญี่ปุ่นชื่อ วัน วัน (Wan - Wan) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 20 หลา หางยาว 480 ฟุต น้ำหนักประมาณ 1 ตัน ใช้เชือกบังคับ 35 สาย	50
12	ส่วนหนึ่งจากสมุดบันทึกของ ฮาร์เกรฟ (Hargrave) ที่เขียนไว้เป็นหลักฐาน	56

13	วาวที่ใช้เป็นเครื่องมือตรวจอากาศของ ฮาร์เกรฟ (Hargrave) ใน พ.ศ. 2436	56
14	วาวกลองที่ใช้ในทางคานอุทุนิยมวิทยา	57
15	วาวคู่ย คู่ย	68
16	รูปแบบวาวของภาคตะวันออก	92
17	รูปแบบวาวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	93
18	รูปแบบวาวของภาคใต้	94
19	โครงวาวจุฬา	100
20	โครงวาวปักเป้า	105
21	โครงวาวคู่ย คู่ย	110
22	โครงวาวผีเสื้อ	114
23	โครงวาวงู	118
24	โครงวาวรูปดาว	122
25	ลักษณะของการวิ่งรอกของวาวจุฬา	130
26	ภาพการแข่งขันวาวพนันในงานฉลองกรมสมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนสวรรคโลกลักษณาวดี	133
27	ภาพงานการแข่งขันกีฬาพนันและผู้ที่ได้รับพระราชทาน รางวัลจากการแข่งขันในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว	134
28	พิธีเปิดงานประเพณีวาวไทย 2527 ณ ท้องสนามหลวง	145
29	วงพิณพาทย์ที่ใช้บรรเลงเพลงประกอบกริยาอาการของวาว ขณะที่กำลังต่อสู้กันอยู่ในอากาศ	145

ภาพประกอบ

หน้า

30	เครื่องประกอบว่าวจุฬา	149
31	เครื่องประกอบว่าวปักเป้า	150
32	รูปแบบว่าวมุหลันของชาวมาเลเซีย	192
33	รูปแบบว่าววงเคียนของชาวไทย	192
34	รูปแบบว่าวของชาวจีนโบราณที่มีลักษณะคล้ายกับว่าวจุฬา และว่าวปักเป้าของไทย	194
35	รูปแบบว่าวของไทยที่ได้รับแบบอย่างมาจากจีน	194
36	ว่าวนกของชาวไทยภาคใต้ซึ่งที่หัวว่าวทำเป็นรูปหัวนก และตีกอูด	196

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์อยู่ในฐานะที่เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ โดยทั่วไป แต่เนื่องจากมนุษย์มีคุณสมบัติพิเศษบางประการ จึงสามารถพัฒนาตนเองให้แตกต่างไปจากสัตว์ ดังนั้น พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสัญชาตญาณของสัตว์ ในมนุษย์จะมีลักษณะตรงกันข้าม มนุษย์จะมีสัญชาตญาณอยู่บางอย่างที่เรียกว่า แรงขับ ดังที่ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ชาวออสเตรียกล่าวไว้ว่า แรงขับหรือสัญชาตญาณของมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานมี 2 อย่าง คือ สัญชาตญาณแห่งการดำรงพันธุ์ ซึ่งเน้นแรงขับทางเพศ และสัญชาตญาณแห่งการทำลาย ซึ่งเน้นแรงขับทางด้านความก้าวร้าว แต่เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วพฤติกรรมต่าง ๆ ก็จะเปลี่ยนไปตามประสบการณ์และการเรียนรู้ สิ่งที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ต่างกับสัตว์ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ภาษาพูด โดยจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีคนหลายคนมาอยู่ร่วมกันและเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดแนวความคิดต่อกัน โดยการใช้เสียงที่กำหนดขึ้นเอง ภาษาจึงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และการใช้ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ได้มีอยู่ในสัตว์¹

อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีก กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ทั้งนี้เขาเชื่อว่ามนุษย์โดยสภาพธรรมชาตินิยมติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มนุษย์จึงได้อยู่ในสังคม² การที่จะเข้าใจถึงสังคมของมนุษย์ได้อย่างถ่องแท้ นั้นจึงต้องพิจารณาตัวของบุคคลหรือมนุษย์เสียก่อนว่ามนุษย์มีลักษณะพิเศษอะไรพอที่จะเป็นเครื่องชี้แนะให้เข้าใจถึงสังคมได้ เนื่องจากว่ามนุษย์แต่ละคนเป็น

¹ประสาธน์ หลักศิลา สังคมวิทยา หน้า 89

²อานนท์ อภิภากริม สังคมวิทยา หน้า 38

รากฐานของสังคม เมื่อทำการศึกษามนุษย์ในสังคมก็จะพบว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
ที่เข้าใจใจกันอย่างยากยิ่ง

ส่วนที่สำคัญของมนุษย์ที่จะทำให้เข้าใจสังคมที่แตกต่างไปจากสัตว์ทั้งหลาย
ก็คือ ลักษณะมูลฐานทางกายและทางชีววิทยา อันได้แก่

ประการแรก มนุษย์มีลักษณะของพฤติกรรมที่พิเศษยุ่งยากซับซ้อน อาทิ เช่น
ในค่านิยมของการกินอยู่หลับนอน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแตกต่าง
ไปจากสัตว์อื่น ๆ

ประการที่สอง มนุษย์มีความรู้ ความคิด ปัญญา และลักษณะแห่งการสร้างสรรค์
ประสิษฐ์คิดค้นอย่างกว้างขวาง มีความละเอียดอ่อนแห่งความรู้สึกแห่งอารมณ์ที่มีการ
แสดงออกมาทางบุคลิกลักษณะและส่ายคา สะท้อนออกมาทางวรรณคดีหรือศิลปวัฒนธรรม
นอกจากนั้น มนุษย์ยังมีศิลปแห่งการดำรงชีพ มีภาษาที่ได้วิวัฒนาการมาแล้ว มีกฎหมาย
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่นอกเหนือไปจากลักษณะมูลฐานทางกาย
และทางชีววิทยา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และเป็นสิ่งที่มนุษย์จะเรียน
ได้จากสังคมที่เรียกกันว่า วัฒนธรรม

ประการที่สาม มนุษย์มีความรู้สึกไว (Sensitivity) ต่อลักษณะที่ท่า
และเจตคติของบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่มีต่อตนเอง ลักษณะพิเศษอันนี้จะทำให้มนุษย์ใน
สังคมมีความระมัดระวังความประพฤติและลักษณะอุปนิสัยของตนให้เหมาะสมอยู่เสมอ¹

มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก มีความสัมพันธ์กันโดยเริ่มจากการก่อ
รูปเป็นครอบครัวแล้วรวมกันเข้าเป็นรูปหมู่บ้าน ตำบล และเกี่ยวของผูกพันขยายออกไป
ระหว่างตำบล หมู่บ้าน จนกระทั่งเป็นชาติทั้งชาติ² โดยที่ลักษณะของกลุ่มมักมีอะไร

¹ไพฑูริย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย หน้า 27 - 31

²วิทย์ พินคันเงิน "วัฒนธรรมของมนุษย์โลก" วารสารวัฒนธรรมไทย

หลาย ๆ อย่างที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้นว่า เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เจตคติ คุณธรรม และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความสัมพันธ์กันและแยกกันอยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกันออกไปก็ตาม แต่ก็มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน¹

ลักษณะของสังคมแต่ละกลุ่ม อาจมีลักษณะที่แตกต่างจากกันออกไปบ้าง คือ

1. เชื้อชาติ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของเผ่าพันธุ์ ชาติตระกูล
2. วัฒนธรรม หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม วาจาท่าทาง

กิจกรรม และสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ในสังคมผลิตหรือปรับปรุงขึ้นมาจากธรรมชาติ การจำแนกทางวัฒนธรรมอาจพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์และการเมือง เป็นต้น เพราะว่าวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไป มีแบบไม่เหมือนกันอันมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

พระยาอนุมานราชชน ได้กล่าวถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ซึ่งมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ออกเป็น 5 ประการ คือ

1. ถิ่นภูมิสำเนา ได้แก่ อยู่ในเขตร้อน เขตหนาว เขตอบอุ่นหรืออยู่ใกล้ทะเล
2. ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง เป็นภูเขาหรือทะเล
3. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ได้แก่ มีแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง

เป็นต้น

4. ทรัพยากรธรรมชาติ คือ เป็นที่คินคิหรือเลวในการเพาะปลูก ป่าไม้ สัตว์ และอื่น ๆ

5. ลักษณะคินฟ้าอากาศ ซึ่งจะส่งผลสะท้อนไปถึงลักษณะทั้งสี่ประการที่ได้กล่าวมาแล้ว

¹ประสาธต์ หลีกศิลา สังคมวิทยา หน้า 44

สภาพแวดล้อมทั้งห้าประการ จึงเป็นปัจจัยในการจำแนกเงื่อนไข วิถีชีวิต
ของสังคมมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ แตกต่างกันไป¹

ลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน สังคมมนุษย์เกิดจากมนุษย์มาอยู่
รวมกันเป็นกลุ่ม แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ดังนั้น
อาจกล่าวได้ว่าความมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าความมนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง
ของวัฒนธรรม² อย่างไรก็ตาม มนุษย์ก็ต้องเกิดมาอยู่ท่ามกลางของวัฒนธรรม
ทั้งร่างกายและจิตใจของมนุษย์กับวัฒนธรรมจึงย่อมมีความสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์กัน
ระหว่างร่างกายและจิตใจของมนุษย์กับวัฒนธรรมจะเป็นไปในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์
ซึ่งกันและกัน คือ กิ่งวัฒนธรรมเขามาหาร่างกาย และร่างกายออกไปหาวัฒนธรรม
ดังนั้น มนุษย์เมื่อเกิดมา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรม³

นักสังคมวิทยาหลายท่านทั้งของไทยและชาวต่างประเทศ ได้กล่าวถึง
คำว่า วัฒนธรรมไว้อย่างกว้างขวางหลายความหมาย ทั้งนี้คือ

พระยาอนุমানราชชน⁴ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องลักษณะ
ของสังคมมนุษย์เป็นอย่างดี ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์
เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์
ในส่วนรวมถ่ายทอดได้ เอาอย่างกันได้ เลียนแบบกันได้ วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็น
ผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีมา วัฒนธรรม
คือ การคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติกและกริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ

¹พระยาอนุমানราชชน วัฒนธรรมเบื้องต้น หน้า 13 - 16

²E. Adamson Hoebel and Everett L. Frost. Culture and Social Anthropology. p. 29.

³กรรณิการ์ สุขเกษม และคนอื่น ๆ สังคมวิทยา มานุษยวิทยาเบื้องต้น หน้า 55

⁴พระยาอนุমানราชชน วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย หน้า 87

ของมนุษย์ในส่วนรวม คงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้เป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับ และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

สุชีพ ปุญญานุภาพ¹ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมซึ่งถ่ายทอดต่อกันมา วัฒนธรรมเป็นเรื่องของชุมชนหรือกลุ่มที่มีแบบอย่างในการครองชีวิต การทำเครื่องใช้ ศิลปะต่าง ๆ ภาษาพูด รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและจรรยาบรรณที่คลอเคล้ากันเป็นประจำ

บรรพต วีระสัย² ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมตามความเข้าใจของคนโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่ดีงาม
2. วัฒนธรรม คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ
3. วัฒนธรรมในทางสังคมศาสตร์หรือทางพฤติกรรมศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมที่เข้ารูปแบบหรือมีลักษณะเป็นกระสวน* (Behaviour Patterns) ซึ่งมีการส่งต่อดำทอดโดยใช้สัญลักษณ์ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลงานของมนุษย์ เช่น ภาษา ศาสนา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ กฎหมาย อาคาร บ้านช่อง การทำเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมยังหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการสื่อสารต่อกัน เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีหรือจารีต และเป็นสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันทางการเมือง ศาสนา และสันตนาการ เป็นต้น

¹สุชีพ ปุญญานุภาพ "วัฒนธรรมแบบสงขลานครินทร์" วารสารวัฒนธรรมไทย
5 : 3 - 5 กรกฎาคม 2515

²บรรพต วีระสัย สังคมวิทยา มานุษยวิทยา หน้า 63 - 66

*กระสวน คือ รูปแบบอันเกิดจากการกระทำซ้ำ ๆ กัน เช่น การพูด วิธีการรับประทานอาหาร เป็นต้น

ความหมายที่สองของวัฒนธรรมตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตของสังคมแต่ละสังคม ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อสนองความจำเป็นในการอยู่รอด ความยั่งยืนของมนุษย์และการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีความหมายรวมถึงวัตถุต่าง ๆ ที่สัมผัสได้ กระสวนหรือรูปแบบการจัดระเบียบทางสังคม และวิถีชีวิตแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เช่น การยิ้มทักทาย การแสดงความเศร้าใจ เสียใจ หรือคิใจ การแสดงปาฐกถา เป็นต้น

บรรจง ชูสกุลชาติ¹ ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายอยู่ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมในคานาภาษาศาสตร์ หมายถึง ธรรมชาติของความเจริญงอกงามแห่งชีวิตความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคม
2. วัฒนธรรมในแง่ของสังคมวิทยา แยกออกเป็นสามลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมร่วมกันของบุคคลในสังคม อันได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ลักษณะที่สอง หมายถึง การประดิษฐ์และการผลิตสิ่งค้ำจาม เช่น ปฏิมากรรม วิจิตรศิลป์ วรรณกรรม นาฏกรรม และศิลปกรรมทั้งหลายทั้งปวง ลักษณะที่สาม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ตามความเชื่อ ค่านิยม และตามหลักนิยมของสถาบันที่ตนเป็นสมาชิก
3. วัฒนธรรมในคานาสังคมศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมทุกประการของมนุษย์ที่วิวัฒนาการและวิวัฒนาการไปในแนวแห่งการดำเนินชีวิต

¹บรรจง ชูสกุลชาติ "ความหมายและปัญหาของวัฒนธรรม" วารสารวัฒนธรรมไทย 2 : 55 - 59 กุมภาพันธ์ 2526

คำรง มัชฌมน์นท¹ ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา และปรากฏอยู่ในสังคมของมนุษย์เรา รวมถึงภาษาพูด เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ สถาบันต่าง ๆ มาตรฐานต่าง ๆ แนวความคิดและอุดมคติ

พิศวง ธรรมนันทา² ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากคนรุ่นก่อนสืบทอดกันจนเป็นประเพณี อันได้แก่ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ และกริยาอาการหรือการกระทำที่ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี และวัฒนธรรม เป็นมรดกแห่งสังคมที่สังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงามสืบต่อไป

ประสาธต์ หลัทธิลา³ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมตามที่เข้าใจโดยทั่วไปนั้น หมายถึง การรู้จักปฏิบัติให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้ คือ ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง รวมถึงความสำเร็จหรือความเจริญระดับสูงของสังคมมนุษย์ เช่น ทางดนตรี วรรณกรรม ส่วนความหมายตามหลักวิชาการนั้น หมายถึง กระบวนการพฤติกรรมทั้งหลายที่อันเกิดด้วยการเรียนรู้ บุคคลในสังคมมนุษย์แต่ละแห่งย่อมมีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน และรวมถึงผลแห่งพฤติกรรมควย มีการถ่ายทอดกันภายในกลุ่มของสังคมแต่ละแห่ง วัฒนธรรมจะไม่คงรูปความทัวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้

¹คำรง มัชฌมน์นท "ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม" มิตรทัญ 43 : 17 - 19
กรกฎาคม 2508

²พิศวง ธรรมนันทา สังคมวิทยาเบื้องต้น หน้า 160

³ประสาธต์ หลัทธิลา สังคมมนุษย์ในคานพฤติกรรมศาสตร์ หน้า 14

วีระ บำรุงรักษ์¹ ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ประมวลความรู้ ทักษะ และตลอดจนทั้งรูปแบบต่าง ๆ ของการแสดงออกของความรู้ ทักษะ และเจตคติ เหล่านั้น อันเป็นที่ยอมรับกันในสังคมหนึ่ง ๆ

บิเซนซ์ และ บิเซนซ์ (Biesanz and Biesanz)² ได้ให้ความเห็น เกี่ยวกับความหมายของคำว่าวัฒนธรรมว่า ในทางสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมโดยเฉพาะ วัฒนธรรมจึงเป็น ลักษณะของการเรียนรู้ การแบ่งรูปแบบของพฤติกรรม ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ความคิด อารมณ์และการกระทำต่าง ๆ รูปแบบลักษณะของ วัฒนธรรมและความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ด้วยการติดต่อพูดคุยกันภายในกลุ่มของสังคม และทำให้คนเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติของมนุษย์และการใช้ชีวิตภายในกลุ่ม

2. วัฒนธรรมในค่านความหมายทั่ว ๆ ไปนั้น หมายถึง การเชื่อมโยงของการเรียนรู้ในส่วนต่าง ๆ ของพฤติกรรมของมนุษย์ แนวความคิด ความรู้สึก และการกระทำของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้นได้

บรูม และ ไชท์นิก (Broom and Selznik)³ อธิบายว่า วัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วย ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเรา

¹วีระ บำรุงรักษ์ "การศึกษากับการพัฒนาวัฒนธรรม" วารสารวัฒนธรรมไทย 5 : 40 - 42 พฤษภาคม 2525

²John Biesanz and Movis Biesanz. Modern Society. p. 26.

³Leonard Broom and Philip Selznik. Sociology p. 56 - 57.

ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

จีน เอลเลน และ เทเลอร์ (Gene Allen and Taylor)¹ ใต้นิยาม คำว่าวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งได้รวมเอาความรู้ ความเชื่อ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม สมรรถภาพ และนิสัยที่บุคคลได้ไว้ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ของสังคม

สิ่งที่ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า วัฒนธรรมมาแล้วพอที่จะสรุปได้ว่า วัฒนธรรมก็คือ ทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ อย่างที่มนุษย์ได้กระทำหรือปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมา ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ได้แสดงออกมาในรูปของการแสดงและการละเล่นต่าง ๆ ที่นอกเหนือไปจากเรื่องของการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ศิลปะ ความเชื่อ และ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งได้กล่าวมาแล้ว และสิ่งที่มนุษย์ได้แสดงออกมาในรูปของการละเล่นเหล่านี้เรียกกันว่า กีฬา (Sport) ดังนั้น จากลักษณะและความหมายของ คำว่าวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้านำมาวิเคราะห์กันอย่างถี่ถ้วนแล้วจะเห็นได้ว่า กีฬา เป็นส่วนหนึ่งที่มนุษย์ได้แสดงออกมาให้ปรากฏอยู่ในสังคม มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อความเจริญงอกงาม และมีการถ่ายทอดติดต่อกันมาจนเป็นมรดกของสังคม ซึ่ง ความแผนงานและโครงการของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติก็ได้มีการกำหนดเรื่องของ กีฬาไว้ในหัวข้อแผนงานที่ 3 คือ แผนเสริมสร้างพื้นฐานวัฒนธรรมไทย (แผนเสริม) โดยแผนนี้มุ่งพัฒนาระบบและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐาน 5 สาขา คือ สาขามนุษยศาสตร์ ขางฝีมือ ศิลปะ กีฬาและนันทนาการ และคหกรรมศิลป์² จึงอาจกล่าวได้ว่ากีฬาเป็น วัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมาในรูปแบบหรือลักษณะของการละเล่น

¹ Acuff F. Gene, Douald E. Allen and Lloyd. Taylor. From Man to Society. p. 69.

² สมชัย วุฒิปรีชา "24 มีนาคม วันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ" วารสารวัฒนธรรมไทย 3 : 4 - 13 มีนาคม 2525

มนุษย์แต่ละกลุ่มมักจะมีลักษณะการเล่นที่เป็นแบบฉบับเฉพาะประจำกลุ่มของตน ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่น ภาค หรือประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก พฤติกรรมการเล่นมักแสดงออกถึงกลุ่มหรือชาติของตน และพฤติกรรมการเล่นเหล่านี้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่สามารถจะเผยแพร่ถ่ายทอดไปยังสังคมอื่นได้ มีการคัดแปลงและพัฒนาการขึ้นให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงการละเล่นในแง่ของสังคมวิทยาก็สามารถที่จะอธิบายถึงความจำเป็นของมนุษย์ในการละเล่นจากทฤษฎี 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีพลังงานเหลือ (The Surplus Energy Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เด็กมีพลังงานเหลือใช้เมื่อเด็กได้เล่นและได้แสดงออกเป็นการระบายพลังงานส่วนเกินออกจากร่างกาย ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการทางร่างกายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และในขณะที่เดียวกันก็จะได้รับความสนุกสนานเป็นการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. ทฤษฎีสันทนาการ (The Recreation Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าร่างกายต้องการการออกกำลังกาย โดยการเล่นเพื่อเป็นการพักผ่อนความตึงเครียด ทำให้ได้รับความสนุกสนานและพึงพอใจ หลังจากเสร็จภารกิจงานในชีวิตประจำวันแล้ว
3. ทฤษฎีการสืบทอดมรดก (The Inheritance Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมการเล่นเป็นมรดกของมนุษย์ชาติที่ได้รับการส่งเสริมและกระทำการถ่ายทอด ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน และถือว่าการเล่นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของมนุษย์ชาติ¹

¹ ศักดิ์ชาย พัทธวงษ์ "คุณลักษณะของการเล่นเกมและกีฬา" วารสาร
กีฬา 6 : 35 - 38 มิถุนายน 2526

ลอย และ เคนยอน (Loy and Kenyon)¹ ได้อธิบายไว้ว่า การละเล่นเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการชอบสมาคมของมนุษย์ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ควบคู่กับสังคม

กาดีเยอร์ส (Caillios)² ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการละเล่นว่า การละเล่นมีคุณลักษณะอยู่ 4 ประการ

1. การละเล่นต้องมีการแข่งขัน (Agon) เพราะว่าการแข่งขันจะช่วยให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจมากขึ้น และเป็นการสร้างความพยายามของผู้เข้าแข่งขันที่ต่อการจะเป็นผู้ชนะ

2. การละเล่นจะมีโชคชะตา (Alea) เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การละเล่น ทุกครั้งที่ไม่สามารถจะควบคุมผลการแข่งขันได้ คือ การมีเรื่องของโชคเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

3. การละเล่นจะมีลักษณะเป็นการแสดง (Mimicry) คือ การละเล่นเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากชีวิตประจำวัน เป็นการแสดงออกถึงลักษณะของการละเล่นให้เป็นที่ได้มีการตกลงกัน และผู้เล่นมักเอาจริงเอาจังกับการเล่น เพื่อพยายามที่จะเป็นผู้ชนะ

4. การละเล่นมีการหมุนเวียน (Ilinx) การละเล่นเป็นการหมุนเวียนทางด้านความสูง ความเร็ว เช่น การเล่นชิงช้า กระจดสูง ม้าหมุน เป็นต้น ทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจที่จะเอาชนะหรือแสดงความสามารถให้สูงสุดเท่าที่จะทำได้

¹John W. Loy and Jr. Gerald Kenyon. Sport Culture and Society. p. 1 - 2.(citing The Sociology of Georg Simmel. p. 49 - 50, by K.H. Wolff.)

²ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ "คุณลักษณะของการเล่นเกมส์และกีฬา" วารสารกีฬา
6 : 35 - 38 มิถุนายน 2526

ลักษณะของการละเล่นจะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวของมันเอง คือ คนอยากจะเล่นเมื่ออยากจะเล่น และผลที่ได้ตามมา คือ ความสนุกสนานจากการเล่น การละเล่นต่าง ๆ นั้นได้มีการพัฒนาการเรื่องกฎกติกา วิธีการเล่น และระเบียบให้รัดกุมขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นเกมส์ และจากเกมส์เป็นกีฬาในที่สุด ดังนั้น กีฬาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการละเล่นหรือเกมส์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมา แต่กิจกรรมจะมีลักษณะเป็นกีฬาได้นั้น จอห์น ลอย (John Loy) นักสังคมและมนุษยวิทยาทางด้านการกีฬาได้กล่าวไว้ คือ กีฬาจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีการตัดสินแพ้ชนะกันที่ทักษะทางกาย คือ ต้องมีการแข่งขัน เป็นกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาการมาจากการละเล่นหรือเกมส์ มีการกำหนดระเบียบวิธีการเล่นไว้อย่างชัดเจนรัดกุมกว่าเกมส์ คือ ต้องมีขอบเขตและมีผู้จัดการทีม กีฬามักเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแข่งขัน กีฬาเป็นการแสดงสัญลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม กีฬาเป็นวัฒนธรรมสากลที่มีการแพร่หลาย ง่ายทอดและพัฒนาไปเรื่อย ๆ และเป็นมรดกที่มีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง¹

โดยปกติแล้ว คนไทยมักได้ชื่อว่าเป็นคนรักความสนุกสนาน ไม่ว่าจะกระทำสิ่งใด ๆ ก็ตามมักจะคิดแต่เรื่องของความสนุกสนานอยู่เสมอ² ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ได้กล่าวถึงงานฉลองพิธีกรานกฐินเมื่อออกพรรษาว่า "เมื่อจักเข้าเวียงเวียงกันมาแต่ธัญญิก ภูบเทาหัวลาน ตับงคักกลางกวย เสียงพาทย์ เสียงพิล เสียงทับ ไกรจักเล่น เล่น ไกรจักหัว หัว ไกรจักเลื่อน เลื่อน เมืองสุโขทัยนี้มีสี่ปากประตูหลวง เทียรยอมคนเสียดกันเข้ามาคู้ทานเผาเทียน ทานเล่นไฟ เมืองสุโขทัยนี้มีดั่งจังกแตก"³

¹ ศักดิ์ชาย พัทธวงค์ "คุณลักษณะของการเล่นเกมส์และกีฬา" วารสารกีฬา

7 : 35 - 37 กรกฎาคม 2526

² พันธุ์ หันนาคินทร์ การสอนค่านิยมและจริยธรรม หน้า 38

³ ณา ทองคำวรรณ ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 1 หน้า 19

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าแม้แตงานพิธีทางศาสนาก็นำเอา เรื่องของความสนุกสนาน เขามาเกี่ยวข้องกับขยตลอดเวลา ขยลักษณะและนิสัยรักความสนุกสนานของคนไทย ทำให้คนไทยได้คิดประดิษฐ์เกมสการละเล่นและกีฬาต่าง ๆ ไว้มากมายหลายประเภท เป็นการสนองความต้องการและเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งเป็นไปตามหลักการทางทฤษฎี การละเล่นทั้งสามทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้

การละเล่นและกีฬาของคนไทยได้ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหนังสือวรรณคดีต่าง ๆ อยู่เสมอ ทำให้ทราบว่าคนไทยมีการละเล่นและกีฬามาช้านาน แล้ว หลักฐานที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ เอกสารและบันทึกของชาวต่างประเทศที่เข้ามาในเมืองไทย โดยกล่าวไว้ว่าการกีฬาของไทยได้เริ่มมีการเล่นมาตั้งแต่ครั้ง สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเรื่อยมา และโดยมากได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์¹ กีฬาต่าง ๆ ที่มีการเล่นสืบทอดต่อกันมาเมื่อครั้งสมัยโบราณและยังมีการเล่นกันอยู่ทุกวันนี้ ได้แก่

กีฬาแข่งเรือ กีฬาแข่งเรือนับว่าเป็นกีฬาตัวอย่างที่ได้รับการพัฒนาการมาจากชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างแท้จริง เนื่องจากสภาพแวดล้อมของเมืองไทย ในสมัยโบราณมีแม่น้ำลำคลองอยู่มาก การดำเนินชีวิตจึงต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการขนส่งสินค้า และใช้สัญจรไปมาหาสู่กันจนเกิดมีความคิดที่จะนำเอาเรือมาใช้เป็นกีฬา แข่งขันกันขึ้น ดังที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า กีฬาแข่งเรือ² จากบันทึกของชาวต่างชาติ ที่ได้เข้ามาในเมืองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ เมอร์ซีเออร์ เดอ ลาลูแบร์ (Monsieur de La Luberre) ได้กล่าวถึงการแข่งขันเรือในสมัยกรุงศรีอยุธยา

¹ สดับศรี พัฒนวิบูลย์ การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 2

² Chalec Manilerd. Thai Tradition Games and Sport. p. 30 - 31.

ไว้ว่า การแข่งขันเรือเป็นกีฬาของชาวสยามที่ชาวสยามเลือกเอาเรือยาว 2 ลำ มาเปรียบสักร่วมให้เท่ากันทุกอย่างเท่าที่สามารถจะทำได้แล้วแบ่งเรือออกเป็น 2 พวกเพื่อแข่งขันกัน¹

กีฬาหมากรูกไทย เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมสูงสุดของชาวไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะตามชนบท ดังปรากฏในตำนานอากรบ่อนเบี้ยในเมืองไทยว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การเล่นทั่วไปและการเล่นเบี้ยยังไม่มี การเล่นของไทยที่เป็นการเล่นในสมัยนั้นก็คือ ชนไก่ สะกา และหมากรุก² แต่จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่า หมากรูกไทยที่แท้จริงถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย นานกว่า 2000 ปีมาแล้ว มีชื่อเรียกว่า หมากรบ มีลักษณะการเล่นคล้ายกับการทำศึกสงคราม และการเล่นดังกล่าวได้แพร่หลายจากอินเดียเข้ามาสู่ประเทศพม่า และเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อครั้งไทยทำสงครามกับพม่า แต่คนไทยได้เปลี่ยนวิธีการเล่นให้แตกต่างไปจากพม่าใหม่ จากหมากรบมาเป็นหมากรูกไทย³

กีฬากระบี่กระบอง กีฬาประเภทนี้นับได้ว่าเป็นกีฬาประจำชาติของคนไทยมาช้านาน เป็นกีฬาที่มีขึ้นสำหรับฝึกซ้อมและเล่นกันในเวลายามสงบ เนื่องจากการดำรงชีวิตของคนไทยคงมีการต่อสู้และทำศึกสงครามกับชาติต่าง ๆ เรื่อยมา ดังจะทราบได้จากเรื่องราวที่ปรากฏในพงศาวดารเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ไทยได้ทำสงครามกับพม่า 24 ครั้ง ต่อมาเมื่อกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีได้ทำ

¹ มองซิเออร์ เลอ ลาดูแบร์ จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ แปลโดย สันต์ ห. โภมจตุร หน้า 221

² ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 15 - 18 หน้า 165

³ เติ้ง บางขุนเทียน "หมากรูกไทย" วารสารกีฬา 4 : 8 - 11

สงครามกับพม่าอีก 20 ครั้ง รวมเป็น 44 ครั้งด้วยกัน¹ ดังนั้น เมื่อยามว่างจากศึกสงครามจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกซ้อมอาวุธต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมอยู่เสมอจากที่ได้มีการฝึกซ้อมกันนี้ ทำให้กลายเป็นกีฬารชนิดหนึ่งขึ้นที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า กระบี่กระบอง โดยนำเอาหวายมาทำเป็นกระบี่ คาน ง้าว เอาหนังมาทำเป็นโล่ และเชน ฯลฯ²

กีฬาตะกร้อ การเล่นตะกร้อมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาของพระองค์ไว้ตอนหนึ่งว่า

"บัดนั้น บรรดาที่ตามเสด็จไป บ้างตั้งวงลงเตะตะกร้อเล่น ปะเตะไต่คู้กันสนั่นคึก	เสนาภิตาหยันน้อยใหญ่ อยู่ในหน้าวิหารลานวัด เพลายืนแคะกรมดมสังค บ้างถนัดเขาคาะเป็นนาคู" ³
---	--

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
การเล่นตะกร้อ แต่เดิมในสมัยก่อนเป็นการเล่นเตะเลี้ยงเพียงไม้โทตกคิน แต่ต่อมาได้พลิกแพลงใช้ศอก ใช้ไหล่และศีรษะ มีลูกหลัง ลูกไขว้ เพิ่มขึ้นจนกลายเป็นตะกร้อรอกบวง และตะกร้อมขามตาข่ายในที่สุด⁴

¹ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 5 หน้า 1

²นบनों อ่าวสุคนธ์ และ ฟินิจ วงศ์สินธุ์วิเศษ คู่มือกระบี่กระบอง
หน้า 3

³พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อิเหนา หน้า 416

⁴วลีสัญลักษณ์ (นามแฝง) "เรื่องตะกร้อ" วารสารกีฬา 10 : 28 - 30

ส่วนกีฬามวยไทย เป็นศิลปะการต่อสู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยโดยเฉพาะที่มีการเล่นกันมาตั้งแต่เมื่อครั้งสมัยกรุงสุโขทัย โดยเฉพาะเด็กผู้ชายเมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นมักจะฝึกหัดมวยไทยกันทุกคน การฝึกมวยไทยนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่จะมีลักษณะเป็นชายชาตรี¹ แม้แต่พระมหากษัตริย์ไทยก็ยังทรงฝึกหัดเช่นเดียวกัน และยังทรงเสด็จเข้าร่วมชมมวยกับราษฎรของพระองค์อีกด้วย ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตอนหนึ่งว่า สมเด็จพระเจ้าเสือทรงปลอมพระองค์เป็นชาวบ้านธรรมดาแล้วเสด็จเข้าร่วมชมมวยกับราษฎรที่บ้านประจันตรณบท แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ ซึ่งในขณะนั้นกำลังมีงานมหรสพอยู่²

กีฬาว่าวนับว่าเป็นกีฬาประจำชาติของคนไทยประเภทหนึ่งที่มีการเล่นกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ดังที่ปรากฏอยู่ในบันทึกโบราณในหนังสือนางนพมาศ* ว่า "เดือนยี่ถึงการพระราชพิธีบูชาภิเศกเถลิงพระโคกนเดียงเป็นนักชกตฤณ หมูนางในก็ไค้ชูชู้ควาวหวาง"³ การเล่นว่าวของไทยในสมัยโบราณนั้นแต่เดิมเป็นเกมส์การละเล่นของคนไทยประเภทหนึ่งและค่อย ๆ เริ่มมีการพัฒนาการขึ้นจนเป็นกีฬาที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า กีฬาว่าวพั่น จากลักษณะของการเล่นและคุณสมบัติของการเล่นกีฬา

¹ โฟธิสวัสดิ์ แสงสว่าง พัฒนาการกีฬามวยไทย หน้า 19

² กรมศิลปากร พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรรัตน์
วิเศษชัยชาญ หน้า 560

* นางนพมาศ พระนามเดิมว่าท้าวศรีจุฬาลักษณ์ เป็นธิดาของพระศรีบโหสถ และเป็นสตรีที่มีความสามารถทางด้านการเล่นและวรรณคดี มีความฉลาดจนได้รับการยกย่องให้เป็นพระสนมเอกของพระร่วงเจ้า

³ ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ หน้า 107

ว่าวพันทันเมื่อนำมาวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า เป็นกีฬาที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ จอห์น ลอย (John Loy) โลกกล่าวไว้ คือ เป็นกิจกรรมที่มีการพัฒนาจากเกมส์การละเล่น มีการกำหนดระเบียบวิธีการเล่นไว้อย่างรัดกุม และเป็นเกมส์การแข่งขันทัดสินแพ้ชนะกัน ด้วยทักษะทางกาย คั่งที่ สมบัติ จำปาเงิน โลกกล่าวไว้ว่า การแข่งขันกีฬาว่าวพันทัน ดูแล้วคล้ายกับกีฬาชกมวย ผิดตรงกันที่ว่าไม่ได้ใช้คนชกตอยจริง ๆ แต่เป็นการใช้ว่าวลอยอยู่ในอากาศทำการต่อสู้กันแทน โดยที่ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนต้องใช้สติปัญญา ไหวพริบ ชั้นเชิง ความชำนาญชำนาญ บังคับว่าวให้เป็นไปตามตั้งใจคิด เหมือนกับเป็นการถอดดวงใจของแต่ละคนไปสู่ว่าวของคนที่ลอยอยู่ในอากาศให้เป็นไปตามความปรารถนาของตน ในการบังคับว่าวพันทันมีความยากลำบากยิ่ง และจะให้เป็นที่ตั้งใจไว้อย่างคืบหน้ามากขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเหล่านี้ คือ คุณภาพของว่าว ลักษณะกินฟ้าอากาศ โชค ความสามารถ (ทักษะ) ของผู้เข้าร่วมแข่งขัน ตลอดจนคณะผู้มีส่วนร่วมประกอบกัน¹ กีฬาว่าวไทย นั้นนับว่าเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมากในหมู่ชาวไทย การเล่นว่าวนอกจากจะเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานแล้วยังมีการแข่งขันกัน โดยมีการพนันขันต่อด้วยเงิน การเล่นว่าวพันทันที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การแข่งขันระหว่างว่าวจุฬา (ว่าวตัวยู) กับว่าวปักเป้า (ว่าวตัวเมีย)² การเล่นกีฬาว่าวพันทันนี้เป็นกีฬาที่ไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด รัฐบาลยินยอมให้มีการเล่นว่าวพันทันไค้่นนั้นก็มิใช่ประสงค์ที่จะรักษากีฬาประเภทนี้ให้คงอยู่สืบไป เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน และเพื่อจูงใจให้คนไทยมาเล่นว่าวกันให้มากยิ่งขึ้น³

¹สมบัติ จำปาเงิน กีฬาไทย หน้า 150

²รุฐ เบนเนกคัต วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์ หน้า 74

³Vidhya Spikruaval. Thai Games Internation Talk in English. p. 63.

การศึกษาค้นคว้าเรื่องกีฬาว่าวไทยเป็นการกระตุ้นให้คนไทยได้มีการตื่นตัว เห็นคุณค่าและช่วยกันรักษากีฬาพื้นเมืองของคนไทยประเภทนี้ให้คงอยู่สืบไป เพราะ ในปัจจุบันนี้กีฬาว่าวได้เสื่อมความนิยมลงไปมาก ตลอดจนเป็นการทำให้คนไทยได้มีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนการเล่นกีฬาว่าวไทยในปัจจุบันให้เจริญก้าวหน้า หรือพัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับกาลสมัย การศึกษากีฬาว่าวไทยนี้เพื่อสืบหาข้อเท็จจริง ต่าง ๆ ของกีฬาประเภทนี้ ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมทาง คำนกีฬาว่าวไทยให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยและเพื่อ ให้ปรากฏชื่อเสียงไปยังนานาประเทศ

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับกีฬาว่าวไทย ตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกีฬาว่าวไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของกีฬาว่าวไทยในสถานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และสังคมไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาเรื่องราวของกีฬาว่าวไทยนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่กีฬาว่าวไทย ให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น
2. เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางคำนกีฬาว่าวไทยให้คงอยู่ตลอดไป
3. เพื่อให้ความกระจ่างเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และพัฒนาการกีฬา ว่าวไทยในอดีตถึงปัจจุบัน
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกีฬาว่าวไทยให้กว้างขวาง ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าพัฒนาการของกีฬาว่าวไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยศึกษาในคาน

1. จุดมุ่งหมายของการเล่น
2. รูปแบบของว่าว
3. ระยะเวลาที่มีการเล่น
4. วิธีการเล่น
5. การดำเนินการจัดการแข่งขัน
6. ความเกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นอยู่ของสังคมไทยในคานการ เมือง

การปกครองและสังคม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) หลักฐานทางโบราณคดี วัตถุโบราณ รูปภาพ และเสนอรายงานเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
3. หอสมุดควชิรญาณ
4. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
5. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา

6. หอสมุดอื่น ๆ เช่น หอสมุดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
หอสมุดองค์การส่งเสริมการค้าแห่งประเทศไทย สถาบันวิทยบริการ ฯลฯ
7. กรมศิลปากร
8. สถานทูตประเทศต่าง ๆ
9. ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดต่าง ๆ

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่
 - 1.1 เอกสารตัวเขียน (Manuscript Sources)
 - 1.1.1 พระราชหัตถเลขา
 - 1.1.2 จกหมายเหตุ
 - 1.2 เอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว (Printed Primary Sources)
 - 1.2.1 จกหมายเหตุ
 - 1.2.2 พระราชนิพนธ์ในสมัยต่าง ๆ
 - 1.2.3 ประชุมกฎหมายประจำศก
 - 1.2.4 พระราชพงศาวดารสมัยต่าง ๆ
 - 1.2.5 วรรณคดีในสมัยต่าง ๆ

ฯลฯ
2. เอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)
 - 2.1 หนังสือที่แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์
 - 2.1.2 พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - 5
 - 2.1.3 ประชุมพงศาวดารภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 2.1.4 วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2.1.5 ตำราเผยแพร่ทางด้านการกีฬา
- 2.1.6 ตำราเผยแพร่วัฒนธรรมและสังคมไทย
 ฯลฯ

2.2 วารสาร (Periodicals) ต่าง ๆ เช่น

- 2.2.1 ขาวสาร
- 2.2.2 หนังสือพิมพ์
- 2.2.3 วารสารกีฬา
- 2.2.4 วารสารวัฒนธรรมและประเพณีไทย
- 2.2.5 จดสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 ฯลฯ

2.3 บทความจากวิทยุกระจายเสียง

3. สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้ที่มีประสบการณ์ในการประดิษฐ์วาว หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา วาวพนันมาแล้ว

การ เสนอรายงาน

บทที่

1. ความเป็นมาของการเล่นวาว
 - 1.1 กำเนิดกีฬา วาว
 - 1.2 ความมุ่งหมายในการเล่น
 - 1.3 ประโยชน์ของวาว
 - 1.3.1 คานการ เมือง
 - 1.3.2 คานเศรษฐกิจ
 - 1.3.3 คานสังคม

2. ความเป็นมาของกีฬาว่าวก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
 - 2.1 การเล่นกีฬาว่าวในสมัยสุโขทัย
 - 2.1.1 ความสัมพันธ์ของการเล่นว่าวกับลักษณะของสังคมไทย
 - 2.1.1.1 ค่านการเมือง
 - 2.1.1.2 ค่านสังคม
 - 2.1.2 จุดมุ่งหมายในการเล่น
 - 2.1.3 ระยะเวลาในการเล่น
 - 2.1.4 ประเภทและชนิดของว่าว
 - 2.2 การเล่นกีฬาว่าวในสมัยอยุธยา
 - 2.2.1 ความสัมพันธ์ของการเล่นว่าวกับลักษณะของสังคมไทย
 - 2.2.1.1 ค่านการเมือง
 - 2.2.1.2 ค่านสังคม
 - 2.2.2 จุดมุ่งหมายของการเล่น
 - 2.2.3 ประเภทหรือชนิดของว่าว
 - 2.2.4 วิธีการเล่นและระยะเวลาในการเล่น
3. กีฬาว่าวในสมัยรัตนโกสินทร์
 - 3.1 ความสัมพันธ์ของกีฬาว่าวกับลักษณะของสังคมไทย
 - 3.1.1 ค่านการเมือง
 - 3.1.2 ค่านสังคม
 - 3.2 จุดมุ่งหมายในการเล่น
 - 3.3 รูปแบบของว่าวที่มีการเล่นในแต่ละภาคของประเทศไทย
 - 3.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์
 - 3.5 วิธีการประดิษฐ์

- 3.5.1 การประคิษฐวาวจุฬา
- 3.5.2 การประคิษฐวาวปักเปา
- 3.5.3 การประคิษฐวาวตุย ตุย
- 3.5.4 การประคิษฐวาวรูปสัตว์
- 3.5.5 การประคิษฐวาวอื่น ๆ
- 3.6 ลักษณะของการเล่นกีฬา วาวโดยทั่วไป
- 3.7 ระยะเวลาในการเล่นวาวของแต่ละภาคในประเทศไทย
- 3.8 การแข่งขันกีฬา วาวพินัน
 - 3.8.1 การแข่งขันกีฬา วาวก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 3.8.2 การแข่งขันกีฬา วาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 3.8.3 สนามแข่งขันวาวตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน
 - 3.8.3.1 สนามวาวหน้าโรงหวย (ประตูสามยอด)
 - 3.8.3.2 สนามวาวสะพานเสี้ยว
 - 3.8.3.3 สนามวาววัดโลก (ถนนเทพศิรินทร์)
 - 3.8.3.4 สนามวาวนอกวังสระปทุม
 - 3.8.3.5 สนามวาววัดคอนขานทราย
 - 3.8.3.6 สนามวาวหัวลำโพง
 - 3.8.3.7 สนามวาวสวนอนันต์ในคลองมอญ
 - 3.8.3.8 สนามวาวสะพานหัวตะเฒ่ ถนนริมคลองตลาด
 - 3.8.3.9 สนามวาวบางขุนพรหม
 - 3.8.3.10 สนามวาวสนามหลวง
 - 3.8.3.11 สนามวาวศาลแดง

- 3.8.4 การแข่งขันกีฬาวาฬในปัจุบัน
 - 3.8.4.1 การจัดการแข่งขันวาวฬในตางจังหวัด
 - 3.8.4.2 การแข่งขันกีฬาวาฬ ณ ทองสนามหลวง
- 3.8.5 วิธีการแข่งขัน
- 3.8.6 กฎกติกาการแข่งขัน
- 3.9 การจกตั้งสมาคมกีฬาไทย
 - 3.9.1 ความเป็นมาของสมาคมกีฬาไทย
 - 3.9.2 การดำเนินงานของสมาคมกีฬาไทยเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันกีฬาวาฬ
- 4. อิทธิพลของกีฬาวาฬจากตางประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย
 - 4.1 อิทธิพลของกีฬาวาฬจากอินเดีย
 - 4.2 อิทธิพลของกีฬาวาฬจากมาลาญ
 - 4.3 อิทธิพลของกีฬาวาฬจากจีน
 - 4.4 อิทธิพลของกีฬาวาฬจากอินโดนีเซีย
- 5. สรุปวิเคราะห์ผล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กีฬา (Sport) คือกิจกรรมการเล่นที่พัฒนามาแล้วอย่างที มีการจัดการบริหารและวิธีดำเนินการเล่นมาเป็นอย่างที มีกฎ ระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับวิธีการเล่นวางไว้ชัดเจน และตักสินผลแพชนะกวยทักษะทางกาย (Physical skill) ส่วนใหญ่จะเป็นพุดติกรรมการเล่นที่แพร่หลายและเป็นสากล เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล หมากกรุก เป็นต้น¹

¹ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ "คุณลักษณะของการเล่นเกมสและกีฬา" วารสารกีฬา

ว่าว (Kite) หมายถึง เครื่องเล่นรูปแบบต่าง ๆ มีไม้เบา ๆ เป็นโครงร่างแล้วปักด้วยกระดาษหรือผ้าบาง ๆ ปล่อยให้ลอยไปในอากาศ โดยมีเชือกหรือป่านยึดไว้¹

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเอกสารและผลงานการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา และสนับสนุนการเขียนปริญาานิพนธ์ครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

สลัมศรี พัฒนวิบูลย์² ได้ทำการศึกษาถึงการกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยของพระองค์นั้นปรากฏว่าการกีฬาและพลศึกษาได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างมาก มีการฟื้นฟูการกีฬาที่เป็นกีฬาพื้นเมืองของไทยให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงนำเอากีฬาต่างประเทศเข้ามาเผยแพร่เพิ่มขึ้นอีกหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสประเทศในทวีปยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2440 อันได้แก่ กีฬามวยสากล ยูโด รักบี้ ฟุตบอล ซี่มา เทนนิส เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยได้มีการออกกำลังกายให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่ตลอดเวลา และกีฬาที่พระองค์ได้นำมาเผยแพร่นั้นก็กลายเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในสมัยต่อมา

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงสนพระทัยในการกีฬาอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงเสด็จเข้าร่วมเล่นกีฬาต่าง ๆ กับข้าราชการบริพารได้แก่ มวยไทย กระบี่กระบอง แข่งเรือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงเสด็จพระราชดำเนิน

¹ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 733

²สลัมศรี พัฒนวิบูลย์ การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 9

ทอศพระเนตรและพระราชทานรางวัลแก่ผู้ที่ชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาพื้นเมืองของไทย กวดยพระองค์เองอยู่เสมอ ๆ เช่น การแข่งขันชกมวย การแข่งขันกระบี่กระบอง ก้าว แข่งเรือ และการแข่งขันกีฬาว่าวพั่น เป็นต้น

โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง¹ ได้ศึกษาค้นคว้าถึงการพัฒนาการกีฬามวยไทย ซึ่งเป็นกีฬาประจำชาติของคนไทยประเภทหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยโดยเฉพาะ ซึ่งมีการเล่นกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงสุโขทัย เกือบุชายไทยเมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นมักจะฝึกหัดมวยไทยกันทุกคน เพราะการฝึกมวยไทยนี้เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงลักษณะของการเป็นชายชาตรี โภยประกอบควย คุณวุฒิ มรรยาท มนุษยธรรม วิถีกรรม ความทรหดอดทน อำนาคาตาอาคม พลังกาย และความรู้ความชำนาญในศิลปะของมวยไทย

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กีฬามวยไทยได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย อันควยได้รับการสนับสนุนจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โภยพระองค์ทรงเล็งเห็นถึงคุณค่าของกีฬาประจำชาติของคนไทย ทรงจัดให้มีการแข่งขันกีฬาไทยประเภทต่าง ๆ ให้เป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น เช่น การแข่งขันกระบี่กระบอง ฟันดาบ แข่งเรือ ตะกร้อและว่าว เป็นต้น²

อุทธรณ์ ปิคพันธ์³ ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องพัฒนาการของการพลศึกษาในประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณนั้นควยมีการฝึกฝนต่อสู้ป้องกันตัวเสมอ แต่ในยามสงบก็มักมีกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน คือ มีการละเล่นพื้นเมือง การแข่งขันเรือ เล่นว่าว ตะกร้อมชกมวย และกระบี่กระบอง เป็นต้น

¹โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง พัฒนาการกีฬามวยไทย หน้า 19

²ก. หน้า 96

³อุทธรณ์ ปิคพันธ์ พัฒนาการของการพลศึกษาในประเทศไทย หน้า 9

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การกีฬาและการพลศึกษาได้เข้ามาสู่ระบบทางการศึกษา คือ การใช้หลักสูตรพลศึกษา ในการเรียนการสอนทั้งในหน่วยงานทหารและโรงเรียนมีการฝึกอบรม การผลิตครู และจัดทำตำราทางพลศึกษา มีการจัดการแข่งขันกีฬาและมีความพร้อมทั้งค่านสถานที่ อุปกรณ์ ซึ่งเป็นการวางรากฐานที่ดีอย่างถูกต้องของการกีฬาและพลศึกษาตั้งแต่นั้นมา¹

การกีฬาและพลศึกษาในปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้การส่งเสริม และสนับสนุนมากขึ้น ทั้งในด้านการจัดไว้ในหลักสูตรทางการศึกษาและการจัดการแข่งขันต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ อันเป็นผลไปสู่การพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง สังคม และวัฒนธรรม และมุ่งใช้การกีฬาและพลศึกษาในการพัฒนาประเทศ²

มยุรี ศุภวิบูลย์³ ได้กล่าวถึงพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาและพลศึกษา ในการศึกษาคนควาปรากฏว่าในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น การกีฬาและพลศึกษาได้รับการทำนุบำรุงอย่างกว้างขวาง ทั้งกีฬาพื้นเมืองและกีฬาสากล โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้การพลศึกษาเพื่อประชาชน ส่งเสริมให้มีความแข็งแรง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทรงตั้งสนามกีฬา มีการเขียนกติกา ตลอดจนสถาบันทางการกีฬา นักเรียนเพื่อการแข่งขันกีฬานักเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2400 มีการแข่งขันกีฬาทั้งนักเรียน ครู ประชาชน นับว่าเป็นการเริ่มศตวรรษกีฬาและจัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนขึ้น โดยระบุดติธรรมสำหรับครูและนักเรียนใช้ในการเล่นเพื่อชักเกล้าให้เกิดคุณความดี

¹อุทธรณ์ ปิลพັນต์ พัฒนาการของการพลศึกษาในประเทศไทย หน้า 17 - 18

²ก. หน้า 129 - 132

³มยุรี ศุภวิบูลย์ อิทธิพลของการเมืองที่มีต่อการพลศึกษาและกีฬาในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2516 หน้า 5 - 18

4 อย่าง คือ ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา สามัคคี อัจฉริยะ ซันติ พระองค์ไถทรงเล็งเห็นประโยชน์ของการกีฬาและพลศึกษาที่มีต่อการปกครองบ้านเมืองยิ่ง

ศูนย์สุโขทัยศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก¹ ได้ทำการรวบรวมบทความที่ได้ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก ในรายการสารคดีมรดกไทย นำมารวบรวมจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่จากรายการสารคดีมรดกไทยเป็นการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ไทย ความเป็นมาของราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงสมัยกรุงสุโขทัย และกล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นต่าง ๆ ของไทย ในสมัยกรุงสุโขทัยที่ได้มีการเล่นสืบทอดคึกคักกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น การเล่นละครรอก การเล่นวาวหนังตะลุง ลิเก และหุ่นกระบอก

มะอบ โปษะกฤษณะ ฐะปะนีย์ นาคกรรพ และ ศิวพร สุคนธพงษา² ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นเมืองของเด็กไทยในภาคกลาง โดยทำการศึกษาค้นคว้าในคานของประเภทของการละเล่น ลักษณะของการละเล่นชนิดต่าง ๆ ตลอดจนวิวัฒนาการของการละเล่น จากการศึกษาพบว่า การละเล่นของเด็กภาคกลางมีการละเล่นหลายอย่างที่เหมือนกับการละเล่นของเด็กไทยในภาคอื่น ๆ เช่น เล่นปั้นกานกล้วย เตะ จองเต ดึงชิงหูลูกกลาง มอญซ่อนผ้า ยิงหนังสติ๊ก และเล่นวาว เป็นต้น แต่วิธีการเล่นนั้นอาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย หรือเหมือนกัน แต่มีบทลงต่างกัน เช่น การเล่นจ่าจี้

¹ศูนย์สุโขทัยศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก สารคดีมรดกไทย
หน้า 5 - 374

²มะอบ โปษะกฤษณะ ฐะปะนีย์ นาคกรรพ และ ศิวพร สุคนธพงษา
การละเล่นของเด็กไทยภาคกลาง หน้า 4

ในการศึกษาคุณค่าการละเล่นของเด็กไทย สรุปลักษณะของการละเล่น
ของเด็กไทยมีลักษณะดังนี้คือ

1. การละเล่นของเด็กไทยมีทั้งลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของไทย
และลักษณะที่เป็นสากล ซึ่งเด็กชาติต่าง ๆ นิยมเล่นเหมือน ๆ กัน มีทั้งการละเล่น
ประเภทกลางแจ้ง และประเภทในร่ม
2. วัสดุที่ใช้ในการละเล่น มักเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น
ไม้ไผ่ กานกลวย หญ้า และเมล็ดผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น
3. เด็ก ๆ ชอบเล่นด้วยกันเป็นหมู่คณะ มีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือกติกา
การเล่นกันขึ้นอย่างเป็นระเบียบ ถือเป็นแบบแผนสืบทอด ๆ กันมา
4. การละเล่นบางอย่างมีทรงประกอบทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ
และเสียงสัมผัสคล้องจอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กไปพร้อม ๆ
กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ นับว่ามีคุณค่าทางด้านภาษา
5. เด็กไทยปัจจุบันไม่ค่อยรู้จักการละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อน หากไม่มี
การอนุรักษ์ไว้ การละเล่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอาจสูญหายไปอย่าง
น่าเสียดาย¹

¹ ฉะบอบ โปษะกฤษณะ ฐะปะนีย์ นาคกรทรรพ และ ศิวพร สุคนธพงษ์เผ่า
การละเล่นของเด็กไทยภาคกลาง หน้า 93

ความเป็นมาของการเล่นวาว

วาวเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อเป็นการเล่นเป็นเวลาประมาณหลายพันปีแล้ว โดยมีถิ่นกำเนิดในแถบภาคพื้นทวีปเอเชียเป็นแห่งแรก¹ แม้แต่ชาวยุโรปเองก็ยอมรับว่าได้นำเอาวิธีการประดิษฐ์และการเล่นไปจากชาวเอเชียตะวันออกหรือเอเชียตอนใต้ หนังสือเรื่อง เกอะ สตั๊ด ออฟ แมน (The Study of Man) ของแฮดดอน (Haddon) ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า วาวเป็นของชาวตะวันออกและสิ่งนี้จะเข้าไปแพร่หลายในตะวันตกคือภาคพื้นยุโรปในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 นี้เอง²

วาวนับว่าเป็นของเล่นของคนโดยทั่วไปเกือบทุกชาติ พากันไม่ว่าเล็ก ๆ สองชิ้นนำมาผูกติดกันแล้วผูกด้วยกระดาษ กอหางด้วยผ้าหรือกระดาษเพื่อให้เกิดความสมดุลในเวลาเล่น วาวเป็นที่นิยมกันอย่างมากในแถบเอเชียโดยเฉพาะวาวของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีมักจะมีรูปร่างลักษณะสวยงาม ประดิษฐ์เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ กัน บางครั้งอาจมีขนาดสูงหรือกว้างถึง 8 ฟุต ในอเมริกาและยุโรปนิยมการเล่นวาวเช่นเดียวกันแต่ส่วนมากนิยมเล่นในหมู่เด็ก ส่วนผู้ใหญ่มีเล่นไม่มากนัก³

1.1 กำเนิดกีฬา วาว

การเล่นวาวในครั้งแรกนั้นคงเกิดจากความสนุกสนานเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรืออาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากความต้องการที่อยากจะบินได้ดังเช่นนก ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์ได้เฝ้าสังเกตเห็นนกบินไปมาในอากาศ ทำให้เกิดมีความคิดและความ

¹ Harold Ridgway. Kite Making and Flying. p. 141

² ส. พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย หน้า 257

³ "Kite" in Encyclopedia American. v. 16 p. 466

ต้องการที่จะบินได้บ้าง จึงวาดจินตนาการต่าง ๆ ขึ้นภายในจิตใจของตนเอง ก็จะเห็นได้จากตำนานหรือหลักฐานภาพวาดในสมัยโบราณที่ได้รับการค้นพบ ปรากฏว่ามีอยู่หลายภาพที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการที่มนุษย์สามารถเดินทางไปในอวกาศได้ เช่น การเหาะลอยไปด้วยพลังอำนาจ การลงหนท้ายค้ำหรือแม่แต่การไร้พาหนะพิเศษ ฯลฯ หลักฐานทั้งกล่าวจึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สื่อถึงเจตนาของมนุษย์ในสมัยโบราณที่ต้องการจะเดินทางไปในอวกาศ และจากความคิดนี้เอง มนุษย์จึงพยายามศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของอากาศและสสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกว่าพอจะมีสิ่งใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ หรือประกอบเข้าเป็นอุปกรณ์ในการที่จะช่วยพยุงคนให้ลอยขึ้นไปในอวกาศ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในบันทึกของชาวกรีก เมื่อ พ.ศ. 143 (400 ปีก่อนคริสตกาล) ว่าไคมีนักรวิทยาศาสตร์ชาวกรีกชื่อ อากีทัส (Archytas of Tarentum) ไคสร้างนกพิราบไม้ขึ้นตัวหนึ่งที่สามารถบินไปได้ด้วยตัวของมันเอง¹ ซึ่งคงจะหมายถึงการลอยไปตามกระแสลมนั่นเอง แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้พยายามที่จะศึกษารากศัพท์ต่าง ๆ ในโลกนำมาทดลองค้นคว้าการบินจนได้มีการค้นคิดประดิษฐ์วาวขึ้นมา

ในประเทศจีน วาวเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานานหลายพันปีมาแล้ว มีตำนานกล่าวกันว่าคงเป็นเพราะประเทศจีนมีองค์ประกอบหลายอย่างที่เอื้ออำนวยต่อการประดิษฐ์วาว เช่น ไม้ไผ่อุดมสมบูรณ์จนมีค่ากล่าวถึงประเทศจีนว่าเป็นดินแดนแห่งหลังมานไม้ไผ่ วาวของจีนจึงอาจประดิษฐ์ขึ้นมาจากไม้ไผ่เอง ประกอบกับมีชาวจีนรู้จักทอผ้าใช้เป็นเวลาถึง 4000 ปีมาแล้ว ส่วนวัสดุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ใช้ในการประดิษฐ์วาว คือ กระดาษ ชาวจีนเองก็เป็นชาติแรกที่รู้จักวิธีการทำกระดาษ

¹ Harold Ridgway. Kite Making and Flying. p. 142

ซันไชควาย¹ โดยมี ซ็อลุน (Ts'Lun) ข้าราชการจีนเป็นผู้คิดค้น และนำขึ้นถวายจักรพรรดิโฮตี ในราว พ.ศ. 648 (ค.ศ. 105) ด้วยวิธีการนำเอาวัตถุที่มีเชื้อไม้ ป่านเดี่ยว ๆ เศษผ้า และแหเป็นวัสดุ²

จากการศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของวาวพบว่า มีชนชาติหลายชาติในโลก เช่น กรีก ญี่ปุ่น และจีน ต่างได้มีการจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับวาวไว้เช่นกัน แต่ดูเหมือนว่าจีนเป็นประเทศที่มีการจดบันทึกไว้มากที่สุด และเป็นบันทึกที่เก่าแก่กว่าของชาติอื่นใด (เกิดขึ้นในราว พ.ศ. 43 หรือ 500 ปีก่อนคริสตศักราช) จึงกล่าวได้ว่าคนจีนรู้จักการทำวาวมาเป็นเวลา 2000 ปีมาแล้ว³ เนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกชื่อ เคอะ ฮัน เฟ่ จื่อ มุก (The Han Fei Tsu Book) โดย นีดแฮม* (Needham) แปลมาจากเอกสารภาษาจีนของหัวหน้าผู้ปกครองประเทศจีน ในบันทึกได้อธิบายถึงช่างฝีมือชาวจีนชื่อ โม ตี (Mo Ti) หรือ กุง ชู ฟัน (Kungshu Phan) ซึ่งเกิดในสมัยเดียวกันกับขงจื้อ ผู้เป็นศาสนาสอนขงจื้อของชาวจีน⁴ เมื่อราว 8 ปีก่อนพุทธศักราช ถึง พ.ศ. 64 (551 - 479 ปีก่อนคริสตศักราช) กุง ชู ฟัน เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในการเป็นสถาปนิกและช่างผู้ชำนาญในเรื่องกลศาสตร์ของจีน ซึ่งโรกุจินยีน (Rokujinyen) ชาวญี่ปุ่น ได้นำเอาเรื่องราวของ กุง ชู ฟัน มาเขียนลงในหนังสือชื่อ เคอะ เมจิคอล คาร์เพนเทอร์ ออฟ แจแปน (The Magical Carpenter of Japan) ไว้ด้วยเช่นกัน โดยได้อธิบายถึงความสามารถ

¹Harold Ridgway. Kite Making and Flying. p. 142

²สมุด รัชกาล "กระดาษและวิวัฒนาการของการทำกระดาษ" วารสารของสมุด 3 : 215 - 221 พฤษภาคม - มิถุนายน 2514

³Clive Hart. Kites an Historical Survey. p. 24

*นีดแฮม (Needham) เป็นนักประวัติศาสตร์และนักภาษาศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาจีนเป็นอย่างยิ่ง

⁴Joseph Needham. Science and Civitisation in china.

ของ กุง จู พัน ในคานการเป็นช่างไม้ที่มีความสามารถอย่างวิเศษยิ่ง¹

ในบันทึก เดอะ ฮัน เป่ จ้อ มุก กล่าวไว้ว่า โม จ้อ (Mo Tsu) ประดิษฐ์วาวไม้ขึ้นมาตัวหนึ่ง ซึ่งมีกำลังในการยกสูง สามารถนำเอาสิ่งของที่มีน้ำหนักขนาด 30 ตัน* ให้ลอยขึ้นไปในอากาศเคลื่อนย้ายไปสู่สถานที่อีกแห่งได้เป็นระยะทางไกล และมีความแข็งแรงทนทานใช้งานได้นานถึง 3 ปี นอกจากนั้น โม จ้อ ยังได้กล่าวว่าวิธีการและเทคนิคในการประดิษฐ์วาวให้สามารถลอยขึ้นไปในอากาศได้อย่างคือนั้นไว้ว่า มีใช้ทำจากไม้ที่มีลักษณะแข็งแรงทนทานอย่างเช่นไม้เทียมวาว (Wooden ox-yoke) ที่นำมายึดต่อกันด้วยหนูล หากแต่ใช้ไม้ชิ้นสั้น ๆ ขนาดยาว 1 ฟุต จำนวน 18 ชิ้น นำมาผูกมัดปลายต่อกันเป็นโครงม้วนก็สามารถนำมาใช้งานได้เป็นอย่างดี²

การเล่านิทานของชาวจีนในสมัยแรกเริ่มนั้น ยังเป็นที่ถกเถียงกันว่ามีกำเนิดขึ้นอย่างไร จากเอกสารที่คัดสรรแปลมาจากภาษาจีนนั้น กล่าวถึงว่านักกล่าวในครั้งแรกของจีน โดยอ้างว่า เวลลี่ (Valey) ได้บันทึกไว้ว่า วาวไม้ประเภทจีนนั้น เกิดจากนักประดิษฐ์ชาวจีนได้นำเอาวิธีการยิงธนูแล้วลัดตัวมาใช้ กล่าวคือก่อนจะยิงธนูได้มีการนำเอาเส้นเชือกมาผูกมัดติดไว้กับธนู ดังนั้นเมื่อยิงออกไปจะมีเส้นเชือกล่องลอยไปด้วย และเมื่อธนูไปถูกเหยื่อที่ล่าอยู่ ผู้ยิงก็สามารถที่จะสาวเชือกเอาเหยื่อเข้าใกล้มาได้โดยไม่ต้องเดินไปเก็บ

จากที่เวหนี่กล่าวมานั้น ก็ยอมรับได้เสมอความเห็นว่า เป็นเหตุผลที่ไม่ค่อยตรงกับลักษณะของความเป็นจริงที่จะเป็น เรื่องของการว่านักกล่าวเล่านิทานได้ เพราะ

¹Tal Streeter. The Art of the Japanese Kite. p. 153

* 30 ตัน (Tan) เป็นปริมาณน้ำหนักของชาวจีนที่มีน้ำหนักเท่ากับ 2,000 กิโลกรัม

²Joseph Needhan. Science and Civilisation in china. p. 575

เป็นลักษณะของการทิ้งวัตถุที่มีน้ำหนักจากพื้นดิน สิ่งที่น่าเป็นไปได้คือการเล่นวาวครั้งแรก
ควรมีกำเนิดมาจากความสนุกสนาน ความบันเทิงของชาวจีนมากกว่า โดยใช่เชือก
ผูกมัดไว้กับหมวกชาวนาจินแล้วปล่อยให้ลอยไปตามกระแสลม¹ นอกจากนั้นยังมีข้อ
สันนิษฐานไว้ว่ากำเนิดวาวของชาวจีนอาจจะมาจากขงรูปลักษณะสามเหลี่ยมที่ผูกมัดกับ
เชือกแขวนไว้ตามอาคาร หรือธงที่ติดไว้กับไม้ที่มีลักษณะอ่อนลู่ไปตามลมได้ เมื่อมีกระแส
ลมพัดมาปะทะ ซึ่งนิยมใช้เป็นสัญลักษณ์ อย่างหนึ่งในคานการคา กับขงรูปสามเหลี่ยม
ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายประจำตำแหน่งของบุคคลที่มียศถาบรรดาศักดิ์ เวลา
เดินทาง หรือเป็นเครื่องหมายประจำกองทัพเวลาทำศึกสงครามกัน²

ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของวาวในประเทศจีน พบว่าได้มีการสร้าง
วาวขนาดใหญ่สามารถยกคนให้ลอยขึ้นไปกับวาวได้อย่างสบาย จึงปรากฏว่าได้มีการ
นำวาวมาใช้ในคานการทหาร โดยส่งคนให้ลอยขึ้นไปกับวาวเพื่อสังเกตการณ์ฝ่ายข้าศึก
แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการใช้วาวยกคนให้ลอยขึ้นไปในอากาศเพื่อความ
สนุกสนาน เว้นเสียแต่เพื่อเป็นการลงโทษ เนื่องจากการใช้วาวหาคคนให้ลอยขึ้นไปใน
อากาศในสมัยนั้นยังไม่ปลอดภัยพอ มักมีเหตุอันตรายอันเนื่องมาจากวาวนั้นตกลงมา
บ่อย ๆ ดังที่นักแถมโลกกล่าวอ้างถึงตัวอย่างที่มีการใช้วาวในการลงโทษบุคคลที่กระทำ
ความผิดด้วยการบังคับให้เกาะขึ้นไปกับวาวด้วยเช่นกัน

มาร์โค โปโล* (Marco Polo) ได้เขียนไว้ในบันทึกการเดินทางของ
เขาขณะที่อยู่ในประเทศจีนไว้ว่าเป็นกรณีพิเศษถึงเรื่องราวเกี่ยวกับวาวที่ได้พบเห็น

¹ Joseph Needham. Science and Civilisation in China.
p. 576

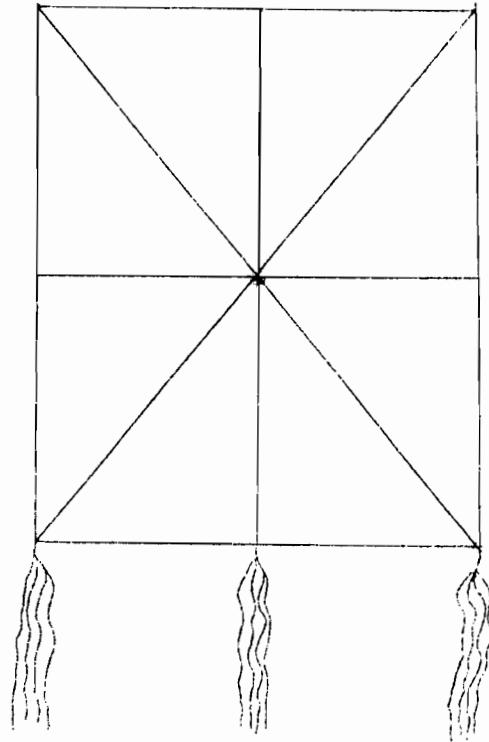
² Clive Hart. Kite an Historical Survey. p. 23

* มาร์โค โปโล (Marco Polo) เดินทางเขาไปอยู่ในประเทศจีนเป็น
เวลา 17 ปี คือระหว่าง พ.ศ. 1808 - 1835 (ค.ศ. 1235 - 1292)

รวมทั้งอธิบายถึงลักษณะของว่าวไว้อย่างเป็นที่น่าสนใจว่า ว่าวของคนจีนมีลักษณะเป็น โครงร้วแบบตะแกรง (หมายถึงตัวโครงว่าว) ที่ผูกมัดกันไว้เป็นช่อง ๆ ครอบคลุม ช่องต่าง ๆ ทั้งสิ้น 8 ช่อง และผูกมัดต่อกันด้วยเชือก มาร์โค โปโล กล่าวไว้ว่าเคยเห็น บางคนที่ชอบทำอะไรแบบบ้านหรือคนที่ดื่มสุราจนมึนเมาแล้วเกาะขึ้นไปอยู่บนตะแกรง ลูกรัง (โครงว่าว) เพื่อให้ตัวลอยขึ้นไปอยู่ในอากาศ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ค่อย ฉลาดนัก และเป็นสิ่งที่น่าอันตรายที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ที่ต้องการจะขึ้นไปกับว่าวก็ สามารถที่จะนั่งไปทางด้านหลังของตะแกรง (ว่าว) ซึ่งอยู่ด้านหลังข้ามกับทิศทางที่ กระแสลมพัดมาปะทะกับตัวว่าวได้

นอกจากนั้น มาร์โค โปโล ได้บันทึกไว้อีกว่า ตะแกรงไม้ (ว่าว) ที่ลอยขึ้นไปสู่ท้องฟ้านั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบลมฟ้าอากาศในขณะนั้นว่าเป็น เช่นไร เหมาะสมแก่การเดินทางเรือหรือไม่ อันเป็นการช่วยให้ธุรกิจการค้าทั้งหลาย ดำเนินไปด้วยดี ในการที่จะออกเดินทางขนสินค้าไปยังเมืองท่าอื่น ๆ คอไป ซึ่งมาร์โค โปโลเองก็เคยใช้ว่าวเพื่อช่วยในการเดินทางเรือเช่นกัน เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ การเดินทางมีความมั่นใจยิ่งขึ้น มาร์โค โปโล ได้อธิบายถึงว่าวขนาดใหญ่ของชาว ตะวันออกที่ใช้สำหรับยกคนขึ้นไปได้นั้นว่า เป็นว่าวที่สร้างขึ้นอย่างมีสัดส่วนเหมาะสม และสมบูรณ์มาก

การทำว่าวในครั้งแรก ๆ ของจีนมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่า ที่จะทำเพื่อความสวยงามสันนิษฐานว่าว่าวของจีนในระยะแรกเริ่มที่ปรากฏให้เห็นมีการ สร้างแบบง่าย ๆ เป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ดังภาพ

ภาพประกอบ 1 ลักษณะวาวของจิ้งในครั้งแรกเริ่มที่อาจเป็นไปได้

ลักษณะโครงวาวของจิ้งโดยทั่ว ๆ ไปที่เห็นได้เสมอ ๆ มักมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม ส่วนวาวที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมและรูปแบบอื่น ๆ ที่ปรากฏในระยะต่อมาสันนิษฐานว่าอาจได้ตัวอย่างมาจากแบบของเกาหลี่และญี่ปุ่น¹ ดังนั้นจากการพัฒนาการในคานรูปแบบใหม่ ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่ารูปแบบที่เกิเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตามวาวในประเทศจีนนั้นมีรูปแบบต่าง ๆ อยู่มาก ทั้งที่คล้ายคลึงกัน

1

Clive Hart. Kites an Historical Survey. p. 29

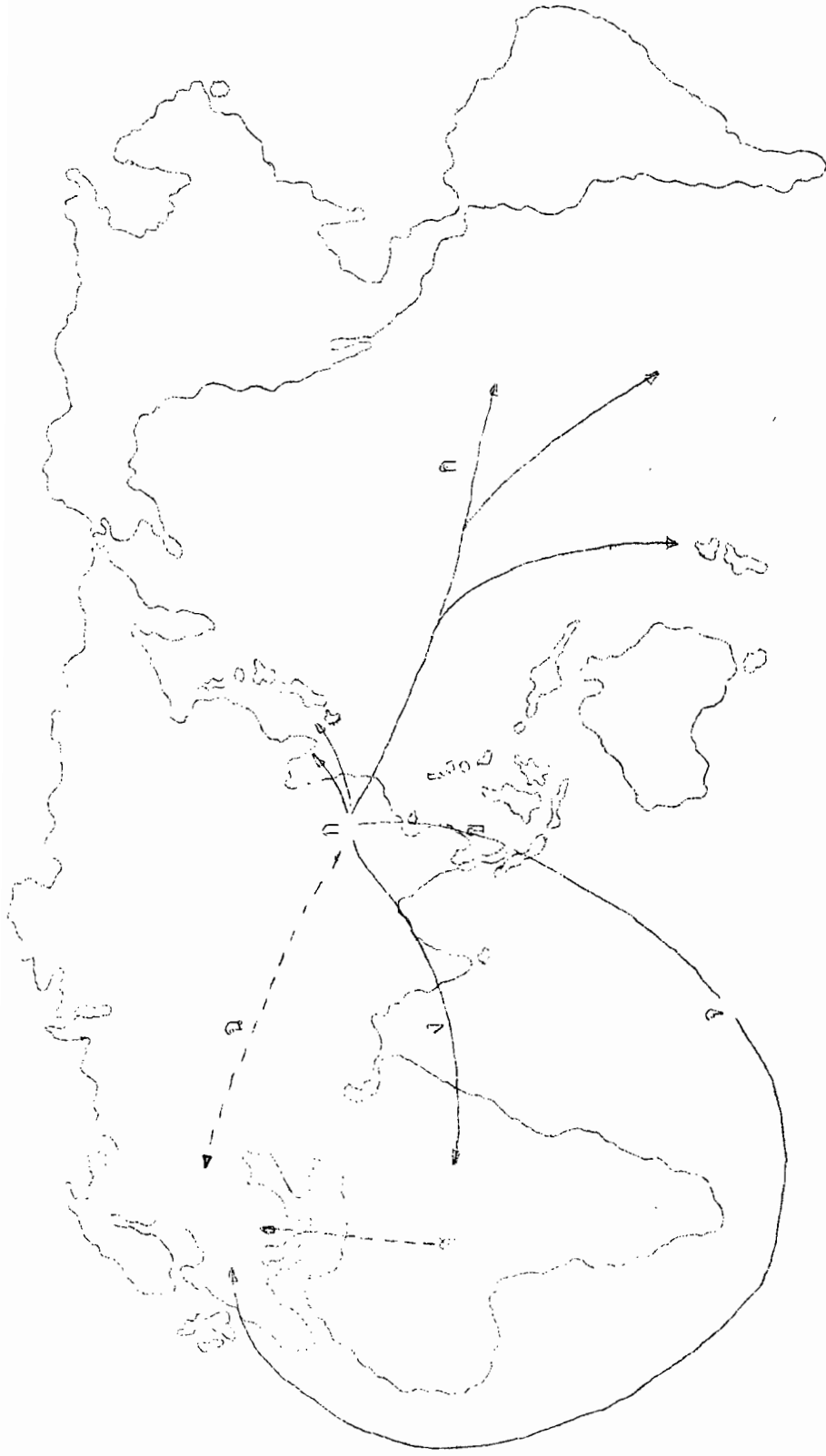
และต่างกัน เช่น วาวนง วาวมังกร หรือวาวตะขาบที่มีขนาดยาวถึง 60 ฟุต ประกอบด้วยวงกลมหรือแผ่นกลมรูปไข่เรียงต่อกัน เป็นแบบอนุกรมเป็นแถวขนานกันไป วาวชนิดนี้ตัวโครงวาวจะไม่ทำมุมกับกระแสลม และที่บริเวณส่วนหัวของมังกรจะประกอบด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น ลูกตาที่หมุนได้หรือมีควันพุ่งออกมาจากปาก เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวถึงวาวในประเทศจีนมาแล้วในข้างต้น พอสันนิษฐานได้ว่า วาวอาจมีกำเนิดในประเทศจีนเป็นประเทศแรกค่อนข้างแน่นอน แต่ใครเป็นคนแรกที่ประดิษฐ์วาวขึ้นและเป็นวาวชนิดใดนั้นยังไม่ปรากฏหลักฐาน

หลังจากที่วาวได้กำเนิดขึ้นในประเทศจีนแล้ว ก็ได้แพร่ขยายออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วไปในระหว่างเวลาพุทธศตวรรษที่ 21 คือ ทางคานทิสตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แพร่ขยายเข้าไปสู่ประเทศเกาหลีและญี่ปุ่นพร้อมกับวัฒนธรรมคานอื่น ๆ ของจีน ทางคานทิสตะวันออกแพร่ขยายไปยังหมู่เกาะประเทศนิวซีแลนด์และทวีปอเมริกา ทางคานทิสใต้แพร่ขยายไปสู่คาบสมุทรมาลายู อินโดนีเซีย และไปทวีปยุโรป ซึ่งการแพร่ขยายของวาวที่เข้ามาสู่พื้นที่บริเวณคาบสมุทรมาลายูนี้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน เพียงทราบกันว่าในกลุ่มบริเวณคาบสมุทรมาลายูรู้จักทำวาวเล่นกันมาเป็นเวลานานเกือบ 2000 ปีมาแล้ว ทางคานทิสตะวันตกแพร่ขยายไปสู่ทางคานตะวันตกของประเทศพม่า อินเดีย และไปสู่คาบสมุทรอาราเบียเป็นเวลานานประมาณ 1500 ปีมาแล้ว ส่วนในแนวทิศทางคานตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งเขียนด้วยเส้นไขว้ปลานั้นเป็นการแพร่ขยายวาวของจีนไปยังทวีปยุโรปที่อาจจะเกิดขึ้นหลังช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ไปแล้ว เพราะในช่วงเวลาก่อนพุทธศตวรรษที่ 21 นั้น ดินแดนในส่วนนี้ยังห่างไกลจากถิ่นที่ผู้คนอาศัยอยู่¹

ในทวีปอเมริกาในช่วงระยะเวลาก่อนพุทธศตวรรษที่ 21 นั้น ปรากฏว่าได้มีการเล่นวาวแล้วเช่นกันคือเป็นเกมส์อย่างหนึ่งของพวกอเมริกันอินเดียนแถบตอนเหนือ ส่วนหลักฐานของการกำเนิดวาวในครั้งแรกของทวีปอื่น ๆ ขอมือยู่บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ฮันทริชคี (Han Plischke) ได้กล่าวถึงหลักฐานที่ปรากฏในทวีปออสเตรเลียแล้วว่า จากการ

¹Clive Hart. Kite an Historical Survey. p. 29 - 31.

ภาพประกอบ 2 ภาพแสดงการแพร่ขยายตัวของชาวจีนไปสู่ประเทศต่าง ๆ ก่อนพุทธศตวรรษที่ 21

- ก. การแพร่ขยายไปสู่เกาหลีและญี่ปุ่น ข. การแพร่ขยายไปสู่หมู่เกาะมาลาญู ค. การแพร่ขยายผ่านมหาสมุทรไปยังหมู่เกาะภาคตะวันออกเฉียง
- ง. การแพร่ขยายผ่านพม่าและอินโดจีนไปสู่อาราเบียและอาฟริกาเหนือ จ. การแพร่ขยายไปสู่ทวีปยุโรปโดยผ่านมหาสมุทรอินเดีย
- ฉ. การแพร่ขยายไประหว่างที่พวกมองโกลทำการรุกรานแผ่ขยายอำนาจออกไปทางทวีปยุโรป
- ช. การแพร่ขยายอันเกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชาวยุโรปกับชาวอาราเบีย

ตรวจสอบข้อมูล ปรากฏว่าวาวของชนพื้นเมืองในออสเตรเลียเวลานั้น ได้รับการถ่ายทอดมาจากเด็กชาวยุโรปอย่างแน่ชัดไม่มีข้อสงสัย และในบริเวณหมู่เกาะของมหาสมุทรแปซิฟิก และบริเวณไกลเคียงภาคควาในช่วงระยะเวลาก่อนพุทธศตวรรษที่ 21 นั้น (จุดเริ่มต้นยังไม่ทราบแน่นอน) วาวได้เจริญขึ้นและค่อย ๆ เจริญหายไป เช่นกรณีของวาวของชาวโพลินีเซียนหรือชาวเมารีโคประเทศรัฐซันในนิวซีแลนด์ (New Zealand) เมื่อประมาณร้อยกว่าปีมาแล้วก่อนที่ชนผิวขาวจะเข้าไปสู่ดินแดนแถบนี้ แต่ไม่ปรากฏเหตุผลที่ทำให้วาวสูญหายไปจากภาคพื้นบริเวณนี้¹

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีกล่าวถึงวาวในประเทศจีนในเรื่องของการกำเนิดวาวและการเผยแพร่หรือแพร่ขยายไปสู่ส่วนต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกนั้นมีส่วนของความน่าจะเป็นจริงได้อย่างมาก จึงเห็นได้ว่าการศึกษาของนิคแสม ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของจีนในด้านสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทำมาจากไม้และในเรื่องของการบินรวมอยู่ด้วย จึงทำให้ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าวาวมีกำเนิดมาจากประเทศจีน แล้วเผยแพร่ไปสู่ประเทศอื่น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม แมว่าจะมีหลักฐานหลายประการที่ปรากฏขึ้นในประเทศจีนก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ดูเหมือนว่ามีแนวโน้มและองค์ประกอบหลายอย่างที่ น่าสนใจจนอาจเป็นไปได้ว่าคนไทยในสมัยโบราณน่าจะมีความคิดหรือคิดประดิษฐ์วาวขึ้นได้เองเช่นกัน ดังหลักฐานที่มีการค้นพบในประเทศไทยว่า ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่ชาติหนึ่งในโลก และได้อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มาเป็นเวลานานถึง 4000 ปีมาแล้ว ได้แก่ การค้นพบโครงกระดูกที่หมู่บ้านจระเข้เผือก อ.เมือง จ.กาญจนบุรี² การค้นพบวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้โบราณที่บ้านเชียง อ.หนองหาร จ.อุดรธานี ปรากฏว่ามีอายุ

¹ Clive Hart. Kites an Historical Survey. p. 31

² สุก แสงวิเชียร "หลักฐานเพิ่มเติมแสดงว่าคนไทยมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 4000 ปีมาแล้ว" เนืองโบราณ 3 : 109 - 115 กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2522

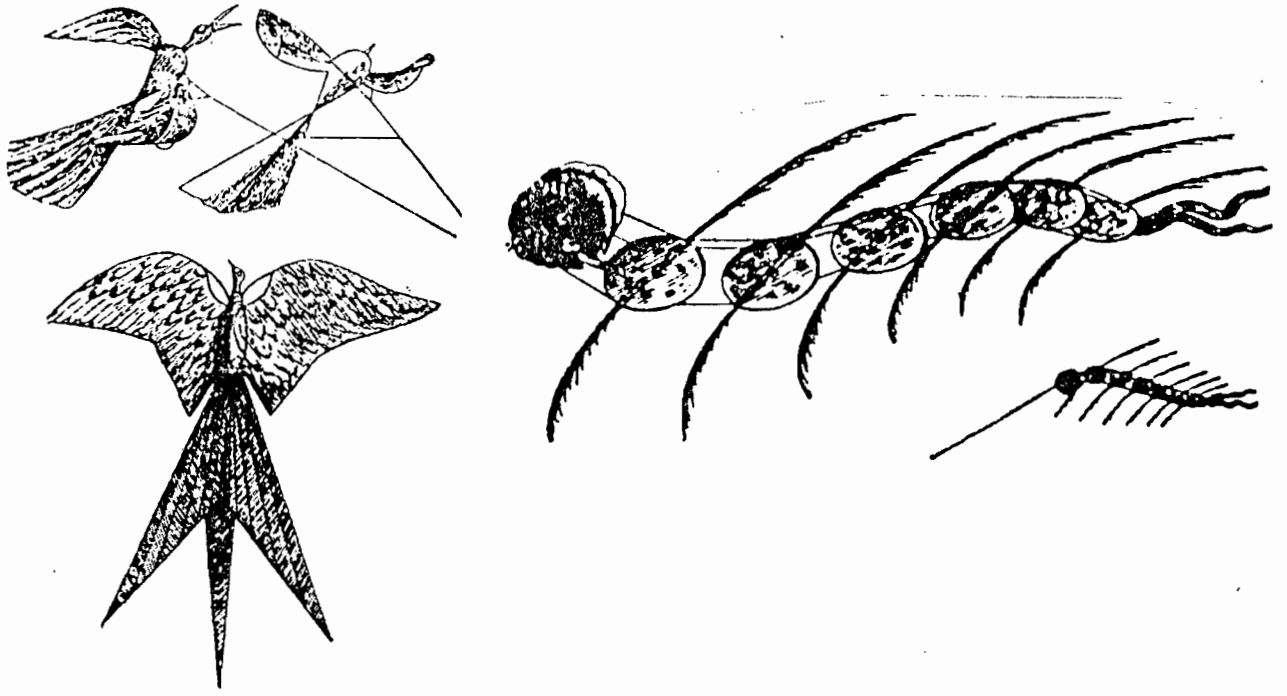
ราว 6000 - 7000 ปี แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมของคนไทยในอดีตได้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงมาแล้ว โดยเฉพาะด้านการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่¹ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญในการประดิษฐ์ราวในระยะเริ่ม อันได้แก่ผ้าและไม้ไผ่ โดยมีการสำรวจพบเส้นด้ายที่ จ.อุทัยธานี และบริเวณศูนย์การทหารปืนใหญ่ อ.โคกกระเทียม จ.ลพบุรี ซึ่งติดอยู่กับวัตถุสำริดก่อนประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าคนไทยรู้จักใช้ผ้ายกกันมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5000 ปี² อาจกล่าวได้ว่าคนไทยมีผ้าใช้ก่อนชาวจีนเสียอีก เพราะจากหลักฐานการค้นพบในประเทศจีนนั้นปรากฏว่า จีนรู้จักใช้ผ้ายกกันมาเพียง 4000 ปีเท่านั้น ส่วนทางบ้านไม้ไผ่นั้นไม่เป็นปัญหา เพราะภูมิภาคแถบทวีปเอเชียเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ มากอยู่แล้ว และไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีไม้ไผ่ชุกชุมเช่นกัน การดำเนินชีวิตของคนไทยก็มีความสัมพันธ์อยู่กับไม้ไผ่ตลอดเวลาดังแต่เกิดจนตาย เช่น ใช้ไม้ไผ่ตัดสายสะดือเด็กแรกเกิดแทนมด พอโศกชิ้นเล็กของเล่นที่ทำจากไม้ไผ่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินบางอย่างก็ใช้ไม้ไผ่ และเมื่อตายไปก็ใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นเตียงตะกอน จึงจะเห็นได้ว่าไม้ไผ่กับชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกันเป็นอย่างดียิ่งนับแต่อดีตมา³

จากหลักฐานทั้งหมดที่โลกกล่าวมาทำให้เป็นที่สงสัยว่าคนไทยเป็นชาติแรกหรือไม่ที่โลกคิดประดิษฐ์ราวขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังขาดหลักฐานที่สำคัญ

¹ R.B. Smith and W.Watson. Early South East Asia
p. 42

² มณีรัตน์ ท่วมเจริญ "ผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณ" วารสารวัฒนธรรมไทย 2 : 32 - 46 กรกฎาคม 2521

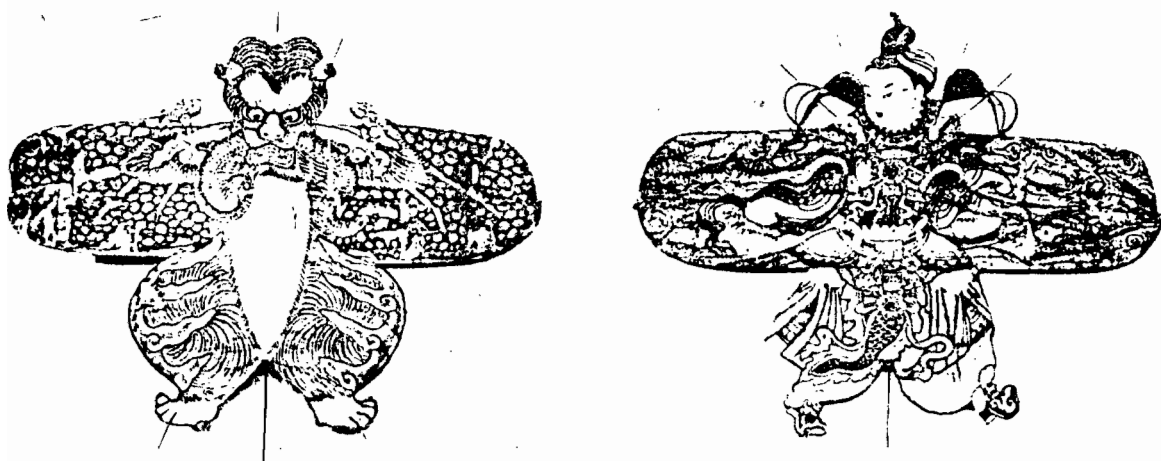
³ เปลื้อง ทองปาน "ไม้ไผ่กับชีวิตแบบไทย" วารสารวัฒนธรรมไทย
7 : 62 - 64 กรกฎาคม 2526

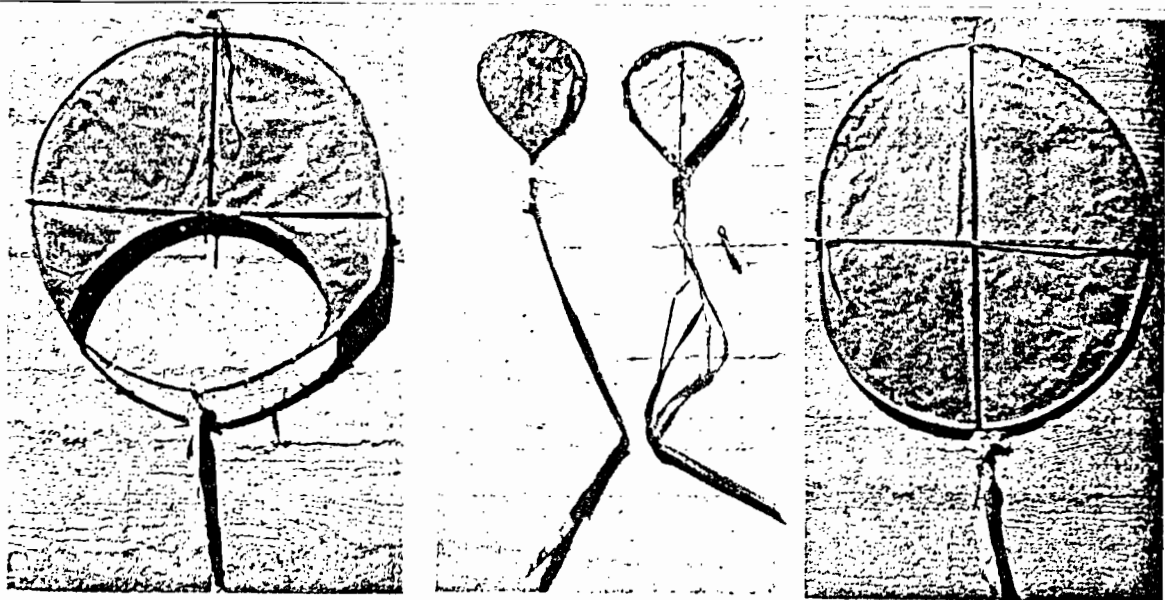
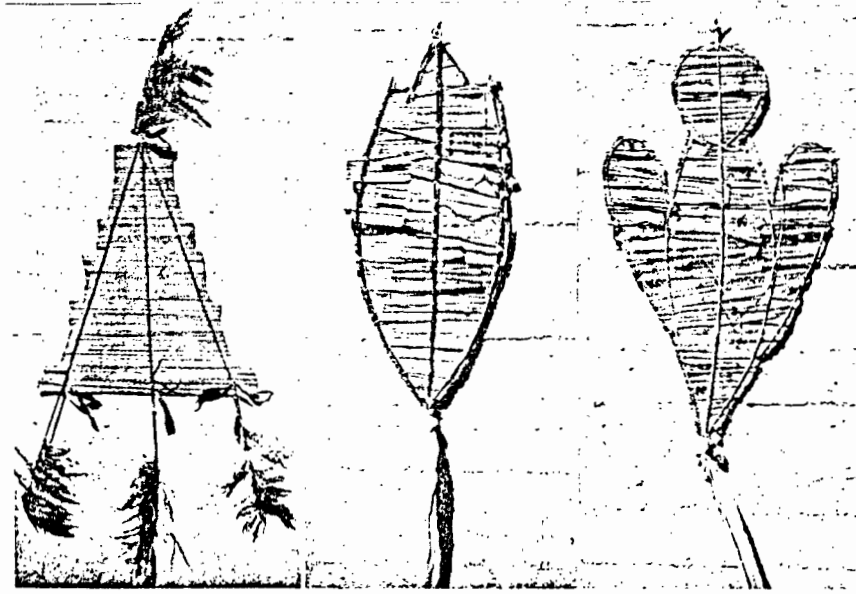
ภาพประกอบ 3 ลักษณะว่าวในระยะแรกของจีน

ภาพประกอบ 4 ภาพเด็กกำลังเล่นว่าวจากม้วนกระดาษ โดย ซู ฮั่น ฉิน (Su Han - chhen) ซึ่งคาดว่าวาดขึ้นในราชสมัยราชวงศ์ ซุง (Sung) ซึ่งอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 1503 - 1823 หรือบางทีอาจจะหลังจากสมัยราชวงศ์ซุงอีก

ภาพประกอบ 5 ลักษณะว่าวสมัยใหม่ของจีน

ภาพประกอบ 6 รูปแบบว๊าวของชาวโปโลนิเซียนเมื่อราว 2000 ปี

ได้แก่ เอกสารหรือบันทึกต่าง ๆ มาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากลักษณะนิสัยของคนไทยในสมัยโบราณไม่ค่อยชอบการจับบันทึก จึงเป็นผลให้ไม่สามารถถ่วงน้ำหนักได้อย่างชัดเจน

1.2 ความมุ่งหมายของการเล่นว้าว

ความมุ่งหมายของการเล่นว้าวในครั้งแรกจากหลักฐานที่ได้อธิบายมาแล้วในช่วงต้น พอสันนิษฐานได้ว่า น่าจะเกิดจากความสนุกสนานเป็นอันดับแรก แต่จากหลักฐานต่าง ๆ นั้น ปรากฏว่าในแต่ละชาติมีจุดมุ่งหมายในการทำว้าวแตกต่างกันไป โดยมากมักจะเป็นไปในด้านของความเชื่อทางศาสนากับการใช้งานมากกว่าเพื่อความสนุกสนาน

แต่แม้ว่าในอดีตจะมีการนำว้าวไปใช้โดยมีจุดมุ่งหมายไปหลายรูปแบบก็ตาม แต่การใช้ประโยชน์เช่นนั้นมักค่อย ๆ หายไป อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ทำให้ว้าวในปัจจุบันเป็นเพียงการเล่นหรือเกมส์กีฬาอย่างเดียว จึงพอสรุปได้ว่า การเล่นว้าวในปัจจุบันนี้มีความมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ก็มีบางชาติที่ยังคงมีเรื่องของความเชื่อในสิ่งเก่า ๆ แอบแฝงอยู่บ้างเล็กน้อย ซึ่งก็ไม่ถือเป็นเรื่องจริงจึงเหมือนในอภินิหาร เช่น ในอินเดียมีการเล่นว้าวผ่านคนในวันสำคัญทางศาสนาที่เรียกกันว่า วันคัคเซลา ซึ่งเป็นวันนัดประชุมเล่นว้าวผ่านคนกันทั้ง เมืองไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่¹

1.3 ประโยชน์ของว้าว

ว้าวนับว่าเป็นสิ่งประติมากรรมที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน จนอาจกล่าวได้ว่าว้าวเป็นสิ่งประติมากรรมที่ควบคู่อยู่กับสังคมของมนุษย์อยู่เสมอ นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งประโยชน์ของว้าวออกเป็นด้าน ๆ ได้ดังนี้

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว้าวพนัน หน้า 7

1.3.1 คานการเมือง

การนำวามมาใช้ประโยชน์คานการเมืองก่อให้เกิดผลดีอย่างยิ่ง ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งไทยก็นำวามมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่เป็นการนำมาใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำสงคราม **สันนิษฐาน**ว่ามีการนำวามมาใช้ในคานสงครามเป็นครั้งแรกในประเทศจีน สมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty) ประมาณ พ.ศ. 314 (212 ปีก่อนคริสตศักราช) ดังปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของจีน¹ ว่า ระหว่างรัชสมัยของจักรพรรดิ ลุย ปัง (Liu Pang) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ได้เกิดสงครามชิงอำนาจขึ้น ทำให้กองทัพทั้งสองฝ่ายสูญเสียกำลังดีพลไปอย่างมาก จึงได้มีผู้คิดหาวิธีที่จะทำให้สงครามยุติลง ในที่สุดก็ได้มีการคิดประดิษฐ์วามขึ้นมาและนำวัตถุที่ทำให้เกิดเสียงคนตรีเมื่อกระทบกับกระแสมติคตินไปกับวามควย แล้วจึงปล่อยวามตัวนั้นให้ลอยขึ้นไปอยู่เหนือกองทัพของศัตรูในตอนกลางคืน ฝ่ายศัตรูที่ยกทัพมาชิงอำนาจ เมื่อได้ยินเสียงคนตรีดังอยู่บนท้องฟ้าเห็นอากายหักของพวกตน จึงเกิดความหวาดกลัวขึ้น เพราะมีความเชื่อว่าเสียงคนตรีที่ดังอยู่นั้น เป็นเสียงของผู้พิทักษ์คุ้มครองพวกตนใดมาเตือนหรือบอกให้รู้ล่วงหน้าว่าจะเกิดอันตรายขึ้น ในที่สุดฝ่ายศัตรูที่จะมาชิงอำนาจก็ถอนทัพกลับไป²

ส่วนในหนังสือที่มีชื่อว่า ชีฮู หู จี หยุน (Shih Wu chi Yuan) ได้บันทึกไว้ว่า ในราว พ.ศ. 343 (200 ปีก่อนคริสตศักราช) ฮันสิน (Han Hsin) ซึ่งเป็นรัฐบุรุษที่ปรึกษา และเป็นนายพลที่มีชื่อเสียงมากในสมัยของจักรพรรดิองค์แรก ๆ ของราชวงศ์ฮั่น ได้ประดิษฐ์วามขึ้นเพื่อใช้วัดความยาวของระยะทาง

¹ L. Carrinaton Goodrich. A Short History of the Chinese People. p. 36

² Clive Hart. Kites an Historical Survey. p. 27

ในการซุกุโมงลอกำแพงเข้าไปโจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง¹ ต่อมาได้มีการใช้วาวในตำนาน สงครามขึ้นที่ ไท ชิง หรือ นานกิง (Thai-chhing or Nanking) ในรัชสมัย ของเหลียง หู ตี (Liang Wu Ti) ราว พ.ศ. 1090 - 1092 (ค.ศ. 547 - 549) หูชิง (Hou Ching) ก่อกบฏและล้อมเมืองไท ชิง เพื่อแยกออก จากเมืองหลวง เจียน เหวิน (Chien Wen) และมกุฎราชกุมาร ทา ชิ (Ta-chhi) ได้ใช้วาวจำนวนมากชักขึ้นไปในอากาศเพื่อเป็นการแจ้งเหตุฉุกเฉิน แก่กองทัพหลวงที่อยู่ในระยะไกลออกไป ฝ่ายทหารของ หูชิง เห็นเข้าจึงได้เขาไป รายงานให้กับ หู ชิง ทราบว่าในอากาศมีสิ่งผิดปกติเคลื่อนไหวอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นการ ส่งข่าวก็ได้ หู ชิง จึงมีคำสั่งให้พลชั้นยิงวาวทันที ในครั้งแรกดูเหมือนว่าวาวได้ตกลง ไปแล้ว แต่มันกลับกลายเป็นนกแล้วบินหนีห่างไกลออกไป และไม่ปรากฏให้เห็นอีก จากเรื่องนั้นคงหมายความว่า วาวได้ถูกนำมาใช้เป็นสัญญาณบอก ส่วนการส่งข่าว ออกไปจากเมืองกระทำโดยไข่นกพิราบ²

นอกจากจะมีการนำวาวมาใช้ในสงครามภายในประเทศจีน เป็นจำนวนมากแล้ว ประเทศอื่น ๆ ก็มีเช่นกัน เช่น ที่ประเทศเกาหลีซึ่งปรากฏหลักฐาน จากหนังสือของเกาหลีในสมัยแรกเริ่มชื่อ ซัม จุก ซาจิ (Samguk Sagi) หรือ เดอะ ฮิสทอรี ออฟ เกอะ ทรี คิงดอม (The History of the three Kingdoms) ซึ่งเขียนขึ้นใน พ.ศ. 1688 (ค.ศ. 1145) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 12 อันเป็นเหตุการณ์ในมีแรกแห่งรัชสมัยของราชินีซินดอง (Queen Zindong) ผู้สืบราชตระกูลอันคับที่ 28 แห่งราชวงศ์ ซิลลา (Silla)

¹ Tal Streeter. The Art of Japanes of Kite. p. 154

² Joseph Needham. Science and Civilisation in China. p. 577.

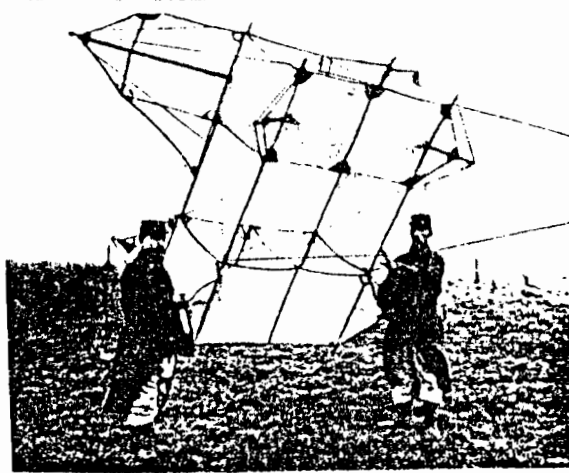
ไบคัม (Bi-dam) และยุม ซอง (Yom-Zong) โลกอกบฏฉันทัน กิม ยูซิน (Gim Yu-Sin) ซึ่งเป็นผู้มีชื่อเสียงและมีความสามารถได้รับอาสาทนาคีเป็นผู้ปราบ
กบฏ

ระหว่างการต่อสู้กันใกล้ภาวชนาคใหญ่ดวงหนึ่งปรากฏขึ้นมา
ในเวลาค่ำ และลอยไปตกใกล้ ๆ กับปราสาทชื่อ วูล ซอง (Wol - Song)
ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้กองทัพของนายพลกิมเชื่อว่าป็นลางร้าย โดยเฉพาะเมื่อ
เกิดในช่วงเวลาที่ทำศึกสงครามกันอยู่จะเป็นการสู้รบนองเลือดที่นำไปสู่จุดจบอันน่า
เกรงกลัว เป็นผลให้เหล่าทหารและประชาชนเริ่มรู้สึกกระวนกระวายใจจากต่อกร
ความคุมจนทำให้สถานการณ์ภายในกองทัพของขุนพลกิม ยูซิน เป็นที่น่าวิตกอย่างมาก
เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น นายพลกิม ยูซิน จึงได้ยกไซสถานการณ์ใหญ่เหมือนว่าควา
ที่ตกลงมานั้นสามารถจะลอยกลับขึ้นไปบนท้องฟ้าได้ใหม่อีกเช่นกัน โดยการใช้อาวุธติดกับ
ดวงไฟแล้วปล่อยให้ลอยขึ้นไปบนท้องฟ้าให้ประชาชนเห็น ทำให้ขวัญและกำลังใจของทหาร
และประชาชนกลับดีขึ้นมาดั่งเดิม ในที่สุดกองทัพของนายพลกิม ยูซิน ก็สามารถปราบ
กบฏไปได้เป็นผลสำเร็จ¹

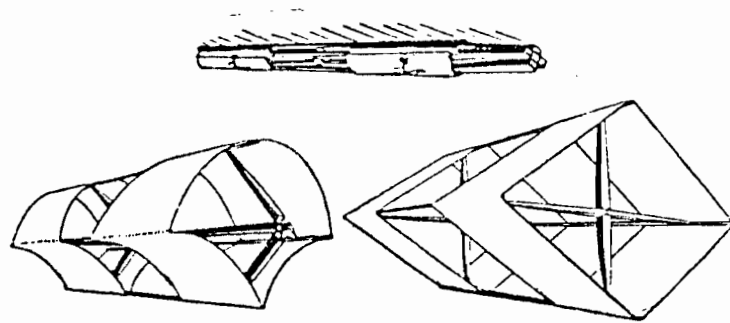
ส่วนทางซีกโลกด้านตะวันตกมีการใช้วามมาใช้ในสงคราม
โลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2457 - 2461) โดยกองทัพของอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี
และรัสเซีย ได้ทำวามชนิดพิเศษขึ้น เพื่อใช้สังเกตการณ์กองทัพของข้าศึก ฝ่ายเยอรมัน
ก็มีการใช้วามสำหรับตรวจลาดตระเวนในทะเล ในช่วงที่เรือดำน้ำลอยลำขึ้นมาอยู่บน
ผิวน้ำ ความยาวที่คนนั่งอยู่ในกระเช้าที่ผูกติดอยู่กับเชือกยาว ลอยมาในช่วงของ
สงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - 2488) เยอรมันได้นำเอาวิธีการนี้มาใช้ตรวจตรา
หรือลาดตระเวนหาข่าวจากเรือดำน้ำ²

¹ Tal Streeter. The Art of Japanese Kite. p. 155

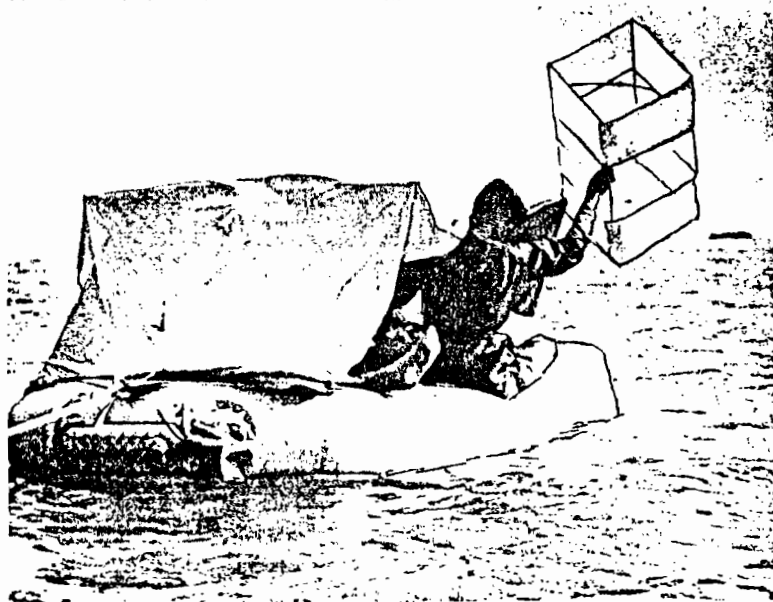
² Jean Mouvier and Paul Mouvier. Kite. p. 12

ภาพประกอบ 7 ว่าวสกอนนี้ที่กองทัพฝรั่งเศสใช้ในกองทัพเมื่อ พ.ศ. 2453

ภาพประกอบ 8 ว่าวของเยอรมันที่ใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 1

ภาพประกอบ 9 ว่าวกล่องที่ใช้ในกริบสัน กรีด (Gibson Girl) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้
ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยังคงมีอยู่

1.3.2 คานเศรษฐกิจ

คานเศรษฐกิจในสมัยโบราณนั้น ว่ากันว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีบทบาทไม่น้อยไปกว่าทางด้านการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องของการนำวามาใช้เกี่ยวกับการขนส่ง การค้าขาย และการก่อสร้าง เป็นต้น จีนก็เป็นชาติแรกที่นำวามาใช้ในการขนส่งอีกเช่นกัน ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วในตอนก่อนว่า ในสมัยของราชวงศ์ช้าน กุง ชู พ้น ได้ประดิษฐ์วามขึ้นมามีตัวหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะยกของหนัก ๆ ไปได้ในระยะทางไกล และสามารถใช้งานโคหนานอื่นอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า กุง ชู พ้น ประดิษฐ์วามขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์ที่จะนำวามมาใช้ในด้านการขนส่งในสมัยนั้นอย่างแน่นอน ส่วนมาร์โค โปโล ได้กล่าวถึงการใช่วามในประเทศจีนในลักษณะของการใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบสภาพภูมิอากาศว่ามีกระแสลมมากน้อยเพียงพอที่จะแล่นเรือออกสู่ทะเลนำสินค้าไปยังเมืองท่าอื่น ๆ ทั่วไปหรือไม่ (เนื่องจากในสมัยก่อนการเดินเรือนั้นต้องอาศัยกระแสลมช่วยพัดใบเรือให้แล่นไป) นอกจากนั้นชาวจีนยังได้มีการใช่วามในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำหรือช่องเขา ด้วยการนำวามมาเป็นเครื่องมือในการช่วยส่งเชือกจากคานหนึ่งไปยังอีกคานหนึ่ง¹

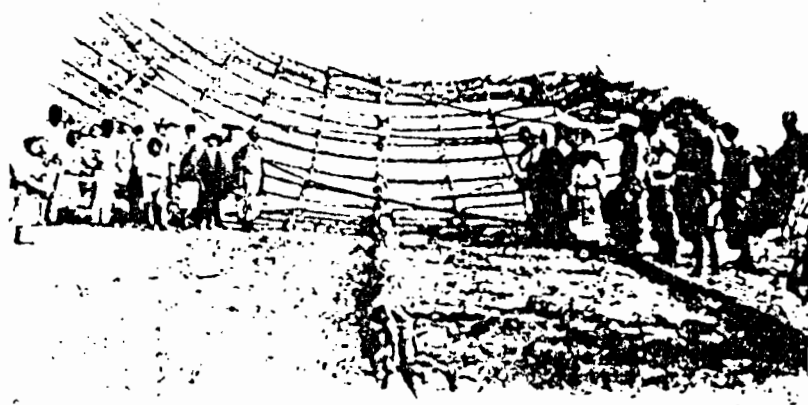
ส่วนในประเทศญี่ปุ่น เมื่อประมาณ 600 ปีมาแล้ว ชาวญี่ปุ่นได้ใช่วามเป็นพาหนะในการบรรทุกคนข้ามไปมาระหว่างเกาะแทนการใช้เรือ โดยการใช้วามแฉงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่² (ถึงภาพประกอบ 10) และในทวีปยุโรปใน พ.ศ. 2401 (ค.ศ. 1859) อี เจ คอร์ดเนอร์ (E.J. Corder) พระคาทอลิกชาวไอริชได้ประดิษฐ์วามที่สามารถใช้ยกคนได้ขึ้นมาเป็นเครื่องมือสำหรับ

¹ Harold Ridway. Kite Making and Flying.
p. 142

² ส. พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 260

ภาพประกอบ 10 ว่าวยกคนของญี่ปุ่นสร้างเมื่อ พ.ศ. 2403

ภาพประกอบ 11 ว่าวยกคนขนาดใหญ่ของญี่ปุ่นชื่อ วัน วัน (Wan - Wan)
ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 20 หลา หางยาว 480 ฟุต น้ำหนักประมาณ 1 ตัน
ใช้เชือกบังคับ 35 สาย

ช่วยชีวิตคน เมื่อเรือที่แล่นอยู่ตามชายฝั่งเกิดอุบัติเหตุ แคววที่ทำงานนั้นโดยมาก มักถูกนำมาใช้ในการขนส่งมากกว่าคือ นำวามาใช้ยกศพของผู้โดยสารจากเรือมาสู่ฝั่ง¹

1.3.3 กานสังคัม

ทางกานสังคัมนั้นดูเหมือนว่า วาวมีความสัมพันธ์กับสังคัมของมนุษย์มาตั้งแต่เริ่มแรกที่มีผู้คิดประดิษฐ์ขึ้น และสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในปัจจุบันวาวเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งสำคัญ และ วัฒนธรรมของสังคัมมนุษย์ที่ยังมั่นคง และเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไปอยู่เสมอ นับแต่อดีตกาลมา วาวได้เข้ามามีส่วนสัมพันธ์และมีบทบาทต่อวิถีชีวิตในสังคัมของมนุษย์อย่างมาก ถึงปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวโปโลนีเซียว่า วาวได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนา เวทมนต์และพิธีการต่าง ๆ โดยการใช่วาวเป็นสัญลักษณ์หรือเป็นสื่อที่ใช้ทำหน้าที่ติดต่อกับดวงวิญญาณบนสวรรค์ อันไคแก่ พระเจ้าหรือวีรบุรุษที่เป็นที่เคารพนับถือ และเรื่องของวาวที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณของชาวอินโดนีเซีย ที่ศาสตราจารย์แฮดดอน (Haddon) ได้เขียนไว้ในหนังสือที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายชื่อ เดอะ สัดด์ี้ ออฟ แมน (The Study of Man) โลกกล่าววาว

"ถ้าเรายอมรับว่า วาวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาของชนพื้นเมืองของชาวอินโดนีเซีย เราอาจจะกล่าวให้ละเอียดเพิ่มขึ้นได้อีกว่า วาวนั้นเป็นเพียงดวงวิญญาณที่ถูกปล่อยให้เป็นอิสระแล้วจากเรือแคนูนั้น จากความเชื่อดั้งเดิมอันเกี่ยวกับความกลัวในการเดินทางไปในทะเลที่มักเกิดกลางสังหร เกิดขึ้นเสมอ เมื่อใบเรือมีการเปลี่ยนแปลงทิศทาง มันเป็นความเชื่อที่ผิดในการที่จินตนาการว่าการแล่นเรือแคนูนั้นเปรียบเสมือนว่า เรือนั้นมีชีวิตที่เป็นต้นกำเนิดของการเคลื่อนไหว ส่วนวาวนั้นเปรียบเสมือนว่าวิญญาณภายนอกหรือเครื่องหมายที่ชี้ถึงความมีชีวิตอยู่ของเจ้าของ"²

¹

Harold Ridway. Kite making and Flying. p. 145.

ในประเทศกัมพูชาก็เช่นกัน มีการแขวนวาวไว้ตามชายคาบ้าน
 ในเวลากลางคืน และที่วาวนั้นจะมีไม้ไผ่บาง ๆ ติดอยู่ด้วย (เมืองไทยเราเรียกว่า
 สะนู) เมื่อลอยขึ้นไปในอากาศ ส่วนที่เป็นไม้ไผ่บาง ๆ จะกระทบกับกระแสลมเกิด
 เป็นเสียงดังขึ้นอยู่ตลอดเวลา เสียงนั้นเป็นสิ่งที่สมมุติว่าเป็นการต่อสู้กับภูคมีปีศาจอัน
 ชั่วร้าย เพื่อให้คนที่อาศัยอยู่ในบ้านอยู่กันอย่างสงบสุข ส่วนในประเทศเกาหลีก็มีประเพณี
 เกี่ยวกับวาวว่า ครอบครัวของชาวเกาหลีจะเขียนชื่อพร้อมกับวันเดือนปีเกิดของบุตรชาย
 แต่ละคนลงไปบนวาว ปล่อยให้ลอยสูงขึ้นไป แล้วตัดเชือกปล่อยให้ลอยไปให้ไกลที่สุด
 เพื่อเป็นการไล่วิญญาณอันชั่วร้ายให้ออกไปจากร่างของเด็ก ในประเทศเวียดนามก็มี
 ประเพณีเรื่องวาวเกี่ยวกับเด็ก ๆ คล้ายเกาหลี คือ ในส่วนหนึ่งของงานฉลองวันปีใหม่ของ
 ครอบครัวชาวเวียดนามที่มีฐานะดีจะแขวนวาวไว้ที่หน้าบ้าน โดยเฉพาะครอบครัวที่มี
 บุตรชายจะทำวาวให้มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องหมายของความเจริญเติบโต
 และความก้าวหน้าของเด็กผู้ชาย¹ ส่วนในประเทศญี่ปุ่นมีการนำวาวมาเกี่ยวกับความ
 เชื่อบางอย่างดังเช่นประเทศอื่น ๆ เช่นกันคือ ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในจังหวัด สุรุกะ
 ถือว่าในวันที่ 5 ของเดือน 5 เด็ก ๆ ทุกคนจะต้องมีวาว และเด็กคนไหนที่ทำวาว
 ขาดลอยไปในวันนี้จะถือว่าเป็นโชคร้าย หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้วันก็จะจัดคนออกติดตาม
 วาวตัวที่ขาดลอยไปกลับมาให้ได้ แม้ว่าจะต้องตามไปเป็นระยะทางถึง 20 ไมล์ก็ตาม
 ใครนำวาวกลับมาได้ก็จะได้รับรางวัลเป็นเหล้าสาเก²

นอกจากเรื่องของวาวที่เกี่ยวกับประเพณีความเชื่อแล้ว
 ในอีกด้านหนึ่งวาวก็เป็นของเล่นหรือกีฬาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ในสังคมหลาย
 โดยเฉพาะในประเทศจีน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของวาวมีการเล่นวาวกันเพื่อเป็นการพักผ่อน

¹Jean Mouvier and Paul Mouvier. Kite.

p. 4 - 5

²ส. พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 261

หย่อนใจและเพื่อความสนุกสนานเป็นครั้งแรกในราชสมัยราชวงศ์ซุง (Sung Dynasty) พ.ศ. 1503 - 1669 (ค.ศ. 960 - 1126) โดยมีประเพณีการเล่นวาววักกันในวันที่ 9 เดือน 9 ของทุก ๆ ปี¹ การเล่นวาววักของชาวจีนมีทั้งประเภทสวยงาม อันได้แก่การประดิษฐ์วาวเป็นรูปร่างคล้ายสัตว์ชนิดต่าง ๆ หรือการประดับประดาสิ่งต่าง ๆ ลงไปในวาวให้มีสีสันสวยงามและการเล่นวาวที่เป็นเกมส์กีฬา คือ กีฬาวาวต่อสู้กัน

การเล่นวาวในลักษณะที่เป็นเกมส์การต่อสู้กันนั้น วิธีการเล่นคือใช้แถบกระดาษเย็บคสมกับกาวทาไว้ที่เส้นเชือกไกล ๆ กับตัววาว ผู้เล่นทั้งสองฝ่ายจะปล่อยวาวของตนขึ้นไป โดยพยายามที่จะใช้เชือกวาวในส่วนที่คม คือ ส่วนที่มีแถบกาวทาไว้ไปตัดเชือกวาวของอีกฝ่ายหนึ่งให้ขาดลอยไปให้ได้² (การเล่นเช่นนี้มีการเล่นกันในเมืองไทยด้วยเช่นกัน แต่คนไทย เรียกว่า วาวสายป่านคม) และการเล่นวาวต่อสู้กันนี้ได้มีการเผยแพร่ไปสู่ประเทศญี่ปุ่นและอินเดีย ส่วนของประเทศไทยที่ฬาวาวต่อสู้กัน (Kite Fighting) นั้นก็มีเช่นกันแต่การต่อสู้กันของวาวในประเทศไทยแตกต่างไปจากประเทศอื่น ๆ ในโลกที่สามารถกล่าวได้ว่าไม่มีชนชาติใดในโลกเหมือน ในประเทศไทยเราเรียกกีฬาวาวต่อสู้กันนี้ว่า กีฬาวาวพั่น ซึ่งเนื้อเรื่องโดยละเอียดนั้นจะได้อธิบายถึงในบทต่อไป

วาวนอกจากจะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณีความเชื่อและถ่านการกีฬาแล้ว ยังมีการนำวาวมาใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษาค้นคว้างานทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วย เช่น ใน พ.ศ. 2281 (ค.ศ. 1749) อเล็กซานเดอร์ วิลสัน (Alexander Wilson) และโทมัส เมลวิลล์ (Thomas Melvill) ชาวสกอตแลนด์ ได้ใช้เทอร์โมมิเตอร์ที่ติดไปกับวาวแล้วปล่อยขึ้นไปวัดอุณหภูมิในอากาศเหนือพื้นโลก³

¹ Clive Hart. Kites an Historical Survey. p.26

² Joseph Needham. Science and Civilisation in china. p. 576

³ "Kite". Encyclopedia American. v.16, p.466

ใน พ.ศ. 2295 (ค.ศ. 1752) เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) โค้ดทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประจุไฟฟ้าในบรรยากาศโดยการนำลูกบอลและลูกกุญแจเป็นอุปกรณ์ในการทดลอง ต่อมาใน พ.ศ. 2436 (ค.ศ. 1893) ลอร์เรนซ์ ฮาร์เกรฟ (Lawrence Hargrave) ชาวออสเตรเลีย ได้ประดิษฐ์ว่าวกลองขึ้นมาใช้ในด้านอากาศยาน โดยการปล่อยว่าวขึ้นไปในอากาศพร้อมกับเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเร็วของกระแสลม ทิศทางลม ความกดดันของอากาศ ความชื้น และอุณหภูมิ¹

นอกจากนี้ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ว่าวได้รับการพัฒนาการไปสู่การเป็นเครื่องบินโดยการนำเอาเครื่องยนต์มาประกอบไว้กับตัวโครงว่าวเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนให้ว่าวลอยขึ้น บุคคลแรกที่ประสบความสำเร็จในการนำเอาเครื่องยนต์มาใช้ในการขับเคลื่อน คือ เคลมอนด์ อแดร์ (Clement Ader) ชาวฝรั่งเศส โค้ดทำการทดลองดังกล่าวใน พ.ศ. 2423 (ค.ศ. 1890) และว่าวนั้นสามารถที่จะบินไปได้ไกลถึง 50 เมตร แม้การทดสอบในเรื่องของการบินของ อแดร์ จะเป็นเพียงระยะสั้นแต่ก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นแห่งยุคของการบิน²

ในระหว่างนั้นที่สหรัฐอเมริกา พี่น้องตระกูลไรท์ (Wright Brothers) ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของเครื่องร่อนชนิดต่าง ๆ เช่นกัน ในราววันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) ออร์วิลล์ไรท์ (Orville Wright) โค้ดนำรูปแบบจากคิกคัตฮอก (Kitty Hawk) ที่มีลักษณะเป็นเครื่องร่อนมาจัดเตรียมเข้ากับเครื่องยนต์ขนาด 16 แรงม้า ที่ประกอบควยใบพัด

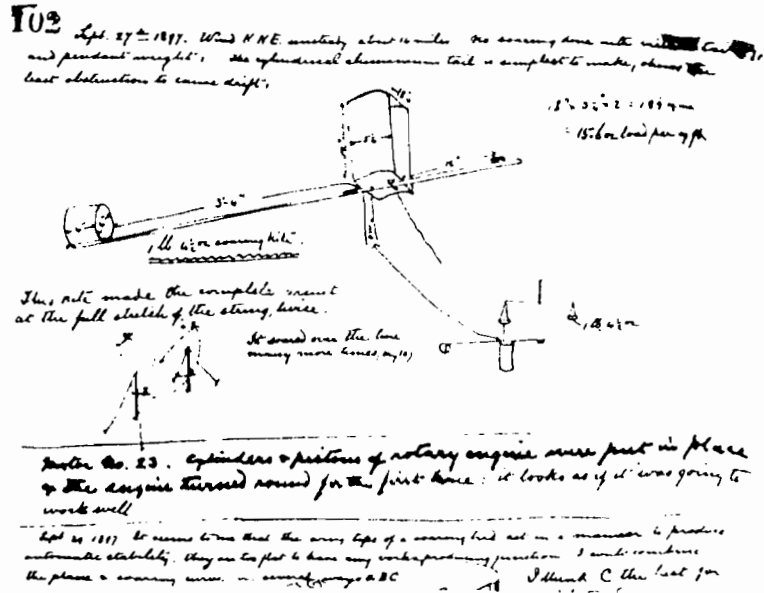
¹ Edward Breck. "Kite-Flying", Encyclopedia Britannica. v.13, p.421

² C.H. Gibbs-Smith and others. Aeronautics, p.6

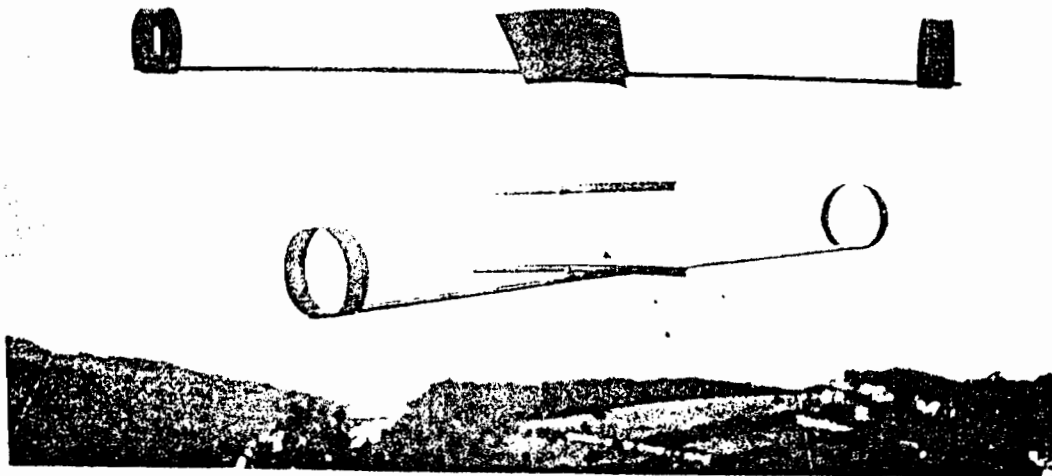
จนในที่สุดพี่น้องตระกูลไรท์ก็ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับคานการบินจนได้รับชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้¹

แม้ปัจจุบันเครื่องบินจะพัฒนาการไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะบินไปได้เร็วกว่าเสียงถึงสองเท่าก็ตาม แต่ส่วนหนึ่งที่จะลืมเสียมิได้ก็คือ วาฟ อันเป็นสิ่งประดิษฐ์แรกเริ่มที่นำไปสู่หรือมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการบินสมัยใหม่ขึ้นมา

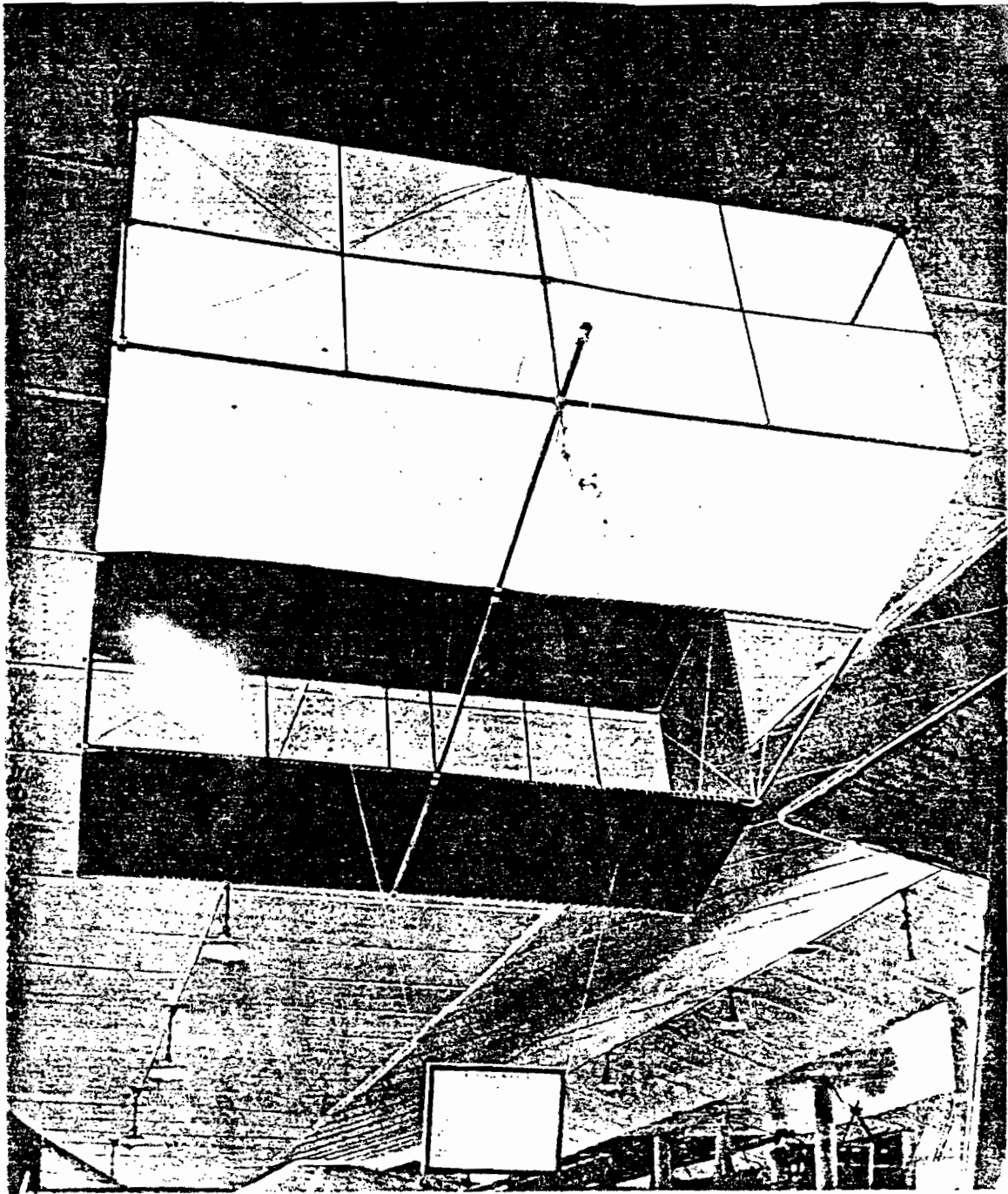
¹ Fred C. Kelly. The Wright Brothers. p.5-50

ภาพประกอบ 12 ส่วนหนึ่งจากสมุดบันทึกของฮาร์เกรฟ (Hargrave) ที่ได้เขียนไว้เป็นหลักฐาน

ภาพประกอบ 13 วาวที่ใช้เป็นเครื่องมือตรวจอากาศของ ฮาร์เกรฟ (Hargrave) ใน พ.ศ. 2436

ภาพประกอบ 14 ว่าวกล่องที่ใช้ในทางค้ำานอุคูนิยมวิทยา

บทที่ 2

ความเป็นมาของกีฬาว่าวก่อนสมัยรัตนโกสินทร์

ความเป็นมาของชาติไทยยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่า คนไทยมาจากไหน มีวัฒนธรรมความเป็นมาอย่างไร นับแต่อดีตมาได้นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้กันเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่สามารถชี้ขาดลงไปได้ว่าหลักฐานหรือข้อมูลที่แต่ละคนได้ศึกษาหรือค้นพบมานั้นของใครถูกหรือผิด¹ จนกระทั่งในปัจจุบันได้มีการสำรวจพบหลักฐานใหม่ ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยได้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยนี้เอง จากการสำรวจพบโครงกระดูกที่มีอายุราว 4000 ปีมาแล้วที่หมู่บ้านจรเข้เผือก อ.เมือง จ.กาญจนบุรี²

ชนชาติไทยมีกำเนิดมาเป็นเวลาไม่น้อยไปกว่าจีนหรืออินเดีย และมีขนบธรรมเนียมประเพณีสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานแล้วคล้ายเช่นกัน โดยเฉพาะจากการค้นพบหลักฐานทางโบราณวัตถุและเอกสารทางกานประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของศิลปวัฒนธรรมของคนไทย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ไว้หลายอย่าง เช่น การค้นพบเครื่องประดับ เครื่องใช้สำริดที่บ้านนกทา ต.นาดี อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งมีอายุราว 4500 ปีมาแล้ว³ และจากการค้นพบลูกกลิ้งที่ใช้พิมพ์

¹ถนอม อานามวัฒน์ และคนอื่น ๆ ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา หน้า 25

²สุค แสงวิเชียร "หลักฐานเพิ่มเติมที่แสดงว่าคนไทยได้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย เมื่อประมาณ 4000 ปีมาแล้ว" เมืองโบราณ 3 : 109 - 115
กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2522

³ถนอม อานามวัฒน์ และคนอื่น ๆ ล.ค. หน้า 6

เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้โลหะ ที่ ถ.บ้านเชียง อ.หนองหาร จ.อุดรธานี จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของชนชาติไทยเมื่อราว 5000 - 7000 ปีมาแล้วนั้น มีความเจริญรุ่งเรืองมาก¹

แม้ลักษณะของวัฒนธรรมที่ถูกค้นพบโดยมากจะเป็นวัฒนธรรมทางกานวัตถุก็ตาม แต่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของชนบทรรมนิยมประเพณีของคนไทยในสมัยโบราณได้เป็นอย่างดีเช่นกัน และวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นนั้นน่าจะได้รับการสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัย ดังนั้นหลักฐานจากบันทึกต่าง ๆ ในสมัยสุโขทัยอาจมีชนบทรรมนิยมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิมรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางกานันทนาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์จะขาดเสียมิได้อันได้แก่ การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ของคนไทยนั่นเอง สันนิษฐานได้ว่าการละเล่นต่าง ๆ ที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยนั้น เช่น การแข่งเรือ หรือการเล่นวาก็ตาม คนไทยในสมัยก่อนสุโขทัยอาจจะรู้จักหรือมีการเล่นมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่ามีการเล่นกันมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะหลักฐานเท่าที่ปรากฏมีเพียงแต่ในสมัยสุโขทัยเท่านั้น

2.1 การเล่นกีฬาว่าวในสมัยสุโขทัย

กีฬาว่าวนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางกานันทนาการที่ได้มีหลักฐานปรากฏขึ้นในสมัยสุโขทัยเป็นครั้งแรก หลักฐานที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดคือ พระราชพงศาวดารเหนือซึ่งประมาณว่าคงจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี โดยได้กล่าวถึงว่าวไว้ว่า

¹ R.B Smith and W. Watson. Early South East Asia.
p. 42.

"...พระร่วง* ขณะนั้นคะนองน้ก็มักเล่นเปียและเล่นวาว ไม่ถือค้ำว่า
เป็นท้าวเป็นพระยา เสก้จไปไหนมาไหนก็ไปคนเดียว

ในกาลวันหนึ่งพระองค์ทรงวาวควาลงชากลวยไปตั้งเมืองทองอุ และ
พระยาอุนั้นเป็นชาพระร่วงเจ้า แรกก่อนชื่อนายอุไปคลองลิ่งเผือกให้แล้วจึง
เอาบานเมือง กวยเคชะคลองลิ่งเผือกเป็นทัพย จึงโคเป็นพระยา แล้วว
พระร่วงเจ้าชากลวยไปตกอยู่บนปราสาท พระร่วงเจ้าตามไปตั้งเมืองทองอุ
แลพระยาร่วงเจ้านั่งอยู่ในบรรณศาลานอกเมือง ครั้นค่ำพระองค์ลอบเข้า
ไปทำชุกวยริกาพระยาอุอยู่บนปราสาทอันแล้วไปกวยเหล็กคาคกลงมาทุกชั้น
แต่เมื่อพระร่วงเจ้าเออวาวนั้น พระองค์เจ้าให้พระยาอุยืนขึ้น พระองค์
เหยียบบ่าพระยาอุขึ้นเออวาว ครั้นหยิมมีตั้งพระหัตถ์พระองค์เหยียบสිරนะ
ขึ้นเออวาว กวยพระองค์คักว่าเป็นชา มีโคถือความและพระองค์เออวาว
โคแล้ว พระองค์หันมา..."¹

จากเรื่องราวในพระราชพงศาวดารเหนือนี้ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ได้ทรงนำมานิพนธ์เป็น
ร้อยกรองไว้เป็นหลักฐานอีกชั้นหนึ่งมีชื่อว่า ลิลิตพงศาวดารเหนือ โดยความตอนหนึ่ง
ได้กล่าวไว้ว่า

"วันหนึ่งพระร่วงเจ้า	สุโขไทย
ชักวาวชากลวยไป	ลับลี้
ติดตามวาวไปไกล	ในป่า
มองมุงหาวาวชี่	กำแควจนงาย

* พระร่วง หมายถึง เจ้าอรุณราชกุมารเจ้าเมืองศรีสัชนาลัย

² ประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 ตอนต้น หน้า 15 - 16

เชอออกน้าอยู่ไค	เจควัน
แกวอุทกสำคัฎ	ชอกไ้ว
กรุงจีนประสาสรพ	แนะบอก
ไปเที้ยวอคน้าไค	อยู่ถวานเจควัน
คามไปหลายรุงเซา	คีนวัน
บพบพานวาวอัน	ตกทัง
จนกระทั่งเซตราชันช	ประเทษ
เมืองชื่อทองอุกลึง	คิกหอยหลังคา
เธอเห็นแลวหยุดว้า	อาไศรย
โรงภักศาลาใน	ที่นั้น
คำแล้วคอกเขาไป	หาลูกสาวนา
บหวาคเกรงครัน	รุงแล้วกลับมา
รุงเซาเธอจึงรอง	เรียกหา
เจานครออกมา	บอกชี้
ขึ้นยืนเยียบอังษา	รอมวาว
ยังหางอยู่นอยชี้	หนึ่งเทาเหยียบหัว
นางสาวเห็นโกรธแคน	โกรธา
มาเหยียบเสียบบิคา	คอยไค
จึงกระชิบเจรจา	เล่าบอก
เขาก็เป็นเขยไซร์	หยามซาเหสีอเกิน
พระรวงไคววแล้ว	จรคลา
เจานครโกรธา	สั่งให้

ไปเรียกพระร่วงมา
 ดุชชกัไล้สอวกไว้

โดยควน
 ขอม่วนพานรอง"¹

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

ในบทกลอนข้างต้นได้กล่าวถึงพระร่วงทรงเล่นวาวจนสายป่านขาด
 ตั้ววาวถูกกระแสดมพัดลอยไปตกค้างอยู่บนปราสาทเจ้าเมืองตองอู พระร่วงทรงเสด็จ
 ตามได้เก็บวาวจนถึงเมืองตองอู ครั้นไปถึงเมืองตองอูเป็นเวลาพบค่ำพอดี จึงได้พักอยู่ที่
 ที่ศาลานอกเมืองก่อน และในคืนนั้นเอง พระร่วงได้ลักลอบเข้าไปหาธิดาเจ้าเมืองตองอู
 ที่ปราสาท พระร่วงและธิดาเจ้าเมืองตองอู เมื่อพบกันแล้วทำให้เกิดมีความรักต่อกัน
 ในที่สุดธิดาเจ้าเมืองตองอูก็ตกเป็นภรรยาของพระร่วงในคืนนั้น พอรุ่งเช้าพระร่วงทรง
 เสด็จเข้าไปยังปราสาทเรียกหาพระยาอุให้มาช่วยเก็บวาว เจ้าเมืองตองอูซึ่งเคยเป็น
 ข้าราชการบริการแก่กอนทรามเรื่องจึงไ้ช่วยเหลือพระร่วงโดยให้พระร่วงขึ้นเหยียบมาไป
 หยิบวาว พระร่วงเมื่อขึ้นไปบนบ่าเจ้าเมืองตองอูแล้วบังเอิญเหลืออีกเพียงนิกเดียวจะ
 หยิบถึง พระร่วงจึงใช้เท้าเหยียบที่ศีรษะเจ้าเมืองตองอูให้สูงขึ้นไปอีกหน่อยจนสามารถ
 นำวาวลงมาได้

ขณะที่พระร่วงเหยียบศีรษะเจ้าเมืองตองอูนั้น ธิดาเจ้าเมืองตองอู
 ซึ่งขณะนั้นตกเป็นภรรยาของพระร่วงแล้วเห็นเข้าก็โกรธพระร่วงมากที่เป็นชายแล้วยัง
 บังอาจเหยียบศีรษะพ่อตาของตนเองได้ ธิดาเจ้าเมืองตองอูจึงได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ
 ระหว่างพระร่วงกับตัวเองให้บิดาฟังจนหมดสิ้น เจ้าเมืองตองอูทราบเรื่องก็โกรธพระร่วง
 สั่งให้เรียกพระร่วงมาลงโทษทันที

จากหลักฐานที่กล่าวมาแล้วนั้นน่าจะเป็นที่ยืนยันได้ว่า ได้มีการเล่น
 วาวมาเป็นเวลานานก่อนตั้งสุโขทัยเป็นราชธานี และเป็นที่นิยมในทุกระยะกับชนชั้นของสังคม

¹ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ลิลิตพงศาวดารเหนือ

หลังจากสุโขทัยก่อตั้งเป็นราชธานีแล้ว ปรากฏว่ามีหลักฐานเรื่องวาวเกิดขึ้นในระยษนี้ก็คือ บันทึกลงของท้าวศรีจุฬาลักษณ์* ในช่วงรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช โดยในบันทึกได้กล่าวไว้ว่า

"เดือนยี่ ถึงพระราชพิธีบูชาภิเชกเกลิงพระโคกินเลี้ยงเป็นนักษัตรฤกษ์ หมู่นางในคุกควาวหวาง พังสำเนียงวาวร้องเสนาะลั่นฟ้าไปทั้งทิวาราตรี"¹

2.1.1 ความสัมพันธ์ของการเล่นวาวกับลักษณะของสังคมไทย

ความสัมพันธ์ของวาวที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยสมัยสุโขทัยนั้นเท่าที่ปรากฏหลักฐานมีอยู่น้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามก็สามารถที่จะแยกความสัมพันธ์ของวาวกับสังคมไทยในสมัยนี้ได้เป็น 2 ประการ คือ

2.1.1.1 คานการเมือง

ความสัมพันธ์ของวาวที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองในสมัยสุโขทัยนั้น ดูเหมือนว่าจะเป็นไปในลักษณะของทางอ้อมเท่านั้น ดังที่ปรากฏเรื่องราวในพระราชพงศาวดารเหนือ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่า พระร่วงเจ้าทรงเล่นวาวจนกระทั่งสายป่านวาวขาด วาวลอยไปถึงเมืองของอุจนเป็นคนเหตุให้พระร่วงเจ้าลอบเข้าไปได้เสียกับซิดาเจ้าเมืองตองอู และเหยียบศีรษะเจ้าเมืองตองอูเพื่อขึ้นไปเก็บวาวนั้น กวดยเหตุนี้เองวาวจึงกลายเป็นคนเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าเมืองทั้งสอง

*บันทึกของท้าวศรีจุฬาลักษณ์ (คำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์) เป็นวรรณกรรมที่ยังมีปัญหาคือ ซึ่งจากการวิเคราะห์วรรณกรรมฉบับนี้พบว่า มีหลายสิ่งชี้ให้เห็นว่าอาจเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้แต่งขึ้นในสมัยสุโขทัยจริง เชื่อกันว่าน่าจะเป็นหนังสือที่แต่งขึ้นในยุครัตนโกสินทร์นี้เอง เพราะมีข้อความบางตอนที่ไม่ใช่เหตุการณ์ในยุคสุโขทัย เช่น คำานภาษาที่ใช้และการกล่าวถึงวัตถุหรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ไม่มีในสมัยสุโขทัยมาก่อน

¹ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ คำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ หน้า 107 - 108

2.1.1.2 กานสังคัม

ความสัมพันธ์ของวาวกับสังคัมในสมัยสุโขทัย จากหลักฐานที่ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ได้เขียนไว้จะเห็นได้ว่าวาวมีความสัมพันธ์ในกานสาธนา ภายในสังคัมไทยอย่างมากถึงกับถือเป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระมหากษัตริย์ไทยที่จะครองทรงปฏิบัติด้วย คือ การปล่อยวาวในพระราชพิธีบูชยาภิเษก แต่การปล่อยวาวมีจุดมุ่งหมายประการใดไม่ปรากฏหลักฐาน เพียงแต่มีข้อความนิพนธ์ของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในเรื่องของกีสาวาวของไทยเป็นอย่างดีได้กล่าวไว้ว่า แรกอินทนิลชอบเล่นวาวหงาว โดยให้วาวหงาวในพระราชพิธีเสด็จกระแจะที่ไทรของบ้านเมือง และไค้แพร่เข้ามาถึงเมืองไทย¹ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการปล่อยวาวในพระราชพิธีบูชยาภิเษกนี้ไทยคงจะได้รับเอาแบบอย่างมาจากพราหมณ์ของอินเดียอาจเป็นไค้โดยมีวัตถุประสงค์คล้ายกับชาวฮินดู คือ เป็นพระราชพิธีที่ทำขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง เพราะถึงแม้ว่าในสมัยสุโขทัยพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งกำลังรุ่งเรืองจะมีอิทธิพลมาก และพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์พระร่วงจะทรงเอาพระทัยใส่ทะนุบำรุงก็ตาม แต่ขณะเดียวกันก็ทรงเอาชูระในศาสนาพราหมณ์ด้วย และในราชสำนักก็มีพราหมณ์ พระศรีมโหสถ พระราชครูเป็นปูโรหิตถวายความรู้วิทยากรนักรบ และวิทยาการของกษัตริย์ มีการประกอบพิธีกรรมตามพระเวท²

พระราชพิธีบูชยาภิเษกนี้ไค้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ เช่นกัน แต่จากหลักฐานและบันทึกที่ปรากฏในระยะหลังนั้นไม่ไค้กล่าวถึงเรื่องของวาวในพระราชพิธีนี้เลย แต่กลับมีเรื่องของวาวที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีอื่น ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงเก่าในเรื่องของราชประเพณีกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพັນ หน้า 7

²องค์การศาสนาพราหมณ์ฮินดู ประวัติและหลักธรรมศาสนาพราหมณ์ฮินดู หน้า 16

"เดือนยี่ พระราชพิธีบุษยาก็เชกตั้งพระมณฑปเอาดอกไม้ 7 สี มาเรียงไว้ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเสด็จประทับเหนือบัลลังก์ดอกไม้ นั้น จำเวธูพระนชาแล้ว พรหมณังจึงถวายมูรธาภิเศก"¹

ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้ปรากฏชื่อพระราชพิธีบุษยาก็เชกในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเช่นกัน โดยทรงนิพนธ์ไว้ว่า

"พระราชพิธีเดือนยี่

การพระราชพิธีในเดือนนั้นคงนับพระราชพิธีบุษยาก็เชกมาไว้ เพราะเหตุล้นโลกกล่าวไว้แล้วในเดือนอ้าย ในคำให้การขุนหลวงหาวัดได้กล่าวไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินเสด็จประทับบนกองดอกไม้เจ็ดสี แล้วจำเวธูพระนชาพรหมณัง 8 คนถวายพร แต่ในคำที่สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ามหามาลากรมสมเด็จพระบวรราชเจ้าให้ฟังนั้นว่าทำเป็นมณฑปดอกไม้สด พระเจ้าแผ่นดินทรงเครื่องทอดอย่างมูรธาภิเศก ประทับมณฑปดอกไม้สดนั้นแล้วส่งมูรธาภิเศกก็ไม่พิศดารในที่แห่งใด แต่ไปสมกับกับคำที่กล่าวไว้ว่า มูรธาภิเศกนี้ อยู่แห่งหนึ่งในจำนวนพระราชพิธีสถาน 17 อย่าง มีชื่อบุษยาก็เชกในจำนวนนั้นด้วย จะหาข้อความให้ละเอียดไปกว่านี้ไม่ได้ ควบเป็นพระราชพิธีโพยมยาน เชื่องเหมือนพิธีฉนวนโคกดินเคี้ยงจึงได้สูญเร็ว"²

¹ กรมศิลปากร คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ หน้า 76

² พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 76

จากหลักฐานในระยะหลัง ๆ ที่ได้อ่านมานั้น ถ้านำมาวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นได้ว่า พระราชพิธีบุษยาก็เชกไม่น่าจะเป็นพระราชพิธีที่เกี่ยวกับเรื่องของวาว เพราะในสมัยอยุธยาต่อมา ปรากฏว่าได้มีการนำวาวมาใช้ในพระราชพิธีที่มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระราชพิธีเคลงหรือคลิ้ม โดยเป็นพระราชพิธีที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับเรื่องของวาวในพระราชพิธีบุษยาก็เชก พระราชพิธีนี้ปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ใ้ความว่า พระราชพิธีคลิ้ม คือ พระราชพิธีชักวาวเรียกกลม¹ พระราชพิธีนี้กระทำกันเช่นใด ไม่ปรากฏหลักฐานโดยละเอียด เพียงแต่บอกไว้ว่ามีการใช้วาวในพระราชพิธีเท่านั้น ซึ่งจะกระทำกันในเดือนอ้าย ดังนั้น จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า การเล่นวาวหงาวในสมัยสุโขทัยคงจะเป็นพิธีอีกพิธีหนึ่งที่แยกจากพระราชพิธีบุษยาก็เชก แต่ได้จัดขึ้นพร้อมกับพระราชพิธีบุษยาก็เชก ครั้นต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงได้แยกออกไปต่างหาก และเรียกชื่อเสียใหม่ว่า พระราชพิธีคลิ้มหรือเคลง

2.1.2 จุดมุ่งหมายในการเล่น

จากหลักฐานที่ได้อ่านมาทั้งหมดแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัยมีการเล่นโดยมีจุดมุ่งหมายที่แยกออกเป็น 2 ประการคือ

- ก. เพื่อความสนุกสนาน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่ยืนยันได้ว่า ในสมัยสุโขทัยนี้มีการเล่นกีฬาว่าวพนันแล้วหรือยัง
- ข. เพื่อใช้ประกอบในพระราชพิธีทางศาสนา คือ พระราชพิธีบุษยาก็เชก

2.1.3 ระยะเวลาในการเล่น

ระยะเวลาในการเล่นว่าวในสมัยสุโขทัย ดูเหมือนว่าจะเล่นกันตั้งแต่เดือนนี้ (เดือนมกราคม) ซึ่งระยะเวลานี้จะเป็นช่วงฤดูหนาวมีลมมรสุมจากแผ่นดินใหญ่

¹กรมศิลปากร คำให้การชาวกรุงเก่า พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทาน

ของจีนพัดผ่านจากทิศเหนือลงมาสู่ทิศใต้ของประเทศไทยเป็นประจำ และกระแสลมที่พัดในฤดูนี้ ชาวไทยเรียกกันว่า ลมวาว* การที่เรียกลมวาวอาจเป็นเพราะในช่วงฤดูนี้คนไทยในสมัยโบราณนิยมเล่นวาวกันก็ได้ แต่ปัจจุบันชาวไทยนิยมเล่นวาวกันในเดือนมีนาคมและเมษายน

2.1.4 ประเภทและชนิดของวาว

ประเภทและชนิดของวาว เท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐานในสมัยสุโขทัย นั้นมีอยู่เพียงชนิดเดียว คือ วาวหวาง แต่ความเป็นจริงแล้วน่าจะมีวาวชนิดอื่น ๆ เล่นกันอยู่บ้าง เพราะในสมัยสุโขทัยนั้น ปรากฏว่าได้มีชาวจีนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยแล้ว และมีหลักฐานปรากฏว่า ...ในสมัยสุโขทัยมีการติดต่อกับชาวจีน ตั้งแต่ พ.ศ. 1825 พระเจ้าหงวนลีจิวฮ่องเต้ รัชกาลให้ขุนนางตำแหน่ง กวนกุนโทว ชื่อ หอจือจี้เป็นราชทูตไปเกลี้ยกล่อมเสียมก๊ก* ให้เป็นมิตร ซึ่งตรงกับสมัยพ่อขุนรามคำแหง...¹ จากการติดต่อกัน คงจะได้นำกระดาษจีนหรือกระดาษที่เรียกกันว่ากระดาษวาวมาด้วย จึงน่าที่จะได้รับแบบอย่างวาวของจีนมาด้วย²

*ลมวาว เป็นลมประจำถิ่นที่เกิดในประเทศไทยในฤดูหนาว ราวเดือนพฤศจิกายน พัดจากทิศเหนือไปทิศใต้ เป็นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทิศทางลมค่อนข้างแน่นอน ลมวาวนี้มักจะเข้าใจผิดว่าเป็นลมที่พัดในเดือนมีนาคมและเมษายน ซึ่งพัดจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ และเป็นฤดูกาลที่ประชาชนเล่นวาวที่จริงเป็นลมทะเล

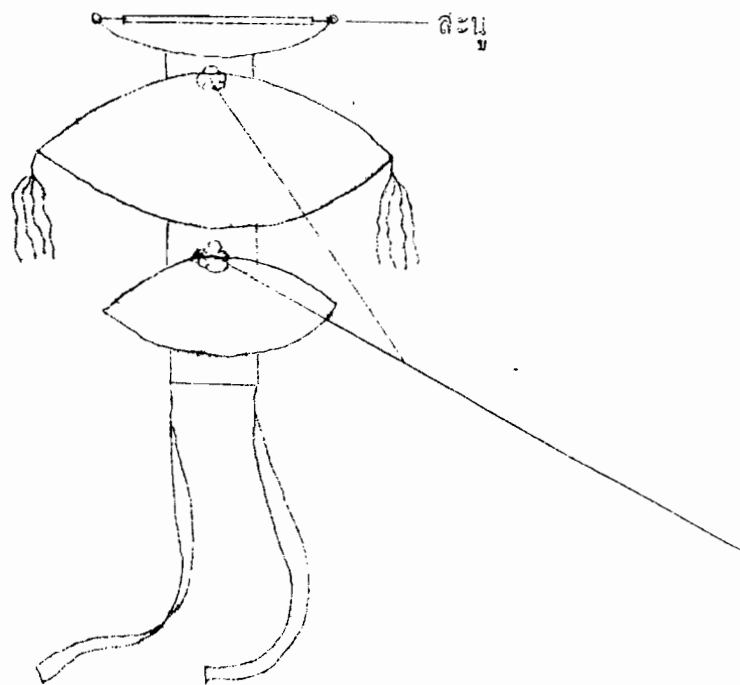
** เสียมก๊ก หมายถึง ประเทศไทยสมัยสุโขทัย

¹ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 5 หน้า 349

²ส.พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 274

นอกจากนั้น พระยาภิรมย์ภักดีได้นำข้อความที่ได้จากการสอบถาม
 ทานมหาเสวกเอกพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เกษะคุปต์) อุปราชมณฑลอยุธยา
 มากล่าวอ้างในหนังสือตำนานว่าวพันทันไว้ว่า ความตามพระราชพงศาวดารและจดหมายเหตุ
 โบราณนั้น สันนิฐานว่าการเล่นว่าวครั้งสุโขทัยคงจะได้รับแบบอย่างมาจากประเทศอื่น จะ
 เป็นอินเดียซึ่งพราหมณ์ทำพิธี หรืออาจจะเป็นประเทศจีนก็ได้ เพราะในสมัยนั้นทั้งสอง
 ประเทศได้แต่งตั้งราชทูตติดต่อกันอยู่เนื่อง ๆ¹ ดังนั้นจึงน่าจะมีว่าวชนิดอื่น ๆ เล่นกัน
 ในสมัยนั้นอีก

ลักษณะของว่าวหง่าวนั้นมีลักษณะเป็นเช่นไรไม่ปรากฏ แต่สันนิฐาน
 จากลักษณะรูปแบบของว่าวที่มีการเล่นกันอยู่ในปัจจุบัน ว่าวคู่ คู่ หรือว่าวคู่ คู่ เป็น
 ว่าวที่มีองค์ประกอบหลายอย่างที่นาจะมีรูปร่างแบบอย่างเหมือนกับว่าวหง่าวโบราณ ดังภาพ
 ประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 ว่าวคู่ คู่

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพันทัน หน้า 10

วาวคู้ย คู้ย หรือวาวคู้ย คู้ย เป็นวาวชนิดที่มีการคิดวักตุที่ทำให้เกิดเสียงดัง ซึ่งเรียกกันว่า สะนู ฐนู หรือ อุก* และเมื่อปล่อยลอยขึ้นไปในอากาศแล้ว จะมีเสียงดังคล้ายกับชื่อที่เรียกว่าวาวนั้นนั่นเอง

2.2 การเล่นกีฬา วาวในสมัยอยุธยา

พระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีอีกแห่งหนึ่งของไทย ใน พ.ศ. 1893 ซึ่งในขณะนั้นทางสุโขทัยมีพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระเจ้าลิไท) ปกครองอยู่ แต่เนื่องจากสุโขทัยนั้นกำลังเสื่อมอำนาจลง ขุนหลวงพระจ้าว (กษัตริย์อยุธยาองค์ต่อมา) จึงยกทัพขึ้นไปยึดครองสุโขทัยเป็นประเทศราช ใน พ.ศ. 1921 ทำให้สุโขทัยตกอยู่ในความปกครองของอยุธยา นับแต่นั้นเป็นต้นมา¹

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และค่านิยมอื่น ๆ ก็คงสืบทอดมาจากสุโขทัยเป็นส่วนใหญ่ และบ้างก็มีการเข้ามาใหม่ตามยุคและกาลสมัย อย่างไรก็ตามจากหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์นั้น ปรากฏว่าวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในสมัยสุโขทัยกับอยุธยามีส่วนคล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์หรือลักษณะของชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับนันทนาการที่เป็นการละเล่นต่าง ๆ ของคนไทย อันรวมถึงการเล่นกีฬา วาวด้วย ดังที่ปรากฏหลักฐานจากพระอัยการ (ชอบังคัม) ในสมัยของพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ พ.ศ. 1901 ไว้ว่า ห้ามประชาชนเล่น

* สะนู ฐนูหรืออูก นี้จะมีเสียงดังเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับวักตุที่นำมาคิด เช่น หวายนั่น บาง ๆ ไบลาน ไม่ไม่แฉนบาง ๆ เป็นต้น เสียงที่เกิดจะดังแตกต่างกันออกไป ในสมัยโบราณใช้วักตุสิ่งใดมาคิดไม่ปรากฏ แต่เมื่อปล่อยวาวขึ้นไปแล้วคงจะทำให้เกิดเสียงดังหงาวหรือหวาว ดังเช่นชื่อของวาวอาจเป็นไปได้ จึงเรียกกันว่า วาวหงาว

¹กรมศิลปากร พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัดถเลขา เล่ม 1 หน้า

ว่าวข้ามพระราชวัง¹ และในกฎมณเฑียรบาลในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรม
ไตรโลกนาถไว้ว่า "...อนึ่งผู้ใดเล่นว่าวข้ามพระราชวังก็ดี ชาติไม้ก่อนก่อนดินอดินข้าม
พระราชวังโทษทัณฑ์..."² ซึ่งแสดงให้เห็นว่าว่าวนอกจากจะมีการเล่นกันมาในสมัย
สุโขทัยแล้ว ในสมัยอยุธยา ก็คงมีเล่นเช่นกัน และได้มีการเล่นกันอย่างแพร่หลายมาก
จนกระทั่งเป็นที่เคียดแค้น เพราะสายป่านว่าวหรือตัวว่าวไปเกี่ยวและตักกระแทกกับยอด
ปราสาทพระบรมมหาราชวังจนทำให้เกิดความเสียหาย จึงต้องตรากฎมณเฑียรบาลขึ้นมา

2.2.1 ความสัมพันธ์ของการเล่นว่าวกับลักษณะของสังคมไทย

ว่าวในสมัยอยุธยานั้น นับได้ว่าเป็นมรดกสำคัญภายในสังคมไม่น้อย
ไปกว่าชาติอื่น ๆ ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน จากหลักฐานการค้นพบนั้น แสดงให้เห็นถึง
ความสัมพันธ์ของว่าวซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นใหญ่ ๆ 2 ประการ

2.2.1.1 คำนการเมือง

ในคำนการเมืองนั้น ว่าวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเป็น
อย่างยิ่งในสมัยของพระเพทราชา ใน พ.ศ. 2233 ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุง
ศรีอยุธยาไว้ว่า

"ในขณะเมื่อลุดักราด 1045 ปีกุน (พ.ศ. 2233) เบลูจสกกลางไปขึ้น สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว (พระเพทราชา) แรกเสด็จขึ้นราชภิเษกเสวยราชสมบัติทรงมี
พระราชโองการให้หาบรรดาท้าวพระยาพระหัวเมืองข้างปากไตฝ่ายเหนือทั้งหลาย
เข้ามาถวายบังคมถือน้ำพิพัฒน์สัตยาทุกหัวเมือง แต่พระยายมราชสังข์ ซึ่งไปครอง
เมืองนครราชสีมา เมื่อครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า ทราบว่าสมเด็จพระเพ"

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพนัน หน้า 10

²กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1 หน้า 99

ราชาขึ้นครองราชต่อมา จึงเกิดดิฐินานะกระด้างกระเดื่อง ชักรับสั่งแข็งเมืองขึ้น โดยมีได้เข้ามาถวายบังคมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำรัสให้ยกทัพไปตีเมืองนครราชสีมาที่คิดเป็นกบฏแข็งเมืองนั้นเสีย

ในครั้งแรก ได้ยกทัพไปล้อมตีเมือง แต่ปรากฏว่าไม่สำเร็จ จึงทรงพระกรุณาฯ พระราชดำรัสสั่งอัครมหาเสนาบดีให้เกณฑ์กองทัพยกขึ้นไปตีเมืองนครราชสีมาใหม่ ครั้นไปถึงเมืองนครราชสีมาที่ตั้งค่ายล้อมไว้ดูจครั้งก่อนและพระยานครราชสีมาจัดทัพพลขึ้นมาป้องกันอย่างสามารถ ล่วงเวลาประมาณสองปีเศษแล้ว ทัพกรุงก็มีสามารกตีให้เมืองแตกได้ ท้าวพระยานายทัพซึ่งตั้งล้อมอยู่นั้นได้ปรึกษาเห็นว่า การที่จะใช้กำลังบุกตีเมืองให้แตกหักไปในทันทีนั้น เห็นจะยากจึงคิดกลอุบายต่าง ๆ ขึ้น คือให้ทำลูกปืนกลยิงไปตอกแล้วต่อเพลิงลัดดาไปให้ถึงดินระเบิดโดยเร็ว อุบายที่สองใช้ว่าจู่พาดขนาดใหญ่ชักขึ้นแล้วเอาหม้อดินผูกแขวนสายป่านอันใหญ่หย่อนเข้าไปในเมืองแล้วจุกชนวนลั่นลั่นไว้ ครั้นชนวนถึงดินแล้วปล่อยให้ตกลงไหม้ในเมืองและอุบายที่สาม ให้เอาเพลิงองัเพลิงผูกผูกขมยิงเข้าไปเผาเมือง ครั้นจัดแจงเสร็จได้เวลาประมาณสามยามก็ยิงปืนกล ชักว่าจู่พาด และยิงขมยิงเข้าไปในเมืองพร้อม ๆ กัน แล้วแต่งพลอาสาหนุนเข้าไปปล้นเมือง ฝ่ายชาวเมืองถูกลูกปืนกลตายไปเป็นจำนวนมาก และหม้อดินที่ผูกว่าจู่พาดและขมเพลิงองัเพลิงนั้นก็ตกติดหลังคาบ้านเรือนลุกไหม้จนทำให้ชาวเมืองระส่ำระสายละทิ้งหน้าที่ หนีเอาตัวรอดไปจนหมด จนในที่สุดทัพกรุงก็สามารถตีเข้าเมืองได้เป็นผลสำเร็จ"¹

อีกประการหนึ่งที่เกี่ยวกับการเมือง คือ เรื่องว่าวที่เข้าไปเกี่ยวกับเรื่องของกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดขึ้นไว้ในกฎหมายเตียรบาลในสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ข้อที่ 67 ระบุโทษแก่ผู้กระทำความผิดในเรื่องการเล่นว่าวไว้ว่า

¹กรมศิลปากร พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรรัตน์
 วิกิเชตุน หน้า 510 - 516

"อนึ่ง ถ้าคบกันกินเล่าในพระราชวัง ให้ต้มเล่าให้ร้อนตลกปากแล้วให้จำ
อนึ่งผู้ใดเล่นว่าข้ามพระราชวังก็ดี ชัดไม้ค้อนก่อนดินอีกผาข้ามพระราชวังตัดมือ
คว่างพระธำมรงค์โห้ถึงตาย อนึ่งให้บันดาศักดิ์ในพระราชวังและเข้ามาอนใช้
ให้ตีผู้นอนและผู้ขอนคล 10 ที"¹

2.2.1.2 คำนสั่งกรม

ในด้านทางสังคมว่ายังคงเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ศาสนาดัง เช่นที่กระทำกันมาเมื่อครั้งในสมัยสุโขทัย ดังปรากฏหลักฐานในหนังสือพระราช
พงศาวดารกรุงเก่าในเรื่องที่ว่าด้วยตำราราชพิธี 12 เดือน ในสมัยอยุธยาไว้ว่า

"เดือนอ้ายพระราชพิธีคลิม (น่าจะหมายความว่าขอลม) คือ พิธีชักว่าว
เรียกลม"²

ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราช
โอรสพระองค์หนึ่ง คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ หรือเจ้าฟ้ากุ้ง ซึ่ง
ทรงพระปรีชาสามารถในด้านอักษรและวรรณคดีเป็นอย่างดี ได้ทรงพระนิพนธ์บทกวีต่าง ๆ
ไว้เป็นจำนวนมาก และจากบทพระนิพนธ์เล่มหนึ่งคือ กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก* ได้มี
การกล่าวถึงเรื่องว่าวซึ่งเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีทางศาสนาในสมัยของพระองค์ไว้ด้วย
ความว่า

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1 หน้า 99

²กรมศิลปากร คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราช
พงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ หน้า 267

*กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกเป็นบทพระนิพนธ์ร้อยกรองที่แต่งพรรณนาคำครวญ
ตั้งแต่ 2 ยาม จนรุ่งเช้าอีกวันหนึ่งแล้วครวญประจำทั้ง 7 วัน ต่อมาครำครวญถึงนางเป็น
รายเดือน โดยในแต่ละเดือนนั้นจะบรรจงานพระราชพิธีจนครบ 12 เดือน

“เคื่อนอายผายทรงท้าว	พิธีว่าวกลาวแสดง
เคื่อนนี้พิธีแกลง	กลุ่มห้องฟ้าคลาวรไกล
มฤคเคียรคดมาคเกล้า	ลมแรง
ว่าวว่าวพิธีแสดง	แหล่งหล้า
เรียกชื่อพิธีแกลง	โกยที
สาวส่งขึ้นลอยฟ้า	ร้ายร้องคนึงสาว” ¹

สมเด็จพระเจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์ ไชยเชษฐสูริยวงศ์

บทกลอนข้างต้นได้กล่าวถึงพิธีแกลง ซึ่งเป็นพระราชพิธีทางศาสนาพราหมณ์พิธีหนึ่งอันเกี่ยวกับว่าว โดยการปล่อยว่าวหง่าวซึ่งเป็นว่าวที่ตีด้วยตุ๊กที่สามารถทำให้เกิดเป็นเสียงดนตรีขึ้นไปส่งเสียงดังอยู่ในอากาศ

จากหลักฐานทั้ง 2 ฉบับที่ได้กล่าวมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับว่าวในพระราชพิธีทางศาสนาเช่นเดียวกัน แต่สาเหตุที่มีชื่อเรียกต่างกันคือ คติม แกลง หรือแกลงบ้างนั้น ความจริงเป็นคำเดียวกันแต่เขียนแตกต่างกันออกไป ในภาษาเขมรมีอยู่คำหนึ่งคือ แกลง ซึ่งหมายถึงว่าวก็ได้ นกก็ได้²

พระราชพิธีคติมหรือแกลงนี้ สันนิฐานว่าคงเป็นพระราชพิธีชกาวคูสมในสมัยอยุธยา หลังจากนั้นไม่เคยปรากฏขึ้นอีกในสมัยรัตนโกสินทร์ พิธีนี้อาจเป็นวิธีคุนไฟอากาศหรือตรวจสอบสภาพภูมิอากาศแบบเก่า ๆ ดังเช่นที่ทำกันในอินเดีย แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่ยืนยันอย่างชัดเจน เพราะว่าคนไทยในสมัยโบราณไม่ชอบแสดง แสดง เหตุผลที่แท้จริงในการประกอบกิจกรรมใดๆ นานเข้าเมื่อคนที่รู้ความจริงล้มตายจากไปหมด

¹ กรมศิลปากร เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์ พร้อมพระประวักและพระราชนิพนธ์ย่อยกรอง

² ส. พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย หน้า 272 - 273

พิธีบางอย่างจึงเหลือแค่เค้าโครง ไม่ทราบถึงจุดมุ่งหมายอันแท้จริง ทำให้คุณแล้วเป็นพิธีที่
น่าตกชบขันถึง เช่นพิธีชกข้าวคูมในพระราชพิธีแกลง เป็นต้น¹

จากการสัมภาษณ์ท่านพระครูสุตาทันตมณี หัวหน้าคณะ
พรหมณ์ เทวสถาน โบสถ์พรหมณ์ เสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร กล่าวว่าพระราชพิธีแกลง
นี้เป็นพระราชพิธีทางศาสนาพรหมณ์จริง ซึ่งนำมาจากอินเดียแต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้
ยกเลิกไป และหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยเกี่ยวกับพระราชพิธีแกลงของทาง
เทวสถานโบสถ์พรหมณ์ในปัจจุบันนี้ยังไม่ปรากฏหลักฐาน²

ว่านอกจากจะเข้ามามีส่วนสัมพันธ์ในทางด้านศาสนา
แล้ว ก็ยังคงเข้ามามีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนไทย กล่าวคือ ว่า
เป็นการเล่นชนิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมของคนไทยในสมัยอยุธยา ดังปรากฏหลักฐานจากบันทึกของ
ชาวต่างชาติที่ได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทยในสมัยอยุธยาหลายฉบับ เช่น
บันทึกจดหมายเหตุของ เมอร์ซีเออร์ ลาลูแบร์ ราชทูตชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาเจริญสัมพันธ
ไมตรีกับอยุธยาในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไว้ตอนหนึ่งว่า

"ว่าวกระดาษ

เราไม่ควรที่จะกล่าวถึง แชร้ โวลอง (Cerf - Volant) ทำด้วยกระดาษ
ซึ่งชาวสยามเรียกว่า ว่าว (Vao) อันเป็นการละเล่นของราชสำนักทุกแห่งใน
สมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะเป็นการละเล่นที่เกี่ยวกับศาสนา
หรือไม่แต่พระเจ้ามเหงลอมมหาราช ซึ่งทรงนับถือศาสนาเมหะหมัด ไม่ทรงนับถือรูป

¹ ศุภร บุนนาค และ สุริยา รัตนกุล สุนทรียภาพจากเจ้าฟ้าบรมราชินี
หน้า 84 - 85

² พระครูสุตาทันตมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มอเชียร์ หัวโพนุลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่
เทวสถานโบสถ์พรหมณ์ เสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2527

บุชาก็ไปรคกีฬาเล่นว่าควยเหมือนกัน บางทีก็ถูกโคมประที่ปั้งขึ้นไปกับว่าควยและ
 คุเหมือนควยหาง บางทีก็ฉีกเหรียญษาปัดทองคำไปควยให้เป็นฆ่าเห็นแก่ผู้
 เก็บว่าวได้เมื่อสายป่านขาด หรือเมื่อว่าวลอยไปตกใบที่ไกลไม่สามารถหรือถึง
 กลับมาได้ ว่าวของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามปรากฏใบของฟ้าทุกคืนตลอดระยะเวลา
 เวลา 2 เดือนของฤดูหนาว และทรงแต่งตั้งขุนนางไปคอยผลัดเปลี่ยนเวรยาม
 ถือสายป่านไว้"¹

นอกจากนั้น ยังปรากฏเรื่องของว่าวในบันทึกจดหมายเหตุการเดินทางครั้งที่ 2 ของบาทหลวงคาซาร์ดีในระหว่าง พ.ศ. 2221 - 2231 (ค.ศ.
 1678 - 1688) ความว่า

"...มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความอัศจรรย์ที่สมโภชโคมกระทำขึ้นเกี่ยวกับปราสาท
 หลังนั้น วันหนึ่งซึ่งกำลังเล่นว่าวอยู่ ต้นไม้ยืนอยู่ในแถบนั้นสูงบ้างต่ำบ้าง เป็นการ
 กัดกันมิให้เล่นว่าวโดยสะดวกได้ เธอจึงบัญชาให้ต้นไม้ทุกต้นปีระดั้สูงเท่ากันหมด
 ก็สัมฤทธิ์ดังบัญชาโดยพลัน และปาฏิหาริย์นั้นยังคงดำรงอยู่จนทุกวันนี้ ต้นไม้เหล่านั้น
 มีความสูงเท่ากันอยู่เสมอราวกับว่ามีคนทำสวนผู้ชำนาญไปตัดแต่งอยู่ทุกปี ฉะนั้น
 นี้แหละ เป็นนิยายที่พวกพระภิกษุสงฆ์มีศเป็นนให้ประชาชนหลงผิดอยู่ตลอดเวลา
 ซึ่งไม่ยากที่จะหาเหตุผลมาหักล้างให้ตกไปด้วยตัวของมันเอง แต่การที่จะแก้ความ
 เข้าใจผิดของจิตใจนั้นมิใช่สิ่งที่ย่างยาก

แม้ว่าจะมีปาฏิหาริย์อันจอมปลอมเกี่ยวกับเรื่องว่าวอยู่ แต่ก็จริงอยู่อย่างหนึ่ง
 ว่า ว่าวได้กลายเป็นกีฬาที่เล่นกันอยู่ทั่วไปในหมู่ชาวสยาม ข้าพเจ้าว่าเป็นเพราะ
 ไม่ค่อยจะมีกีฬาอะไร เล่นกันมากนักหรือว่าเป็นสาเหตุเนื่องมาจากการหลงเชื่ออย่าง
 มงายแน่ จึงได้กระทำตามอย่างพระเจ้าของเขาขึ้นมา ข้าพเจ้าได้เห็นอยู่เนื่อง ๆ

¹ ลาลูแบร์ จดหมายเหตุลาลูแบร์ แปลโดย รันต์ ท. โกษลมุตร หน้า 216

ที่ทะเลบูบอง (Tlépouponne) กับที่เมืองละโว้ ในขณะที่พระราชาริษีประทับ
 อยู่ นั้น วาวมีรูปร่างต่าง ๆ ลอยอยู่ในอากาศรอบ ๆ พระราชนิเวศน์ที่มีโคมและ
 ลุกพรวน ตอนแรก ๆ ที่เห็นดวงไฟเหล่านั้น ข้าพเจ้าสำคัญว่าเป็นดาวหางไปเสีย
 อีก และข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเสียงลูกพรวนกรุง กริ่ง อยู่ในอากาศนั้นเป็นอะไร
 และในไม่ช้า ข้าพเจ้าก็คลายความสำคัญผิดเสียได้เมื่อได้เห็นดวงไฟและตัววาว
 ลอยสูงขึ้น และต่ำลงเป็นครั้งคราว..."¹

จากที่ลาลูแบร์และบาทหลวงทาสาร์ตได้กล่าวไว้
 ในบันทึกนั้น จะเห็นได้ว่าที่วาวในสมัยอยุธยาเป็นที่นิยมเล่นกันทั้งพระมหากษัตริย์และประชาชน
 โดยทั่วไป

จากบันทึกที่ชาวต่างชาติได้กล่าวถึงวาวในประเทศไทย
 ไว้แล้ว คงปรากฏในเอกสารของชาวไทยเองด้วยเช่นกัน โดยได้ปรากฏอยู่ในหนังสือ
 ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ (ภาคที่ 19 เรื่องตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักในสมัยอยุธยา)
 ความว่า

"...ถ้าทรงว่าวเพลาเข้าเพลาเย็นนั้น เจ้าปลัดผู้อยู่เวรเข้ามาคอยกราบทูล
 พระกรุณาด้วยลมกล้า ลมอ่อน ครั้นเสด็จไปทรงว่าวเจ้ากรมปลัดซึ่งอยู่เวรประนมมือ
 แห่เสด็จไปจนถึงลานทรงว่าว ณ สวนกระต่ายแล้วเผ้าคอยรับสั่ง ครั้นวิ่งราว (คือ
 วิ่งรอก) เรียกหัวหมื่นแก้วสีคำรวจเลวขึ้นไปวิ่งราว และเกณฑ์ให้คอยคำสายปานถ้า
 พานว่าวปักเป้าติดเข้ามานั้นให้เอาบัญชีกรายทูลพระกรุณาตามชื่อทุกครั้ง..."²

¹บาทหลวงทาสาร์ต จดหมายเหตุการเดินทางครั้งที่ 2 ของบาทหลวงทาสาร์ต
 แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร หน้า 108 - 181

²กรมศิลปากร ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 2 หน้า 542

จากข้อความข้างบนนั้นสันนิฐานได้ว่า การเล่นวาว โดยการแข่งขันกัน (ก็คำว่าพั่น) น่าจะเริ่มขึ้นในสมัยอยุธยาตัวเอง เพราะข้อความในตอนท้ายความว่า ถ้าพานวาวปักเป้าคึกเขามานั้นให้เอาบัญชีกราบทูลพระกรุณา แสดงว่าทางฝ่ายของพระมหากษัตริย์ทรงวาวจุฬาคอยควาววาวปักเป้าอยู่

ในสังคมไทยการเล่นวาวนับว่าเป็นส่วนหนึ่งในนิสัยของคนไทย แม้จะยังมีไม่ถึงถูกการเล่นวาวก็มักมีการพูดกล่าวถึงกันอยู่เสมอ ในบทกวีต่าง ๆ โคกกล่าวถึงการเล่นวาวที่สอดคล้องกับชีวิตสังคมแบบไทยไว้อย่างเหมาะสม เช่น ในเรื่องของความรัก เป็นต้น ถึงปรากฏในหนังสือโคลงทวาทศมาส* ไว้ว่า

"รควาวคว่าง	กลางหา
เห็นวาวหงาวออกปดอม	วาวขึ้น
สายทรวงปั่นอกทาง	ทรวงพี
เห็นละลิกซึกพั่น	พั่นแก ๆ
ระเร่ระรายรอง	เรียมตรอม
อึงแอกเสียงเรียมแปร	ป่วนไส
ขอขึ้นยะยรรคอม	เคี้ยวสวาติ
พรายทัวฟ้าใหม่	มาวถวิล ๆ
ลมพึกเมยขาวควาย	ลมเฮย
ลมเลนรับขวัญบิน	บาไผ่

*โคลงนิราศทวาทศมาส เป็นโคลงโบราณเช่นเดียวกับโคลงนิราศทริภุชชัย ในโคลงท้ายเรื่องปรากฏว่าแต่งครั้งกรุงศรีอยุธยา กวีที่แต่งมี 3 คนด้วยกันคือ (ขุน) ศรีกระวีราช (ขุน) พรหมนตรี (ขุน) สารประเสริฐ เป็นการแต่งถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวในรัชกาลหนึ่ง และสันนิฐานว่าแต่งที่หัดังโคลงนิราศทริภุชชัย แต่จะเป็นปีศักราชเท่าใดไม่ปรากฏ

เรียมรักร้ายยังเลย	ลาญสาวกิ
สารส่งวาวให้	แมมา ฯ
วาวรับขาวแล้ววาว	บินบน
ลมส่งสายทรวงพา	วาวหวาย
เรียมพั่งขาวนุชฉงน	ไฉนอยู่
วาวบขอกสารหนาย	แสบทรวง ฯ" ¹

ขุนพรหมนครี ขุนศรีกระวีราช ขุนสารประเสริฐ

บทกลอนข้างต้นเป็นการกล่าวถึงการชักวาวในอุทิววาว คือ การชักวาวหวายในพิธีแกล้ง โดยนำลักษณะอาการของวาวขณะที่ลอยอยู่ในอากาศมาเป็นสื่อในการที่จะบอกให้ฝ่ายหญิงได้รับรู้ถึงความรู้สึกของฝ่ายชายที่มีต่อฝ่ายหญิง ดังเช่นเสียงของสะพานที่เปรียบเสมือนเสียงร้องเรียกหาของพี่ควยความคิดถึงน้อง และลักษณะของวาวที่ถูกปล่อยให้ลอยไปตามกระแสลมนั้นเป็นการส่งข่าวเพื่อบอกให้น้องมาพบกับพี่

จากเอกสารต่าง ๆ ทั้งจากการจดบันทึกของชาวต่างชาติและชาวไทยเองนั้น แสดงให้เห็นว่าที่วาววาวในสมัยอยุธยาเป็นที่นิยม และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยาที่มีกระดาศไชกัณอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว ถึงกับปรากฏว่ามีร้านขายกระดาศขาย แต่กระดาศที่ขายจะมีกระดาศาวมาจากเมืองจีนหรือเป่ลานั้นไม่ปรากฏ อาจจะมีแค่กระดาศชอยหรือสุมุกไทยหนา ๆ เสียมากกว่า²

2.2.2 จุดมุ่งหมายของการเล่น

ตามความในหลักฐานที่เ่ล่กล่าวมาในตอนต้น ปรากฏว่าในสมัยอยุธยา วาวเ่ล่ถูกนำมาใช้โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ คือ

¹พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ วิจารณ์ทศมาศ หน้า 213 - 216

²ประยูร สิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน หน้า 357

1. เป็นเกมส์กีฬาชนิดหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมเล่นกัน และในวงสมัยอยุธยาตอนปลายได้ปรากฏว่ามีการเล่นแข่งขันกันที่ท่าอาระหว่างวาวจุกและวาวปักเป้าขึ้นแล้ว
2. การใช้วาวเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์ในพระราชพิธี

แสดง

3. การใช้วาวในการทำสงคราม
แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั้น วาวเป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง และใช้ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์ ส่วนข้อสุดท้ายอาจเป็นเพียงโดยบังเอิญ

2.2.3 ระยะเวลาในการเล่น

ระยะเวลาในการเล่นวาวในสมัยอยุธยาเน้นนิยมเล่นกันในช่างกัญหาว เป็นเวลา 2 เดือน ทั้งนี้ได้มีการกล่าวไว้ในจดหมายเหตุของ ลา ลูแบร์ และบาทหลวงคาซาร์ต คือ ประมาณเดือนธันวาคมถึงมกราคม

2.2.4 ประเภทและชนิดของวาว

ประเภทและชนิดของวาวในสมัยอยุธยาั้นปรากฏว่ามีวาวชนิดต่าง ๆ มากกว่าในสมัยสุโขทัยเป็นอันมาก ซึ่งได้แก่ วาวหงาว วาวจุก วาวปักเป้า วาวประเภทผูกโคมไฟขึ้นไปด้วยและวาวรูปสัตว์ต่าง ๆ (ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นวาวรูปสัตว์ชนิดใดบ้าง)

กีฬาวาในสมัยรัตนโกสินทร์

หลังจากกรุงศรีอยุธยาล่มสลายใน พ.ศ. 2310 ก็มาถึงสมัยกรุงธนบุรี ในสมัยนี้ บ้านเมืองยังไม่สงบสุขต้องทำสงครามอยู่เกือบตลอดเวลา ประชาชนจึงไม่มีเวลาว่างที่จะมาจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ได้ ทำให้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าในสมัยธนบุรีนี้ยังมีคนไทยเล่นกีฬาวาด้วยกันอยู่อีกหรือไม่

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ประเทศชาติเริ่มมีความมั่นคงมากขึ้น แต่ในระยะต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนั้นบ้านเมืองยังมีศึกสงครามกับพม่าอีก ประชาชนจึงยังไม่มีเวลาที่จะมาสนุกสนานได้ ครั้นในรัชสมัยต่อมาแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บ้านเมืองสงบร่มเย็นปราศจากศึกสงคราม ประชาชนมีเวลาว่างที่จะเที่ยวเล่นหาความบันเทิงได้ การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ของไทยได้รับการปรับปรุงให้สมบูรณ์ดังเช่นในสมัยอยุธยา หลังจากที่มีมีการฟื้นฟูในปลายแผ่นดินก่อน

3.1 ความสัมพันธ์ของกีฬาวากับลักษณะของสังคมไทย

บทบาทของวากับสังคมไทยนับตั้งแต่รัตนโกสินทร์ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ นับว่าไม่น้อยไปกว่าในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา แต่เนื่องจากกาลเวลาเปลี่ยนไปและความเจริญก้าวหน้าทางคานวิทยาการทำให้รูปแบบของความสัมพันธ์ของวากับสังคมเปลี่ยนแปลงไปควย ดังเช่นการใ้ช้วาวในคานพิธีการทางศาสนา (พระราชพิธีแกลง) ได้ถูกยกเลิกไป เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม วาวยังคงมีความสัมพันธ์กับสังคมอยู่เสมอ ทั้งในคานการ เมือง และสังคม ดังเช่นในสมัยสุโขทัยและอยุธยา

3.1.1 คานการ เมือง

ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ วาวยุเหมือนว่าจะเข้ามามีส่วนสัมพันธ์คานการ เมืองอยู่หลายประการ ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังความในประกาศของทางราชการในสมัย

ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ประกาศเมื่อวันจันทร์ เดือน 5 ขึ้น 2 ค่ำ ปีเถาะ สัปตศก จุลศักราช 1217 (พ.ศ. 2398) ใจความว่า

"พระยาเพ็ชร์ธานี รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ให้นายอำเภอเป่ารองประกาศราชการและราษฎรที่เป็นนักเลงวาวเอา วาวขึ้นก็ให้เล่น แต่ความทองสนามหลวงแถบที่ว่างเปล่าไม่ห้ามปรามคอกให้เล่น เกิด แต้อย่าให้สายป่านวาวไปถูกเกี่ยวของพระมหาปราสาท พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ซอฟ้าใบระกา พระมหามณเฑียร พระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง พระบรมมหาราชวัง และซอฟ้าใบระกาอารามให้หักพังได้ ถ้าผู้ใดชักวาวไม่ระวังให้สายป่านพาดไปถูก ตองของหลวงและวัดวาอารามให้พังยับเยินสืบไป จะเอาตัวเจ้าของวาวเป็นโทษ ตามรับสั่ง"¹

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประชาชน ก็ยังคงนิยมเล่นวาวกันอยู่มากดังเช่นเดิม และการเล่นวาวในรัชสมัยนี้ยังเล่นกันตามอำเภอใจ ไม่ระมัดระวัง เป็นเหตุให้สายป่านและตัววาวไปตกยอดปราสาท พระบรมมหาราชวัง วัดวาอารามเสียหายอีก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีพระบรมราชโองการร่างประกาศให้ประชาชนที่เป็นนักเลงวาวทราบฯ ว่า ถ้าผู้ใดเล่นวาวจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการแล้วจะมีโทษถึงความในประกาศว่า

"ควยกระทรวงวังมีหมายคำเนนกระแสพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ มาถึง กระทรวงนครบาลว่า มีผู้ชักวาวในที่ใกล้พระบรมมหาราชวัง สายป่านพาดข้ามไปถูก ยอดมหาปราสาทและที่ต่าง ๆ บางที่วาวตกลงในพระบรมมหาราชวังเป็นการไม่สมควร ห้ามไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดชักวาวในที่ใกล้พระบรมมหาราชวังมีสายป่านข้ามพระบรมมหาราชวัง

¹ ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 - 2400 หน้า 135

เป็นอันขาด ถ้าผู้ใดละเมิดประกาศนี้ให้กรมกองตระเวนจับผู้กระทำผิดขึ้นส่งศาลให้
พิจารณาโทษต่อไป"¹

ในค่านของว้าวที่เกี่ยวกับการเมืองทางอ้อมนั้น เกิดขึ้นในรัชสมัย
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกเช่นกัน ถึงความซึ่งปรากฏในตำนานว่า
พจน์ตอนหนึ่งว่า...ในระหว่างนี้ก็ทราบว่ามีราชทูตต่างประเทศเข้ามาเจริญพระราชไมตรี
ซึ่งเป็นช่วงเวลาประจวบเหมาะแก่ฤดูกาลเล่นกีฬาว่าวพจน์พอดี พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพจน์เล่นว่าวพจน์ไปเล่นให้ทูตที่เข้ามาเจริญพระราช
ไมตรีได้ชมกัน...² ซึ่งการนำกีฬาพื้นเมือง (ว่าวพจน์) มาแสดงให้คณะทูตได้ชมกันนั้น
เป็นการเผยแพร่และแสดงออกถึงทางวัฒนธรรมของไทยให้ชาวต่างชาติเกิดความประทับใจ
กัน อันจะเป็นผลส่วนหนึ่งก่อการเจริญสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกันตลอดไป

3.1.2 กานสังคม

บทบาทของว้าวในค่านของสังคม ชาวไทยโดยทั่วไปในสมัยรัตนโกสินทร์
นี้เข้ามาเกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยไม่น้อยไปกว่าในสมัยสุโขทัยหรือสมัยอยุธยาเลย และความ
สัมพันธ์ของว้าวกับชีวิตของชาวไทยในสมัยนี้เปรียบเสมือนกับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในวิถี
ชีวิตของคนไทย กล่าวคือว่าวได้กลายเป็นของเล่นที่เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทย
อีกก้านคือ ว่าวได้เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ในเรื่องของศาสนาและสุดท้ายคือความเกี่ยวข้องกับค่าน
กวีนิพนธ์

3.1.2.1 โน้ตแห่งของการเล่น

จะเห็นได้จากข้อความตอนหนึ่งที่ รุท เบนเนกิด ได้เขียน
ไว้ในหนังสือชื่อ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย ไว้ว่าการเล่นว่าวเป็นที่มาของชายและ

¹ กองกฎหมาย เหตุ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 หมวด 2 เลขที่ 2/36
ประกาศเรื่องชักว่าว ร.ศ. 117 (8 เม.ย. 117)

² พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพจน์ หน้า 14

เป็นที่นิยมกันมากสำหรับผู้ดูด้วย ในระหว่างเดือนที่มีคนว่าว ชาวไทยใช้เวลาส่วนมากเล่นว่าวกัน โดยเฉพาะในวันที่สงบและปลอดจากงาน มักจะโคพบพวกผู้ชายเล่นว่าวกันบนเรือ ขณะที่แล่นขึ้นล่องตามแม่น้ำ การเล่นว่าวที่นิยมมากที่สุดก็คือการแข่งขันระหว่างตัวผู้ (ว่าวจุฬา) และว่าวตัวเมีย (ว่าวปักเป้า)¹

"...การเล่นว่าวนี้ แสดงนัยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง ชายนั้นไม่ต้องสงสัยในความเป็นชาย ซึ่งในที่นี้แสดงลักษณะเป็นชนาครูปรางและพฤติกกรรมชายแสดงว่าวของคนให้เห็นด้วยเครื่องหมายหรือชื่อ และอาจมีว่าวสามสี่ตัวอยู่ในมือเพื่อเฝ้าการเล่นดำเนินต่อไป ถ้าว่าวตัวหนึ่งตกหรือเสียหาย ความหมายของการเล่นว่าวก็คือ ภรรยาอยู่ภายในวงชีวิตของสามี ทั้งว่าวตัวผู้และว่าวตัวเมีย ถ้าตัวผู้พลากและตัวเมียชนะเปรียบเป็นความผิดพลาดของหญิง แต่การจู่โจมอย่างกระชั้นชิดเกินไป ซึ่งบางทีก็เป็นการยุติธรรมที่จะพูดว่ามีอำนาจเหนือหญิงหรือเป็นเจ้าของหญิงในแง่ของชาวยุโรปย่อมหมายถึงการตกลงสู่พื้นดินและพ่ายแพ้ทั้งในการเล่นว่าว..."²

ถึงความที่ รุช เบเนดิกต์ โลกสาวไว้นั้นเป็นการกล่าวถึงว่าวจุฬา ซึ่งเป็นเพศชายและว่าวปักเป้าซึ่งเป็นเพศหญิง เมื่อนำขึ้นแข่งขันต่อสู้กัน การแพชนะที่เกิดขึ้นระหว่างว่าวทั้งสองฝ่ายนั้นเปรียบได้เสมือนกับชีวิตคู่ครองของสามีภรรยาของคนไทยที่มักถือว่าเพศชายจะต้องเป็นใหญ่ และมีอำนาจเหนือกว่าเพศหญิงอยู่เสมอ ดังนั้นความผิดพลาด ๆ ที่สามีได้กระทำผิดพลาดไปนั้น ฝ่ายภรรยาก็คงไล่แต่หนึ่งเฉย

การเล่นว่าวของชาวไทยที่เรียกกันว่าการแข่งขันก็ว่าวพ่นนี้ เป็นเกมส์กีฬาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยที่ไม่มีชาติใดในโลกเหมือน แม้แต่ชาว

¹รุช เบเนดิกต์ วัฒนธรรมและพฤติกกรรมของไทย แปลโดย พรรณี จักรพลรักษ์
หน้า 74 - 75

²ค. หน้า 135 - 136

ต่างชาติที่เข้ามาในเมืองไทยและโคกพบเห็น ยังเป็นที่แปลกหูแปลกตา ดังเช่น มงเซญัวร์ ปาลากัวซ์ มุขนายกมิซซัง เคอ มาลโลส์ เจ้าคณะเขตประเทศสยามได้เขียนไว้ในบันทึก เรื่อง เล่าเรื่องกรุงสยาม ความว่า

"ในประเทศฝรั่งเศส วาวเป็นเครื่องเล่นของเด็ก แต่ในประเทศสยามไม่เป็นเช่นนั้น ในฤดูหนึ่งซึ่งมีลมพัดแรงเรื่อยจากทางใต้ เราจะเห็นว่าวาวใหญ่ ๆ เป็นฝูงไล่ต้อนสู้กันอยู่ในอากาศ มีเด็กหนุ่มและผู้ชายเป็นกลุ่ม ๆ พนันขันต่อกัน ตากก็ควาวกลางโหรงป่องปีกสนั้นเมือง"¹

ก็กล่าววาวพนันนั้นว่าเป็นการละเล่นที่เป็นที่นิยมชมชอบทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง ในปัจจุบันส่วนราชการได้มีการจัดการแข่งขันกันขึ้น โดยให้ถือเป็นงานประเพณีของชาวไทยอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการจัดการแข่งขันเป็นประจำในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี โดยให้มีชื่อเรียกว่า งานประเพณีวาวไทย และงานประเพณีวาวไทยนี้ก็ไ้เริ่มจัดขึ้นเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมาแล้ว²

3.1.2.2 ในแง่ของทางศาสนา

ด้านทางศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวาวนั้น ปรากฏอยู่ในรูปของความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวไทยบางกลุ่ม ดังเรื่องที่เกิดขึ้นที่อำเภอศรีษะนาถาย จังหวัดสุโขทัยว่า ที่วัดพระศรีมหาธาตุที่หน้าพระอุโบสถวัดนี้มีอาคารที่รูปสี่เหลี่ยมหลังคาสองชั้นอยู่หลังหนึ่งเรียกว่า ภูภิพระร่วง ณ สถานที่นี้ชาวบ้านนิยมนำเครื่องสักการะมาถวายพระร่วงเป็นวาวกันมาก ซึ่งสันนิษฐานว่าประชาชนคงนำมาแก้บนกันเมื่อรู้ว่าพระร่วงโปรดถวายจิงนามถวาย³

¹ปาลากัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร หน้า 221

²ยุพิน ธชาศรี วาวไทย หน้า 34

³ประยุทธ สิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน หน้า 356

ในทำนองเดียวกัน เรื่องการนำว่ามาถวายสักการะ เพื่อเป็นการแก้บนไคมีปรากฏที่วัดมงคลจินการาม หรือวัดไร่ขิง ต.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม เช่นกัน จากการสัมภาษณ์หลวงพ่อดุสิต (นามเดิมว่าผวน) ณ วัดไร่ขิง ซึ่งหลวงพ่อรูปนี้ได้อาศัยอยู่ที่วัดแห่งนี้มาตั้งแต่เมื่อยังเป็นเด็กลูกศิษย์วัด จนไคบวชเป็นพระภิกษุรวมระยะเวลาประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว ท่านได้กล่าวถึงเรื่องราวที่ประชาชนนำมาถวายแก้บนหลวงพ่อดุสิตไร่ขิง ความว่า

"เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วว่า เมื่อครั้งอัญเชิญหลวงพ่อดุสิต^{*} มาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ล่องลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยาข้ามมาแม่น้ำท่าจีน นำขึ้นมาประดิษฐาน ณ วัดไร่ขิงนั้น ในวันที่อัญเชิญหลวงพ่อดุสิตไร่ขิงขึ้นมาจากแม่น้ำ ไค้จักให้มีงานฉลองหลวงพ่อดุสิต และในงานฉลององค์หลวงพ่อดุสิตมีการเล่นว่าวฉลองในงานนี้ด้วย เพราะในช่วงระยะเวลาที่พ่อดุสิตเป็นตุ๊กตาเล่นว่าวกัน หลังจากไค้อัญเชิญหลวงพ่อดุสิตมาประดิษฐาน ณ โบสถ์วัดไร่ขิงแล้ว ปรากฏว่ามีประชาชนมาเคารพสักการะกันและมีการบนบานสาธยายว่าวกับหลวงพ่อดุสิตเป็นประจำด้วย เนื่องจากการบนของชาวบ้านโดยส่วนมากประสบผลดังที่อธิษฐานอยู่เสมอ จึงทำให้ชาวบ้านเลื่อมใสถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดุสิตอย่างแพร่หลาย ต่างพากันมาเคารพสักการะและบนบานสาธยายว่าวกันมากขึ้น ผู้ที่บนแล้วไค้ผลตามที่ประสงค์จะมาแก้บนด้วยว่าว ประทัด ทองคำเปลวหรือผาแพร เพราะมีการเล่ากันสืบมาว่าหลวงพ่อดุสิตของเหล่านี้ ถึงนั้น ว่าวจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนนำมาไค้แก้บนกันอยู่เสมอ"¹

^{*}หลวงพ่อดุสิตไร่ขิงเป็นพระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากวัดศาลาปูน จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อราว พ.ศ. 2394 มาเป็นพระประธานประจำโบสถ์วัดไร่ขิง นามขององค์หลวงพ่อดุสิตไม่ปรากฏ แต่ชาวบ้านเรียกกันว่า หลวงพ่อดุสิต

¹พระเดชพระคุณ เป็นผู้ที่สัมภาษณ์ มนต์เพียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่วัดไร่ขิง ต.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2527

จากการสัมภาษณ์หลวงพ่พระเทพรวที เจ้าอาวาส
วัดไร่ขิง ท่านได้กล่าวว่า ชาวบ้านนำวามาถวายแก่นหลวงพ่มาทั้งเป็นเวลา 100 กว่าปี
มาแล้ว ว่าวที่นำมานั้นมีว่าวทุกชนิดทุกขนาด ขณะนี้ทางวัดมีว่าวที่ชาวบ้านนำมาแก่นเป็นร้อย ๆ
ตัว และทางวัดเองก็ใจกว้างไว้จำหน่ายให้ชาวบ้านใช้แก่นหรือนำไปสักการะหลวงพ่ไร่ขิง
อีกด้วย¹

3.1.2.3 ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับบทกลอน

ความสัมพันธ์ของว่าวกับสังคมไทย นอกจากจะเกี่ยวข้องกับ
กับวิถีชีวิตของคนไทยในทางศาสนาและเป็นเกมส์การละเล่นชนิดหนึ่งแล้ว ยังคงมีสิ่งที่
พิเศษที่นอกเหนือไปจากนี้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างว่าวกับบทกลอน (เพลงยาว) และ
วรรณคดี ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะลักษณะของว่าวที่นำมาควาไว้ในบทกลอน
หรือวรรณคดีมักจะเปรียบเทียบในเรื่องของความรักระหว่างชายหญิงได้อย่างไพเราะ เหมาะสม
และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏในหนังสือ เพลงยาว
กลบทและอักษร แต่งจารึกที่วัดพระเชตุพนฯ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ไว้ว่า

"เจ้บจิตรมีกรหมางคางเขินขวย

เวียนวงหลงดมมงมงงวย

ฉาบฉวยรวยเรือเรือทุกทาง

โคมโลกโยกยายอายอกเอย

ชวคเซยเลยลาคความแขนขวาง

เก็ล่อนคดาหหมายใหม่ใจจืดจาง

เห็นทางวางเวนเล่นละเลิง

¹พระเทพรวที เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบุคย์ เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดไร่ขิง ค.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2527

นึกเข้าว่าวรวงคดองเคลื่อนคล้าย
 ลมลอยปลิวปลิวแล้วเหลือเหลือ
 ยื่นยอมน้อมนอบขึ้นเชิง
 ราวเรียงเบ่งเบือนเรื้อนเฉยแะ"¹

นายทัตมหากเด็ก

จากบทกลอนข้างต้นเป็นการกล่าวถึงความสวยงาม
 ของน้อง (หญิง) ที่ทำให้พี่ (ชาย) ต้องหลงใหลอยู่ตลอดเวลา และบัดนี้น้องต้องมาเห็นห่าง
 พี่ไป เหมือนว่าวปักเข้าที่แถวคดอง เคลื่อนย้ายโลกก็เหมือนมิกแซ่ เรื้อนโยกไปย้ายมาไป
 ตามสายลมฉนั้น

และในโคลงนิราศหลวงนา* ซึ่งปรากฏอยู่ใน
 หนังสือชื่อ นิราศนรินทร์คำโคลงและนิราศปลื้ก้อยไว้ว่า

ตอนที่ 15	"ลมลงลมสิ้นเส้า	กำสวด
	เสียงกุฎาคารวงกรวย	ครันหล้า
	สายซุงสอดแสงนวล	นงนุชพี่เอย
	เรียมจะจวนใจเรา	วาวรวงตาปาน" ²

หลวงนา

¹นายทัตมหากเด็ก เพลงยาวกลบทและกลอักษร แต่งจารึกที่วัดพระเชตุพนฯ ใน
รัชกาลที่ 3 พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพรองอำมาตย์ตรี มนุช ชากามดี 23 มิถุนายน
 2512 หน้า 100 - 101

* โคลงนิราศหลวงนา กล่าวกันว่าหลวงนาแต่งจะเป็นหลวงนาคนใดเมืองไหนไม่ปรากฏ
 โคลงนิราศฉบับนี้กล่าวแต่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่แต่งค้างไม่จบ

²พ.ฉ. ประมวลุมารค นิราศนรินทร์คำโคลงและนิราศปลื้ก้อย หน้า 241

จากบทกลอนข้างต้นเป็นการกล่าวถึงความรักของพี่
ที่มีต่อน้อง เสียงลมที่พัดมา ทำให้พี่เศร้าสลดคิดถึงน้อง และเสียงว้าวจุกาต้องสมร้องครวญ
อยู่ในอากาศนั้นเหมือนตัวพี่ร้องคร่ำครวญใจแทบขาด คุณคงว่าวก็ไม่ปาน

ส่วนในค่านทางวรรณคดีนั้น ปรากฏในหนังสือเรื่อง
พระอภัยมณี ซึ่งแสดงบทกวีจรระหว่างพระอภัยมณีกับนางผีเสื้อสมุทร โดยเปรียบเทียบกับ
การเล่นแข่งขันทว่าว ความว่า

"พระฟังคำจิตพิศวาส	เป็นอารมณ์สมพาสทั้งโศกเศร้า
การโลภก็ช่วยยอมมัวเมา	เหมือนนวกข้าวกินมันกินเสปียง
เกิดกุลาคว่ำปากเป่าติด	กระแะชะชิกซากบกระทบเหนียง
กุลาสายย้ายหนีตีแก้อีง	ปักเป่าเหวี่ยงฉกแฉและกระแะชิด
กุลาโคลงไม่สู้คล่องกะพองกระแ่ง	ปักเป่าแทงทะเลที่ไม่มีขีด
จะแกไขก็ไม่หลุดสุดความคิด	ประกบติดตกกลางกลางดิน
สมพาสยักษ์รักรวมภริมย์สม	เหมือนเค็ดคอกหญ้าคุมพอได้กลิ่น
เป็นวิสัยในพิภพธรณินทร์	ไม่สู้คลิ้นเส้นหาประเวณี" ¹
	สุนทรภู่

จากบทกลอนข้างต้นนี้ สุนทรภู่ได้ใช้กริยาอาการของ
ว้าวจุกากับว้าวปักเป่าในขณะที่ต่อสู้กันมาเปรียบเทียบกับบทกวีจรระหว่างพระอภัยมณีกับ
นางผีเสื้อสมุทร

จากตัวอย่างบทประพันธ์ที่น่าลักษณะของว้าวมากกล่าว
ในวรรณคดีหรือบทกลอน เพลงยาวเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ว้าวในสมัยรัตนโกสินทร์มีความ
สัมพันธ์กับชีวิตของคนไทยมาก แม้แต่กวีเองก็ยังนำมาพรรณนาไว้เป็นโคลงกลอนเสมอ ๆ

¹สุนทรภู่ พระอภัยมณี หน้า 17 - 18

ในปัจจุบันนี้ที่ชาวววนนอกจากจะเป็นที่นิยมเล่นกันแล้ว ยังมีผลทำให้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นในสังคมไทยด้วยสิ่งนั้นคือ อาชีพการทำววนชาย มีการทำชายกันเกือบตลอดทั้งปีและเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เป็นอย่างดีไม่แพ้อาชีพอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์ หลวง ม่วงพิณ อายุ 62 ปี มีอาชีพในการทำววนชายได้กล่าวว่า หลวงมีอาชีพทำววนชายมาเป็นเวลานานแล้ว และในแต่ละปีมีกำไรจากการขายววนเป็นจำนวนเงินนับหมื่น ซึ่งสามารถใช้จ่ายไปได้ตลอดทั้งปีเลย¹ นับได้ว่าววนนอกจากจะเป็นเกมส์การละเล่นของคนไทยแล้วยังกลายเป็นอาชีพอย่างหนึ่งของคนไทยไปด้วย จึงเห็นได้ว่าววนมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนไทยอยู่ไม่น้อยเลยทีเดียว

3.2 จุดมุ่งหมายในการเล่น

จุดมุ่งหมายของการเล่นววนในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น ปรากฏว่า ววนเป็นเพียงเกมส์กีฬาชนิดหนึ่งของชาวไทยและชาวไทยยังคงให้ความสำคัญต่อกีฬาชนิดนี้ โดยได้มีการจัดให้มีการแข่งขันกันขึ้นและให้ยึดถือเป็นประเพณีของชาวไทยตลอดไปอีกประการหนึ่ง

3.3 รูปแบบของววนที่มีการเล่นในแต่ละภาคของประเทศไทย

รูปแบบของววนที่มีการเล่นในระยะสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่ามีรูปแบบววนที่เป็นของไทยดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ ที่ได้รับการเผยแพร่มาจากประเทศอื่น ๆ เช่น จีน อินเดีย และมาเลเซีย เป็นต้น อย่างไรก็ตามในแต่ละภาคของประเทศไทยก็มีววนที่เป็นรูปแบบเกาหลงไว้อยู่เสมอ

ภาคเหนือ

รูปแบบของววนที่มีการเล่นกันอยู่ในภาคเหนือที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมคือ ววนคู่ ววนคู่ ววนอีลุ่ม ส่วนรูปแบบใหม่ ๆ จะเป็นววนรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น ววนงู ววนนก

¹ หลวง ม่วงพิณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มดเพ็ชร พัวไพฑูรย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ห้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2527

เป็นต้น และจากการวิจัยพบว่าในภาคเหนือมีเยาวชนนิยมเล่นวาวกัน คิดเป็นร้อยละ 39.91¹

ภาคกลาง

รูปแบบวาวที่นิยมเล่นกันในภาคกลางนั้นมีรูปแบบต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมคือ วาวจุฬา วาวปักเป้า วาวคู้ คู้ วาวหาง วาวอีแพรค วาวอีลุ่ม ส่วนรูปแบบที่รับมาจากประเทศอื่น ๆ ได้แก่ วาวรูปสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ วาวงู วาวนกยูง วาวปลา วาวคน วาวผีเสื้อ เป็นต้น และจากการวิจัยพบว่าเยาวชนในภาคกลางนิยมเล่นกีฬาวาวกันคิดเป็นร้อยละ 50.60²

ภาคตะวันออก

รูปแบบของวาวในภาคตะวันออกนั้น มีรูปแบบที่เป็นลักษณะดั้งเดิมและรูปแบบที่มีลักษณะเหมือนกับภาคอื่น ๆ ได้แก่ วาวอีลุ่ม วาวหาง วาวหัวแตก วาวคู้ คู้ วาวกระชายและวาวใบมะกอก³ ส่วนรูปแบบที่เป็นวาวมาจากต่างประเทศในภาคนี้มักไม่เป็นที่นิยมเล่นและจากการวิจัยพบว่าเยาวชนในภาคนี้นิยมเล่นกีฬาวาวคิดเป็นร้อยละ 38.40⁴

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนโดยส่วนมากนิยมเล่นวาวพื้นเมืองกัน และวาวที่เป็นที่นิยมมากที่สุดคือ วาวหางหรือวาวคู้ คู้ รองลงไปได้แก่ วาวอีลุ่ม วาว

¹วรศักดิ์ เพียรชอบ โปรแกรมพลศึกษาและกีฬาเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยในชนบท
หน้า 58

²ก.

³หน่วยส่งเสริมชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทยวิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา นิตรศการวัฒนธรรมไทยตะวันออก หน้า 122

⁴วรศักดิ์ เพียรชอบ น.ก.

ปลาโทคโทงและวาวประทุน เป็นต้น¹ และจากการวิจัยพบว่าเขาวชนิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมเล่นกีฬาว่าวคิดเป็นร้อยละ 46.70²

ภาคใต้

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี ซึ่งเป็นชาวอำเภอเสด็จจังหวัดสงขลา โดยกำเนิด และเป็นผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของว่าวชนิดต่าง ๆ ทางภาคใต้ได้กล่าวว่า ในภาคใต้นี้มีว่าวเล่นกันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตของจังหวัดสงขลามีว่าวที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ว่าวนก ว่าวนกปีกแฉ่น ว่าวนกยูง ว่าวปลาวาฬ ว่าวปลาปีกแฉ่น ว่าวควาย ว่าวโบายาง และว่าวกระป๋อง (ว่าวกระชาย) เป็นต้น โดยรูปแบบของว่าวเหล่านี้เป็นว่าวพื้นเมืองทั้งสิ้นไม่ได้ไปลอกเลียนแบบมาจากใคร ส่วนในเขตจังหวัดที่อยู่ใต้วงล่างลงไปนั้น ชาวบ้านนิยมเล่นว่าววงเคียนกันอย่างเดียว ว่าวที่มีรูปแบบอื่น ๆ ไม่นิยมประชันสู้กัน และที่น่าสนใจอย่างหนึ่งในลักษณะของว่าวภาคใต้คือ มักนิยมติดแอก หรือที่ภาคกลางเรียกกันว่า สะนูหรือธนูนั้นเองไว้ที่ส่วนหัวของว่าวควาย³ และจากการวิจัยพบว่าเขาวชนิในภาคใต้นิยมเล่นกีฬาว่าวกันคิดเป็นร้อยละ 58.07⁴

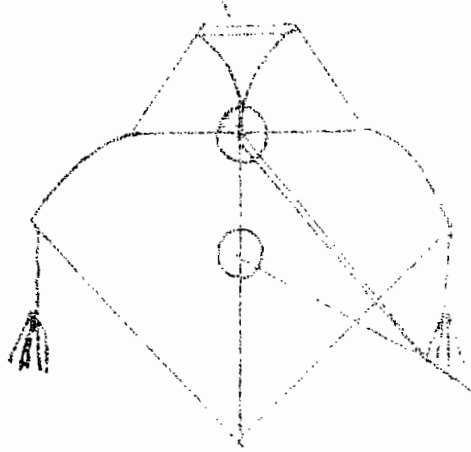
¹ จารุวรรณ อรรถวัตร หนังสือส่งเสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษา เรื่องการละเล่นพื้นเมืองของเด็กอีสาน หน้า 41

² วรศักดิ์ เพียรชอบ โปรแกรมพลศึกษาและกีฬาเพื่อพัฒนาเขาวชนิในชนบท หน้า 58

³ ภิญโญ สุวรรณคีรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิธร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ 200 ซอยวิเศษสุข ถนนรามคำแหง เขตหัวหมาก กรุงเทพมหานคร วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2527

⁴ วรศักดิ์ เพียรชอบ น.ค.

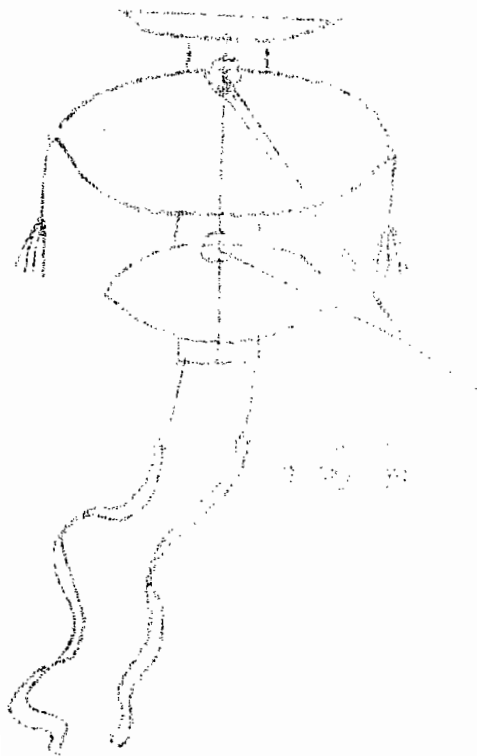
ပေတုတ်အင်္ကျီ

ပေတုတ်အင်္ကျီ

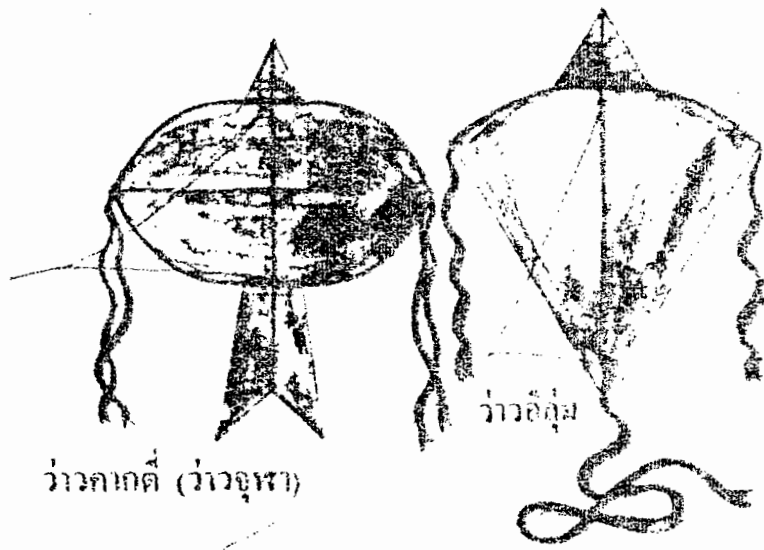
ပေတုတ်အင်္ကျီ

ပေတုတ်အင်္ကျီ

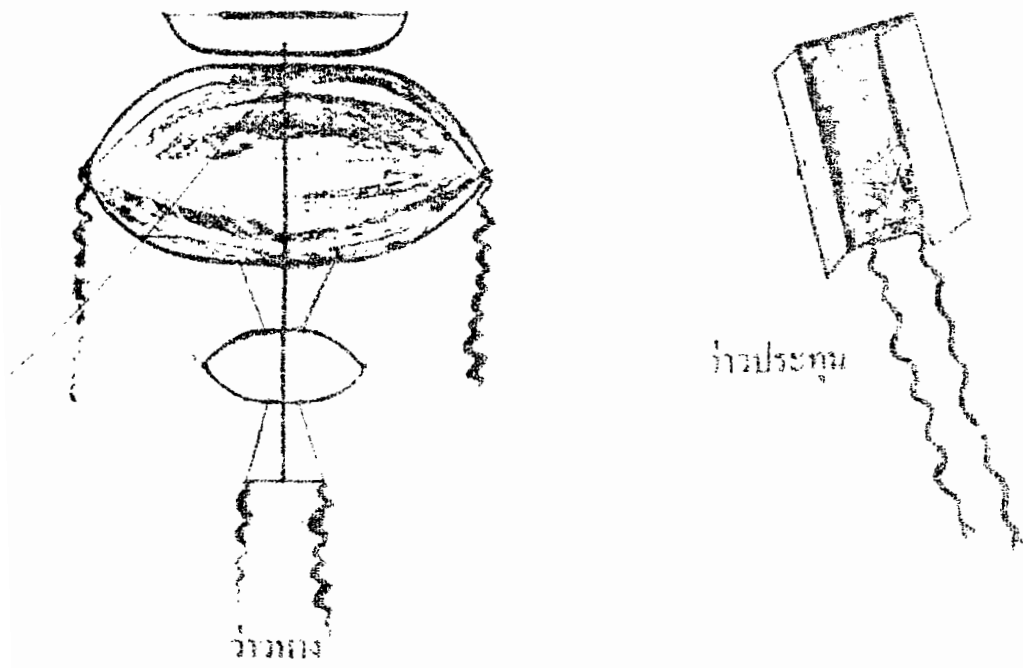

ပေတုတ်အင်္ကျီ

ว่าวทนต์ (ว่าวภูเขา)

ว่าวลูกข่าง

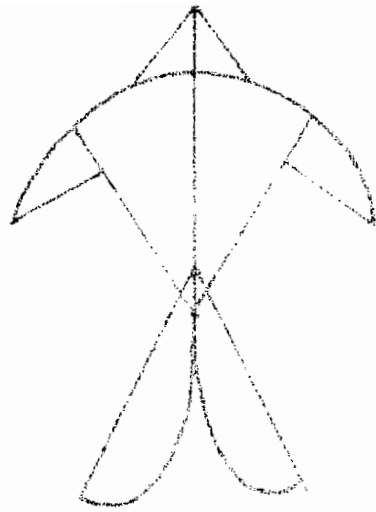
ว่าวทรง

ว่าวระฆัง

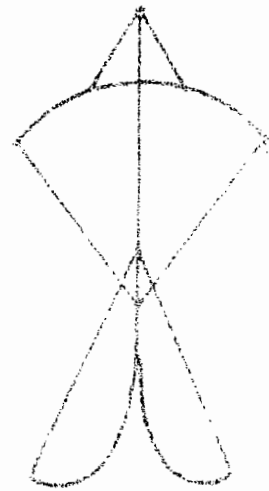
ภาพประกอบ 17 รูปแบบว่าวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

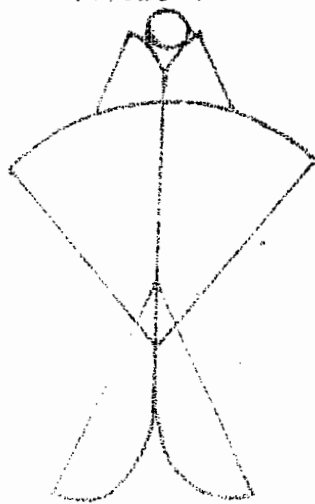
ว่าวใบเตย

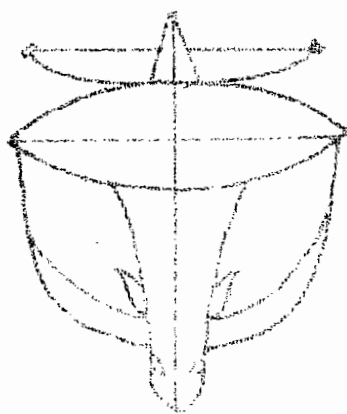
ว่าวปากหม้อ

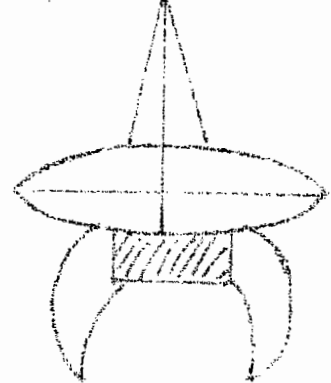
ว่าวปลา

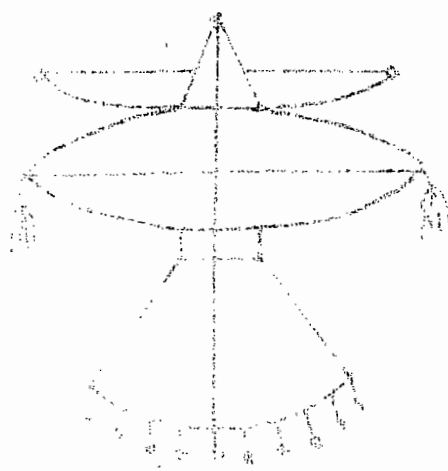
ว่าวตาข่าย

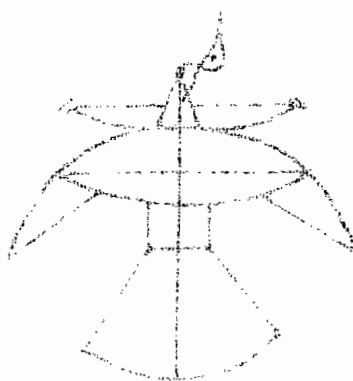
ว่าวตาข่าย

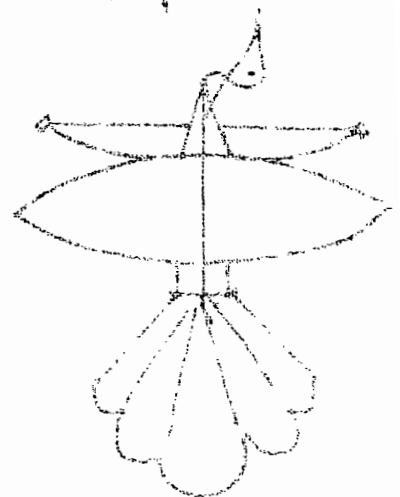
ว่าวตาข่าย

ว่าวตาข่าย

ว่าวตาข่าย

ว่าวตาข่าย

รูปที่ ๕๔. ๑-๓. ว่าวปากหม้อ ๔-๖. ว่าวตาข่าย ๗-๙. ว่าวปลา

3.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประคิษฐวาว

การประคิษฐวาวนั้นจะตองใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นดังนี้คือ มีด กาว ไม้ไผ่ กระจากวาวหรือผา เชือกค้ายหรือเชือกป่าน แต่เนื่องจากวาวแต่ละชนิดมีวิธีการประคิษฐที่ตองใช้ความละเอียด ความสวยงามหรือความปราณีตของงานต่างกัน การประคิษฐจึงตองมีอุปกรณ์พิเศษเพิ่มขึ้นตามแต่ละชนิดของวาวนั้น เช่น ตะไบ กระจากทราย สี ผ่นโลหะ เป็นต้น

3.5 วิธีการประคิษฐ

การประคิษฐวาวนั้นนับว่ามีใช้ เป็นสิ่งที่มองคูลแล้วยาก แต่ก็มีใช้ของง่ายเลย ที่จะทำให้วาวนั้นสามารถลอยขึ้นไปบนทองฟ้าได้อย่างนุ่มนวลหรือมีประสิทธิภาพ ลักษณะวาวของชาวไทยมีทั้งรูปแบบและวิธีการประคิษฐที่มีลักษณะง่าย ๆ เช่น การทำวาวกระจาก กระจากทั้งไปจนถึงแบบหรือชนิดที่ยากมาก ซึ่งถ้ามิได้เรียนรู้ถึงหลักการของวิธีการประคิษฐแล้วจะไม่ได้ผลอย่างแน่นอนโดยเฉพาะวาวจุฬา

3.5.1 การประคิษฐวาวจุฬา*

การประคิษฐวาวจุฬาเครื่องประกอบการทำวาวในขั้นต้นที่สำคัญคือ ไม้ไผ่สีสุกซึ่งจะตองเป็นไม้ที่หนาและแกจนเสี้ยนแกหรือค้ำ ควรเลือกไม้ไผ่สีสุกทั้งลำที่เห็นวากแล้วตัดใช้ส่วนโคนที่เรียกว่า ซอไม้ เพราะมีเนื้อหนากว่าไม้ส่วนอื่น ผาเป็นซีกโศพอเกือบขนาดไม้อก ปีกและซากบ ตากแดดแห้งแล้วฉนไฟค้ำให้ตรงจุด ตอไปนำมาเหลา ซึ่งก่อนเหลา ควรใช้ขบใส่ให้โกลนเรียบเสียก่อนจะทำให้เร็วขึ้น โดยให้ส่วนที่เป็นผิวหรือเปลือกนอกนั้นคงอยู่ เมื่อไม้ถูกใส่ให้เล็กเกือบโศขนาดแล้ว จึงแต่งด้วยตะไบ ชัดกระจากทราย โกงปีกและซากบ ให้โค้งเสบอกันดังรูปภาพ¹

* วาวจุฬา เป็นแบบของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร)

¹ พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพนัน หน้า 57

การเตรียมไม้และเหลาไม้

ไม้ทำวาวจุกประกอบด้วยไม้ 5 อัน คือ ไม้อก 1 อัน ปีก 2 อัน และขาภ 2 อัน และส่วนขนาดของวาวหรือหลักเกณฑ์ในการเหลาไม้และผูกโครงของ ผู้ประดิษฐ์แต่ละอาจารย์มักไม่ใคร่เหมือนกัน¹ ตัวอย่างที่ยกมานี้จะเป็นส่วนขนาดที่ท่านพระยาภิรมย์ภักดีได้คิดไว้คือ ไม้อกยาว 4 ศอก 1 คืบ หรือ 90 นิ้ว วัดเส้นรอบวงกลางอกโคที่สุก 2 นิ้ว 2 หุน เล็กเรียวไปที่ละน้อยถึงปลายหัววัดรอบโค 1 นิ้ว 3 หุน แล้วเรียวมาทางหาง เข็มตรงที่ปีกกลางโค 1 นิ้ว 6 หุน ปลายเข็มโค 5 หุน ไม้ปีกสองอันยาวอันละ 68 นิ้ว เท่ากัน ไม้ปีกอันบนวัดเส้นรอบวงที่ส่วนกลางโค 2 นิ้ว เรียวลงมาถึงที่ผูกสายออก 1 นิ้ว 6 หุน แล้วเรียวเล็กต่อไปให้มากในส่วนที่โค้งเป็นวงจนปลายสุดเหลือ 4 หุน ต้องโค้งให้โค้งงอเท่ากัน ทั้งสองข้าง

ส่วนไม้ปีกอันล่างนั้นเหลาให้มีขนาดย่อมกว่าปีกบนเล็กน้อย เพื่อจะ โค้ระบายลมคันทันว่าขึ้นสูง ไม้ขาภมีขนาดยาว 65 นิ้ว สองอันเท่ากัน ปลายที่ผูกซ่อมขนาด เส้นรอบวงโค 1 นิ้ว 1 หุน และโคขึ้นไล่ลงมาถึงตรงที่ผูกปีกกลางเป็น 1 นิ้ว 7 หุน แล้วให้ เรียวถัดลงมาจนกลางกระพุ่มมีขนาดเล็กลงมากจนถึงปลายจนเหลือโคสุก 6 หุน ให้เหลา ขนาดเท่ากันทั้งคู่ให้โค้งเป็นวงเสมอกัน จึงเป็นการเสร็จการเหลาโครงวาว

การผูกและปิดกระดาษวาวจุก

วาวจุก เป็นวาวที่ใช้ทำการต่อสู้กับมดเป่า ดังนั้นการผูกโครง ตัดกันจะต้องทำเป็นอย่างดีและแน่นหนา คือ เชือกที่ใช้ผูกตัดกันจะคลายไม่ได้ การผูกโครงวาว ควรใช้ปานโบกลีบโตชุบน้ำกาวพันรัดเกี่ยวคอไก่แล้วฉันทะเนาะแน่นจนไม้ขบกันถึงบวบเป็นรอย หรืออาจใช้สำลีชุบน้ำกาวรองไม้ที่ขบกันนั้น

วิธีผูกวาวจุก เริ่มด้วยผูกไม้ปีกบนติดกับไม้อกให้แน่นก็อันหนึ่งก่อน แล้วผูกปีกอันล่างเช่นเดียวกัน แต่ต้องระวังให้ไม้ปีก 2 อันตรงกันพอดี ไม้ขีดหรือตะแคงข้าง

¹สมาคมนักกีฬาไทย กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2504 หน้า 102

แล้วจึงรวมปลายปีกทั้ง 2 ประจบกันมัดหัวประกบให้แน่นเอาผ้าขาวอย่างเนื้อหนาหุ้มมัดควย
 ป่าน ชุบน้ำกาวทับด้านบนอีกชั้นหนึ่งที่ต้องพันผ้านี้เพื่อจะกันไม่ให้ป่านปักเป่าตัดควาเข้าไปใน
 ปลายปีกว่าวจุฬาได้ เพราะเคยมีเกือกขึ้นบ่อย ๆ ขณะต่อสู้กัน เมื่อผูกปลายปีกแน่นดีแล้ว
 คูแคงวางปีกต่อโดยเอาเชือกรั้งให้พองามวางปีกว่าวจุฬามี 2 ชนิด เรียกกันว่า ปีกมะยมและ
 ปีกหมอน คือ ปีกอวนทุและปีกอมแหลม ต่อมาผูกโคนซอมรวมติดกับไม้อกที่ซัดไว้ แล้วไม้ฉาก
 ปีกกลางเป็นเอว ชันชนะาให้แน่นจึงผูกสายแรงซากบที่ปลายเข็มถึงปลายขา รั้งคู่โค้งพอเป็น
 วงงามสมรูปเท่ากันทั้ง 2 ข้างก็จะโครูปโครงว่าว 1 ตัว

ขอควรระวังในการผูกโครงทุกอันให้ส่วนที่เป็นผิวอยู่ด้านหลัง อย่า
 ให้ไม้แอนคองไม่เสมอกัน ครั้นเห็นรูปว่าวก็เป็นทีพอใจแล้วก็ทดสอบวงปีก วงขา กับสายแรง
 เสมอเท่ากันอีกครั้งหนึ่ง แล้วเอาคางหลอกซึ่งสักเป็นสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน คุ
 ของคางให้เท่ากันให้เรียบร้อยแล้วปิดกระดาษ การปิดกระดาษว่าวจุฬาดูเหมือนว่าจะเป็นที่
 ลำบากมากกว่าวปักเป้า เพราะมีขนาดใหญ่ของคองด้วยกระดาษหลายแผ่นจึงจะพอปิด
 คองปิดคร่าวละซีกหรือครึ่งตัว เว้นหัวไว้ก่อน กระดาษที่ใช้จะต้องเป็นกระดาษที่มีเนื้อละเอียด
 เหนียว ไม้รวัดลมและเวลาตกลงมาไม่แตกง่าย ซึ่งโดยมากจะใช้กระดาษที่ทำมาจากประเทศ
 จีนหรือญี่ปุ่น เพราะมีคุณภาพดี การปักว่าวก็ควรเลือกหาเวลาตอนที่อากาศไม่ร้อนจัดจนเกินไป
 เช่น เวลาค่ำหรือตอนเช้าซึ่งอากาศยังชื้นอยู่ หรือบางครั้งอาจถึงกับต้องเอาผ้าชุบน้ำคลุมกระดาษ
 กอนปิด เพื่อให้แปงเปียกที่ปิดตะเข็บแห้งช้าลงจะไม่ทำให้กระดาษยุบมาก เมื่อปิดเรียบร้อย
 แล้วควรปักลูกปลาเสียให้เสร็จเลยที่เดียวแล้วจึงขึ้นหัวซึ่งอุก ป่านซึ่งอุกไซ้ 2 เส้น เส้นกลาง
 มีขนาดโตกว่าเส้นบนเล็กน้อย ผู้ที่ปลายหัวมาจากที่ปักบนไม้คองไซ้ไม้หนุนที่เรียกว่านมอุก
 รองป่านสายอุกให้สูงขึ้นเหมือนว่าวจุฬาขนาดเล็ก ซึ่งถ้าผูกเส้นบนคองพอเหมาะดี และปิดกระดาษ
 สะบักลมไว้เมื่อขึ้นไปจะมีเสียงอุกอากาศ ธรรมดาหัวว่าวจุฬาต้องซึ่งให้แอนหลังเล็กน้อย แต่
 เฉพาะว่าวความขนาดที่ยกตัวอย่างที่โลกลาวไว้นั้นควรแอนประมาณ 5 นิ้ว ถ้าว่าวหัวตรงไม่
 งอนเลยจะขึ้นไปส่ายไปมาเป็นวงกว้างและเมื่อควาลงมามักจะแฉลบ แต่ถ้าแอนงอนมากเกินไป

มักจะสายเป็นวงแคบและคว่ำไม่ไครลง หากจะลงก็กลับยุขึ้นเร็วและตะแบง*ไปทางไกลๆ ยาก เมื่อผูกสายอุกขึ้นหัวและสักคิแล้วก็ให้ปักกระดามและลูกปลากับคอกจีน พ่นน้ำตากแห้ง เป็นวิธีการทำวาวจุกา 1 ตัว และสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีประกอบด้วยคือ ถ่วงหัวควย ตะกั่วหรือโลหะ ซึ่งจะทำให้วาวไม่เบา หัวหมุนซึ่งโกรองที่ทำใหม่มีน้อยตัวนักที่ได้น้ำหนักพอดี การถ่วงตะกั่วนั้นต้องกะประมาณถ่วงให้เสร็จก่อนเอาวาวขึ้นทดลองจึงจะดี โดยมีวิธีพอเป็นเค้าคือจับปลายปีกทั้งสองยกขึ้นซึ่งดู ถ้าเห็นส่วนหัวหรือขาหนักกว่ากันก็ถ่วงตะกั่ว จนน้ำหนักพอดีกัน วิธีนี้เป็นวิธีการประมาณจะยกก็ถือเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวไม่ได้ จนกว่าจะได้นำวาวขึ้นไปกินลมเต็มปีกแล้วจึงคอยแก้ไขกันต่อไปอีกครั้ง

วิธีทดสอบและแก้ไขวาวจุกา

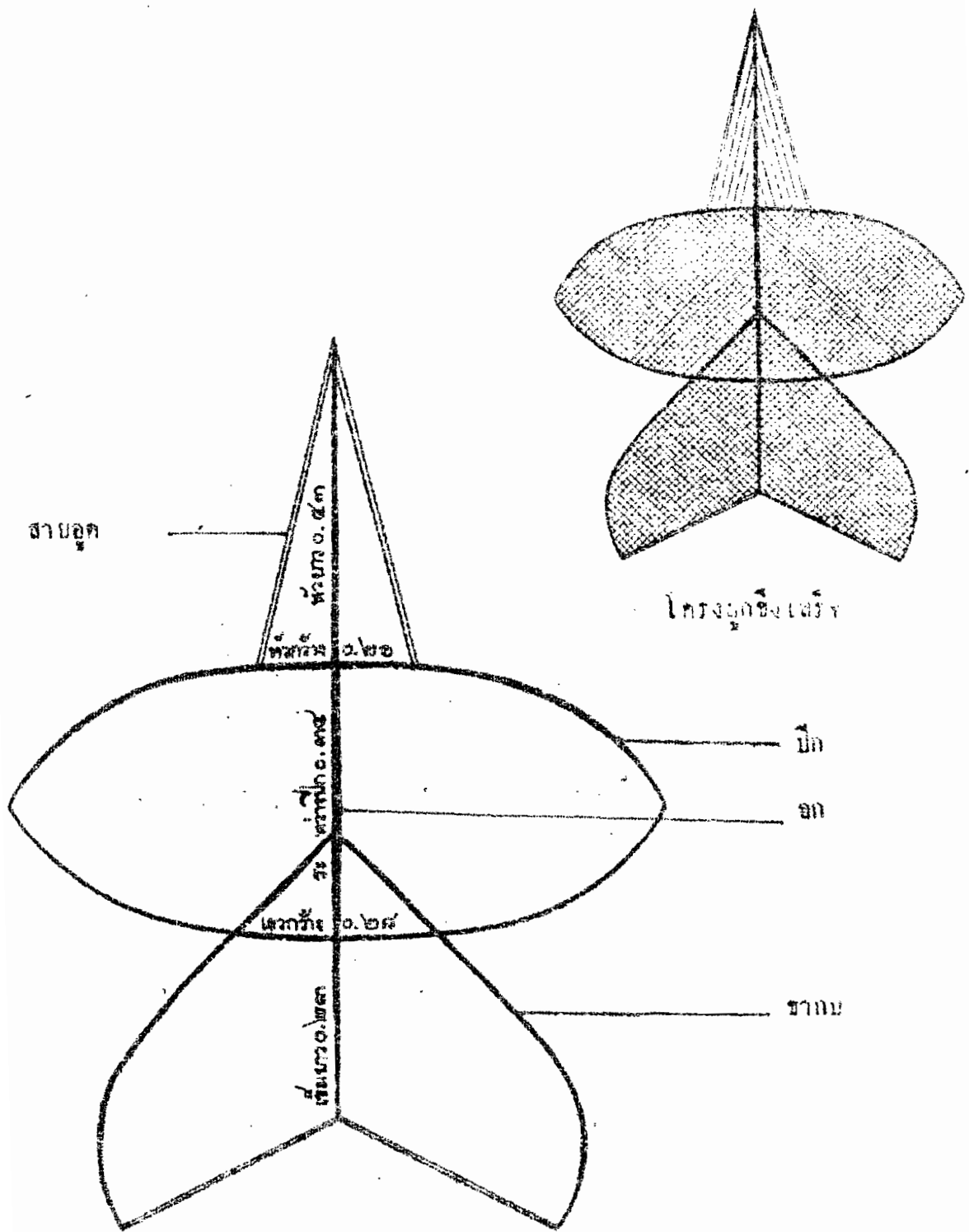
เมื่อทำวาวและถ่วงตะกั่วที่หัวเรียบร้อยแล้ว ให้เจาะรูและผูกขลุ่ยกลางขลุ่ยบนควยปานที่ซีกสองเส้นทาบกันยาวราว 8 - 9 ซงอก แล้ววัดขลุ่ยให้กินหน้าเกินขอบคอกจีนประมาณครึ่งนิ้ว เป็นการเสร็จเรียบร้อย ต่อไปให้เตรียมนำวาวขึ้นสองได้ โดยสังเกตดูว่าวาวเมื่อขึ้นไปแล้วมีลักษณะอาการเช่นใดบ้าง

ถ้าวาวมีลักษณะอาการหมุนหรือทรงตัวอยู่ไม่ได้ เป็นเพราะสาเหตุมาจากวาวกินหน้าเบาหัว ถ้ากินหลัง เบาหัววาวจะหมุนและจะกินลมมีน้ำหนักมาก ส่วนขลุ่ยกินหน้าพอดีเป็นแต่เบาหัวเล็กน้อยก็จะขึ้นไปสายบางหมุนบ้างและขึ้นไปไม่ได้สูง แต่ถ้ากินหลังหนักหัวควย วาวจะขึ้นนิ่งเฉย ๆ ไม่สายและเมื่อขึ้นคิกลมจะมีแรงถึงมากจนคน 2 คนก็ไม่สามารถที่จะรั้งอยู่ได้ หรือถ้ากินหน้าหนักหัวหนักก็จะสายวงกว้างเหิงลม** สูงก็แต่มีแรงน้อย

* ตะแบง หมายถึง อาการของวาวในลักษณะที่ถูกบังคับให้โฉบเฉี่ยวไปทางข้าง

** วาวเหิงลม หมายถึง อาการของวาวที่ถูกปล่อยให้ลอยสูงขึ้นไปจนกระทั่งถึงระดับชั้นของลมชั้นหนึ่งที่มีกระแสลมแรง (ชาวบ้านเรียกว่า ลมบน) ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับคำพูดหรือการทำอะไรของคนที่ไม่ลืมนวลล้มตัวหยุดไม่ได้

ลักษณะของวาวแบบนี้ผู้ชายบางคนชอบเล่นมาก ส่วนที่มันไต่ลักษณะพอดีพร้อมทั้งหน้าหลังและ
ดวงหวัก็จะมีขึ้นไปกินลมสายเป็นจังหวะเสมอไม่ซ้ำและคลองมือผู้ชาย จะบังคับไปที่ศทางใดก็
ง่าย ถ้าเห็นเอียงเซไปข้างหนึ่งก็ให้เอาปานเล็กร้อยรูอยู่บนขางที่เอียง แล้วรัดปานตรงก่อน
ไปทางคานที่เอียงนั้นให้แน่น เรียกว่า รัดเอียง แล้ววาวจะหายเอียงได้

ภาพประกอบ 19 โครงสร้างลำต้น

3.5.2 การประดิษฐ์วาวปักเป่า*

วาวปักเป่าที่ทำเล่นกันโดยทั่วไปอาจจะใช้ไม้ชนิดใดก็ได้ แต่ถ้าจะให้มีความทนทานควรเป็นไม้ไผ่สีสุก กล้วยเป็นเพราะไม้ไผ่ชนิดนี้หย่อนตัวหรือสปริงตัวก็เหนียวและทนทานต่อแรงลม การเลือกไม้ควรเลือกหาตัดมาจากไม้ในกอที่เป็นลำสกลไม่ยอดค้วน หรือตายคากอ ต้องเป็นไม้ลำเล็กมีปล้องยาวซึ่งเรียกกันว่า เพชรไม้ และอายุแก่ไม้ต่ำกว่า 3 หรือ 4 ปี เวลาที่เหมาะสมสำหรับตัดไม้สมควรเป็นหน้าแล้งเดือนมีนาคมหรือเมษายน ก่อนฝนตกจึงจะดี มิฉะนั้นไม้จะไม่แข็งแรงและจะลู่ลมได้ง่าย เมื่อตัดไม้ที่ต้องการได้แล้ว นำมาผ่าซีกตากแดด แล้วตัดให้โค้งขนาดกับความยาวของอกและปักปักเป่า วาวปักเป่าตัวหนึ่งจะใช้ไม้ 2 อัน อันหนึ่งทำอกและอีกอันทำปัก ซึ่งในส่วนของไม้ปักจะต้องเอาส่วนที่เป็นข้อไว้กลาง ส่วนไม้อกจะมีข้ออยู่ตรงไหนก็ซอกก็ได้

ก่อนที่จะเหลาไม้เป็นโครงวาวต้องตากแดดให้แห้งเสียก่อน ถ้าสามารถปล่อยให้แห้งกลางแจ้งก็ นำไม้มาลงไฟคั่วให้ตรง วิธีคั่วไม้ไม่ซีกให้ตรง ควรใช้น้ำมันหรือไขมันไม้น้ำมันหรือจันแล้วจึงคั่วไปทางใดก็ได้ทำไถ่ไถ่ เว้นแต่ส่วนที่เป็นข้อมีเส้นแข็งพิเศษจะคั่วค่อนข้างยากสักหน่อย จึงไม่ควรหักโหมในการคั่วบริเวณนี้ เพราะอาจเคาะหรือแตกได้ ถ้าไม่มีคำหนิชำระคั่วที่ขึ้นไปจนถึงคอกกลางอากาศได้ เมื่อตัดไม้ปักและอกได้ตรงดีแล้ว จึงลงมือเหลาไม้ให้กลมและเรียวควมมีด เล็กจนเกือบใกล้ขนาดที่ต้องการ โดยจะต้องให้ส่วนที่เป็นผิวเปลือกไม้คงอยู่ไว้ทุกอัน เพราะผิวเป็นส่วนสำคัญมาก ถ้าเหลาเสียหมดไม่เอาไว้ ไม้จะสปริงตัวไม้ก็เปราะหักง่าย เมื่อเหลาได้ขนาดตามที่ต้องการแล้วก็ตกแต่งควมตะไบ แล้วโค้งไม้ปักนั้นคู่ให้โค้งพองาม ทั่วไปให้ขี้ควมกระคายทรายให้เกลี้ยง อีกชั้นหนึ่ง เป็นเสร็จการเหลาไม้โครงวาวปักเป่าตัวหนึ่ง

*วาวปักเป่า เป็นแบบของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร)

ส่วนขนาดความใหญ่ของวาวตามระเบียบของสมาคมกีฬาไทยได้บัญญัติไว้ 2 ขนาด คือ วาวปักเป้าขนาดใหญ่ออกยาวไม่เกิน 34.5 นิ้ว ขนาดเล็กออกยาวไม่เกิน 28.5 นิ้ว โดยส่วนตัวไม้จะโต เล็ก แข็ง อ่อน เท่าไรไม่กำหนด¹ และการผูกวาวปักเป้าจะใช้สูตรการแบ่งส่วนที่เรียกกันว่า ปีกหก ออกห้า คือปีกยาวหกส่วน ออกยาวห้าส่วน หรือตามคำราของท่านพระยาภิรมย์ภักดี (ชม เศรษฐบุตร) คือ ปีกยาวแปดส่วน ออกยาวเจ็ดส่วน²

วิธีผูกโครงและปีกกระดาษ

เมื่อเหลาไม้อกและปีกได้ตามที่ต้องการแล้ว เอาค้ายหลอดควันเกลียวโตเท่าสายเบ็ดขนาดย่อม ผูกกลางปีกที่ซึ่งน้ำหนักแล้วทอยไว้ที่ปลายไม้อกตอนหัวให้เป็นระยะจากหัวปักเป้ายาว 6 นิ้ว 6 หุน โดยตงระวางให้ผิวทั้งสองอันหันออกทางคานหลังตรงข้ามกับกระดาษที่ปัก แล้วเอาค้ายควันผูกปลายก้นส่วนออกครึ่งปลายปีกทั้งสองให้คลุมลงมาให้เท่ากัน เรียกว่าสายแรงกระแบน แล้วเอาค้ายควันขนาดใหญ่พอสมควรผูกตรงโคนปีกโยงไปพาดปลายหัวซึ่งบากไว้รับที่ปลายไม้ไว้รับค้ายแล้วขามมาผูกปีกที่โคนอีกข้างหนึ่งให้ไครยะเท่ากันเรียกว่า แรงหัว เสร็จแล้วจะเป็นโครงวาวสำเร็จรูป

ถ้าเห็นว่า วาวยังมีลักษณะปีกกางอยู่ก็ให้รังแรงกระแบนให้สั้นเข้าไปอีก ถ้าปีกคลุมเกินไปแสดงว่ารังสายแรงกระแบนมากเกินไป วาวปักเป้าที่ได้รับการชมเชยว่ารูปลักษณะงามนั้นต้องเป็นวาวที่วัดสี่มุมเกือบเป็นสี่เหลี่ยมเท่ากัน เมื่อเห็นรูปร่างวาวก็พอแล้วก็ตรวจสอบสายแรงกระแบนและสายแรงหัวทั้งสองข้างให้เท่ากัน ผูกไม้ปลายให้แน่นซึ่งสักค้ายค้ายหลอดอย่างใหญ่ โดยผูกที่ตรงกระแบนอกกับโคนปีกให้แบ่งระยะเป็นข้างละ 7 หรือ 8 เส้น พร้อมทั้งตงแต่งโคนปีกให้วงเท่าเสมอกันค้าย เพื่อให้ปลายค้ายที่ผูกติดแน่นกับไม้ควรวี

¹สมาคมกีฬาไทย ระเบียบ กติกาการแข่งขัน หน้า 5

²พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพนัน หน้า 40

นำดาวจิมติกลงไปควย เมื่อผูกโครงซึ่งสักเรียบร้อยแล้วก็เริ่มปักกระดาษ

วิธีการปักกระดาษให้ไขดาวแปงเปียกปัก แต่ต้องระวังอย่าให้ ตะเข็บกระดาษยุ่ยได้ ส่วนของกระดาษว่าวพั่นนี้สำคัญเช่นกัน จึงต้องเลือกกระดาษที่เหนียว และไม่โปร่งลมรั่วได้ เมื่อปักกระดาษเต็มว่าวดีแล้วให้ตัดกระดาษสำหรับปักว่าวนั้นมาทำเป็น แถบเส้นเล็ก ๆ ปักทับอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ลูกปลา ลูกปลานี้จะช่วยทำให้กระดาษปักว่าว คึงเสมอกัน แล้วปักคอกจันสำหรับผูกซุงทั้งคานบนและล่าง นำว่าวมาพั่นน้ำและนำไปฝั่งลม ให้แห้ง เมื่อว่าวแห้งดีแล้วนำมาเจาะรูผูกซุงเป็นเสร็จการทำว่าวตัวหนึ่ง การผูกซุงปักเป่า สำคัญอยู่ที่ซุงกลางมักเรียกกันว่า สะคือ ควรต้องเจาะรูผูกที่ศูนย์กลางระหว่างปลายปักทั้งสอง ข้าง ลดต่ำลง 1 นิ้ว ถ้าผูกสูงหรือต่ำมากไปว่าวจะขึ้นไปมีอากาศสายไม้คล่อง ส่วนซุงบน เจาะ 4 รูกลมไม้ปักแบบธรรมดา

วิธีการทำหางปักเป่า

ว่าวปักเป่าเป็นว่าวที่ต่อหางยาวทำควยผ้านักชอนกัน 2 หรือ 3 ชั้น ผ่าที่ไซ้เป็นผาขาวบางไม่มีแปง หางชนิดธรรมดาที่ทำเล่นกันอยู่เป็นแบบพับ 3 ชั้น ผักกวย แปงเปียก ส่วนคานหางตอนโคนกว้าง 3 นิ้ว 2 หุน เรียวไปปลายหางเหลือกว้าง 2 นิ้ว ยาว 8 ช่วงอกเศษ ส่วนโคนหางผูกไว้ช่วงหนึ่งยาวสามช่วงอกครึ่ง โดยไซ้ปานที่ชักว่าวนั้น มาทำและควรแทรกสายป่านผักเป็นแกนกลางหางยาวประมาณครึ่งหางควย โดยจะต้องผักแทรกให้ตรงศูนย์กลางของแถบหาง มิฉะนั้นหางจะปลิวกบินลมหมุนไปข้างเดียว เป็นเกลียวทำให้ ป่านคลายเกลียวขาดไถ่กายหรือบางครั้งไปแตะต้องถูกป่านหรือสายเครื่องว่าวจุฬา (จำป่า) แล้วจะติดพันกับสายป่านไม่สามารถที่จะเลื่อนหลุดออกไปได้ อาจทำให้ปักเป่าตายปิ้ง*ในทันที ผ่าที่ทำเป็นหาง เรียบร้อยแล้วจะต้องนำมาวัดทับให้คึกคักโดยแน่น หางปักเป่าเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งน้ำหนักของหางจะต้องพอดีหรือเหมาะสมกับว่าว จึงจะทำให้ว่าวมีความคล่องตัวและบังคับ ได้โดยง่าย

*ตายปิ้ง หรือเข้าปิ้ง เป็นอาการที่ว่าปักเป่าคึกสายป่านเครื่องว่าวจุฬาจนไม่สามารถ ที่จะขยับไปมาได้เลย

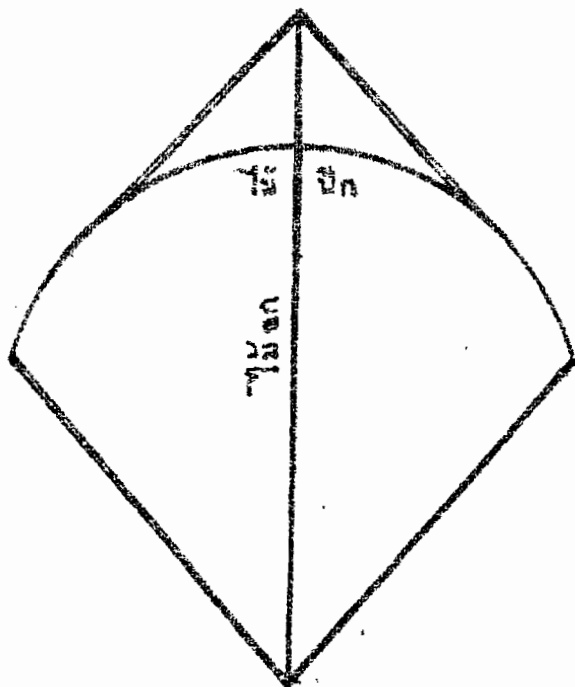
วิธีการทำเหนียงปักเป้า

การทำเหนียงของปักเป้านั้นทำได้ไม่ยากนักเพียงใช้สายป่าน ผูกมัดเพิ่มขึ้นอีกเส้นหนึ่ง โดยผูกปลายทั้งสองที่เชือกวาวให้กลางห้อยตู่ข้างก็เป็นเหนียง โดยสมบูรณ์ แต่สำหรับวาวพั้นนั้นจะต้องทำเหนียงไว้ตรงหากเป็นซุกและจะผูกติดกับวาว ต่อเมื่อจะเอาขึ้นไปต่อสู้กับวาวจุฬาเท่านั้น เหนียงนี้ใช้สายป่านที่ซึกมาทำเป็นเส้นยาว 3 วา ใส่หลอดหมุนได้ไว้หัวท้าย ส่วนล่างควรวีป่านขนาดโตหนอยผูกปลายติดกับหลอด ปลอยกลางป่านให้ตู่ ที่ต้องใส่หลอดผูกปลายก็เพราะจะให้เชือกเหนียงหมุนได้ซึ่งจะทำให้เหนียงกางตัวอยู่เสมอไม่พันกันยุ่ง เป็นเกลียว ส่วนที่ต้องการให้เส้นล่างโตหนอยก็ โดยเมื่อเหนียงเข้าตัววาวหรือสวมซุงแล้วจุฬาจะสับคิ้วไปมาให้ออกจากเหนียงหลาย ครั้งกว่าจะตกลงดิน ซึ่งระหว่างนั้นป่านเหนียงจะรูดอยู่กับตัววาวหรือสายซุงอย่างหนัก อาจขาดเสียที่แกววจุฬาได้และประการที่สำคัญคือปักเป้ามี่แต่เหนียง เป็นอาวุธสำคัญ ที่จะต่อสู้กับวาวจุฬาได้

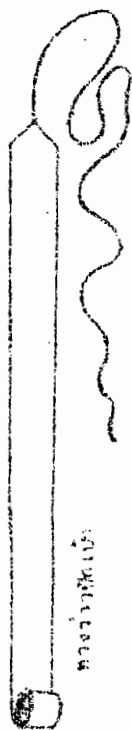
วิธีทดลองแกไขวาวปักเป้า

เมื่อตกแต่งวาวจนครบทุกส่วนแล้วก็ถึงขั้นการทดสอบนำวาว ขึ้นดูและแกไขก่อนนำเข้าสนามแข่งขันกับจุฬา เพราะวาวทำไปชิ้นใหม่ ๆ มักจะไม่ดี พรอมนัก ลักษณะของวาวที่ยังไม่คี่นั้นจะมีอาการแสดงคือ ถ้ากินหน้าเบาทางวาวจะ ควงหมุนขึ้นไม่ได้ ถ้าเพียงแต่กินหน้าทางไม่เบา ก็จะยักกว้างงำหน้าหมุนบ้าง แต่ถ้า กินหลังไม่เบาทางก็จะขึ้นที่อั้งตัวตรงเฉย ๆ และเวลากินลมน้อยหัวจะสัน ส่วนโคน ทางถ้ายาวเกินไปว่างจะยักกว้างและควงด้วย หากสันเกินไปวาวก็จะทื่อไม่ยักคู้จวาว กินหลัง วาวจะขึ้นลอยหน้ายักวงงามเสมอเป็นจิงหวะ จะบังคับให้ไปในทิศทางใดได้ง่าย ถ้าวาวเอียงวาวจะน้กตะแบงหรือเทไปข้างเดียวให้ใช้ตะกั่วถ่วงปีกแก้กันอีกข้างหนึ่ง¹

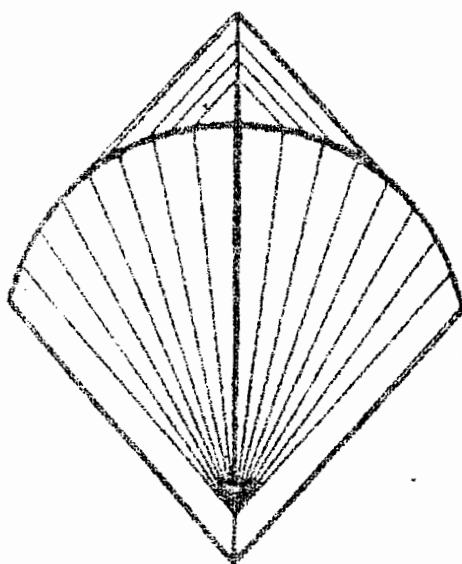
¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพั้น หน้า 48

- ขนาดใหญ่ ออกกลไม้เกิน ๓๕ นิ้ว

คางจ้าวสี่นิ้ว

โครงจ้าวสี่นิ้ว ยาวและซี่ถี่กว่า

- ขนาดเล็ก ออกกลไม้เกิน ๓๕ นิ้ว

ส่วนอื่น ๆ คงได้ส่วนสัมพันธ์

ภาพประกอบ ๒๐ โครงจ้าวสี่นิ้ว

3.5.3 การประคิฐวาวคู้ย คู้ย หรือคู้ย คู้ย*

วาวคู้ย คู้ย เป็นวาวที่มีลักษณะรูปแบบคล้ายกับวาวจุฬา ต่างกันเพียงที่วาวคู้ย คู้ย มีปีกขนาดเล็กอีกอันหนึ่งแทนขาของวาวจุฬา และที่ส่วนหัวของวาวจะมีลักษณะเป็นไม้ไผ่สั้นมาตรง ๆ จากปีกบนเพื่อไว้สำหรับผูกกันธนู

การเตรียมไม้และการเหลาไม้

วาวคู้ย คู้ย เป็นวาวที่นิยมใช้ไม้ไผ่มาประคิฐเป็นส่วนมาก แต่บางครั้งก็อาจใช้ไม้อื่น ๆ มาประกอบควยได้ โดยมากมักจะเป็นเพียงไม้อกเท่านั้น ส่วนประกอบอื่น ๆ เป็นไม้ไผ่ทั้งหมด เนื่องจากวาวชนิดนี้เป็นวาวที่ประคิฐขึ้นเพื่อความสะดวกและฟังเสียงดนตรีจากธนูหรือสะนู จึงไม่จำเป็นต้องเตรียมไม้ไผ่ล่วงหน้าหรือมีชั้นตอนดังเช่นการประคิฐวาวจุฬา เพียงนำไม้ไผ่ที่มีขนาดลำใหญ่ ๆ มาตัดเป็นท่อนแล้วผ่าเป็นซีกให้มีขนาดโตพอกับขนาดที่ตองกำร นำไปตากแดดไว้ให้แห้งแล้วนำมาเหลาหรืออาจใช้ไม้ไผ่ที่แห้งแล้วมาผ่าเป็นซีกเหลาเป็นโครงเลยก็ได้ ไม้ที่ใช้ในการประคิฐวาวคู้ย คู้ย ประกอบควยไม้ 6 ชั้น คือ ไม้อก 1 ชั้น ไม้ปีก 4 ชั้น และไม้ปลายอกก้านกลาง 1 ชั้น

วาวคู้ย คู้ยนี้เป็นวาวที่ไม่ได้กำหนดขนาดไว้แน่นอนว่าปีกหรืออกจะต้องมีความยาวเท่าใดดังเช่นวาวจุฬา โดยมากนิยมประคิฐให้มีขนาดความยาวของอกตั้งแต่ 40 นิ้วขึ้นไป ขนาดของไม้อกนี้เป็นส่วนสำคัญที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้ทราบว่า วาวที่ประคิฐจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กเท่าใด เช่น ถ้าไม้อกยาวถึง 100 นิ้ว แสดงว่าจะต้องมีขนาดใหญ่มาก ถ้าอกสั้นเหลือ 40 นิ้ว ก็แสดงว่า เป็นวาวขนาดเล็ก ดังนั้นในการประคิฐผู้ประคิฐกำหนดความยาวของอกขึ้นเอง ส่วนการทำปีกส่วนบนก็จะอาศัยความยาวของไม้อกเป็นเกณฑ์คืออีกครึ่งหนึ่งคือ ไม้ปีกจะยาวกว่าไม้อกประมาณ 1 ฝ่ามือ หรือ 5 - 6 นิ้ว และปีกล่างก็จะมีขนาดเล็กกว่าปีกบนลงมาครึ่งหนึ่ง ดังที่อธิบายมานั้นจะเป็นหลักเกณฑ์โดยกว้าง แต่ในที่นี้จะได้ยกตัวอย่าง

* วาวคู้ย คู้ย เป็นแบบของนายทองขาว จวบฤกษ์เย็น

ของวาวที่มีขนาดความยาวของอก 45 นิ้ว ของนายทองขาว จวบฤกษ์เย็น* มาแสดง
ให้เห็นชัดเจนขึ้น

เมื่อได้ไม้เป็นซีกตามที่ต้องการแล้ว นำมาเหลาให้มีขนาด
เล็กลงควมมีคตามลักษณะของไม้โครงแต่ละชนิด คือ ไม้อกยาว 45 นิ้ว เหลาให้เป็น
แท่งกลมหนา $3/8$ นิ้ว เท่ากันโดยตลอด หรือจะให้ปลายทั้งสองด้านเรียวลงไปแบบเข็ม
คังวาวจุพาก็ได้ ไม้ปีกส่วนบน 2 ชิ้น ยาว 50 นิ้ว เหลาให้เกลี้ยงกลมขนาดความหนา
ตรงจุดศูนย์กลาง $3/8$ นิ้ว เหลาให้เรียวเล็กลงไปทางปลายทั้งสองคูให้ออนและโค้ง
เป็นวงพอสวยงามเหมือนกันทั้ง 2 ชิ้น ไม้ปีกส่วนล่าง 2 ชิ้น ยาว 25 นิ้ว เหลาให้เกลี้ยง
กลมขนาดความหนาตรงจุดศูนย์กลาง $2/8$ นิ้ว แล้วเรียวลงไปทางปลายทั้งสองคูให้
ออนโค้งเป็นวง ไม้ปลายส่วนล่างของอกเป็นไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง $3/8$ นิ้ว ยาว
10 นิ้ว เหลาให้เกลี้ยงและเจาะรูตรงจุดศูนย์กลางของไม้ขนาดความโตเท่ากับไม้อก
เพื่อใช้สวมกับไม้อกให้กระชับแน่นขึ้นเมื่อผูกเข้าด้วยกัน

การผูกโครงและปีกกระชาย

วิธีการผูกโครง เริ่มด้วยการนำไม้ปีกบนอันแรกตรงจุดศูนย์กลาง
ไม้ผูกติดกับไม้อก โดยให้คำจากปลายยอดอกประมาณ 2 - 3 นิ้ว ตรงจุด ก นำไม้ปีก
อันที่สองผูกต่ำลงมาจากปีกอันแรกตรงจุด ข ระยะความห่างของจุด ก กับ ข ประมาณ
19 นิ้ว ซึ่งอาจจะกว้างหรือแคบกว่านี้ก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประคิษฐ์วาวให้
กว้างเท่าใด ถ้ากว้างมากปีกก็จะคูเป็นวงอวนหู ถ้าแคบก็จะคูโค้งเป็นวงแหลม และ
รวมปลายปีกทั้งสองมีครวมกันตรงจุด ค ต่อไปนำไม้ปีกส่วนล่างอันแรกผูกต่ำลงมาจากจุด
ข ประมาณ 4 - 5 นิ้ว ตรงจุด ง และอันที่สองตรงจุด จ คูให้เป็นวงโค้งกว้างหรือ
แคบเหมือนกับปีกส่วนบน นำไม้ปลายอกส่วนล่างสวมตรงที่เจาะเป็นรูเข้ากับไม้อกตรงจุด ช

*ทองขาว จวบฤกษ์เย็น เป็นบุคคลหนึ่งที่มีอาชีพในการประคิษฐ์วาวชาย

มักให้ติดกับไม้อกจนแน่น แล้วใช้เชือกค้ำผูกกับปลายไม้รังไปผูกติดกับไม้ปีกส่วนล่าง
ก้านชายและขวา และระหว่างปีกส่วนบนกับปีกส่วนล่าง ดังภาพ

เมื่อผูกโครงสมบูรณ์ขั้นต่อไปนำมาปีกกระดาษโดยใช้กระดาษ
ที่มีขนาดกว้างยาวเท่ากับตัววาว วางลงกับพื้น นำโครงวาววางทับลงไปที่ยึดกระดาษ
แล้วใช้ดินสอดส์ขีดตามรูปโครงจนรอบและนำกรรไกรมาตัดตามรอบที่ขีดไว้ โดยให้เหลือ
ขอบห่างจากรอบที่ขีดไว้ประมาณ 1 นิ้ว หลังจากนั้นให้นำกาบแปงเปียกทาที่ตัวโครง
ปิดทับลงไปที่ยึดกระดาษและใช้กาบทารอบขอบกระดาษที่เหลือเกินไว้ปิดทับคลุมโครงวาว
ให้แน่น ในการปิดกระดาษเพื่อความสะดวกควรตัดส่วนที่เป็นขอบแบ่งออกเป็นชิ้นสั้น ๆ
จะทำให้ปิดง่ายและกระดาษไม่ย่น เมื่อกาบที่ใช้ปิดแห้งแล้วก็ให้ทำคอกจันทัดตรงจุด
ก และ ข ซึ่งจะใช้เป็นจุดที่ผูกสายชุงต่อไปให้ทำหางวาวโดยใช้กระดาษหรือเศษผ้า
มาตัดเป็นแถบยาวต่อกันตามต้องการไม่กำหนด ผูกติดที่ปลายไม้ส่วนล่าง ไม้อกทั้งสองมุม
และตรงจุด ค ทั้งสองก้านดังภาพ เสร็จแล้วให้นำเชือกค้ำมาผูกสายชุงตรงจุด ก
และ ข สายชุงตรงจุด ก จะสั้นกว่าสายชุงจุด ข รวมปลายเขาหากันแล้วมัด ระยะ
ความห่างจากปลายที่มัดจากตัววาวประมาณ 18 นิ้ว ก็จะได้รูปวาวคู้ คู้ แต่เนื่องจาก
วาวชนิดนี้จะต้องมีธนูหรือสะพานทำให้เกิดเสียงดนตรีผูกติดไปควย จึงต้องมีธนูผูกไว้ที่
ปลายยอดไม้อกอีกชิ้นหนึ่งก็ได้วาวคู้ คู้ โดยสมบูรณ์

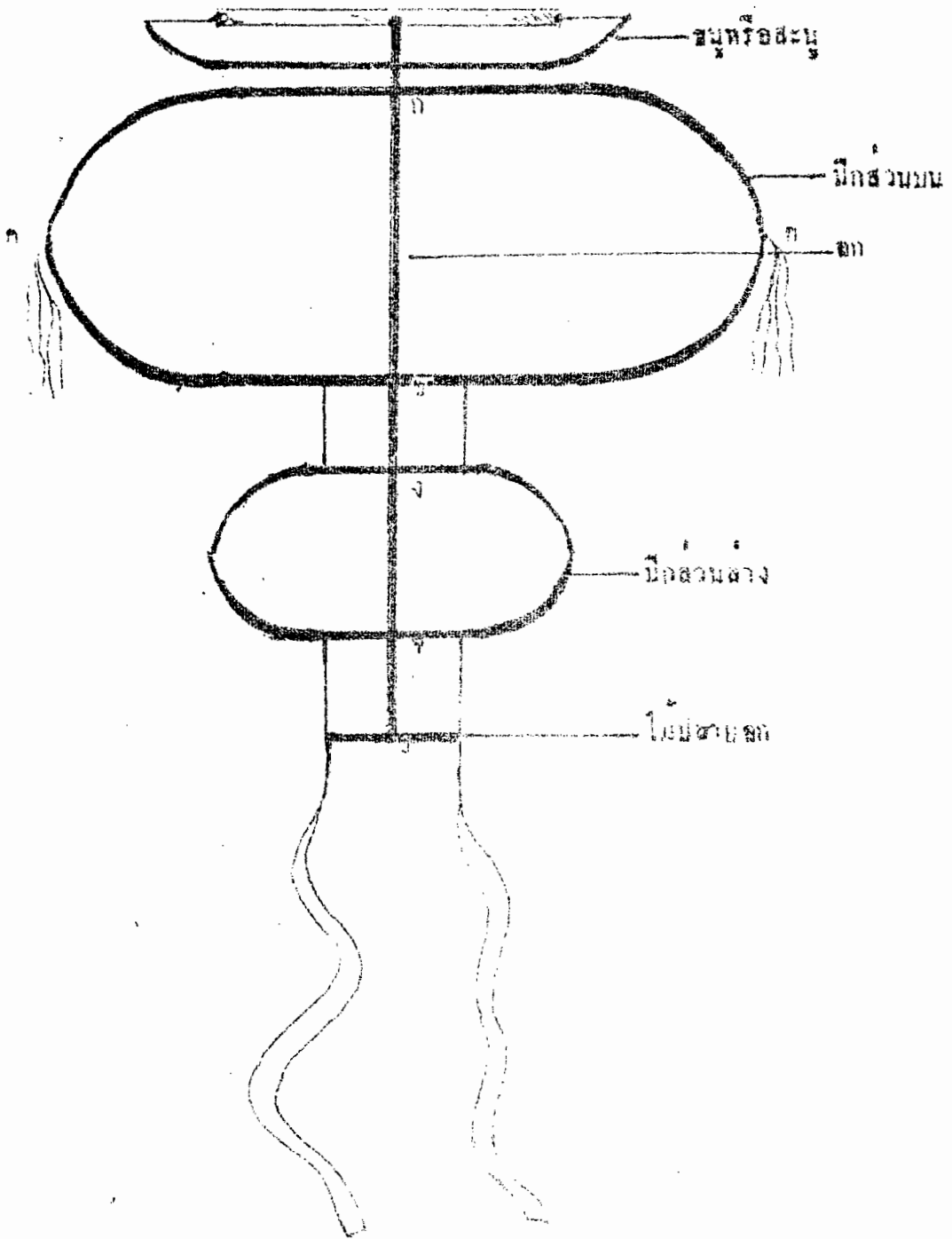
วิธีการทำธนูหรือสะพาน

นำหวายมาผ่าเป็นซี่ก้าง ๆ แล้วนำไปต้มในน้ำเปล่าและ
นำขึ้นมาเหลาซ้ำอีกครั้งจนให้มีขนาดบางเท่ากับใบมีดโกน ตัดให้สั้นเหลือขนาดความ
ยาวประมาณ 20 นิ้ว แล้วเจาะรูเล็ก ๆ ที่ปลายของหวายทั้งสองก้านนำเชือกค้ำมา
ผูกมัดที่ปลายตรงรูที่เจาะไว้ให้แน่น นำครึ่งมาฉีกครึ่งที่มีค้ำเชือกให้แน่นอีก เพื่อ
ป้องกันกรหลุดหรือหวายฉีกขาดได้ง่ายเพราะมีขนาดบางมาก ค่อยไปให้นำไม้ไผ่มา
เหลาเป็นโครงคล้ายคันธนู ซึ่งมีขนาดความยาวประมาณ 30 นิ้ว โดยให้ตรงจุดศูนย์กลาง
มีขนาดโตและเรียวเล็กลงไปยังปลายทั้งสองก้าน คัดให้โค้งอ่อนเป็นวงคู่สวยงาม

แล้วนำปลายเชือกทั้งสองอีกด้านหนึ่งที่ผูกติดกับใบหวายมาผูกมัดซึ่งกับที่ปลายของไม้ไผ่ทั้งสองด้านค้างภาพ ก็จะได้ธนูหรือสะนูเสร็จสมบูรณ์¹

การทำธนูหรือสะนู องค์ประกอบที่สำคัญคือตัววัตถุที่จะทำให้เกิดเสียงเพลง ซึ่งก็คือใบหวายบาง ๆ และการที่จะทำให้หวายมีเสียงเพลงที่ไพเราะได้คั้นนั้น ผู้ประดิษฐ์จะต้องมีความชำนาญพอสมควร ดังนั้นนักประดิษฐ์มือใหม่อาจจะประสบปัญหาในการประดิษฐ์โดยใช้หวาย จึงอาจเปลี่ยนใช้วัสดุอื่นแทนการใช้หวาย เช่น การนำใบลานซึ่งมีคุณสมบัติบางและเหนียวอยู่แล้วมาเป็นตัวทำให้เกิดเสียงแทนได้ จะทำให้สะดวกแก่การประดิษฐ์ เพราะคุณภาพของใบลานนั้นสามารถทำให้เกิดเสียงเพลงได้ไพเราะเหมือนดังเช่นหวาย เพียงแต่ความทนทานอาจจะไม่ดีเท่ากับหวาย และโดยทั่วไปผู้เล่นว่าวชนิดนี้นิยมใช้ใบลานมากกว่าวัสดุชนิดอื่น ๆ

¹ทองขาว จวบฤกษ์เย็น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิร พัวไพบุลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2527

ภาพประกอบ ๒๑ เครื่องระนาด ขลุ่ย

3.5.4 การประชันร้วารูปสัตว์

ร้วารูปสัตว์ที่มีการเล่นอยู่ในประเทศไทยขณะนี้มียุหลายแบบ แต่ในที่นี้จะนำมาเสนอวิธีการประชันเพียงสองชนิดคือ ร้วาผีเสื้อและร้วางู และเนื่องจากร้วารูปสัตว์ของชาวไทยนั้นได้รับแบบอย่างมาจากของชาวต่างประเทศทั้งสิ้น จึงทำให้วิธีการประชันเหมือน ๆ กับของประเทศอื่น ๆ เช่นกัน ทั้งนี้จึงขอเสนอวิธีการประชันของชาวต่างประเทศที่เขียนไว้ละเอียดและเข้าใจง่ายมาเสนอแทน

3.5.4.1 ร้วาผีเสื้อ*

ร้วาผีเสื้อเป็นร้วาสัตว์ชนิดหนึ่งที่นิยมประชันเล่นกัน ลักษณะของการประชันโดยทั่ว ๆ ไป ถ้ามีขนาดเล็กก็จะทำโดยไม่ตองคำนึงถึงสัดส่วนอะไรนัก แต่ถ้ามี่ขนาดใหญ่ก็ต้องมีการกำหนดสัดส่วนไว้ด้วยเช่นกัน จากตัวอย่างที่นำมานี้จะเป็ร้วาที่มีขนาดใหญ่

การเตรียมไม้และเหลาไม้

ไม้ที่นำมาใช้ในการประชันเป็นไม้ประเภทไม้ไผ่เช่นเดียวกับร้วาชนิดอื่น ๆ การเตรียมไม้ของร้วาถ้ามีโค้ไขแข็งชั้นคอสู จะไม่คำนึงถึงชั้นคอนอะไร ดังเช่นร้วาจุฬาหรือปักเป้า เพียงนำไม้ไผ่ที่แห้งแล้วมาตัดและผ่าเป็นซีกให้โคนาคโค้เทาขนาดที่ตองการก็เพียงพอแล้ว ร้วาชนิดนี้ประกอบควยไม้จำนวน 3 ชิ้น คือ ไม้อก 1 ชิ้น ไม้ปีก 2 ชิ้น และไม้กลางอก 1 ชิ้น

เมื่อโค้ไขเกือบโค้ขนาดแล้วนำมาเหลาให้เล็กลงควยมีค ตามขนาดที่ตองการ คือ ไม้อก 1 ชิ้น ยาว 2 ฟุต 4 นิ้ว เส้นรอบวงขนาดของไม้โค้ 1 นิ้ว เทากันโค้ตลอด ไม้ปีก 2 ชิ้น ยาว 4 ฟุต 8 นิ้ว เส้นรอบวงขนาด

*ร้วาผีเสื้อเป็นแบบของนายฮาร์โร ไรค์เว

ของไม้ตรงจุดศูนย์กลางโต $3/4$ นิ้ว ส่วนปลายที่โค้งเรียวลงเล็กน้อย นำไปลนไฟ
 คัดให้โค้งเป็นรูปโค้งตัวซี (C) ปล่อยให้สวยงาม ไม้กลางอก 1 ชิ้น ยาว 8 นิ้ว เส้นรอบ
 วงขนาดไม้โต $3/4$ นิ้ว

การผูกโครงและปิดกระดาษ

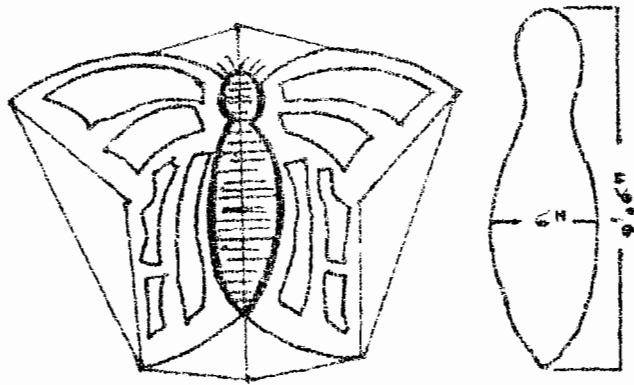
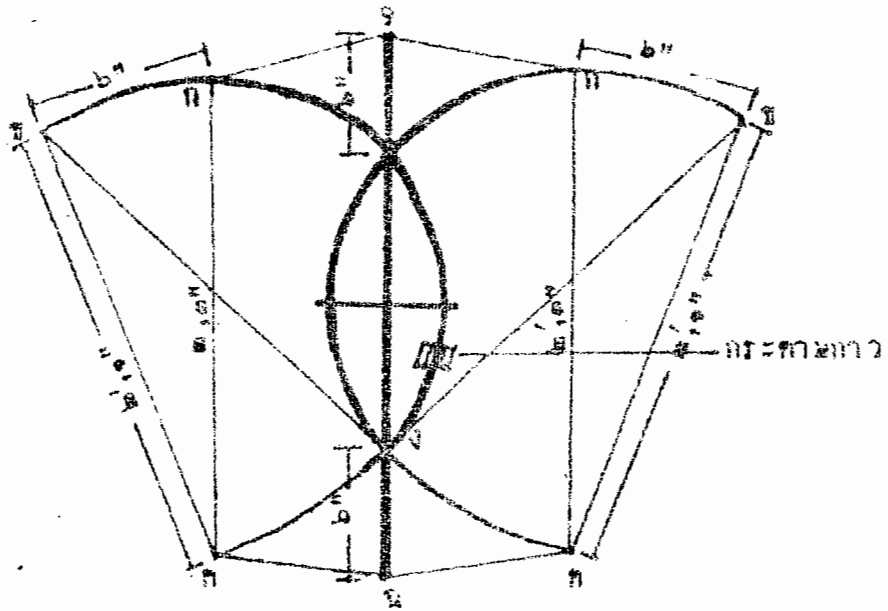
วิธีการผูกโครงเริ่มต้นด้วยการใช้เชือกขนาด
 โทพอสมควรมัดครึ่งปลายปีกทั้งสองให้โค้งเป็นรูปตัวซี โดยให้ปลายไม้อยู่ห่างกัน 2 ฟุต
 1 นิ้ว ใช้เชือกเส้นที่สองมัดจากปลายล่างของปีกซึ่งไปส่วนบนของปีก ห่างจากปลาย
 6 นิ้ว (จุด ก และ ข) ทั้งปีกซ้ายและขวา ต่อกันนำปีกซ้ายและขวาเข้ามาประกบ
 กับไม้อก ให้ใช้โค้งตัวซีระหว่างจุด ก และ ค เป็นหลัก ผูกไขว่กันติดกับไม้อกเลย
 เข้าไปจากปลายและก้นไม้อกด้านละ 6 นิ้ว นำไม้ระหว่างอกและปีกมัดตรงจุดศูนย์กลาง
 ของส่วนที่เป็นวงรี เพื่อล็อกไม้ปีกกับอกให้แน่นขึ้น เสร็จจากการผูกไม้ปีกแล้วใช้เชือก
 ซึ่งจากจุด ข มาถึงจุด ง ทั้งปีกซ้ายและขวา ใช้เชือกเส้นที่สองซึ่งระหว่างจุด จ ไป
 จุด ก ทั้งสองด้าน และใช้เชือกเส้นที่สามผูกซึ่งจากจุด ฉ ไปยังจุด ค ทั้งสองด้าน
 เป็นเสร็จการผูกโครงว่าวผีเสื้อ

วิธีการปิดกระดาษนั้น จะใช้กระดาษขนาด

20 × 30 นิ้ว วางไว้กับพื้นนำโครงว่าวมาวางตามแล้วใช้ดินสอด่ขีดบนกระดาษตาม
 รูปโครงดังภาพ นำกระดาษที่ขีดไว้มาตัดโดยให้เหลือขอบเกินไว้จากเส้นที่ขีดประมาณ
 1 นิ้ว เพื่อไว้สำหรับหากาวพับแปะติดคล่อมกับโครงว่าวให้กระฉับแน่นขึ้น หลังจาก
 ตัดกระดาษออกเป็นรูปโครงว่าวที่ขีดออกมาแล้วให้นำกระดาษชนิดแข็งตัดเป็นรูปผีเสื้อ
 ขนาดตัวกว้าง 4 นิ้ว ยาว 1 ฟุต นำมาติดที่ตัวพื้นกระดาษแล้วแ่งด้วยสีให้มีสีสรร
 ่าง ๆ ตามลักษณะของผีเสื้อ (การทำว่าวชนิดนี้ ผู้ทำจะต้องมีมือในการวาดภาพด้วย)
 หลังจากระบายสีแล้วปล่อยให้แห้ง แล้วนำมาแปะติดกับโครงว่าวด้วยกาวแปง เบียด
 โดยให้ส่วนที่เป็นขอบที่เหลือไว้ติดคล่อมกับโครงไม้และ เชือกผูกให้เรียบร้อยเสมอกัน

ส่วนคานตรงข้ามที่ไม่ได้ติดกระดาษให้ใช้กระดาษขนาด $1 \neq 2.5$ นิ้ว ปีกทับคลุม
 ไม่นึกที่เป็นรูปวงรีกับกระดาษว่า เพื่อให้บริเวณตรงกลางลำตัวติดกับกระดาษว่าด้วย
 เป็นเสร็จการประคิษฐ์ว่ามีเสื่อ นำว่าวมาผูกซุงโดยให้สายซุงบนผูกตรงจุดที่ปีกมัดไขว้
 กันกับบอกคานบน และซุงล่างผูกตรงจุดที่ปีกมัดไขว้กับบอกคานล่างถึงภาพ รวบปลายสายซุง
 เขาควยกันโดยให้สายซุงบนสั้นกว่าเส้นล่างพอสมควร แล้วนำไปทดลองขึ้น แก้วไขจุก
 ที่บกพร่องต่อไป เพื่อให้ว่าวขึ้นได้และมีประสิทธิภาพ¹

¹Harold Ridgway. Kite making and flying.

ภาพประกอบ 22 โครงวางมีเส้น

3.5.4.2 วาวงู*

วาวงูนับเป็นวาวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการบรรดา วาวสัตว์ทั้งหลาย เป็นวาวที่เมื่อขึ้นไปลอยลมอยู่ในอากาศแล้วมีความสวยงามและเป็นที่เพลิดเพลินทั้งเด็กและผู้ใหญ่มาก อนึ่งขั้นตอนของการประดิษฐ์ไม้อย่างยากซับซ้อนเหมือนกับวาวอื่น ๆ แต่อาจจะมีปัญหาตรงที่ว่า ผู้ประดิษฐ์จะต้องมีฝีมือในการวาดภาพ ระบายสีเป็นควย จึงจะทำให้วาวที่สวยงามสมบูรณ์แบบ

การเตรียมไม้และเหลาไม้

ลักษณะของไม้ที่นำมาประดิษฐ์นั้น คือ ไม้ไผ่

ชนิดใดก็ได้ที่แห้งดีแล้วตัดเป็นท่อน แล้วผ่าซีกออกเป็นชิ้น ๆ ให้ได้ขนาดโตพอเกือบเท่าส่วนที่ต่องการ เนื่องจากวาวชนิดนี้ส่วนที่จะใช้ไม้เป็นโครงคือส่วนของหัวงูเท่านั้น จึงใช้ไม้ประกอบเพียง 3 ชิ้น คือ ไม้แกน (อก) 1 ชิ้น ไม้ที่เป็นส่วนโค้งของหัว 1 ชิ้น และไม้ที่เป็นส่วนหัวชั้นล่าง 1 ชิ้น ดังภาพ

เมื่อได้ไม้ตามขนาดที่ต้องการแล้ว ก็นำมาเหลา

ให้เล็กลงด้วยมีดตามขนาด คือ ไม้แกนหนา 8 มิลลิเมตร ยาว 54 เซนติเมตร ไม้ที่เป็นส่วนโค้งของหัวตรงจุดศูนย์กลางหนา 6 มิลลิเมตร และค้อย ๆ เล็กลงไปทางส่วนปลายทั้งสองด้านเหลือ 3 มิลลิเมตร ยาว 75 เซนติเมตร โกงคูให้เป็นรูปโค้งพอสวยงาม ไม้ที่เป็นส่วนหัวชั้นล่างหนา 6 มิลลิเมตร ยาว 30 เซนติเมตร ขนาดของวาวที่นำมาเสนอนี้เป็นวาวขนาดใหญ่ ถ้าผู้ประดิษฐ์จะทำให้มีขนาดเล็กลงไปกว่านี้ก็สามารทำได้เช่นกัน โดยลดสัดส่วนของความยาวและความหนาในแต่ละค้ำให้เล็กลงให้สมมูลย์กัน ไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าไม้จะยาวหรือหนาเท่าไรนัก แต่มีเพียงสิ่งเดียวที่ต้องระวังก็คือน้ำหนักของไม้ทั้งสองค้ำของแกนต้องเท่ากัน

*วาวงู เป็นแบบของนายจิ้น มูเวอร์

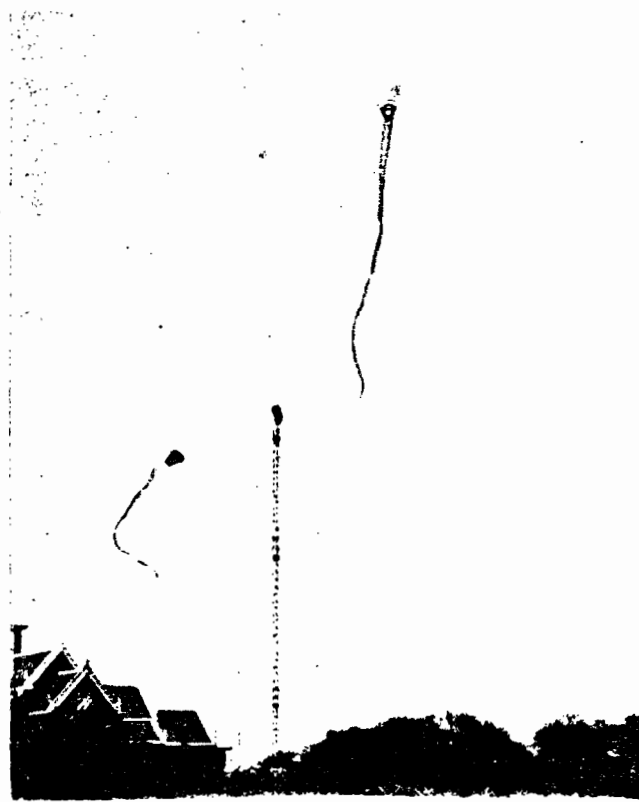
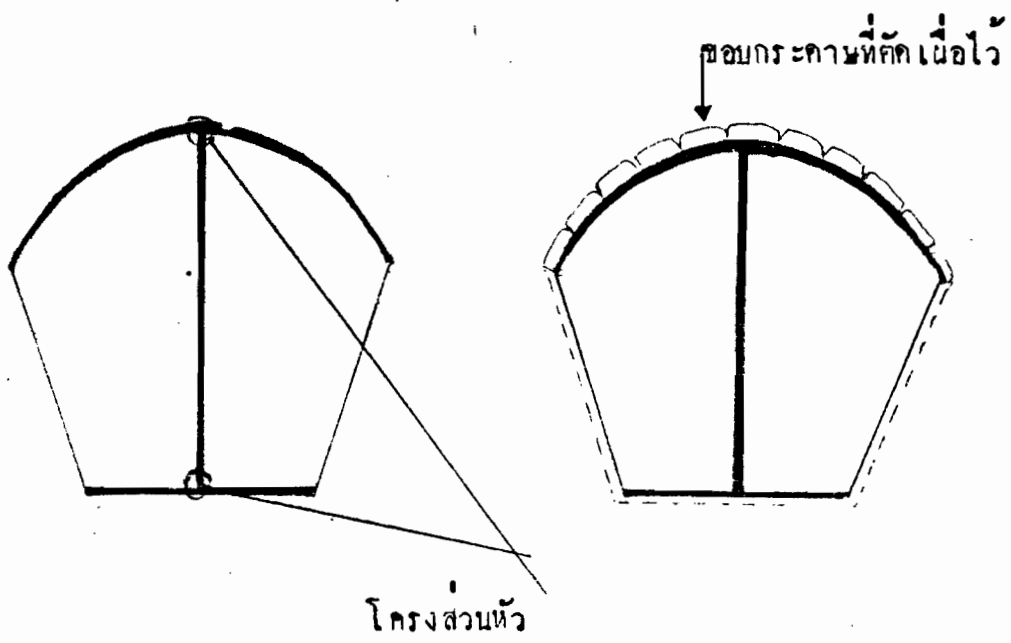
การผูกโครงและปีกกระดาษ

วิธีการผูกโครงเริ่มจากนำไม้แกน (อก) มาผูกควย เชือกค้ายึดกับไม้ที่เป็นส่วนหัวขึ้นกลางให้แน่นหนา ต่อไปนำไม้ที่เป็นส่วนโค้งของหัวมาผูกกับปลายคานบนแล้วใช้เชือกค้ายูกรั้งปลายของไม้ที่เป็นส่วนโค้งของหัวทั้งสองคานกับปลายของไม้ที่เป็นส่วนหัวขึ้นกลางทำให้โค้งเป็นวงรูปหัวงู เป็นเสร็จการผูกโครงส่วนหัวงู เนื่องจากการประดิษฐ์ว่าวงส่วนที่เป็นโครงจะอยู่เฉพาะที่เป็นตัวหัวงูเท่านั้น ดังนั้นส่วนอื่น ๆ จึงเป็นกระดาษเสียส่วนใหญ่ การปีกกระดาษส่วนที่เป็นโครงไม้จะติดกระดาษในลักษณะเช่นเดียวกับโครงว่าวชนิดอื่น ๆ คือ นำโครงที่เป็นไม้วางทาบลงไปบนแผ่นกระดาษ (ใช้กระดาษว่าว) แล้วใช้คินสอดชิดลงไปในกระดาษตามรูปโครง นำกระดาษที่ซีกมาตัดตามรอยที่ขีดโดยเว้นจากรอยเส้นที่ขีดออกมาประมาณ $1/2$ นิ้ว ถ้าจะให้มียี่สิ่สรสวยงามคล้ายกับนกก็ให้นำไปวาดรูปหน้างูระบายสีลงก่อน เมื่อสีแห้งแล้วก็นำมาติดกับโครงไม้โดยก่อนจะติดให้ใช้กรรไกรตัดส่วนที่เป็นขอบเกินออกมา $1/2$ นิ้วนั้นเป็นชิ้น ๆ ก่อน ดังภาพ เพราะจะทำให้การติดกระดาษในส่วนที่เป็นวงโค้งสวยงามไม่ย่นและง่ายต่อการติดอีกด้วย เสร็จจากการติดกระดาษส่วนหัวแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการทำลำตัว ส่วนของลำตัวจะเป็นกระดาษทั้งสิ้น โดยนำกระดาษ (ใช้กระดาษย่น) มาตัดต่อกันให้มีลักษณะเป็นแผ่นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวประมาณ 4 - 5 เมตร ใช้คินสอดวากให้เป็นรูปตัวงูโดยให้ส่วนหัวกว้าง 30 เซนติเมตร และค่อย ๆ เล็กลงไปยังส่วนปลายของหางจนถึงปลายสุดทำให้สวยงามแล้วใช้กรรไกรตัดออกนำมาระบายสี เมื่อสีแห้งแล้วก็ให้นำมาติดกับส่วนหัวควยขาว

หลังจากเสร็จจากการผูกโครงและปีกกระดาษเรียบร้อยแล้วก็นำมาผูกสายซุง โดยสายซุงบนจะผูกตรงจุดที่ไม้แกนตัดไขว้ติดกับไม้ที่เป็นส่วนโค้งของหัว และสายซุงล่างผูกตรงจุดที่ไม้แกนติดไขว้กับไม้ที่เป็นหัวอันล่าง

รวบปลายเชือกทั้งสองผูกติดกันให้สูงเกินหน้าเล็กน้อย คือสายสูงบนสั้นกว่าสายสูงเส้น
ล่างเล็กน้อย แล้วนำไปต่อเชือกคายขนาดยาวไปทดลองขึ้นเล่นเป็นเสรีจการประดิษฐ์
วาวู๋โดยสมบูรณ์¹

¹Jean Mouvier and Paul Mouvier. Kite. p. 22 - 24

ภาพประกอบ 23 โครงวางงู

3.5.6 การประดิษฐ์ว้าวอื่น ๆ

ว้าวรูปดาว*

ว้าวรูปดาวเป็นว้าวที่มีการประดิษฐ์ขึ้นโดยยึดลักษณะของรูปดาว 5 แฉกเป็นแบบอย่าง ว้าวชนิดนี้เป็นว้าวที่มีขั้นตอนในการประดิษฐ์ที่ไม่ยุ่งยากนัก เหมาะสำหรับนักประดิษฐ์ที่เพิ่งหัดทำใหม่ ๆ ว้าวคาวนั้นนอกจากจะทำไม่ยากแล้วยังเป็นว้าวที่ชักโค้งง่ายไม่ค่อยมีปัญหา นักประดิษฐ์โดยนายทองขาว จวบฤกษ์เย็น อายุ 54 ปี ซึ่งมีอาชีพในการทำว้าวชาย

การเตรียมไม้และเหลาไม้

ไม้ที่ใช้ในการประดิษฐ์ว้าวชนิดนี้เป็นไม้ไผ่เพียงชนิดเดียวเท่านั้น ไม้ชนิดอื่น ๆ ใช้ไม่ได้ การเตรียมไม้ นั้นไม้ต้องมีขั้นตอนอะไร เพียงตัดไม้ไผ่ขนาดที่มีลำใหญ่ ๆ มาจากกอ นำมาผ่าซีกเป็นชิ้น ๆ โคขนาดเกือบเท่าความยาวและความหนาที่ต้องการ จำนวน 3 ชิ้น นำไปผึ่งแดดให้แห้งหรืออาจจะใช้ไม้ที่เป็นลำตัดทิ้งไว้ให้แห้งอยู่แล้วก็ได้ เมื่อได้ไม้เป็นชิ้นแล้ว ให้นำมาเหลาค้วยมีคี่ให้กลมและเล็กจนเหลือขนาดความหนา $1/4$ นิ้ว เป็นแท่งเท่ากันโดยตลอดทั้งอันไม่ต้องให้ปลายเรียวยาว 29 นิ้ว เหลาเช่นนี้เหมือนกันทั้ง 3 ชิ้น เป็นการเสร็จขั้นตอนการเหลาไม้

การผูกโครงและปิดกระดาษ

วิธีการผูกโครงเริ่มด้วยการนำเอาไม้ทั้ง 3 ชิ้นมารวมกันจัดให้ยาวเสมอกัน ใช้สายวัดหรือไม้บรรทัดวัดแบ่งครึ่งเอาคันท่อนซีกไว้ ก็จะได้อุคศูนย์กลางของไม้ทั้ง 3 ชิ้นเท่า ๆ กัน ต่อไปให้ใช้สายวัดหรือไม้บรรทัดวัดจากปลายไม้ทั้งสองคันท่อนเข้ามาหาจุดศูนย์กลางของไม้ที่ซีกไว้เข้ามา 8 นิ้ว เอาคันท่อนซีกที่ไม้ทั้ง 3 ชิ้นเป็นเครื่องหมายไว้ ในการวัดไม้และทำเครื่องหมายไว้นี้เพื่อใช้เป็นตำแหน่ง

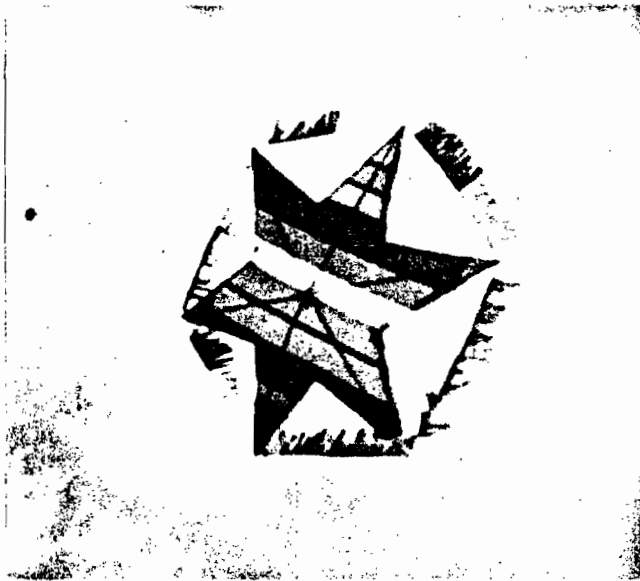
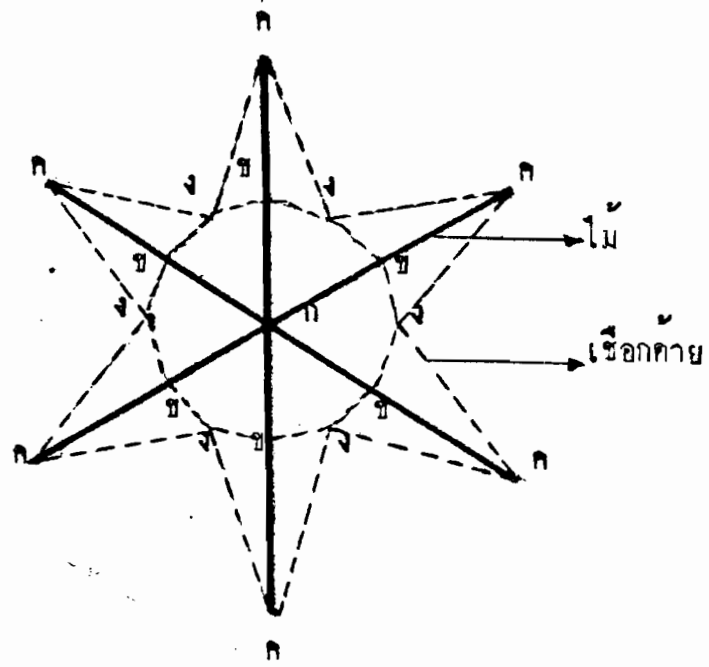
* ว้าวคาว เป็นแบบของ นายทองขาว จวบฤกษ์เย็น

หรือจุดที่จะผูกโครงไม้ทั้ง 3 ชั้นเข้าด้วยกันให้ได้ส่วนที่เท่ากันจริง ๆ เมื่อวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้นำไม้ทั้ง 3 ชั้นมามีครวมกัน ตรงจุดศูนย์กลางที่ขีดไว้ให้เน้นรูปที่ออกมาจะเป็นของสามเหลี่ยมทั้งหมด 6 ช่องด้วยกัน ต่อไปให้นำเชือกค้ายเส้นที่สองมีครึ่งระหว่างช่องทั้ง 6 นั้นตรงจุดที่ทำเครื่องหมายไว้ (จุด ข) จนครบทุกช่องโดยให้เชือกที่อยู่ระหว่างช่องยาวประมาณ 7 นิ้ว ต่อไปให้นำเชือกเส้นที่สามผูกจากปลายไม้ที่จุด ค โยงมาที่จุด ง ไปจนรอบทุกช่อง (จุด ง เป็นจุดที่เป็นจุดศูนย์กลางของเส้นเชือกระหว่างช่อง) ก็จะปรากฏเป็นรูปดาวหกแฉกดังภาพ

เสร็จจากการผูกโครงแล้วให้นำโครงมาวางลงบนกระดาษแก้ว ขนาดกว้างยาวเกือบเท่ากับตัววาว ใช้คินสอขีดลงไปทีละกระดาษตามรูปโดยรอบ นำกระดาษมาตัดตามรอยที่ขีดไว้โดยให้เหลือขอบเลยออกมาจากที่ขีดประมาณ 1/2 นิ้วเสร็จแล้วใช้กาวทาที่โครงปิดทับไปที่กระดาษ ส่วนที่เป็นขอบที่เหลือไว้ก็ใช้กาวทาที่ขอบปิดทับคลุมเส้นเชือกที่เป็นโครง ก็จะได้เป็นรูปดาวควาและปล่อยทิ้งไว้ให้แห้งหลังจากกาวแห้งก็แล้วขั้นต่อไปเป็นการตกแต่งให้โดยรอบ โดยใช้เชือกผูกครั้งที่ปลายทั้งหมด ซึ่งเชือกนั้นจะสั้นกว่าความกว้างของช่องเล็กน้อย รูปดาวที่ออกมา จะมีลักษณะโค้งโค้งตรงจุดศูนย์กลางเล็กน้อยคล้าย ๆ กับรูปผีเสื้อ (ต้องระวังอย่าให้โค้งมาก) ต่อไปให้นำกระดาษแก้วรูปสี่เหลี่ยมกว้าง 2 นิ้ว ยาวเท่ากับความยาวของช่องตัดด้านหนึ่งให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ แบบลักษณะของภูแล้วใช้อีกด้านที่ไม่ได้ตัดติดกับเส้นเชือกที่ซึ่งอยู่ ก็จะได้อีกดาวปิดกระดาษโดยสมบูรณ์ หลังจากนั้นก็นำไปผูกสายชุง โดยให้สายชุงบนผูกอยู่ตรงที่จุด ข ตรงจุดใดจุดหนึ่ง ส่วนสายชุงล่างอยู่ตรงที่จุด ก แล้วรวบปลายทั้งสองมาผูกมามีครวมกันห่างจากตัววาวประมาณ 16 นิ้ว ลักษณะของการผูกสายชุงนั้น สายชุงเส้นบนจะสั้นกว่าสายชุงเส้นล่างเล็กน้อย ซึ่งตรงกับคำที่พูดกันว่า ผูกชุงกินหน้า เสร็จแล้วก็นำไปทดลองขึ้นเลนก็ได้ ว่าวชนิดนี้ปัญหาที่จะมีก็คือลักษณะของการเอียงของวาว ดังนั้นถ้าวาวมีอาการเอียงไปทางด้านใดนั้น หมายความว่า

โครงการที่เอียงอ่อนไป จะต้องนำวามาคัดโครงการที่อยู่ตรงข้ามให้โค้งอ่อนพอ ๆ
กัน ลักษณะของอาการเอียงก็จะหายไป การประดิษฐ์วาทศิลป์นี้ถ้าจะให้ดีควรมีการ
ปิดกระดาษแก้วหลายสีเพื่อจะให้มีสีสันที่ดูแล้วสวยงามน่าเล่นยิ่งขึ้น จะช่วยให้
เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้อย่างเต็มที่¹

¹ทองขาว จวบฤกษ์เย็น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิยร พัวไพบุลย์ เป็นผู้
สัมภาษณ์ ที่ศาลาณัศสวนจักรจักร เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2527

ภาพประกอบ 24 โครงวาวรูปดาว

3.6 ลักษณะของการเล่นกีฬาว่าวโดยทั่วไป

การเล่นว่าวของไทยโดยทั่วไปที่นอกเหนือไปจากกีฬาว่าวพันทัน ที่เป็นการแข่งขันระหว่างว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าแล้วยังมีการเล่นอีกหลายแบบด้วยกัน คือ

การเล่นแบบปล่อยขึ้นเพื่อดูความสวยงามของว่าวขณะที่ลอยลมอยู่ในอากาศ ซึ่งจะทำให้ผู้เล่นเพลิดเพลินได้เป็นอย่างดี โดยมากจะเป็นการเล่นของเด็ก ๆ เป็นส่วนใหญ่¹

การแข่งขันว่าวประเภทว่าวคู่ คู่ หรือว่าวหางของชาวภาคอีสาน เป็นการจัดการแข่งขันว่าวโดยยึดถือขนาดของว่าวและเชือกป่านที่ชักว่าวให้มีขนาดใกล้เคียงกันเข้าแข่งขันกัน โดยปล่อยว่าวขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ว่าวของใครจะขึ้นดีและมีเสียงสะนูไพเราะกว่ากัน การแข่งขันว่าวประเภทนี้นิยมจัดแข่งขันกันในจังหวัดอุบลราชธานีหรือบริเวณภาคอีสานของประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่

การตัดสินแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

1. วินิจฉัยว่าว่าวของใครจะขึ้นสูงกว่ากัน ถ้าว่าวของใครสูงกว่าก็จะเป็นผู้ชนะ
2. วินิจฉัยจากเสียงของสะนู ว่าวของแต่ละฝ่ายของใครจะดังไพเราะกว่ากัน ถ้าของใครไพเราะกว่าก็จะเป็นฝ่ายชนะ²

การเล่นว่าวสายป่านคม การเล่นว่าวประเภทนี้เป็นการเล่นโดยนำเอาเศษแกวมาบดให้ละเอียด ผสมกับกาวทาไว้ที่เส้นเชือกส่วนที่อยู่ใกล้กับตัวว่าว แล้วนำมาคว่ำเล่นกัน ไม่มีกติกาอะไร เพียงแต่กว่าให้ว่าวของกันอื่นขาดลอยไปเท่านั้น

¹คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ การละเล่นของเด็กภาคกลาง หน้า 31

²กรมพลศึกษา กีฬาพื้นเมือง หน้า 960

ก็ได้ การเล่นเกมประเภทนี้อาจมีการพนันขึ้นต่อกันขึ้น โดยผู้พนันจะเป็นผู้กำหนด
ใหญ่แข่งมีว่าข้างละกี่ตัว และวางเงินเดิมพันข้างละเท่าไร เมื่อฝ่ายใดถูกตีควรว
ขาดลอยไปหมดก่อน ฝ่ายนั้นก็เป็นฝ่ายแพ้ การเล่นเกมควรวปานคมนี้ไม่ต้องมีศิลปะ
อะไรนัก การแพ้ชนะกันจึงอยู่ที่ว่าปานของใครจะคมกว่ากันเท่านั้น¹

การประกวดควรวภาพ นับเป็นการจัดการแข่งขันว่าวอีกลักษณะหนึ่ง
แต่ไม่ใ้คนนำขึ้นต่อสู้กันดังว่าวจุฬาและว่าวปักเป้า หากเป็นว่าวที่เป็นศิลปะประเภท
ที่บรรจุกความมุ่งหมายไว้ ซึ่งสามารถที่จะอ่านออกจากตัวว่าวนั้น ๆ ได้ โดยแบ่งออก
เป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทความคิด
2. ประเภทสวยงาม
3. ประเภทขบขัน

การแข่งขันว่าวภาพนี้ได้เริ่มมีการแข่งขันกันเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง
โดยจะจัดให้มีการแข่งขันพร้อมทั้งงานการแข่งขันกีฬาว่าวพนัน หลังจากที่มีการแข่งขัน
ระหว่างว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าจบสิ้นลงโดยสมบูรณ์แล้ว² (ระเบียบการประกวด
คววที่ภาคผนวก จ)

3.7 ระยะเวลาในการเล่นว่าวของแต่ละภาคในประเทศไทย

พื้นที่ประเทศไทยโดยส่วนรวมแล้วอยู่ในเขตสภาพภูมิอากาศที่แบ่ง
ออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน คล้ายกันทุกภาค แต่ความต้องการ
ในการเล่นว่าวของแต่ละท้องถิ่นนั้นยังคงแตกต่างกันออกไป เช่น

¹ประยูทธ สิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน หน้า 360

²สมาคมกีฬาไทย กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2505 หน้า 142

ฤดูหนาว ชาวไทยในแถบบริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก นิยมเล่นว้าวกัน เพราะในฤดูนี้จะมีลมประจำถิ่น ซึ่งเรียกว่า ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่เรียกกันว่าลมว้าวพัดผ่าน เหมาะกับการเล่นว้าว ถากล่าวถึงการเล่นว้าวที่มีการเล่นกันมาตั้งแต่ในอดีตแล้ว ชาวไทยในส่วนนี้เป็นกลุ่มที่ยังคงมีการเล่นว้าวโดยยึดถือระยะเวลาตามประเพณีที่มีการเล่นกันคือ ในระหว่างเดือนธันวาคมไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์¹

ฤดูร้อน ในฤดูนี้ชาวไทยในแถบบริเวณภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้นิยมเล่นว้าวกัน คือในราวเดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนเมษายน เพราะในช่วงระยะเวลาี้จะมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้หรือที่เรียกกันว่าลมทะเลพัดผ่าน

ฤดูฝน ในฤดูนี้เป็นฤดูที่ไม่มีการเล่นว้าว เนื่องจากมีอุปสรรคในเรื่องของฝน เมื่อว่าวถูกน้ำแล้วจะชำรุดไม่สามารถขึ้นได้ และกระแสนลมในช่วงฤดูนี้พัดไม่สม่ำเสมออีกด้วย

3.8 การแข่งขันกีฬาว้าวพนัน

กีฬาว้าวไทยหรือที่เรียกกันว่า กีฬาว้าวพนันนี้เป็นกีฬาที่แปลกแตกต่างไปจากวิธีการเล่นของชาติอื่น ๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติ เพราะวิธีการต่อสู้กันระหว่างซุฬาและปักเป้าอันพลิกแพลงและเต็มไปด้วยชั้นเชิงในการเล่น ทำให้เกิดความตื่นเต้น สนุกสนาน ดังที่รัฐ เบเนดิกต์ ได้เขียนไว้ในหนังสือวัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทยไวว่า

¹หน่วยสงเคราะห์ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทยวิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา
นันทการวัฒนธรรมไทยตะวันออก หน้า 121

"การเล่นว้าวเป็นการเล่นประจำชาติที่ชายชอบกันเป็นพิเศษ การเล่นว้าวนี้ไม่แพร่หลายไปประเทศอื่น ๆ และเล่นกันด้วยความชำนาญ ซึ่งผู้ทุกคนชื่นชม ที่น่าดูคือการตีคัพระหว่างว้าวแก้วและว้าวแก้ว..."¹

3.8.1 การแข่งขันกีฬาว่าวก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การแข่งขันกีฬาว่าวระหว่างว้าวจุฬาและว้าวปักเป้า นับว่าเป็นที่นิยมกันไม่น้อยทั้งในสมัยก่อนและในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้แต่พระบรมวงศานุวงศ์ทรงนิยมเล่นเช่นกัน ดังปรากฏในตำนานวังหน้าไว้ว่า

"เล่ากันว่าครั้งกรมพระราชวังบวรฯ* เสด็จลงมาพระราชวังหลวงเพลาเช้าประทับที่โรงละครเกาที่อยู่ข้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงตรวจตราขอราชการต่าง ๆ แล้วจึงเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชทุกวันมิได้ขาด แม้จนในการเล่นหัวเครื่องสำราญ พระราชอริยาบถก็โปรดที่จะทรงด้วยกันเป็นต้นว่า ในฤดูลมสำเภาดำมีโศทรวงว้าว วังหลวงทรงว่าวจุลาซึกที่สนามหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วังหน้าทรงว่าวปักเป้าซึกที่สนามหลวง เล่ากันมาแต่ก่อน"²

¹ รุธิ เบเนคิกต์ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย แปลโดย พรพนี ฉัตรพลรักษ์ หน้า 134

* กรมพระราชวังบวรฯ หมายถึงกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

² ประชุมพงศาวดาร เล่ม 11 หน้า 71

นอกจากนี้ยังปรากฏในงานกวีของนักกวีต่าง ๆ ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น โดยเฉพาะผลงานของสุนทรภู่ได้กล่าวถึงการเล่นว้าวไว้วัย ซึ่ง เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าชาวไทยในยุคนั้นคงมีการเล่นว้าวไว้วัยมากเป็นประจำ ดังปรากฏในนิราศพระบาท* ซึ่งได้กล่าวถึงการเล่นว้าวไว้วัยในตอนนั้น ความว่า

"...พอแรมค่ำหนึ่ง วันนั้นท่านพระคลังหาบุญยังไปฉลองศาลาลัย มี
ละคอนผู้คนอลหม่าน กลับประสานสวบสวบส่งเสียงใส สุวรรณหงส์ทรงว่าวแต่
เข้าไปพิงเสียงใสหอกยันต์ไว้นบนเกล..."¹

และจากการจดบันทึกของบาทหลวงปาลเลกัวซ์ ซึ่งเข้ามาในประเทศไทยในระหว่าง พ.ศ. 2373 ซึ่งตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงการเล่นว้าวไว้วัยว่า

"...ในฤดูหนึ่งซึ่งมีลมพัดแรงเรื่อยมาจากทางใต้ เราจะเห็นว่า
ใหญ่ ๆ เป็นฝูงไขว่ควากันอยู่ในอากาศ มีเด็กหนุ่มและผู้ชายเป็นกลุ่ม ๆ
พั่นชั้นต่อกัน ตากกว่าวพลางร้องป๋องป๋องสนั่นเมือง..."²

แต่การแข่งขันกีฬาว่าวพั่นในระยะเวลาก่อนสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นคงเป็นการแข่งขันกันโดยมีกฎกติกาอย่างง่าย ๆ ใบนั่นเอง เพราะมีหลักฐานปรากฏเป็นกฎกติกาการแข่งขันว่าวพั่น

*นิราศพระบาท สุนทรภู่แต่ง เมื่อปลายปี พ.ศ. 2350

¹สุนทรภู่ นิราศพระบาท พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมราชวงศ์เนตร ปาลกวงศ์ ณ อยุธยา 15 สิงหาคม 2472 หน้า 16

²ปาลเลกัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม หน้า 221

เก่าแก่ที่สุดเพียงใน พ.ศ. 2448 คือในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเท่านั้น¹

3.8.2 การแข่งขันกีฬาว่าวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

การแข่งขันกีฬาว่าวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวนั้นนับว่าเป็นช่วงที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดเท่าที่มีหลักฐานปรากฏมีประชาชน
มาชุมนุมเล่นกันอย่างเนืองแน่นคึกคักก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนจากพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยนักประชันแข่งขันกันในสถานที่ต่าง ๆ หลายแห่ง จนกระทั่ง
มาแข่งกัน ณ หอสนามหลวง และต้น พ.ศ. 2448 นี้เองขณะที่นักเล่นว่าวพนักำลัง
ชุมนุมเล่นว่าวกันอย่างครึกครื้นเต็มหอสนามหลวง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินผ่านหอสนามหลวงทอดพระเนตรเห็นนักเล่นว่าวมา
สนุกสนานกันเป็นจำนวนมากก็ทรงพอพระทัย จึงมีพระราชกระแสรับสั่งโปรดเกล้าฯ
ให้เรียกนักพวกที่เล่นว่าวนี้ไปเล่นถวายหน้าพระที่นั่ง ณ สนามพระราชวังสวนกุหลาบ
เป็นครั้งแรก

การแข่งขันกีฬาว่าวพนัก ณ สนามพระราชวังสวนกุหลาบ
จัดขึ้นโดยให้เซตว่าวจุฬาอยู่สนามมา (สนามเสือป่าในปัจจุบัน) สนามว่าวปักเป้า
อยู่ในกำแพงสวนกุหลาบ (ริมพระที่นั่งอนันตสมาคม) ครั้นถึงวันกำหนดนักเล่นว่าว
ต่างก็นำว่าวไปพร้อมกันทั้งฝ่ายจุฬาและปักเป้า แล้วเอาว่าวขึ้นควาตอสูกันถวาย
ตามพระกระแสรับสั่งอย่างสุดฝีมือด้วยกันทุกคน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จออกทอดพระเนตรพร้อมทั้งข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในเป็นที่พอ
พระราชหฤทัย และทรงพระราชทานพวงมาลัยเปี่ยมสวมคอดูชนะว่าวถวายพระหัตถ์
ทุกเย็น และยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีแตรวงฆ้องทหารและพิณพาทย์บรรเลงเพลง
ต่าง ๆ ระหว่างที่ว่าวกำลังต่อสู้กัน โดยให้พิณพาทย์ทำเพลง เหาะ เมื่อปักเป้าตาย

¹ คมเพ็ลิ่ง (นามแฝง) "คุยเรื่องกีฬาไทย" วารสารกีฬา 3 : 4 - 7

จุกวอก * พาไปกินไก่ ทำเพลง โอค เมื่อขณะว่าจุกเข้าเห็นยิงหรือประกบ
 ปักเป้าหมุ่นจนตกดิน ทั้งบางวันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหาร
 วางแกลูเลนวาวควย ส่วนประชาชนที่มาดูว่าวพันท้าพระที่นั่งในครั้งนี้มีมากจน
 เบียดเสียดกันแน่นไปหมด

การแข่งขันในครั้งนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง
 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มกำหนดชนิดและเล่นว่าวพันทันอีกต่อไปตั้งแต่
 ปีหน้าเป็นต้นไป ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เล่นแข่งขันชิงแต้ม นับคะแนนแล้ว พระราชทาน
 ถ้วยทองให้เป็นรางวัลแก่ผู้ชนะ

ในปีรัตนโกสินทร์ 38
 ในปีรัตนโกสินทร์ ศก 124 (พ.ศ. 2448) ทรงพระราช
 คำริจะให้มีการสมโภช เนื่องในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าเยาวมาล
 นฤมล จึงทรงพระราชปรารภหรือจะโปรดเกล้าฯ ให้มีการเล่นอะไรฉลองเป็นการ
 ครีกครื้นรื้นเริง ในขณะนั้นพระเจ้าอนงยาเธอพระองค์หนึ่งกราบบังคมทูลขึ้นว่า
 เห็นควยเกล้าว่าการเล่นที่เป็นของไทย ๆ กล้วยกันแล้วอะไรจะมาสนุกสู้ว่าวพันทันไม่มี
 และเป็นที่พอใจของพลเมืองอยู่แล้วอีกควย ถ้าใดทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้า
 มาเล่นควยถวายเป็นส่วนกุศลจะเป็นการสนุกครีกครื้นเป็นแน่ พระบาทสมเด็จพระ
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบควย จึงรับสั่งให้พระยาอนุชิตราวุธไชยมาเป็น
 นายสนามรับฉลองพระเศวตพระคุณ

เป็นอันว่าการเล่นว่าวพันทันได้จัดขึ้น ณ สนามสวนกุศลอีกครั้ง
 หนึ่ง โดยเริ่มจัดให้มีการแข่งขันกันตั้งแต่วันที่ 10 11 และ 12 พฤษภาคม รวม
 เป็นเวลา 3 วัน และรางวัลที่จะทรงพระราชทานนั้นจัดเป็น 3 รางวัล ทั้งฝ่ายจุก
 และปักเป้า คือ ถ้าจุกกับปักเป้าคู่แรกติดกัน ฝ่ายใดชนะจะได้รับพระราชทานรางวัล
 ชั้นที่ 1 พิเศษคือ พวงมาลัยเม็ยสะพายแล่งมีอุบะห้อยคู่ที่ 2 เป็นพวงมาลัยสวมคอมีอุบะ
 ห้อย คู่ที่ 3 พวงมาลัยสวมคอไม่มีอุบะ นอกจากนี้ยังทรงพระราชทานพิณพาทย์ 2 วง

วังกวอก เป็นสำนวนคำที่ไซ้กล่าวเมื่อผู้ควบคุมว่าวจุก ซึ่งมีลูกมือช่วยวังก
 ดึงหรือผ่อนสายป่านว่าว โดยเฉพาะในช่วงที่ว่าวกำลังเข้าคัมภีร์จะแพชนะกัน

ภาพประกอบ 25 ลักษณะของการวิ่งรอกของวาวูฟา

สำหรับฝ่ายจุฬาราชมนตรี กับปักเป้าอีกวงหนึ่ง เพื่อกระทำเพลงในกริยาและอาการของว้าวที่จะเป็นไปในเวลาแพ้วหรือชนะ คือจะให้พิณพาทย์ทั้งสองฝ่ายทำเพลงเชิดฉิ่งเมื่อว่าวจุฬาและว้าวปักเป้ากำลังติดพันกัน และทำเพลง กราว เมื่อจุฬาวิ่งรอกพาบักเป้าเข้าไปในแคนไค้ และเมื่อจุฬาเข้าเหนียงปักเป้าจะตกให้พิณพาทย์ทำเพลง โอคและเยาะเย้ย เป็นสัญญาณที่บอกให้ผู้ชมได้รู้ถึงอาการปกริยาของว้าวพันขณะที่กำลังต่อสู้กันอยู่กลางอากาศกับช่วยให้สนามว้าวครึกครื้นขึ้นอีกมากด้วย และยังทรงพระราชทานพิณพาทย์หลวงขึ้นเป็นพิเศษอีกวงหนึ่งให้บรรเลงเพลงอยู่ในกำแพงฝ่ายในตามวงที่บรรเลงอยู่ข้างนอก

ในการแข่งขันในวันแรก ปรากฏว่ามีอุปสรรคในเรื่องของกระแสม ทำให้มีว้าวขึ้นคว่ากันไค้ไม่กี่คู่ก็ตองเลิก เพราะกระแสมหยุดพัก ในการแข่งขันวันนี้ ว้าวปักเป้าของพระยาภิรมย์ภักดีกับว้าวจุฬาของพระอริกรณประกาศคว่ากัน ว้าวพระยาภิรมย์ภักดีชนะเที่ยวแรกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสวมพวงมาลัยเปียสะพายแดงเป็นรางวัล ต่อมาในวันที่ 2 กระแสมในวันนี้ก็มาก ครั้นถึงเวลานายสนามชักธงขึ้นเป็นสัญญาณให้คว่ากันไค้ ต่างกันว่าว้าวขึ้นคว่ากันและแย่งกันตีคีมุงเอาชนะกันไนเที่ยวแรกกันซุลมุน ทำให้สายป่านติดพันกันยุ่งจนไม่สามารถจะแข่งขันไค้จนนายสนามตองมาจัดขยายให้ว้าวจุฬาออกห่างออกไปอีก และคราวนี้ว้าวทั้งสองฝ่ายคว่าติดกันเป็นคู่ ๆ รวมกันถึง 4 คู่ พินพาทย์กับบรรเลงเพลงเชิดฉิ่ง เพลงกราวและเพลงโอคเป็นตอน ๆ ส่งเสียงอีกทีก็หัวไป ทางค่านผู้ชมต่างก็พากันชมกันจนแน่นล้นสนาม ครั้นหมดเวลา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปิดโอกาสให้นายสนามไค้กราบบังคมทูลเบิกค่านผู้ชนะ เข้ารับพระราชทานรางวัลตามลำดับชั้น

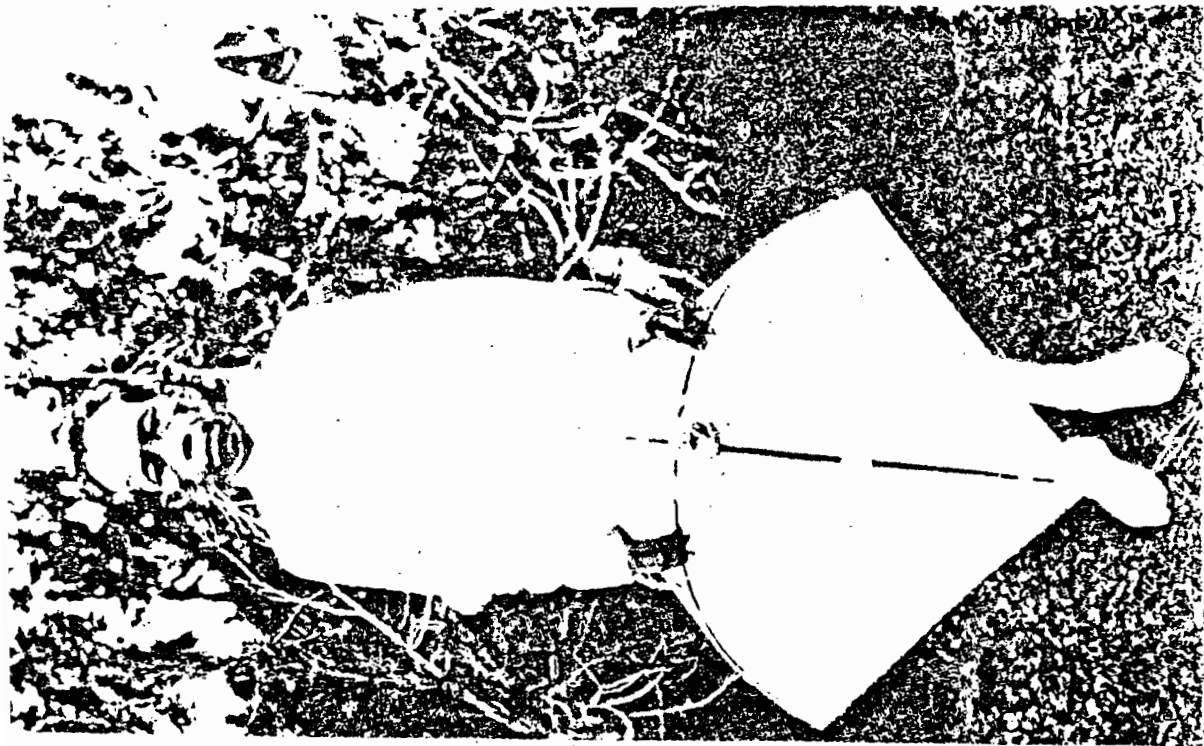
รุ่งขึ้นในวันที่ 3 (วันที่ 12 พฤษภาคม) ซึ่งเป็นกำหนดของวันสุดท้าย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกโปรดเกล้าฯ ให้นายสนาม

เขาเฝ้ารับสั่งว่าพรุ่งนี้ขอให้เล่นว่าวพันทันต่อไปอีกวันหนึ่งด้วย เนื่องจากวันแรกที่เป็นวันงานเล่นว่าวไม่ได้เพราะลมไม่ตี จึงเป็นอันว่าการแข่งขันได้เพิ่มขึ้นเป็น 4 วัน นายสนามรับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ มาแจ้งให้พวกเล่นว่าวทราบ พวกเล่นว่าวต่างพากันตั้งใจและมาเล่นกันต่ออีกในวันรุ่งขึ้นเป็นวันที่ 4 ในวันนี้การแข่งขันเป็นที่สนุกครึกครื้นเป็นอย่างยิ่ง แม้หมดเวลาการแข่งขันแล้วก็ยังมียาวอยู่อีกหลายคู่ควักกันอยู่นั่นเนี่ย ครั้นเสด็จจากพระราชทานรางวัลและเลี้ยงอาหารว่างตั้งเช่นเคย แล้วทรงพระราชปฏิสันถารกับพระยาอนุชิตชาญไชยนายสนามว่า ว่าวพันทันนี้สนุกเกินกว่าที่คาดหมาย และทรงขอขอบใจทุกท่านที่นำว่าวมาลงแข่งขันเป็นเสร็จงานพิธีการแข่งขันว่าวในงานฉลองสมโภชสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าเยาวมาลณฤมล¹

ปีต่อมา (พ.ศ. 2449) เมื่อจวนจะเข้าฤดูลมตะเภา^{*} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกสนามหญ้าทองพระโรงข้างในพร้อมกวยเจ้านายและข้าราชการผู้ใหญ่บางท่าน ทรงปรารภถึงการเล่นว่าวพันทันเมื่อคราวสมโภชครั้งกรมว่า สนุกครึกครื้นมากจึงมีพระราชประสงค์จะให้เล่นแข่งขันนับแต่ม (คะแนน) ซึ่งถ้วยทองของหลวง โดยจะพระราชทานแก่ฝ่ายจุฬาและปักเป้าที่ชนะเลิศฝ่ายละ 1 ถ้วย ในขณะนั้นเจ้านายที่เฝ้ากราบบังคมทูลขึ้นว่า ที่ทรงพระราชดำรินี้เป็นการสมควรยิ่งนัก ถวายว่ามิได้เล่นกันมาแต่ครั้งโบราณจนเป็นพิธีอย่างหนึ่งและพลเมืองก็นิยมชอบเล่นชอบดูกันทั่วไป ทั้งพระราชวังสวนกุหลาบนั้นก็กว้างขวางใหญ่โตถ้ามีว่าวพันทันเล่นเป็นประจำตามฤดูกาลแล้วจะทำให้พระราชวังไม่เงิบเหงา

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพันทัน หน้า 22 - 24

^{*}ลมตะเภา เป็นลมประจำถิ่นชนิดหนึ่งที่มีทิศทางการพัดจากทิศใต้ไปสู่ทิศเหนือในช่วงระยะเวลาระหว่างฤดูร้อน เป็นประจำทุก ๆ ปี หรือที่เรียกกันอีกอย่างว่าลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

การแข่งขันในงานฉลองกรมสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสวรรคโลกลักษณาวดี
ณ บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งพระที่นั่งอนันตสมาคมปัจจุบัน ใน พ.ศ. ๒๔๔๘
Kite - flying competition for the celebration of the rank promotion of H.R.H. Princess
Sawankhalok, one of King Chulalongkorn's daughters, in 1905.

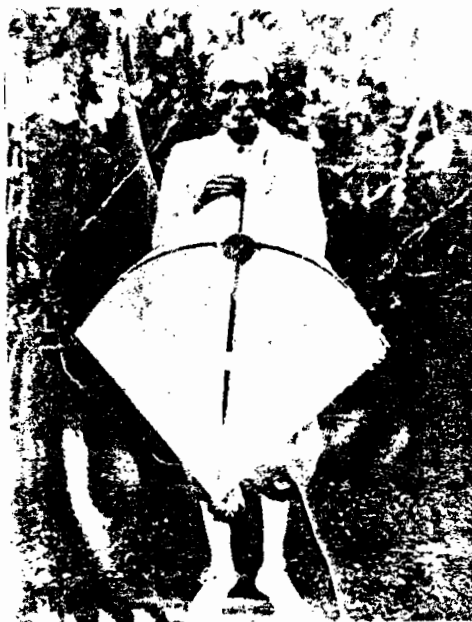
ภาพประกอบ 26 ภาพการแข่งขันว่าวพื้นบ้านในงานฉลองกรมสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสวรรคโลกลักษณาวดี

จิราภรณ์ ๕ " พระปิ่นองค์ประธานในการแข่งขันกีฬาวชิรวิทยาสง. ณ สนามสวนดุสิต จ.ล. ๑๒๗ "

ว่าวปักเป้าชนะเลิศที่ ๓
ได้รับพวงมาลัยดอกไม้ธูปเทียน

พระปิ่นแก้ว (๒๗ ๑๒๗๖๒)
ผู้เป็นประธานพระปิ่นแก้ว เป็นผู้ให้เกียรติว่าวปักเป้าชนะเลิศที่ ๕
และเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทพวงมาลัยดอกไม้ธูปเทียนแก่
ผู้ชนะเลิศปักเป้า

ภาพประกอบ 27 ภาพงานการแข่งขันกีฬาว่าวพินันและผู้ที่ได้รับพระราชทานรางวัล
จากการแข่งขันในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ครั้งรุ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงรับสั่งให้พระยานุชิตชาญไชยนำกฎข้อบังคับว่าวพันทั้งหมคขึ้นทูลเกล้าถวาย
ทรงตรวจข้อบังคับของว่าวพันทั้งหมคแล้วรับสั่งว่า กฎของเกล้ากำหนดก็อยู่แล้ว
แต่ยังไม่ตรงกับความประสงค์ของว่าวสนามนี้ จึงพระราชทานให้พระเจ้านองยาเธอ
กรมพระกำแพงราชานุภาพทรงตรวจและร่างข้อบังคับเพิ่มเติม เมื่อทรงตรวจตรา
ถูกต้องแล้วทรงเห็นชอบด้วย จึงรับสั่งให้กรมพระกำแพงราชานุภาพพิมพ์ข้อบังคับนี้
ขึ้นเป็นเล่มแจกจ่ายให้แก่ผู้เล่นว่าวและโปรดเกล้าฯ ให้ชานานามข้อบังคับนี้ว่า กติกา
เล่นว่าวที่สนามสวนกุหลาบคนโกสินทร์ 39 ตก 125 แล้วโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดลงมือ
เล่นว่าวแข่งขันตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2449 เป็นต้นไป

เมื่อถึงกำหนดเวลาการแข่งขัน ปรากฏว่ามีว่าวเป็นจำนวน
มากมายจดทะเบียนเข้าแข่งขันตีตราวางเค็มขึ้นพันทั้ง 22 บาท 11 บาท ดังเช่นครั้ง
ก่อน ๆ ครั้นได้เวลานายสนามชักธงสัญญาณขึ้นว่าวพันทั้งขึ้นทูลเกล้าฯ เป็นที่สนุกสนาน
จนกระทั่งถึงวันสุดท้าย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาพระ
ราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะ ซึ่งเป็นรางวัลถ้วยทองชนะเลิศ และยังได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้จัดผ้าแพรห้อยปักกิ้นเลื่อมเป็นอักษรนามาภิไธยย่อ จ.ป.ร. มีสี
3 สี เป็น 3 ชั้น คือ ชั้นตรี โท และ เอก ให้เป็นรางวัลแก่ว่าวจุฬาตัวที่สามารถ
เข้ารายคี่ เช่น เขาเหนียงและประกบหรือต่อสู้กับปักเป้ากว่าจะเอาชนะได้ด้วยความ
ยากลำบาก เป็นต้น กับผ้าปักกิ้นเลื่อมเป็นอักษรนามาภิไธยย่อ จ.ป.ร. รูปดอกจัน
3 สี มี 3 ชั้น เช่นเดียวกับค่านจุฬาให้เป็นรางวัลแก่ปักเป้าตัวที่สามารถชกต่อย
(เข้าชน) ว่าวจุฬาจนไม่หักเคาะ กระทบขาหรือเอาว่าวจุฬาตกด้วยการต่อสู้
อย่างยากลำบากเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้แล้วสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถทรง
โปรดพอพระทัยในการเล่นว่าวแข่งขัน จึงมีพระกระแสรับสั่งให้นักชุมนุมรวมเล่นแข่งขัน

ซึ่งแถมเช่นเกี่ยวกับการแข่งขันชิงถ้วยทอง โดยให้เป็นการแข่งขันแบบวันเดียวจบ ครั้นรุ่งขึ้นถึงกำหนดเวลาเจ้าของว้าวทั้งหมดต่างนำว้าวของตนมาขึ้นคว่ำกัน จนถึงกำหนดเวลาเลิก ปรากฏว่า ว้าวจุฬาของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดชได้คะแนนสูงสุด ฝ่ายว้าวปักเป้าพระยาภิรมย์ภักดีได้รับคะแนนสูงสุด แล้วสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถทรงพระราชทานรางวัลชั้นเงินใหญ่แก่ผู้ชนะเลิศทั้งสองฝ่ายให้เป็นกรรมสิทธิ์เป็นเสรีจการ เอนว้าวแข่งขันชิงถ้วยทองและชั้นเงินในปีนั้น

ต่อมาปลายปี พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงว่างราชกิจจึงงดเล่นว้าวพนันแข่งขันชิงถ้วยทอง ปรากฏว่า ทำให้ผู้ตั้งใจจะมาเข้าร่วมแข่งขันต้องผิดหวัง ครั้นถึงในปี พ.ศ. 2450 ผู้ที่เตรียมว้าวไว้อยู่แล้วต่างก็พากันกลับไปเล่นกัน ณ หอสนามหลวงคังเคยใหม่อีก โดยมีนายจ้างทำหน้าที่เป็นนายสนาม เมื่อถึงกำหนดเวลานัก ปรากฏว่ามีนักเล่นว้าวนำว้าวของตนไปที่สนามกันอย่างพร้อมเพรียง การแข่งขันคว่ำเล่นกันสนุกสนานกันอยู่พักหนึ่ง แต่พอนานวันเข้าผู้เล่นว้าวจุฬาและปักเป้ามือใหม่ ๆ ค่อยหายหน้าไปวันละสองสามสายจนหมด เพราะพวกว้าวจุฬาที่มีฝีมือต่างกันก็ค่อยจางแต่จะคว่ำปักเป้าของผู้ที่ยังเล่นไม่เก่ง ส่วนปักเป้าที่มีฝีมือก็หันมาคว่ำแต่จุฬาที่มีฝีมืออ่อนเข้าบ้าง ทำให้ผู้เล่นที่มีฝีมืออ่อนอีกหนาระอาใจเลิกกันไปเป็นพวก ๆ

นอกจากนั้น นายสนามยังไม่เข้มแข็งหรืออารีอารอบพอ เช่น เมื่อว้าวขาดลอยหรือตกก็ นายสนามมักคิดตามเอากลับคืนมาให้เจ้าของไม่คอยจะได้ แม้แต่สายป่านชักว้าวหากตกทาบบนหลังคานานใดก็จะถูกชักเอาไปเฉย ๆ คอหน้าคอตตา จะไปขอถ้ายคืนก็ไม่คอยได้เมื่อเกิดมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้การเล่นว้าวพนันไม่สนุกครึ่กครึ่น จนในที่สุดต้องเลิกแข่งขันกันก่อนที่จะหมดฤดูกาลแข่งขัน

ต่อมาไม่มีท่านผู้ใดนึกเล่นว่าวกันที่ทองสนามหลวงอีก ฝ่ายผู้ที่ยังชอบเล่นอยู่ต่างก็กระจัดกระจายกันไปเล่นสนามอื่น ๆ แต่มีการเล่นกันอยู่ไม่กี่สาย และนับตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา การเล่นกีฬาว่าวพั่นแข่งขันซึ่งถวายพระราชทาน ณ สนามแข่งขันสวนกุหลาบก็ไม่มี หลักฐานปรากฏอีกเลยว่าได้มีการแข่งขันกันต่อไปอีก จึงเป็นอันสิ้นสุดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นอย่างเป็นทางการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2453¹

3.8.3 สนามแข่งขันว่าวตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน

กีฬาว่าวพั่นเป็นกีฬาที่ต้องใช้พื้นที่โล่งกว้าง ปราศจากสิ่งกีดขวางต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน เสาไฟฟ้า และต้นไม้ เป็นต้น จึงจะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดการแข่งขัน ดังนั้นจึงปรากฏว่า มีสนามเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการย้ายสนามที่มีเหตุเกิดจากความเจริญของบ้านเมืองจึงมีผู้คนมาสร้างที่อยู่อาศัยในที่ว่างต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดการแข่งขันว่าวพั่นมาที่ปรากฏเป็นหลักฐานมีดังนี้

3.8.3.1 สนามว่าวหน้าโรงหวย (ประตูสามยอด)

ตามหลักฐานที่ปรากฏ สนามว่าวแห่งนี้เป็นสนามแข่งขันกีฬาว่าวพั่นเป็นแห่งแรก โดยมีพระยาอภัยนริศกามาตย์ (กิศ โรจนดิษฐ์) เมื่อครั้งยังเป็นพระยาบำเรอภักดิ์ เป็นนายสนาม สนามว่าวแห่งนี้ใช้เป็นสถานที่แข่งขันอยู่เป็นเวลาหลายปี²

3.8.3.2 สนามว่าวสะพานเสี้ยวริมพระราชวังมวร

สนามสะพานเสี้ยวเป็นสนามที่ย้ายมาจากสนามหน้าโรงหวย การแข่งขันกำหนดให้แดนของจุฬายู่อแถวหน้ากระทรวงยุติธรรมหรือ

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพั่น หน้า 30 - 32

²ประยูทธ สิทธิพันธ์ พระราชประวัติและประเพณีชาวบ้าน หน้า 361

กรมอัยการปัจจุบัน ณ สนามแห่งนี้ปรากฏว่าวาทุหาของท่านจางวางท่อมเป็นว่าวที่
ดีที่สุด ซึ่งมักจะต่อสู้กับว่าวปักเป้าของพระยาภิรมย์ภักดี (ชม เศรษฐบุตร) เป็น
ประจำเสมอ จนกลายเป็นคู่ขั้วเดียวกันตลอดเวลาที่มีการแข่งขัน¹

3.8.3.3 สนามว่าววัดโลก (วัดพลับพลาไชย)

สนามว่าวพนักวัดโลกเกิดราว พ.ศ. 2425
มีนายแสงเป็นนายสนามคนแรกและต่อ ๆ มา นายจั้นซึ่งเป็นนายอ่าเกออยู่ในสมัยนั้น
ได้รับเป็นนายสนามต่อ สนามว่าวพนักวัดโลกแห่งนี้มีการแข่งขันกันอยู่เป็นเวลาหลายปี
มาเลิกไปเมื่อ พ.ศ. 2432 ค่ายเหตุที่ว่ามีบ้านเรือนของราษฎรและชาวต่างประเทศ
มาปลูกบ้านเรือนกันแน่นหนาขึ้น ทำให้กีดขวาง เกะกะไม่สะดวกต่อการแข่งขัน และ
เมื่อว่าวขาดลอยไปจะตามไปเก็บมักเป็นไปด้วยความยากลำบาก ประจวบกับในเวลา
นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนเทพศิรินทร์
ผ่านสนามว่าวค่าย จึงจำเป็นต้องเลิกไป²

3.8.3.4 สนามว่าวนอกวังสระปทุม (ประตูน้ำ ปทุมวัน)

สนามว่าวนอกวังสระปทุมเป็นสนามที่เกิดขึ้นต่อ
จากสนามวัดโลก หลังจากที่สนามวัดโลกมีขนาดเล็กลง สนามนอกวังสระปทุมมีพระเจ้า
บรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิ์วัฒนวิศิษฐ์เป็นผู้อุปถัมภ์ พระองค์ทรงโปรดและเสด็จ
ตรวจตราดูแลเป็นประจำทุกวัน สนามว่าวแห่งนี้จึงเป็นสนามว่าวที่สนุกครึกครื้นขึ้น
อีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่สนามวัดโลกเลิกไป แต่สนามนี้ผู้ชมการแข่งขันมีไม่มาก เพราะ
เป็นสนามที่อยู่ไกลจากที่ชุมชน ตลอดจนยังไม่มีวอคยานพาหนะที่จะเดินทางไปมาได้
สะดวก ในที่สุดก็ต้องเลิกไป ในช่วงระยะเวลาที่ว่างที่มีการแข่งขันก็พ้าวว่าวพนัก
กันอยู่ ณ ที่สนามแห่งนี้ พอดีมีราษฎรจากต่างประเทศเข้ามาเจริญพระราชไมตรี

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพนัก หน้า 11

²ประยูทธ สิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน หน้า 362

ในเหตุการณ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เชิญนักเล่นว่าวพเนื้สนามนอกวังสระปทุมไปเล่นให้พวกราชทูตได้ชมกัน¹

3.8.3.5 สนามว่าววัดคอนบ้านทราย (แถวยานนาวาปัจจุบัน)

หลังจากสนามว่าวนอกวังสระปทุมเลิกเล่นกันไปแล้ว ผู้ที่ชอบเล่นก็ได้หันมาประชุมเล่นกันใหม่ที่สนามวัดคอนบ้านทราย สนามว่าวแห่งนี้ในระยะแรก ๆ เป็นสนามที่สนุกครึกครื้นดีเพราะเป็นที่ทำเลที่เหมาะสม แต่พอเล่นกันไปไม่ได้นานก็มีพวกนักเลงอันตพาลเข้ามาก่อวุ่นมากขึ้น นายสนามก็ไม่เข้มแข็งพอ ชอบกินเหล้าเมากันทุกวันจนเป็นที่น่ารังเกียจของผู้เล่นว่าวคนอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่งทำให้ผู้นำนว่าวไปเล่นน้อยลงทุกวันจนในที่สุดก็ต้องเลิกไป²

3.8.3.6 สนามว่าวหัวลำโพง

สนามว่าวหัวลำโพงเป็นสนามที่ผู้ที่ยังสนใจการเล่นอยู่ย้ายมาเล่นต่อจากสนามวัดคอนบ้านทราย พอเริ่มสนุกครึกครื้นและมีคนคิดทางราชการ ก็มีประกาศปรับที่ดินเตรียมสร้างสถานีรถไฟ ทำให้การแข่งขันว่าวต้องระงับไป³

3.8.3.7 สนามว่าวสวนอนันต์ในคลองมอญ (จังหวัดธนบุรีในสมัยก่อน)

สนามว่าวแห่งนี้เกิดขึ้นต่อจากสนามว่าวหัวลำโพง โดยมีท่านผู้มียศถาบรรดาศักดิ์ท่านหนึ่งเป็นนายสนาม สนามว่าวแห่งนี้เล่นได้เพียง 2 ปีก็ต้องเลิกไปอีกและพากันมาเล่นกันบริเวณริมคลองตรงข้ามกับวังสราญรมย์⁴

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพเนื้ หน้า 13

²ดู หน้า 14

³สมบัติ จำปาเงิน กีฬาไทย หน้า 148

⁴ประยูทธ ลิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน หน้า 363

3.8.3.8 สนามว้าวสะพานหัวตะเฆ่

ครั้งเล็กจากสนามอนันต์ในคลองมอญแล้ว ได้มีนายศักดิ์อยู่แปกคลองบางกอกใหญ่เป็นผู้ที่มีชื่อว่าฝีมือเยี่ยมในการเล่นว้าว จุฬาไค้พากันมาเล่นที่สะพานหัวตะเฆ่ ถนนริมคลองตลาด (ปัจจุบันเรียกว่า ปากคลองตลาด) การเล่นว้าวพนันคราวนี้สนุกสนานครึกครื้นเช่นกัน มีคนมาชมการแข่งขันเป็นจำนวนมาก แต่เล่นกันไม่ได้นานก็ต้องถูกห้ามให้เลิกไป เพราะว่าสายป่านว้าวไปพาดถูกกับวัตถุต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสียหาย¹

3.8.3.9 สนามว้าวบางขุนพรหม

เมื่อสนามว้าวสะพานหัวตะเฆ่ถูกทางราชการสั่งห้ามเล่นแล้ว นักเล่นว้าวไค้พากันย้ายมาเล่นที่บางขุนพรหม ซึ่งในระหว่างนั้น มีการตัดถนนสายสามเสนขึ้นมาใหม่ สนามว้าวนี้ฝ่ายปักเป้าเล่นอยู่ที่หน้าวัดสารพัดช่าง ต่อมาที่บ้านเรือนราษฎรมาปลูกกันเป็นที่เกะกะทำให้สนามไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการแข่งขันได้ในไม่ช้าก็ต้องเลิกกันไปอีก²

3.8.3.10 สนามว้าวสนามหลวง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 นายพลโทพระยา สโມสรสรรพการ (ทศ ศิริสัมพันธ์) ได้คิดเล่นว้าวพนันกันที่สนามหลวง ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่าทุ่งพระสุเมร พอเริ่มก็มีนักเล่นว้าวมาชุมนุมเล่นกันเต็มไปหมด เนื่องจากสนามหลวงเป็นสถานที่ที่มีพื้นที่เป็นบริเวณกว้างเหมาะสมแก่การเล่นเป็นอย่างดี การเดินทางไปมาก็สะดวกจึงทำให้กีฬาว่าวพนันกลับมาเป็นที่สนุกสนานครึกครื้นมากเป็นประวัติศาสตร์คือทั้งผู้หญิง เด็กเล็ก พระสงฆ์ สามเณรและชาวต่างประเทศ รวมทั้งบรรดาเจ้านายบางพระองค์ก็ยังออกสำหมาขึ้นดูบ้างนั่งดูบ้างจนเต็มสนามทุกวัน

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว้าวพนัน หน้า 14

²ดู.

จนกระทั่งวันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
ผ่านทอดพระเนตรเห็น จึงโปรดเกล้าฯ รัชสั่งให้นักเลนวาวไปแข่งขัน ณ สนาม
สวนกุหลาบ นับแต่นั้นมาสนามหลวงจึงต้องหยุดเล่นไป¹

3.8.3.11 สนามวาวศาลาแดง

หลังจากสงครามการแข่งขันทิ้งถ้วยทอง
พระราชทานแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดคิดเล่นวาวกัน ณ ท้องสนามหลวงอีก ต่างฝ่าย
ต่างก็กระจ่ายไปเล่นสนามอื่น ๆ จนกระทั่งฤดูวาวปลายปี พ.ศ. 2457 ทานหลวง
เจนสกลรัถย์ (จัน ภูมิจิตร) ใ้คนคิดเล่นวาวพนักขนาดเล็ก จุฬากวาว 3 ศอกคือ
ที่ทุ่งศาลาแดง พอมีวาวพนักควากันไปได้ไม่กี่วันชาวก็แพร่หลายไปสู่ที่เล่นวาวเก่า ๆ
และคนที่ชอบเล่นพนักนอกวงต่างพากันไปคูดมากขึ้นด้วยทุ่งศาลาแดงนี้เป็นทำเลที่
เหมาะสม กว้างขวางไม่ไกลจากที่ชุมชน

ในระยะแรกเริ่มเป็นการเล่นในพนักหมู่บ้าน
เดียวกันเอง เงินเดิมพนักกันก็เพียงเล็กน้อย ครั้นต่อมาท่านพระยาประชากรกิจ
วิจารณ์ (โฮ อมาตยกุล) กับพระยาประชุมพลชั้น (ชั้น ศิริยาภย์) ไปลงเล่น
ด้วย ทำให้เงินพนักจากเดิมพนัก 11 บาท 5 บาท 2 สลึง เพิ่มเป็น 22 บาท
เอา 11 บาท และในคราวนี้วาวพนักเป็นที่สนุกสนามมาก เพราะมีนักเล่นวาวฝีมือ
เก่า ๆ ได้มาเล่นอยู่ด้วย เช่น วาวจุฬาทองท่านอาจารย์แดง พระยาประชากรกิจ
วิจารณ์ ขุนประคินรัฐรัฐเชตร์ (เนื่อง) นายสังข์ บุรณศิริ นายถมยา นายน้อย
นายหมุด และนายเจง เป็นฝ่ายจุฬา ส่วนฝ่ายปักเป้ามีพระอรุณสมพลาภิบาล นายเจียร
สาธรรานนท์ นายชิต มหาคเล็ก นายแจ้ว เพ็ชรลดา (ขุนจรรยาพลชั้น)

¹ประยูร ลิทธิพันธ์ พระราชประวัติและประเพณีชาวบ้าน หน้า 363

นายแป๊ะ ไยประยูร นายพิน ทรุณฺอรอด นายให้ และ พระยาภิรมย์ภักดี
ต่างฝ่ายได้คว่ำกันเป็นที่สนุกสนานจนถึงฤดูฝนจึงเลิก¹

สนามว้าวศาลาแดงนี้เป็นสนามที่ได้รับความนิยมไม่แพ้ไปจากสนามหลวงที่มีการนัดกันไปเล่นในครั้งแรกเลย มีการจัดการแข่งขันกันเรื่อยมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2462 รวมเป็นเวลา 5 ปี การแข่งขันก็ฬ่าววพนนก็ค่อย ๆ เจียบเหงาลงไปตามลำดับจนเหลือเล่นกันอยู่ไม่กี่สาย นักเล่นว้าวหน้าใหม่ ๆ ก็ไม่มีเข้ามาร่วมเล่นและปรากฏว่าการ เล่นยังมีเรื่องถกเถียงกับแทบทุกคู่ ยิงนานวันไปปัญหาก็ยิ่งเพิ่มทวีมากขึ้นจนบางคนหนีไปเล่นกันที่สนามแห่งอื่น ๆ

ต่อมาเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2463 ได้มีการประกาศแจ้งในหนังสือพิมพ์รายวันนัดประชุมเล่นว้าวพนน ณ สนามศาลาแดง ครั้นถึงเวลากำหนดวันนัดหมายปรากฏว่ามีนักเล่นว้าวพนนมาเล่นกันอยู่ไม่กี่สายคือ ของ นายเจียร สาทรานนท์ นายแป๊ะ นายโตะ ชุนประดิษฐ์ และนายหมุดผลัดเปลี่ยนกันเป็นฝ่ายจุฬาและปักเป้า ส่วนผู้ที่ไปหัดเล่นมือใหม่ก็ถูกพวกนักพนันวงนอกบางคนกล่าวคำหยาบเยาะเย้ยต่าง ๆ ทำให้ผู้เล่นรำคาญหมดความมานะจะฝึกเล่นต่อไป จนในที่สุดทำให้สนามศาลาแดงไม่มีผู้ใดมานัดเล่นกันและต้องเลิกไปในปี พ.ศ. 2465 ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว²

สนามที่ได้มีการจัดการแข่งขันก็ฬ่าววพนนทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงมานั้น ในปัจจุบันนี้ได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ราชการไปหมดแล้ว คงเหลือแต่ที่สนามหลวงเพียงแห่งเดียวที่ยังเป็นสนามที่ใช้ในการแข่งขันได้

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว้าวพนน หน้า 38

²สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร เล่าเรื่องเก่าของไทย หน้า 231

3.8.4 การจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นในปัจจุบัน

การเล่นกีฬาว่าวพั่นในปัจจุบันนับว่าเป็นยุคของ กีฬาประเภทนี้อีกครั้งหนึ่ง หลังจากประสบปัญหาทั้งทางด้านสถานที่ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง คือสงครามโลกครั้งที่ 2 และห้องสนามหลวงต้องถูกใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีใหญ่ ๆ เช่น พระราชพิธีพระเมรุมาศ เป็นต้น¹

3.8.4.1 การจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นในต่างจังหวัด

ในปัจจุบันการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นในต่างจังหวัด ไม่ปรากฏ แต่จากการสัมภาษณ์นายห้วง ม่วงพิณ อายุ 72 ปี ชาวจังหวัดราชบุรี เป็นผู้ที่มิอาจลืมในการทำว่าวขายมาเป็นเวลานานหลายสิบปีแล้วได้กล่าวว่า ในจังหวัดราชบุรีเองก็เคยมีการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นเหมือนกัน แต่ในปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว² นอกจากนี้ อาจจะมีการแข่งขันในจังหวัดสมุทรสงครามเช่นกัน ซึ่งปรากฏหลักฐานในหนังสือตำนานว่าวพั่นอยู่ตอนหนึ่งว่า ในระหว่างที่มีการแข่งขันกีฬาว่าวพั่น ณ ห้องสนามหลวง ใน พ.ศ. 2450 มีชาวบ้านชาวจังหวัดสมุทรสงครามนำว่าวจุฬาตัวใหญ่ออกยาว 6 ศอก เข้ามาแข่งขัน ซึ่งเป็นว่าวที่เจ้าของคุยว่าได้เคยคว้าปักเป้ามานานมากพอสมควร และยังไม่เคยตกเพราะปักเป้าเลยแม้แต่ครั้งเดียว³ จากที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่า ชาวสมุทรสงครามคงมีการแข่งขันกันอยู่บ้าง จนทำให้มีผู้เล่นฝีมือดี และนำเข้ามาแข่งขัน ณ ห้องสนามหลวงด้วย

3.8.4.2 การจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่น ณ ห้องสนามหลวง

สมัยก่อนสนามหลวงใช้เป็นที่ปลูกข้าวเพื่อออกแขกบ้านแขกเมือง ต่อมาได้กลายเป็นสถานที่ประกอบพระราชพิธีและใช้เป็นที่จัดงานมหกรรม

¹ สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร เล่าเรื่องเก่าของไทย หน้า 233 - 234

² ห่วง ม่วงพิณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิธร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ห้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2527

³ พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพั่น หน้า 33

การเล่นต่าง ๆ เช่น ว้าว ตะกร้อ เป็นต้น¹ ดังนั้นสนามหลวงจึงใช้ในการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นเรื่อยมา การใช้สนามหลวงเป็นที่แข่งขันนั้นได้เริ่มแล้วหยุดไป และกลับมาใช้ใหม่อีกไปมาอยู่หลายครั้งคือ ใน พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินผ่านท้องสนามหลวงทอดพระเนตรเห็นนักเล่นว้าวกำลังแข่งขันกันอยู่เป็นที่พอพระทัยจึงมีพระกระแสรับสั่งให้เรียกพวกเล่นว้าวไปเล่นถวายหน้าพระที่นั่ง เป็นผลให้การแข่งขันว้าว ณ ท้องสนามหลวงต้องเลิกไป ต่อมาภายหลังได้กลับมาเล่นใหม่อีกใน พ.ศ. 2450 แต่เล่นได้เพียงปีเดียวก็ต้องเลิกไปอีก² จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาภิรมย์ภักดีเป็นนายสนามจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นขึ้นที่ท้องสนามหลวงอีกครั้ง นับแต่นั้นมาสนามหลวงก็เป็นสนามที่ใช้ในการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นเรื่อยมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ สั่งว่าวซึ่งเป็นว่าวส่วนพระองค์เป็นรูปสามศรีสีเขียวติดอยู่ที่อกว่าวจุฬา เข้าร่วมการแข่งขันด้วย³

การแข่งขันคงดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้กีฬาว่าวพั่น ณ ท้องสนามหลวงต้องเลิกไปอีกครั้งหนึ่งจนถึง พ.ศ. 2495 จึงได้เปิดสนามหลวงเป็นสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นและถือเป็นเทศกาลของการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นติดต่อกันเรื่อยมา⁴ โดยมีคณะกรรมการ

¹ ประยูร พิศนาคะ และ เกรียงศักดิ์ พิศนาคะ แผ่นดินไทย หน้า 215

² พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานว่าวพั่น หน้า 18

³ สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร เล่าเรื่องเก่าของไทย หน้า 231

⁴ ก.

ภาพประกอบ 28 พิธีเปิดงานประเพณีวาวไทย 2527 ณ ท้องสนามหลวง

ภาพประกอบ 29 วงพิพาทย์ที่ไ้มบรรเลงเพลงประกอบกริยาอาการของวาวขณะที่กำลัง
ทำการทอสูกันอยู่ในอากาศ

ชุดหนึ่งได้จัดตั้งสมาคมขึ้นมาชื่อว่า สมาคมกีฬาสยาม ทำหน้าที่ส่งเสริมกีฬาไทย ประเภทต่าง ๆ ให้เจริญอยู่เสมอ กีฬาวัวพนันจึงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทางสมาคมได้เริ่มจัดขึ้นเป็นประจำนับแต่ พ.ศ. 2495 มาจนถึงขณะนี้ และในปัจจุบันการจัดงานการแข่งขันกีฬาวัวพนันได้ยึดถือเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่จะมีการจัดขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคมของทุกปีเรื่อยไปดังเช่นประเพณีอื่น ๆ ของไทย¹

3.8.5 วิธีการแข่งขันกีฬาวัวพนัน

ถากล่าวถึงการแข่งขันกีฬาวัวพนันแล้ว ผู้ฟังคงจะต้องรู้โดยทันทีว่าเป็นการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างวัวจุก้าและวัวบักเป้าเท่านั้น โดยมีการเปรียบวัวจุก้าเสมือนเป็นเพศชาย และวัวบักเป้าเปรียบเสมือนเป็นเพศหญิงมาแข่งขันกัน ในการต่อสู้ระหว่างวัวจุก้ากับวัวบักเป้าต่างมีกลวิธีในการต่อสู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ที่เข้าแข่งขันในฝ่ายของจุก้าก็ต้องรอบรู้และมีความชำนาญในการเล่นวัวจุก้า ผู้เล่นวัวฝ่ายบักเป้าก็ต้องรอบรู้และมีความชำนาญในการเล่นวัวบักเป้า

วิธีการแข่งขันหรือการดูการแข่งขันกีฬาวัวพนันนี้เมื่อถึงประกอบต่าง ๆ ที่ผู้เล่นจะต้องทราบเป็นพื้นฐานเบื้องต้นเสียก่อนจึงสามารถที่จะเข้าใจในเกมส์การแข่งขันได้ว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร ซึ่งจะได้กล่าวไว้เป็นที่พอสังเขป ดังนี้คือ

ลักษณะทั่วไปของสนาม

การจัดสถานที่ในการแข่งขันเป็นหน้าที่ของนายสนาม ซึ่งแบ่งเขตสำหรับการแข่งขันออกเป็น 2 เขต โดยจะขอยกเอาสนามหลวงมาเป็นตัวอย่าง

¹ กรุงเทพมหานคร กำหนดการจัดงาน งานประเพณีวัวไทย 2527

ในการอธิบายให้ชัดเจนขึ้น คือ ทางคันทิศใต้ (คานวัดพระศรีรัตนศาสดาราม) เป็นเขตของฝ่ายว้าวจุก้า และทางทิศเหนือ (คานกรมประชาสัมพันธ์) เป็นเขตของว้าวฝ่ายปักเป้า ไช้ เชือกขนาดใหญ่อุปประมาณซึ้งสูงจากพื้นดินให้พ้นศีรษะและสามารถสังเกตเห็นได้โดยง่ายเป็นเส้นแบ่ง หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ ฝ่ายว้าวจุก้า มีแคนอยู่คนละ และฝ่ายว้าวปักเป้ามีแคนอยู่โคลมเสมอ¹ ภายในเขตแดนฝ่ายว้าวจุก้า นั้น นายสนามจะเอาธงพื้นขาวมีเลขกำกับประจำธง ซึ่งสุดแล้วแต่จะมีว้าวจุก้า เขาแข่งขันในวันนั้นจำนวนเท่าใดก็ต้องมีธงไปปักไว้เท่าจำนวนทีมของว้าวจุก้า โดยเริ่มหมายเลข 1 จากทางทิศตะวันออกแล้วเรียงไปทางทิศตะวันตกมีระยะต่อเท่า ๆ กัน และจะต้องห่างจากเส้นเชือกแบ่งแดนประมาณ 15 เมตร การที่ นายสนามได้ปักธงไว้ นั้นเพื่อเป็นเครื่องหมายที่ต้งอำนวยความสะดวกของฝ่ายจุก้า

เจ้าหน้าที่ของสนามว้าว

เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของสนามเป็นผู้ไ้รับการแต่งตั้ง

จากสมาคมกีฬาไทย อันประกอบไปด้วย

1. นายสนามพร้อมด้วยผู้ช่วยรวม 2 คน มีหน้าที่จัดสถานที่และกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการแข่งขัน ตลอดจนเป็นผู้คัดเลือกกรรมการตัดสินชี้ขาด
2. ประธานกรรมการ มีหน้าที่ชี้ขาดในกรณีพิพาทย์
ระหว่างคู่ต่อสู้ 1 คน
3. กรรมการตัดสิน มีจำนวนเท่ากับจำนวนของว้าวจุก้า ที่สมัครเข้าแข่งขันวันนั้น สายละ 1 คน มีหน้าที่ตัดสินและให้คะแนนทั้งสองฝ่าย กรรมการเหล่านี้ประจำจุก้าสายใดก็ต้องถือธงซึ่งมีเครื่องหมายตรงกับจุก้าสายที่ตน

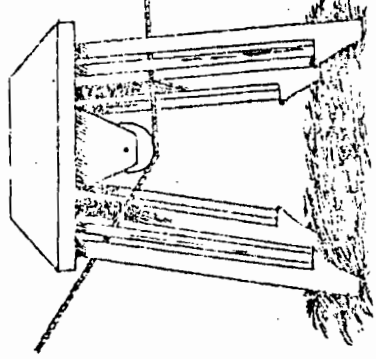
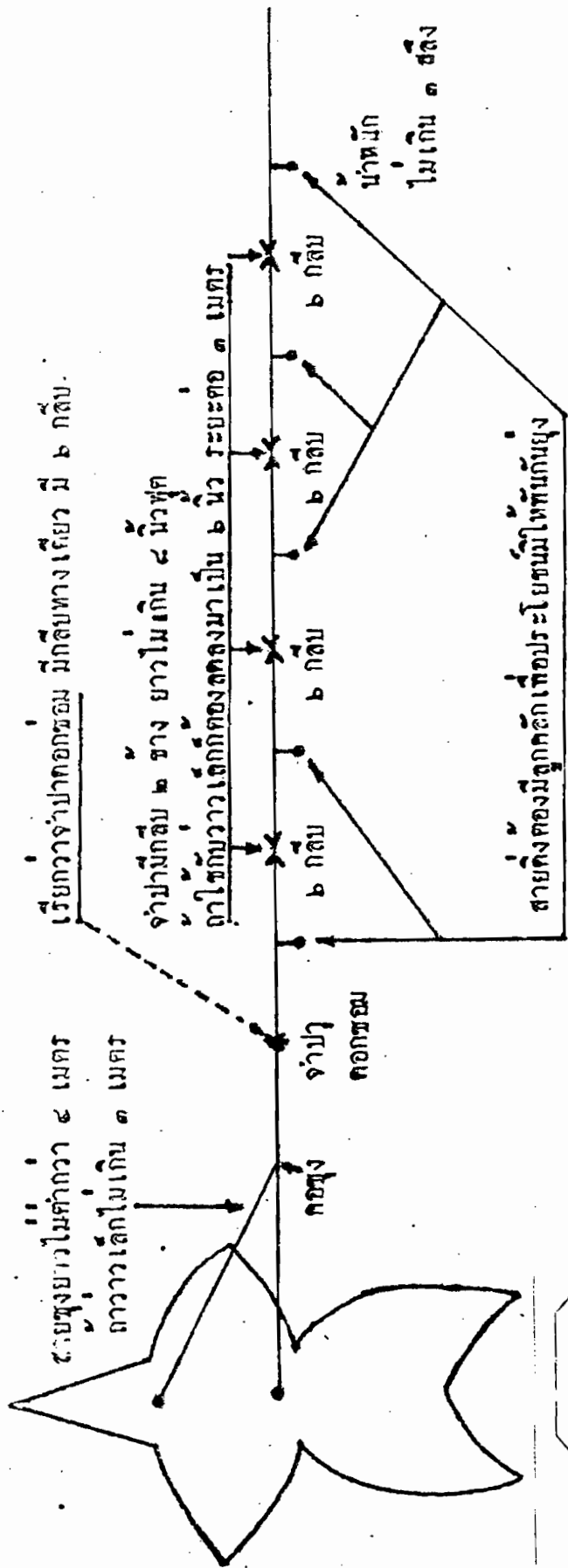
¹ สมบัติ จำปาเงิน กีฬาไทย หน้า 144

ประจำอยู่นั้น 1 ชง การที่ต้องมีชงประจำไว้นี้เพื่อสำหรับให้สัญญาณติดต่อยัง
กรรมการที่ประจำเสาชิงช้ากองอำนวยการไคทราบินคำสั่งของคน

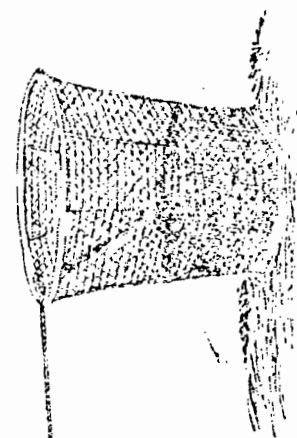
4. กรรมการกำกับสัญญาณจำนวน 1 คน มีหน้าที่ประจำ
อยู่หน้าเสาชิงช้ากองอำนวยการ เมื่อถึงเวลา 16.30 น. จะต้องชักธงของสมาคม
ขึ้นสู่ยอดเสาเพื่อแสดงว่าเริ่มการแข่งขันไคแล้ว นอกจากธงของสมาคมที่ชักขึ้นแล้วก็
ยังมีธงเล็กอีก บรรดาธงเหล่านี้จะมีเครื่องหมายตรงกันว่าจะวาวจุกาที่เข้าแข่งและตรงกับ
ที่กรรมการตัดสินมีไว้ดังกล่าว กรรมการที่กำกับเสาชิงช้าจะต้องคอยตรวจดูว่า
กรรมการตัดสินไคยกธงไคขึ้นก็แสดงว่าวาวจุกาสายที่มีเครื่องหมายนั้น ซึ่งกำลังต่อสู้
กับปักเป้าตัดสินให้เลิกกัน กรรมการและฝ่ายปักเป้าจะไคทรายว่าเลิกต่อสู้กัน ต่อมา
เวลา 18.30 น. ผู้กำกับธงจะชักธงสมาคมลง ซึ่งเป็นสัญญาณบอกให้วาวหมกเวลา
การแข่งขันแล้ว

ลักษณะของวาวจุกาและปักเป้าตลอดจนเครื่องประกอบ
วาวจุกาประกอบด้วยไม้ไผ่สีสุกจำนวน 5 ชิ้น ผูกซึ่งเป็น
โครงวาว ส่วนปักเป้าใช้ไม้ไผ่ 2 ชิ้น ผูกเป็นโครงปักเป้า วาวจุกามีจำปา 5 คอก
ทำด้วยผิวไม้ไผ่ยาว 8 นิ้ว เหลากกลมโตประมาณ 3 มิลลิเมตร จำปา 1 คอก มี
จำนวนไม้ 8 อัน ไม้คั่นติดกับสายป่านที่ชักจุกายาว 12 วา เครื่องจำปานี้เป็นอาวุธ
ประจำตัวของวาวจุกาที่จะต่อสู้กับปักเป้า โดยมีสายคิ่งจำนวนไม้เกิน 4 อัน มีความ
ยาวไม่เกิน 1 ฟุต มีตะกั่วถ่วงน้ำหนักไม่เกิน 75 สตางค์ถ่วงเชือกไว้

วาวปักเปามีเหนียงรูปร่างเป็นเชือกป่านที่ชักตัดมาโดยเฉพาะ
ยาว 8 เมตร ผูกปลายทั้งสองข้างให้หย่อนเป็นสายหุ้ม รูปครึ่งวงกลม เหนียงนี้มีไว้
สำหรับคล้องตัววาวจุกาให้เสียดุลย์และพาววาวจุกาตกลงพื้นดิน

นารช

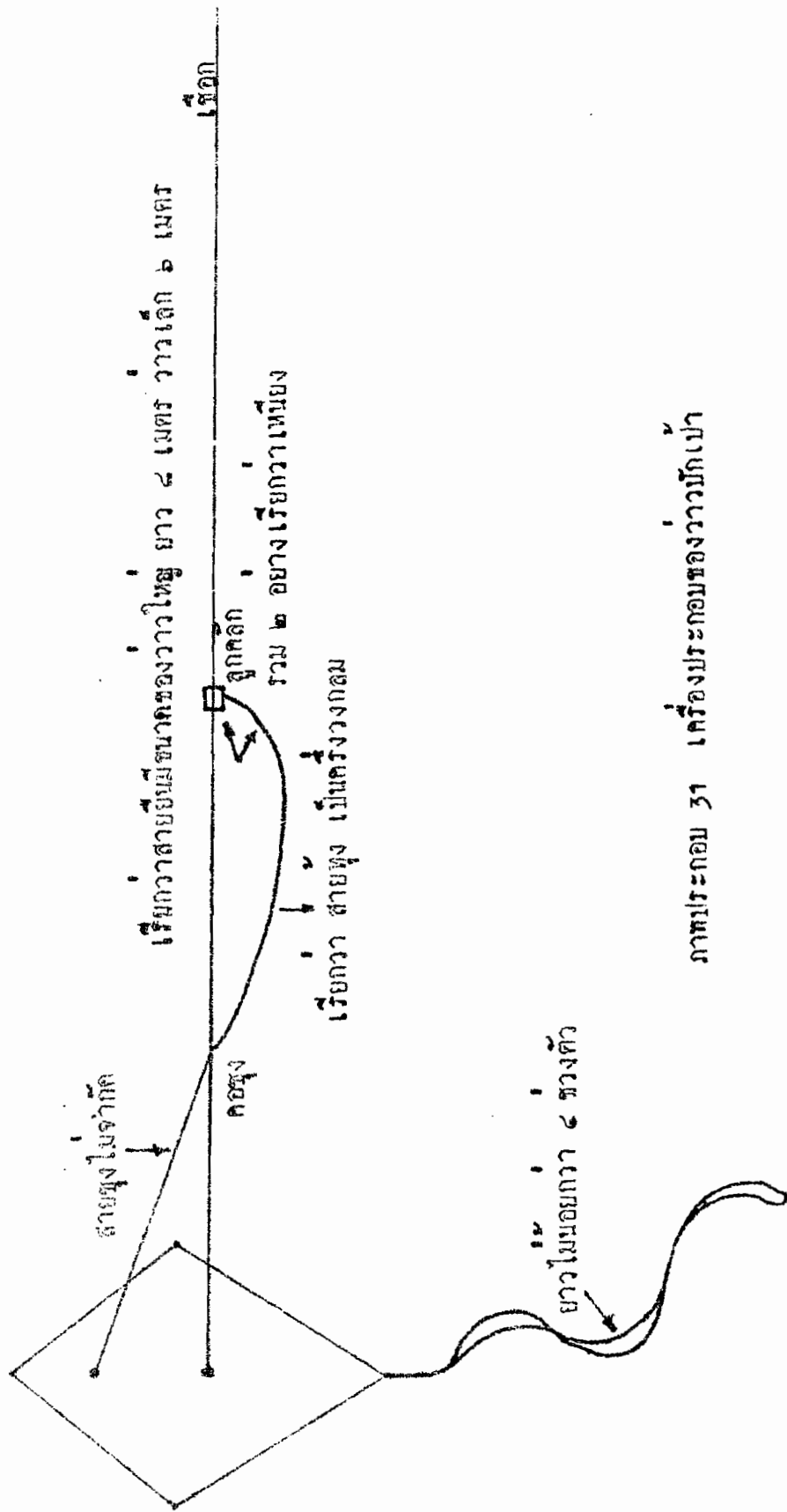

กระเชาปาน

ไมรอก

ภาพประกอบ 30 เครื่องประกอบว่าจฟ้า

เรียกว่าสายพุ่งมีขนาดของวาวใหญ่ ยาว ๔ เมตร วาวเล็ก ๒ เมตร

เรือ

ลูกกลิ้ง

รวม ๒ อย่างเรียกว่า เหย่ง

เรียกว่า สายพุ่ง เป็นครึ่งวงกลม

คอพุ่ง

สายพุ่งไม่จำกัด

ยาวไม่ยอมกว่า ๔ ตวงตัว

ภาพประกอบ 31 เครื่องประกอบของวาวปักเป้า

การปฏิบัติของเจ้าของว้าวก่อนแข่งขันและขณะที่แข่งขัน
 เจ้าของว้าวจุกา และว้าวปักเป้าทุกสายก่อนที่จะเข้า
 แข่งขันนั้นจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. จดทะเบียนเพื่อเข้าแข่งขันต่อหน้านายสนามว่าตนจะ
 สมัครใจเข้าแข่งขันว่าวชนิดใด คือ จุกาหรือปักเป้า และจะใช้เครื่องหมายประจำ
 ว้าวอย่างไร
2. เจ้าของว้าวจุกาและปักเป้าจะต้องนำว้าวเข้าแข่งขัน
 นั้นให้คณะกรรมการตรวจสอบพร้อมทั้งอุปกรณ์ในการแข่งขัน เมื่อกรรมการตรวจสอบ
 แล้วไม่ผิดปกติก็จะประทับตรารับรองให้
3. ก่อนเวลาแข่งขันทุกวัน เจ้าของว้าวจุกาและปักเป้า
 จะต้องซื้อบัตร ณ กองอำนวยการที่จะต้องซื้อบัตรก็เพื่อประโยชน์ในการให้คะแนน
 ซึ่งกันและกันเป็นต้นว่า ฝ่ายใดแพ้แต่ละครั้ง ผู้แพ้จะต้องให้บัตรของคนต่อผู้ชนะจำนวน
 1 บัตรทุกครั้ง เมื่อเสร็จจากการแข่งขันแล้ว บัตรนี้ยังมีประโยชน์ในการใช้ตรวจสอบ
 ทบทวนดูว่า คะแนนที่กรรมการให้ไว้กับบัตรที่ฝ่ายชนะได้มาตรงกันหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้อง
 กรรมการก็จะได้ตรวจสอบต่อไป
4. ผู้เล่นฝ่ายจุกาจะต้องเข้าประจำที่ที่นายสนามกำหนด
 ไว้ คือ ที่เสาธงมีหลายเลขกำกับภายในเขตของจุกาเพื่อเตรียมการแข่งขัน ส่วน
 ปักเป้านั้นไม่มีเขตกำหนดให้เลือกที่ซัดกันเองตามความเหมาะสมภายในเขตของว้าว
 ปักเป้า ทั้งสองฝ่ายจะต้องระวังคอยดูธงสัญญาณของสมาคมว่าได้ชักขึ้นสู่ยอดเสาเมื่อใด
 ก็เป็นอันว่าเริ่มการแข่งขันได้ ขณะที่กำลังแข่งขันนั้นอยู่ ณ จุดตั้งขึงสองฝ่ายจะต้อง
 ระวังตัวของกรรมการอยู่ตลอดเวลาที่แข่งจากธงสัญญาณที่กองอำนวยการ

การต่อสู้ของวาวจุฬาและปักเป้ากับการไล่คะแนน
 การต่อสู้ของฝ่ายจุฬานั้นจะต้องพยายามทำให้ติดปักเป้า
 เมื่อไล่ปักเป้าตัวใดตัวหนึ่งหรือไม่เกิน 2 ตัว ฝ่ายจุฬาจะต้องพยายามทำให้ปักเป้า
 เกิดการชำรุดเสียหายก่อนเช่น หางขาด อกหัก กระดาษขาด ฯลฯ โดยฝ่ายปักเป้า
 มีกิริยาอาการผิดปกติไปจากเมื่อครั้งก่อนถูกจุฬาคว่าแล้วจึงวิ่งรอกเข้าเขตของจุฬา
 จุฬาก็เป็นฝ่ายชนะได้ 10 คะแนน แต่ฝ่ายปักเป้าก็สามารถถือโอกาสที่จุฬาคว่าติด
 อยู่นั่นตกลงในเขตของปักเป้าได้หลายประการใดก็ตาม ก็ถือว่าปักเป้าชนะจุฬาได้

การไล่คะแนนของกรรมการนั้นถือเอาการต่อสู้ของทั้งสอง
 ฝ่าย ฝ่ายใดชนะได้ครั้งละ 10 คะแนน ผู้แพ้ไม่ได้คะแนนแต่ก็ไม่มีการหักคะแนนจาก
 ฝ่ายแพ้ ในวันหนึ่งฝ่ายจุฬาหรือปักเป้าของผู้เขาแข่งขันคนใดสามารถนำขึ้นต่อสู้กัน
 มากครั้งก็ย่อมมีการแพชนะกันมากถวญ กรรมการจะรวบรวมคะแนนไว้จนถึงวันสุดท้าย
 ว่าใครไล่คะแนนสูงที่สุดก็เป็นผู้ชนะเลิศในคราวนั้น¹

วิธีการต่อสู้ของวาวปักเป้ากับวาวจุฬา

การเล่นวาวปักเป้าต่อสู้จะเอาชนะแกว่าวจุฬาได้นั้นไม่ใช่
 สิ่งที่น่าย นอกจากจะต้องมีความชำนาญในการบังคับวาวได้ดีแล้ว จะต้องมีสุขภาพ
 แข็งแรง มีสายตาคี่สามารถกะประมาณหรือกำหนดได้อย่างแม่นยำว่าขณะนั้นวาวสั้น
 หรือยาว พร้อมทั้งความคิดในการตัดสินใจอย่างเฉียบขาดถวญ ถ้าบกพร่องอย่างใด
 อย่างหนึ่งก็จะเอาชนะจุฬาได้โดยยาก

วิธีการตีคว้าวจุฬาในครั้งแรก เมื่อวาวพร้อมขึ้นอยู่ใน
 อากาศคอยต่อสู้กับวาวจุฬาแล้วพอมองเห็นจุฬาคว่าลงคว้าว ปักเป้าต้องระวังและเตรียมตัว

¹สมาคมกีฬาไทย กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2504 หน้า 146 - 150

คาดคะเนดูให้วาววายกว่าจุกาไว และไม่ควรถือว่าจะให้วาวจุกาติดปักเป่าสั้น**
 เว้นไว้เสียแค่นั้นที่ลอมมีความชำนาญหรือรู้วิธีที่จริง ๆ เท่านั้น จึงควรทาบกลางปาน
 วาวจุกาซึ่งเรียกกันว่า ค่ายราว โดยที่วาวหนึ่พลงหยอนปานไม่ให้ถูกเครื่องวาว
 จุกาควารวบหิ้วรวบหางไค้ แต่กรณีเช่นนี้บางครั้งปักเป่าก็อาจพลาดทาหลบไม่ทัน
 ถูกจุการวบเข้าปั้ง ^{***} ไค้เคยมีเหตุการณ์เช่นนี้มาแล้ว ทางที่เหมาะสมที่สุดที่จะ
 ติควาวจุกาคือ คะเนวาวให้พอกก็แล้วไล่คิดตรงหัววาวจุกาสวมเหนียงในทันที ถ้า
 พลาดมาติดซุงหรือติดเครื่องจำปาหน้าซุงหรือดอกจำปาคอกที่ 2 ก็ยังดี เมื่อเห็นว่า
 ยาวพอกก็รีบสาววาวเข้ามาไล่ครอบเหนียง ถ้าหากว่าปักเป่ายังนานมากก็รีบสาววาว
 เข้ามาให้ไค้ระยะพอกกับเหนียงแล้วกระตุกปักเป่าข้ามหัวและคักหลังวาวจุกาให้
 กลูกคลีพันตัวกันอยู่ซูลมุน แต่ต้องระวังให้มากควยเมื่อรีบเร่งสาววาวปักเป่าเข้ามา
 กลูกคลี ถ้าเผลอหรือเพลินมีอวาวอาจด่าเข้ามาสั้นถูกจุกากระทำไค้ ถ้าเห็นเหนียง
 เข้ามาไค้ระยะพอกก็แล้วให้ประคองวาวคอยที่ไว้อยาสาวเข้ามาอีก ถ้าพลาดเข้ามา
 บ้าง ก็เข้าประกบในระยะพอสมควรเท่านั้น ถ้าเห็นวาวจุกาควาลิกค้ำลงมาที่โคน
 ปานปักเป่า ซึ่งเป็นโอกาสที่จะทราบซุงแล้วปล่อยปานปักเป่าไปในไม้ซาปานปักเป่า
 จะพานซากบจุกาตก หรือเห็นดาจะทาบไค้ที่จำปาหน้าซุงก็ให้ทาบลงในขณะที่นั้น แต่
 ถ้าเห็นปานปักเป่าดลาลิกเกินกว่าจำปาคอกคนก็ให้รีบตีวาวหนึ่และค้ำลงไปทาบที่ตัว
 วาวจุกา หากลูกคั้งเครื่องวาวจุกาควคัพพันรวมกันหลายคั้งก็จงถือปานรอนึ่งไวค้อยที่
 ให้วาวจุกาตั้งตัวขึ้นเสียก่อนคอยสาววาวเข้ามา เพราะถ้าจะสาวเร่งวาวในทันที
 เมื่อวาวจุกากำลังควาลูกคลีอยู่นั้น ลูกคั้งทั้งหมดจะพัคร์คัพปานปักเป่าจนแน่น ทำให้
 ปานเผ็ดจนสาวไม่เข้าหยอนไม่ออก ถ้าปักเป่าตัวไค้โคนเข้าเช่นนี้จะเป็นการลำบาก

*ปักเป่ายาว หมายถึง ลักษณะของวาวที่อยู่เลยยาวออกไปทางค้านหลังของ
 จุกาขณะกำลังค่อสูกัน

**ปักเป่าสั้น หมายถึง ลักษณะของวาวที่อยู่สั้นเข้ามาข้างหน้าตัววาวจุกาขณะ
 กำลังค่อสูกัน

***เข้าปั้ง หมายถึง ลักษณะอาการที่ปักเป่าคิคสายปานเครื่องวาวจุกาจนไม่
 สามารถที่จะเคลื่อนไหวไค้

ที่จะแก้ไขได้ ต่อเมื่อวาวจุกหาหยุดคว่ำแล้วกลับตัวขึ้นมา จึงจะเป็นโอกาสอันดีของ บักเป่าให้รีบสาวไล่ครอบเหนียง ถึงแม้วาวจุกหาจะตะแบงหนักก็เป็นการง่ายของฝ่าย บักเป่าจะตีราวไล่ตามสกัดคักหน้าคักหลังควยวาวกำลังอยู่ไกลและเคี้ยเห็นสั้นยาวได้ ถนัด และบังคับวาวไคววองไวกวาวจุกหาเป็นอันมาก จึงควรรีบคดลูกเข้าให้ไควเสียใน ตอนนี้ดีกว่าตาปลอยให้วาวจุกหาพบบักเป่าขึ้นสูงหรือทอดปานออกไปไกลไควแล้ว ฝ่าย จุกหาจะคว่ำทำบักเป่ามากรวคเขาป่วนมักจะมีค ถ้าจะหยอนออกหรือสาวเข้า เมื่อ เห็นคั้งนี้และบักเป่ายังยาวอยู่เล็กน้อยหรือในระยะเหนียงพอคักจึงชิงคั้งเข้ามาให้ไคว ระยะประกบกันแน่น วาวจุกหาจะตกควยบักเป่าเหมือนกัน ส่วนวาวจุกหาเขาเหนียง ป่านบักเป่าไม่สามารถนอนปานไหยาวออกได้ วาวจุกหาจะไม่ตกเลยเมื่อไควคอดสู้กัน อยู่นานจนปานสาวไม่เข้าก็ยังมิวิธีแก้กันไควแต่รังวาวให้หนัก แล้วปลอยปานกระซาก ไหยสะท้อนไปมา บางทีสายคั้งที่รัดแน่นนั้นเคลื่อนคลายออกหรือการกระทบกันของสาย ป่านบักเป่ากับสายคั้งของจุกหาทั้งหลายหนักถูกสายคั้งนั้นขาดไควเช่นกัน ป่านบักเป่าก็ จะสามารถเคลื่อนไควคล่องตัวขึ้นคั้งเดิม ในการป้องกันสายปานมีวิธีที่ดีที่สุดคือให้ นำสายปานของบักเป่าถูกหรือแซกกับเทียนไขเสียก่อนที่จะนำขึ้นแข่ง

การที่วาวจุกหาจะตกบักเป่าได้ก็เพราะเขาเหนียง เข้าซุง และประกบ 3 ประการนี้เท่านั้น เหนียงจึงเป็นอาวุธสำคัญของบักเป่า แต่ทว่ากว่าจะ เอาสวมหัววาวจุกหาได้นั้นเป็นการยากมาก ถ้าเหนียงครอบวาวจุกหาไควแล้ว ก็ให้ผอน ป่านปลอยไปไม่ต้องบังคับวาวอีกแต่อย่างใด คิววาวบักเป่าจะรังให้วาวจุกหาตกลงกิน เอง¹ ส่วนการเข้าประกบต้องสังเกตควรวาวเข้าประกบกันเท่าไรที่ตรงส่วนไหน

* ตะแบงหนัก หมายถึง อาการของวาวจุกหาที่ถูกบังคับให้หลบหนีจุกหา วาว บักเป่าไปทางคานซ้ายหรือขวา

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพนัน หน้า 51 - 53

และเมื่อประกบกับจุฬายาปรับคิงเพราะถ้าปรับคิงแล้วปักเป้าจะหลุดจากการประกบ
สังเกตุว่าประกบเต็มตัวคิงแล้วจึงค่อยโน้มนำคิงเบา ๆ ก่อน เมื่อเห็นแน่นแล้วจึง
ไขรอกวิ่งโดยเร็ว จุฬายาจะตกทันที¹

วิธีการต่อสู้ของวาวจุฬากับวาวปักเป้า

วาวจุฬานี้ นอกจากคุณเล่นตองฝึกบังคับให้เป็นไปได้อย่าง
ใจนึกแล้ว จะต้องมียาตาที่สามารถที่จะกำหนดเป้าหมายที่จะกระทำต่อปักเป้าได้
อย่างแม่นยำด้วย เพราะการพลากพลังได้เสียกันนั้นมักจะอยู่ในช่วงเวลาต่อสู้ชุลมุน
กัน ดังนั้นการมีสายตาที่สามารถจะกะประมาณช่วงระยะความห่างที่สามารถกระทำ
ต่อปักเป้าได้อย่างแม่นยำนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การเริ่มจะคว่ำคิงวาวปักเป้าที่แรกก็ไขว่ชักวาวเป็นแล้ว
นี่ก็อยากจะคว่ำก็คว่ำสุ่มลงไป หากจะต้องรุมทาบทางที่ของปักเป้าเสียก่อน เช่น
ถ้าปักเป้าขึ้นมามากก็ควรคว่ำปักเป้าขึ้น เรียงตัวเคนเป็นหน้ากระดานหรือขึ้นซ้อนสลับ
พันปลา ถ้าเห็นว่าขึ้นซ้อนกันแบบสลับเป็นพันปลาการคว่ำก็ไกลถาพลากไม่ติดปักเป้า
ตัวที่อยู่ยาวกว่าจะโฉบเอาซุง ทำให้หมดโอกาสต้องตกลงสู่พื้นทันที ถ้าเห็นปักเป้าสั้น
กว่าก็จงตะครุบตัวรวบหัวรวบหางเสียโดยทันที หากไม่สำเร็จในครั้งแรกอาจคลุก
เกลือก* ซ้ำลงต่ำเกือบถึงยอดไม้ก็ได้ แต่ถาเห็นปักเป้าขึ้นอยู่ไคร่ระดับหรือยาวกว่า
ก็ควรคว่ำให้ห่างตัวแล้วซ่อนลี้กคะเนให้ปานปักเป้าติดเครื่องจำปากอกตน พลัง
เกลือกวาวสับลีสายเครื่องให้พันปานปักเป้าติดแน่นขึ้น ถ้าโอกาสให้ของก็ให้คว่ำข้าม
รวกที่เกี่ยว ครั้นเห็นไม่เหมาะจะทำไค้ดังที่กล่าวโดยวาวปักเป้าอยู่ในระยะที่มีโอกาส
คอยไล่ครอบเหนียงอยู่ให้ตะแบงหนีไปข้างหนึ่ง ถ้าปักเป้าไล่ตามจะทันก็จงคว่ำกลับ

¹สมากมกีฬาไทย กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2504 หน้า 155 - 156

*เกลือก หมายถึง ลักษณะอาการของวาวจุฬาและวาวปักเป้ากำลังคลุกเคล้า

กันอยู่

ตัววาวหนึ่งอีกทางหนึ่ง แม้มักเป่ายังไล่ตามถึงตัวอยู่ก็อย่าทิ้งตัวขึ้นมาตรง ๆ ควร
 เกลือกและตะแบงเลี้ยงหลบชายหลักขวาจนปักเป่าจะพลาศหาสั้นเข้ามาแล้วจึงรวบ
 หางทันที แต่ตาเห็นปักเป่ายังยาวมากหรือขึ้นไม่ถึงตัวจุฬาหังไล่ไม่ทันจะตั้งอกวิ่งวาว
 จุฬาได้ ประการหนึ่งการวิ่งรอกวาวจุฬาให้สูงไกลเข้ามาโดยปักเป่ายาวนี้ ผู้ชักไม่
 ควรทอดทิ้งให้แก่พวกวิ่งรอกวิ่งกันโดยลำพังตอคอยคุมอยู่ที่หน้ารอก เพราะคนวิ่งรอก
 ไม่สามารถจะรู้หลบหลักวาวไปทางใดก็ได้ ถ้าเห็นว่าปักเป่าเร่งเข้ามาได้เหนียงอยู่
 สูงถึงหัวจุฬาแล้ว ผู้ชักต้องให้หยุดรอกทันทีและจับป่านตะแบงวาวหนึ่งเหนียงหรือทำหาง
 ปักเป่าให้เสียแล้วแต่โอกาสจะให้ ถ้าขึ้นวิ่งรอกมาทั้งวาวกำลังพอกีกับเหนียงอยู่อย่าง
 นั้นจะต้องถูกเหนียงคลองทันที

อีกประการหนึ่งเมื่อคว้าวาวลงไปลึกคิดโคนป่านปักเป่าแล้ว
 ฝ่ายปักเป่ายังยาวอยู่มากก็ยังไม่ควรคลุกซ้ำให้ซึ่งตั้งตัวขึ้นมาคอยตีไว้ให้ปักเป่าสาว
 เข้ามาใกล้ตัวก่อนจึงคอยคลุกพันรวก* และพันหาง เพราะจะพันรวกซ้ำเสียในขณะ
 ปักเป่ายาวมากอยู่นั้นจะควาไค้แต่ป่านติดตายสาวไม่เขาจะทำความลำบากให้แก่วาว
 จุฬา จนต้องวิ่งรอกเล็กเสียเวลาและเหนียวกันเปล่า ถ้าควาลงไปคิดปักเป่าและสงสัย
 วว่าจะถูกป่านปักเป่าทาบซุง ปักเป่าจะเล่นวิธีปลอยป่าน ก่อนที่จะให้โอกาสปักเป่าทำ
 เช่นนั้น ต้องรีบชิงควาไค้ให้หลุกหรือควาซ้ำพันรวกในทันควัน แล้วแต่หัววาวจะเบี่ยง
 ไปทางใด ถ้าเห็นว่าการควาซ้ำนี้ไม่ใช่แกรวดคิให้หลุกกลับเป็นการควาพันรวกเข้าอีก
 เช่นนี้ ก็จงควากระหน่ำไปทางเคียวพันใหม่กรวด อย่าพยายามแกกกลับ พอเห็น
 พันรวกไค้หลายรวกแล้วจึงรีบรอกโดยเร็ว ป่านปักเป่าจะรวมคิอยู่ที่ซุงไม่เลื่อนไป
 รัคขาให้ตกไค้ แม้วาววาวจุฬาจะไม่ตกควยป่านรัคขากบก็ อาการที่มีครวมกันอยู่นี้
 วาวจุฬาเป็นฝ่ายเสียเปรียบมาก มีแต่จะตกกับเสมอตัวเท่านั้น เพราะถ้าปักเป่ารั้งซาค

* พันรวก หมายถึง ลักษณะของเชือกป่านจุฬากับปักเป่าติดพันกันเป็นเกรียว
 อันเกิดจากจุฬาควากับปักเป่าหมุนกล่อมเชือกป่านปักเป่า

ก็จะขาดลอยไปเสีย แต่เมื่อเห็นปักเป้าหาบซุงในครั้งแรกบังเอิญจะหมุนว่าวจุฬาไปทางใจไม่ทัน วิธีที่ดีที่สุดคือปล่อยให้ว่าวจุฬาให้ตัวว่าวลอยไปตามลมเร็วที่สุด แล้วแต่ลมจะพัดไปไกลถึงไหนก็ช่าง ระวังอย่างเดียวคืออย่าปล่อยให้ว่าวตกดินเป็นโซ่ได้ ถ้าขึ้นถึงปานไวยางปานปักเป้าจะเลื่อนพันซากมทันที จึงปล่อยมันไปดังเช่นที่กล่าว จนกว่าปักเป้าจะผ่อนตามไม่ทัน เพราะบางที่ปานปักเป้าจะลากกับยอคค้ำหน้าทำให้ฝืด แล้วร่นเข้ามาคึกจำปาเองจึงจะหมดอันตราย เมื่อเป็นดังนี้ต่างฝ่ายจะร้องเพื่อโทษตัวเอง โดยว่าวลอยไปไกลมากจนต้องวิ่งรอกและสาวกันเข้ามาจนเหนื่อย ปรากฏจากความสนุกสนานและทิ้งเสียเวลาเปล่าทวย

วิธีสาวรอกเหนียง ถ้าว่าวจุฬาเสียท่าเขาเหนียงปักเป้าอันดับแรกคือต้องทิ้งปานให้ว่าวจุฬาสะบัดพลิกตัว หรืออีกอย่างทิ้งปานคึกซากบว่าวจะหมุนสะบัดคึกแรง โดยมากมันจะถลอกหลุดเหนียงไต่ในครั้งเดียว ถ้ายังไม่หลุดจงทิ้งสะบัดซ้ำ ๆ กัน ถ้าโชคดีอาจทำให้เหนียงปักเป้าขาดได้ แต่เมื่อเห็นว่าไม่เป็นผลสำเร็จในขั้นนี้ ต่อไปให้ทดลองทิ้งปานตั้งตัวว่าวจุฬาที่อยู่ท้ายหันไปมันกินลมสายเค็มตัว จะเห็นไต่ว่าปักเป้าคืบไต่เพียงใดซิกหรือห่างตัว วิธีนี้เป็นที่สังเกตให้รู้ว่าเหนียงปักเป้าใหญ่หรือเล็ก พันซากบรัดตัวหรือสวมซุง ถ้าเหนียงปะทะหน้าอก หัวว่าวจุฬาจะเซซวนปักลง เมื่อเห็นดังนี้ก็จงใช้วิธีสาวรอกคึงกล่าวแล้วอีกสักหนึ่งหากเหนียงหลุดจากตัวจุฬาไต่แล้วและปักเป้าอยู่ยาวออกไปหรืออยู่ในระยะใกล้ตัวฝ่ายว่าวจุฬายังไม่ควรวิ่งรอกเลย หากที่ที่สุดจะถองหลบไพนเหนียงก่อนและทำว่าวปักเป้าให้ตายในขณะซุลมุนอยู่นั้นให้ไต่เสียก่อน ทวยเป็นโอกาสที่ปักเป้าอาจตายง่ายอยู่บ้าง เพราะเมื่อปานปักเป้าหย่อนหรือคึกคั่นไม้จะไม่สามารถนำว่าวกลับมาให้ถึงตัวหรือทำจนเห็นปักเป้ายาวออกไปมาก กระเนาะจะสาวเร่งเข้ามาครบเหนียงปักเป้าทันจึงควรวิ่งรอกไต่ ถ้าวิ่งรอกในทันทีที่หลุดจากเหนียง จะทำให้เป็นโอกาสของปักเป้ารีบสาวสวมเหนียงซ้ำอีกได้ง่าย เพราะผู้ลอปักเป้าอยู่ใกล้ มองเห็นท่าหนที่ไล่ไถ่ถนัดคิดว่าเมื่อกำลังสาวรอกเหนียงอยู่ ถ้าเห็นปักเป้าขึ้นหรือคึกอยู่ห่างตัวว่าวจุฬาก็จงสันนิษฐานไต่ว่า เหนียงปักเป้าใหญ่ยาว

เช่นนี้ ถ้าผู้ชกัวร์วาวจุฬารูวิธีประสงค์องว่าไว้หลอยลมอยู่ได้ และไม่ตกใจรีบวิ่งรอกเสียก่อน วาวจุฬาจะไม่ตกลงดินไถ่กาย โดยเหตุวาวปักเป้ากินไม่กระชั้นตัวให้โอกาสวาวจุฬา ตั้งตัวตรงพนอันตราย และผู้ชกัวร์จะผอนปาน โคร่งปีกไถ่จนกว่าจะหย่อนวาวไปไกลและ เตี้ยแคยอกไม้และปานปักเป้าจำต้องกรูคหรือพันยอกหนุ่ยอกไม้รายทาง ซึ่งจะทำให้ ปานเดินไม่สะดวก วาวลวยลมตามวาวจุฬาไม่ทัน หรือปานอาจติดคั้นไม้รังปักเป้าสั้น เขามาถึงเหนียงกลับเข้าเครื่องจำปากก็เคยมีเหมือนกัน นอกจากนี้เหนียงใหญ่เข้าตัว วาวจุฬาแล้วมักจะหลวมเข้าซุง ซึ่งจุฬามีโอกาสทำตายหางหรือทำให้ปักเป้าหกหน้าสั้น เขามาตายเครื่องก็ไถ่ เมื่อครั้งแรกเห็นว่าเหนียงหลวมซุงจุฬายังไม่ควรรู้จักวิ่งรอก ก่อนจะต้องตีวาวแยกกันคู้ที่ท่าแล้วควาลงท่าหาง ถ้าปักเป้าเสือกอยู่ข้างจะทะเล้งหก กลับถึงเหนียงเข้าเครื่องหรือหางซุงก็ไถ่ ถ้าไม่สำเร็จวิธีนี้และปักเป้ายังตั้งตัวอยู่ แต่เหนียงไม่ออกไปรัคตัวก็พึงสันนิษฐานไถ่ว่า ปานปักเป้าหย่อนไม่ออกไปไถ่อีก คราวนี้ จะวิ่งรอกก็ไถ่แต่ไม่ควรนอนใจ เพราะเกิดปักเป้ากินลมเวลาวิ่งรอกอาจออกไปถึง เหนียงรัคอกอีกก็ไถ่ ฝ่ายปักเป้าเมื่อเห็นว่าจะเอาตกควยเข้าเหนียงเช่นนี้ไม่เป็นผล คงสาวเร่งปักเป้าเข้ามาประกบชนกับจุฬาอีก เมื่อเห็นคั้งนี้ฝ่ายจุฬาต้องหยุดรอกปล่อย ปาน บางทีปักเป้ามุ่งเร่งสาวปานเพลินไม่ทันรู้ตัวอาจล่ำเข้ามาตายก็ไถ่ หากไม่เป็น ไปตามทีคักคักต้องควาแยกหอบ อย่าให้กระทบตัวไถ่ แล้วทำไปจนกว่าจะเกมกัน จะคือ วิ่งรอกขณะกำลังประกบไถ่ที่หน้าไม่พนอันตรายเหมือนกัน¹

3.8.6 กฎกติกาการแข่งขัน

กฎกติกาการแข่งขันนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแข่งขันมาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให่การแข่งชันค้ำเนินไปค้วยความเรียบร้อย กฎกติกาการแข่งชัน ก็พิาววาวพนันนี้ไถ่ปรากฏหลักฐานขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยของพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพนัน หน้า 66 - 69

ร่างขึ้นเมื่อครั้งจัดการแข่งขันชิงถ้วยทองพระราชทาน ณ สนามว้าวสวนกุหลาบ ใน
ระหว่างงานฉลองสมโภชในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาล
นฤมล มีข้อกำหนดไว้ว่า

กฤตিকাเล่นว่าว

ที่สวนกุหลาบ

ในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล

วันที่ 10 - 11 - 12 พฤษภาคม

รัตนโกสินทร ศก 124

พระยาสีหราชฤทธิไกร ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ตั้งขอกฤตিকাไว้ตั้งจะกล่าวต่อไปนี้

พระยาสีหราชฤทธิไกร

นายสนาม

พระยาเทพอรชุน

ที่ปรึกษาในการที่จะกำหนดรางวัล

พระยาสมุหเสนา

กำหนดสัญญา ระหว่างจูลากับปักเป้า กำหนดส่วนแบ่งเตงค่านไต้ สนามจูลา
อยู่สนามรูปไข่ค่านไต้ สนามปักเป้าอยู่สวนแบ่งเตง เตนค้

ในการเล่นว่าวครั้งนี้ จะพระราชทานรางวัล ฝ่ายจูลาเป็นฝ่ายห้อย ฝ่าย
ปักเป้าเป็นคอกจันท์ สำหรับผู้แลตึกที่หว่างซุง เครื่องรางวัลนั้นปักควยคั้นเลื่อม
มีอักษรพระนามอยู่กลาง แบ่งเป็นสามชั้น

ชั้นที่ 1 พื้นทอง

ชั้นที่ 2 พื้นสีทับทิม

ชั้นที่ 3 พื้นสีชมพู

ลักษณะที่จะไครรางวัลตามชั้นนั้นดังนี้

1. จูลาคัดปักเป้า ๆ ทำให้จูลาเข็มถาปักถาซาหัก วัดแค่ปลายเข็ม
ถาปักถาซาเข้าไป ตั้งแต่ 5 นิ้วขึ้นไปก็ค้ ทำให้อูคขาด 2 เส้นก็ค้ ถาสุ่มปลายปัก
ซาคก็ค้ ถापักเป้าชกค้อยจูลา ๆ มีอันตราย คือสักซาคและกระคาสซาคตั้งแต่ 6 นิ้ว
ขึ้นไปจนกำบั้นลอคค้ถาไมถึงกำบั้นลอคค้ แคหลายแผลกก็ค้

ถ้าจุลาพากบักเป่าเข้ามาในสูญได้ จุลามีรางวัลชั้นที่ 1 ถ้าตบักเป่า
บักเป่าได้รางวัลชั้นที่ 1

2. จุลาตีคบักเป่า จุลาเข้าเหียงบักเป่า ถาบักเป่ามคฺซุงจุลา ถาบักเป่า
ปะกบจนถึงตองตอสูกันโดยเปนการลำบาก ถ้าจุลาชนะ มีรางวัลชั้นที่ 2 ถ้าจุลาแพ
บักเป่ามีรางวัลชั้นที่ 2 เพราะเหตุว่าเป็นผู้แก่คี่แลลลือคี่

3. จุลาตีคบักเป่า ๆ ปะกบแลหลคอกออกแล้วปะกบอื่ก จุลามีอาการบอบข้ำ
เปนค่นว่ปิกหักขาหัก เข้มหักค่างว่ 5 นิ้วก็คี่ ถาสักซาชาคกระคาชชาค ค่างว่ 6
นิ้วลงมากก็คี่ ถ้าจุลาชนะมีรางวัลชั้นที่ 3 ถาบักเป่าชนะมีรางวัลชั้นที่ 3 เพราะเหตุว่า
เปนผู้แก่คี่แลลลือคี่

4. จุลาตัวเดียวคว่ำบักเป่าได้ในวันเดียวชนะ 3 เที้ยว ไครางวัลชั้นที่ 3
จุลาตัวเดียวนั้นคว่ำบักเป่าได้ในวันที่ 2 อื่ก 3 เที้ยว เลื่อนขึ้นเปนรางวัลชั้นที่ 2
จุลาตัวเดียวนั้นคว่ำบักเป่าได้ในวันที่ 3 อื่ก 3 เที้ยว เลื่อนขึ้นเปนรางวัลชั้นที่ 1
ถ้าชนะไคในวันเดียว 6 เที้ยว ก็ไครางวัลชั้นที่ 2 ที่เดียว ถ้า 9 เที้ยวก็เปนชั้น
ที่ 1

5. บักเป่าตัวเดียว ลอจุลาตกไคในวันเดียว 3 เที้ยว ไครางวัลชั้นที่ 3
บักเป่าตัวเดียวนั้น ลอจุลาตกไคในวันที่ 2 อื่ก 3 เที้ยว เลื่อนขึ้นเปนรางวัลชั้นที่ 2
บักเป่าตัวเดียวนั้น ลอจุลาตกไคในวันที่ 3 อื่ก 3 เที้ยว เลื่อนขึ้นเปนรางวัลชั้นที่ 1
ถ้าชนะไคในวันเดียว 6 เที้ยวถา 9 เที้ยว ก็เปนอันไครางวัลชั้นที่ 2 และชั้นที่ 1
คังกล่าวในข้อก่อน

ว่ควยการที่จะเข้าสนาม

ข้อ 1 บรรดาผู้ที่จักว่ว ตองนำวามายังสนาม ให้ขายสนามตรวจ
ก่อนที่จะจักว่วขึ้น ไม่ให้มีคิจจากข้อห้ามแลเขียนอนุญาตและประทับตราในค้วว
แลหางแล้วจึงจักว่วขึ้นได้

ข้อ 2 ในเวลาก่อนที่จะนำวาวจูลา ฎาปักเข้าขึ้นชักต่อนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของ วาวจูลาฎาปักเข้า ต้องนำเค็มพันมาวางไว้ต่อนายสนามก่อนจนทุกรายทุกวันแล้วจึงจะนำ วาวไปขึ้น แม้วาวจูลาฎาปักเข้าตัวใดไม่นำเค็มพันมาวางไว้ต่อนายสนามก่อนแล้ว ถึงว่าผู้ที่ไม่ได้วางเค็มพันจะชนะ เค็มพันที่จะไค้นนั้นก็ให้ปนกันไป เพราะเหตุว่า ตนไม่ได้วางเค็มพันไว้ เว้นแต่ไค้รับอนุญาตจากนายสนามแล้วจึงจะไค้ได้

ข้อ 3 อัตราวัดที่จะไค้ในการเล่นวาวนี้ ไค้นิ้วไทย คือเท่ากับ 10 นิ้วฟุต เป็น 1 คืบ

วาควยขอห้ามจูลา

ข้อ 4 วาวจูลาของผู้ใดที่จะนำมาขึ้นต่อในสนาม ห้ามไม่ให้กสั้นกว่า

4 ศอกลงมา

ข้อ 5 ห้ามไม่ให้ไค้เหล็ก ทองเหลือง ทองแดง สังกะสี และอื่น ๆ ติดที่ เหวแต่ที่ขาวาวจูลา

ข้อ 6 ห้ามไม่ให้ไค้ลวดทองเหลือง ทองแดง สังกะสี หัวสายซุง ฎาแซก ในเกลียวป่าน ในสายซุงจูลา

ข้อ 7 ห้ามไม่ให้ไค้เหล็ก ทองเหลือง ทองแดง สังกะสี แลอื่น ๆ ซึ่ง นอกจากไม้ไผ่ หวาย หนามหวาย มีคืบซ่อนไว้ในเครื่องจำปาของวาวจูลา

ข้อ 8 ห้ามไม่ให้ไค้ลวดเหล็ก ทองเหลือง ทองแดง สังกะสี เข้าเกลียว แซกปนกับสายเครื่องจำปาของวาวจูลา

ข้อ 9 ห้ามไม่ให้ไค้กระเบื้องถ้วย ฎาแก้ว ฎาดิ่งอื่น ๆ ที่เป็นของคม ทาสายซุงสายป่านสายเครื่องวาวจูลา

ข้อ 10 คิงที่ห้อยตามหวางเครื่องจำปานั้น จะไค้เหล็กทองแดง ทองเหลือง สังกะสี ตะกั่ว อย่างไค้ก็ได้

ข้อ 11 สายป่านจูลาที่จะขันต่อในสนามนั้น อย่างมากที่สุดห้ามไม่ให้หนักเกินกว่า 30 ชั่งจีน

ข้อ 12 เมื่อนายสนามได้ตรวจประทับตราอนุญาตแล้ว ห้ามไม่ให้ผู้ใดเติมคิงแลจ่าปาเข้าอีก

ว่าด้วยข้อห้ามปักเป้า

ข้อ 13 ห้ามไม่ให้ปักเป้าออกยาวเกินกว่าศอกคือ 5 นิ้ว

ข้อ 14 ห้ามไม่ให้ทำปักเป้าหางแมว คือหางสั้นกว่า 5 ช่วงของปักเป้านั้น

ข้อ 15 ห้ามไม่ให้ใช้กระเบื้องถ้วยถ้วยแก้ว ภาชนะอื่นที่เป็นของคมทาสายป่าน สายซุง สายเหนียง โคนหาง และหางปักเป้านั้น

ข้อ 16 ห้ามไม่ให้สายป่านที่ชักปักเป้านั้นโตเกินประมาณซึ่งนายสนามยังไม่ได้อนุญาตให้ชักปักเป้าขันต่อในสนามนั้น

ข้อ 17 นายสนามจะเรียกสายป่านซึ่งจะชักปักเป้านั้นไว้เป็นตัวอย่างประมาณศืบหนึ่ง

ข้อ 18 จูลาก็ดี ปักเป่าก็ดี ซึ่งกระทำผิดข้อห้ามนี้ ถ้าคนแพ้ต้องเสียเคิมพันเต็ม ถ้าคนชนะจะเรียกเคิมพันแก่ผู้แพ้ไม่ได้ ถ้าผิดด้วยกันทั้งสองฝ่ายเปนยกเลิก

ว่าด้วยปักเป้าจูลาต่อสู้กัน

ข้อ 19 ถ้าจูลาตีปักเป้าแล้ว ต้องทำให้ปักเป้าเสียหางก่อน แลจูลาพาปักเป้าที่เสียหางนั้นเข้ามาในสูญจูลาได้แล้ว ต้องถือว่าจูลาชนะปักเป้า

ข้อ 20 ถ้าจูลาตีปักเป้าแล้วกำลังต่อสู้กัน จูลาเข้าเหนียงก็ดี เข้าซุงก็ดี ปักเป้าปะกบตีจูลาก็ดี ชกจูลาอกหักก็ดี ปักหักก็ดี เข็มหักก็ดี ขาหักก็ดี ถ้ากระดาษหลุสักขาดโตกว่า 6 นิ้วก็ดี ถ้าบั้นสอดเข้าออกได้ ถ้ากำบั้นสอดไม่ได้แต่หลายแฉดก็ดี ถ้าจะมีพยุ ถ้ามีเหตุอย่างใดทำให้จูลาซำรุดคัง เช่นกล่าวมาแล้วนั้น โดยปักเป้าจะยัง

ไม่เสียหาย ถ้าจุลาพาบักเป้าเข้าไปในสูญไค้ก็ต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้า เพราะจุลา
 ชำรุดแล้ว ถ้าจุลานั้นตกในเขตรของบักเป้าก็ต้องถือว่าบักเป้าชนะจุลา จุลาจะเถียง
 ว่าไม่ได้ตกโดยเข้าเหียง ถ้าปะกบซึ่งบักเป้าได้ทำให้ตก จุลาถูกพยุฎาถูกเหตุอื่น
 จึงตก ถ้าคว่าแฉลบเลยตก จะถือเช่นนั้นไม่ได้เลย เพราะโคตอสู้อยู่กับบักเป้าแล้ว
 นับว่าจุลาเคราะห์ร้ายเอง

ข้อ 21 จุลาคิดบักเป้าสองตัว บักเป้าเสียหายทั้งสองตัวก็ตี เสียหางแต่
 ตัวเดียวก็ตี ถ้าจุลาพาเข้าไปในสูญไค้ ต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้าทั้งสอง บักเป้า
 ต้องเสียเคิมพันทั้งสองให้แก่จุลา ถ้าจุลาตกให้เสียเคิมพันเฉพาะแต่ตัวเดียวเท่านั้น
 เพราะจุลาตกตัวเดียวให้บักเป้าแบ่งเคิมพันไปเท่ากันตามเคิมพัน เพราะเป็นความผิด
 ของบักเป้าที่ไม่หลบหลีกกัน ถ้าบักเป้าฝ่ายหนึ่งจะร้องว่าจุลาตกเพราะบักเป้าของตน
 ตนจะขอแบ่งเคิมพันให้มากนั้นไม่ได้เลย เพราะจุลาตกโดยบักเป้าทั้งสองนั้น เว้น
 เสียแต่บักเป้าจะยอมกันเอง

ข้อ 22 ถ้าจุลาคิดบักเป้า 3 ตัว โดยจุลาจะพาเข้าไปในสูญไค้ก็ตี ถ้า
 จะตกในสูญไค้ก็ตี จะถือว่าผู้ใดแพ้ผู้ใดชนะไม่ได้ ต้องว่าเสมอกัน (เลิกกัน)
 ถ้าหลุดเสียตัวหนึ่ง ยังแค่สองตัวใช้ได้

ข้อ 23 ถ้าจุลาคิดบักเป้ากำลังต่อสู้กันอยู่ มีจุลาตัวอื่นมาพานสายติดเครื่อง
 ของจุลาที่ต่อสู้กันอยู่นั้น กระทำให้จุลาที่ต่อสู้กับบักเป้านั้นตกก็ตี ถ้าพานสายบักเป้า
 ถ้าพานตัวบักเป้า ทำให้เสียหายแก่จุลาที่ต่อสู้กันอยู่ก็ตี เหตุทั้งสองประการนี้ต้องถือว่า
 เป็นความผิดของจุลาตัวที่มาพาน ถ้าจุลาตัวที่ต่อสู้ตก ให้จุลาตัวที่มาพานนั้นใช้เคิมพัน
 แทน ถ้าบักเป้าเสียโดยเหตุที่พานนั้น ก็ให้ใช้เคิมพันแทนบักเป้าจึงเต็ม เพราะตน
 ไปพานเขาทำให้เขาเสีย เว้นแต่จุลาคิดบักเป้าอยู่ด้วยกัน มาพานกันเขาก็เป็นอัน
 ไม่มีผิด เพราะอยากเล่นด้วยกันและเป็นการเล่นไม่แกลงเป็นยกเล็ก

ข้อ 24 ถ้าจุลาติดปีกเป่ากำลังต่อสู้กันอยู่ ภายหลังปีกเป่าเสียหายแล้ว หลุดจากจุลาที่ต่อสู้กันนั้น จุลาตัวอื่นคว้าตีพาเข้าไปในสูญญไค จะถือว่าชนะปีกเป่าตัวนั้น ไม่ได้เลย เพราะปีกเป่าเสียหายเสียแล้ว เว้นแต่คู่ที่ต่อสู้กันอยู่จึงจะเป็นแพชนะ

ข้อ 25 ถ้าจุลาติดปีกเป่าแล้ว กำลังต่อสู้กันอยู่ ฝ่ายจุลาเป็นเหตุสูงซวกาก็ดี ฤาซำรุดท่าง ๆ ก็ดี แต่หลุดจากปีกเป่าคู่ต่อสู้กันเสียแล้ว ปีกเป่าตัวอื่นโถมตีจุลาตก จะถือว่าปีกเป่าตัวนั้นชนะจุลาไม่ได้เลย เพราะจุลาเป็นเหตุเสียแล้ว เว้นแต่คู่ที่ต่อสู้กันอยู่ จึงแพชนะ

ว่าด้วยลักษณะจุลาตก

ข้อ 26 ถ้าจุลาคว้าตีปีกเป่าแล้ว ปีกเป่าปะกบก็ตี จุลาเข้าเหนียงก็ตี ฤาเข้าซุงก็ตี ฤาตกด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดก็ตี ตกถึงพื้นดินก็ตี ตกบนต้นไม้ก็ตี ฤาตกใน ที่ใดที่หนึ่งก็ตี ซึ่งเป็นเขตของปีกเป่าโดยจุลาไม่มีทางที่จะกลับขึ้นไปบนอากาศได้ ฝ่ายเจ้าของจุลาจุลากลงเข้าไปในสูญญไค ต้องถือว่าปีกเป่าชนะจุลาเพราะตกในเขต ของปีกเป่าแล้ว จุลากลงไปโดยจุลาไม่ได้กลับขึ้นบนอากาศ

ข้อ 27 ถ้าจุลาติดปีกเป่าแล้วตกปีกเป่าด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดก็ตี ตกห้อยอยู่ บนต้นไม้ก็ตี ตกถึงดินก็ตี ฤาตกในที่ใดที่หนึ่งก็ตี แล้วกลับขึ้นไปบนอากาศได้ โดยไม่มี ผู้ใดส่งแลไม่มีผู้ช่วยจะถือว่าปีกเป่าชนะจุลานั้นไม่ได้ ถ้าปีกเป่าเสียหายจุลาพาเข้าไป ในสูญญไค ต้องถือว่าจุลาชนะปีกเป่า ปีกเป่าจะร้องว่าจุลาตกแล้วไม่ได้

ข้อ 28 ถ้าจุลาติดปีกเป่าแล้ว ใดต่อสู้กัน จุลาตกปีกเป่าด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ก็ตี เมื่อตกแล้วปานจุลากับปีกเป่าจะติดกันอยู่ก็ตี ฤาหลุดจากกันก็ตีต้องถือว่าปีกเป่า ชนะจุลา จุลาตกเพราะปีกเป่าตัวนั้น เว้นไว้แต่จะหลุดกันเสียแค้นบนอากาศ

ข้อ 29 ถ้าจุลาติดปีกเป่าแล้ว เข้าเหนียงก็ตี เข้าซุงก็ตี จะเหนียว รั้งจุลาลงมาก็ตี ถ้าจุลาเหี้ยลงมาจวนตก คนพวกปีกเป่าจับสายปานจุลาไว้ก็ตี จับตัวจุลาไว้ก็ตี จุลาตกลง จะถือว่าปีกเป่าชนะจุลาไม่ได้

ข้อ 30 ถ้าจุลาติดบักเป้าแล้ว บักเป้าเสียหาง จุลาพาเข้าไปใกล้สูญ ภายหลังบักเป้ากลับตีขึ้นมาใหม่ จุลาต้องหยอนป่านไปทำให้เสียหางเสียก่อน จึงจะพาบักเป้าเข้าไปในสูญได้ เว้นไว้แต่พาเข้าไปในสูญแล้ว บักเป้าจึงกลับตีขึ้นตี ถ้าเป็นเช่นนั้นต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้า เพราะเข้าไปในสูญจุลาแล้ว

ข้อ 31 ถ้าจุลาติดบักเป้าแล้ว สายป่านบักเป้าติดแน่นกับเครื่องจำปาของจุลาซึ่งสาวไม่เข้าหยอนไม่ออกแล้ว หัวบักเป้าสั้นกว่าจุลา เสียหางหน้าซุงก็ตีดาเสียหางที่สายป่านจุลาาก็ดี แต่หางหลุดม้อย ๆ ก็ต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้า จุลาเดินรอกพาเข้าไปได้ เพราะบักเป้าไม่มีทางที่จะทำให้จุลาตกได้แล้ว

ว่าด้วยขาดลอย

ข้อ 32 เมื่อจุลายังไม่ติดบักเป้า ขาดลอยไป บักเป้าตัวหนึ่งตัวใดโฉบติด จะถือว่าบักเป้าตัวนั้นชนะจุลาไม่ได้เลย เพราะจุลาตายเสียก่อนแล้วบักเป้าจึงโฉบติด

ข้อ 33 ถ้าบักเป้าตัวใดขาดลอย จุลาคว้าติด จะถือว่าจุลาชนะบักเป้าไม่ได้ เพราะบักเป้าตายเสียก่อนแล้วเหมือนกัน เว้นแต่คู่ที่ต่อสู้กันอยู่จึงแพ้ชนะ

ข้อ 34 ถ้าจุลาติดบักเป้าแล้ว จุลาขาดลอย บักเป้าก็ติดไปกับจุลาต้องถือว่าบักเป้าชนะจุลา เพราะเหตุว่าคู่ที่ต่อสู้ติดกันไป เว้นแต่จะหลุดจากกันเสียบนอากาศ จะถือว่าบักเป้าชนะจุลาไม่ได้ เพราะจากกันเสียแคบนอากาศแล้ว

ข้อ 35 ถ้าจุลาติดบักเป้าแล้ว บักเป้าเสียหางโดยตัวบักเป้าจะขาดลอยก็ตีดาทางจะขาดลอยก็ตี ถ้าจุลาพาตัวบักเป้าดาทางบักเป้า ซึ่งมีตราเค็มพันไปได้แต่อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้า เพราะเขาได้สิ่งสำคัญคือเค็มพันของบักเป้าไปแล้ว

ข้อ 36 จุลาติดบักเป้าแล้ว บักเป้าเสียหาง จุลาพาเข้าไปในสูญบักเป้าขาดลอยตกอยู่ในสูญจุลา ต้องถือว่าจุลาชนะบักเป้า ถ้าบักเป้าขาดลอยตกในเขตรของบักเป้า จะถือว่าจุลาชนะบักเป้าไม่ได้เลย ถ้าบักเป้าตกกลางสูญก็อย่าให้ผู้ใดหยิบฉวย

ต้องให้นายสนามตรวจก่อน ถ้าดวงตราเค็มพันอยู่ในเซตรบักเป้า จะถือว่าจุลาชนะ
รบักเป้าไม่ได้เลย

ข้อบังคับนี้ถ้ามีบกพร่องอยู่อย่างใดนอกจากที่ได้กล่าวไว้แล้วนี้ นายสนาม
เป็นผู้มีอำนาจที่จะตัดสินเค็จขาดในเวลานั้น ถ้าได้ตัดสินแล้วอย่างใด จึงจะตั้งข้อบังคับ
เพิ่มเติมอีกต่อไป

กติกาก่อนนี้ได้ตกลงในที่ประชุมหน้าพระที่นั่งวังสวนกุหลาบ วันที่ 6 พฤษภาคม
รัตนโกสินทรศก 124¹

¹ กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 หมวด รล. 94/29
กติกากาการเล่นว่าวที่สวนกุหลาบในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าเยาวมาลนภมล
(10 - 12 พฤษภาคม ร.ศ. 124)

ระยะหลังต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขอีกหลายครั้งจนกระทั่งครั้งสุดท้าย
ใน พ.ศ. 2508 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กติกากการแข่งขัน ว่าวใหญ่และว่าวเล็ก
ของสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2508

ว่าวคายหน้าที่ของนายสนาม

ข้อ 1 นายสนามจะได้จัดสนามแข่งขันว่าว แบ่งศูนย์กลางเป็นเขตสำหรับ
ว่าวจุฬาอยู่ตอนเหนือลม ว่าวปักเป้าอยู่ตอนใต้ลม มีเสาธงที่หน้ากองอำนวยการเป็น
สัญญาณบอกเวลา เริ่มและเลิกการแข่งขันว่าวและสัญญาณอื่น ๆ ในเวลาแข่งขัน

ข้อ 2 นายสนามหรือกรรมการเป็นผู้ชี้ขาดของว่าว เครื่องหมายที่ว่าว
ลงทะเบียน

ข้อ 3 การใช้สนามหลวงเป็นสนามแข่งขัน มีเส้นเขตศูนย์กลางนี้ (มีประกาศ
เมื่อ พ.ศ. 2503 แล้ว) นายสนามหรือกรรมการจะได้ปักธงเป็นเขตคว่ำของแต่
ละฝ่าย ในเขตฝ่ายจุฬาจะได้ปักธงไว้ในแนวใต้ลม ผู้คว่ำว่าวจุฬาลงไปคว่ำต่ำกว่า
แนวธงนี้ไม่ได้ ในเขตฝ่ายปักเป้าจะได้ปักธงในเขตว่าวปักเป้าไว้เป็นสองแนว แนวบน
เป็นแนวที่ห้ามมิให้ผู้ล่อว่าวปักเป้าขึ้นมาล่อกินแนวธง แต่เมื่อว่าวคว่ำติดคอสู้กันแล้ว
ขึ้นมาได้ไม่ห้าม แนวล่างเป็นแนวที่ผู้ล่อว่าวปักเป้าจะลงไปล่อหรือคอสู้กันเขตแนวธง
ไม่ได้

ข้อ 4 ว่าวสำหรับแข่งขันในสนามมี 2 ขนาดคือ ว่าวใหญ่ขนาดหนึ่ง ว่าวเล็ก
ขนาดหนึ่งดังนี้

ก. ว่าวจุฬาใหญ่ มีไม้กยาวตั้งแต่ 80 นิ้วขึ้นไป

ข. ว่าวปักเป้าใหญ่ มีไม้กยาวไม่เกิน $34\frac{1}{2}$ นิ้ว

ค. ว่าวจุฬาเล็ก มีไม้กยาวไม่เกิน 66 นิ้ว

ง. ว่าวปักเป้าเล็ก มีไม้กยาวไม่เกิน 28 นิ้ว

ไม้ปัก ไม้ฉากว่าวจุฬา และไม้ปักว่าวปักเป้าจะสั้นยาวเท่าใด

ไม่ห้าม

ข้อ 5 ว่าวของแต่ละฝ่ายแต่ละเจ้าของที่จะนำเข้าแข่งขันจะต้องมีเครื่องหมายที่ตัวว่าวให้เห็นได้ชัดเจน ในเมื่อขณะว่าวขึ้นลอยอยู่ในอากาศ ถ้าเครื่องหมายของฝ่ายใดเห็นคล้ายคลึงกันเป็นที่สังเกตยาก นายสนามหรือกรรมการมีอำนาจที่จะเปลี่ยนเสียใหม่ได้

ข้อ 6 เจ้าของว่าวจุฬาจะต้องนำตัวว่าวจุฬาพร้อมด้วยเครื่อง จำปา สายคิ่ง ลูกคิ่ง และเจ้าของว่าวปักเป้าจะต้องนำตัวว่าวปักเป้าพร้อมป่านชักหางว่าวและกระเบนหางเหนียง มาให้นายสนามหรือกรรมการตรวจ ประทับตราที่ตัวว่าว และที่ชักหางเสียก่อนเมื่อได้ประทับตราเสร็จแล้วจะเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากเดิมไม่ได้ ถ้าจะทำเครื่องหมายหรือซ่อมเครื่องจำปา หรือปิดกระตางว่าวใหม่ จะต้องนำมาให้นายสนามหรือกรรมการตรวจประทับตราอีกครั้งไป และเจ้าของว่าวจุฬาจะต้องนำธงเครื่องหมายประจำตัวว่าวขนาดต่าง ๆ มามอบให้นายสนามก่อนเวลาแข่งขันดังนี้

1. ธงเครื่องหมายว่าวจุฬาของสายนั้น ๆ ขนาด 30 x 60 นิ้ว จำนวน 1 ธง พร้อมด้วยค้ำธงขนาด 3 เมตร บนยอดเสาธงมีปุ่มกลมจำนวน 1 ค้าน
2. ธง เครื่องหมายว่าวจุฬาของสายนั้น ๆ ขนาด 10 x 20 นิ้ว จำนวน 2 ธง เพื่อผูกไว้ที่เสาธงของกรรมการ เพื่อบอกตัวตนแก่ว่าวในขณะที่ทำการแข่งขัน
3. ธง เครื่องหมายว่าวจุฬา ของสายนั้น ๆ ขนาด 5 x 8 นิ้ว จำนวน 1 ธง พร้อมด้วยค้ำยาวประมาณ 1 เมตร เพื่อมอบให้กรรมการ เป็นสัญญาณในการติดต่อซึ่งกันและกัน

ข้อ 7 ก่อนนำวาวขึ้นแข่งขัน ให้เจ้าของวาวทั้งสองฝ่ายไปรับบัตรที่เจ้าหน้าที่ของสมาคม ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

ข้อ 8 วาวสายโคที่เป็นฝ่ายแพ้ในเที่ยวนั้น ๆ ให้มอบบัตรของตนแก่สายวาวที่ชนะครั้งละ 1 บัตร

ข้อ 9 วาวสายโคเล่นผิดกติกา หากชนะจะไม่ได้รับบัตรจากฝ่ายแพ้ ถ้าหากว่าแพ้จะต้องเสียบัตรให้แก่ฝ่ายที่เล่นถูกต้องกติกาทุกครั้งไป

ข้อ 10 ถ้าการแข่งขันแต่ละครั้ง หากมีวาวจุฬาหรือปักเป้ามีสิทธิ์เข้าแข่งขันมากเกินไปกว่าที่จะเล่นพร้อมกันในวันเดียวกันได้ นายสนามหรือกรรมการจะกำหนดให้วาวต่าง ๆ ผลัดเวรกันมาแข่งขันเป็นวัน ๆ ไปโดยวิธีจับสลาก

ข้อ 11 วันประลองวาว หรือวันแข่งขันจึงวางวัลนายสนามหรือกรรมการจะได้ชักธงของสมาคมฯ ขึ้นสู่ยอดเสาให้เริ่มลงมือแข่งขัน และเลิกการแข่งขันตามกำหนดเวลาที่กำหนดให้ ในขณะที่กำลังลคขงลงจากยอดเสา เลิกการแข่งขันหากวาวปักเป้าที่เสียแล้วยังไม่เข้าศูนย์ หรือวาวจุฬาเข้าร้ายยังไม่ตกถึงดินก็ให้ถือว่าเป็นวาวเล็กกัน

ข้อ 12 เมื่อได้ชักธงสัญญาณขึ้นสู่ยอดเสาแล้ววาวจุฬาคว้าวาวปักเป้าติดจะต้องสู้กันจนถึงแพ้ชนะ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายจะมาร้องขอบอกเลิกโดยอ้างเหตุว่าเป็นวาวไม่กินกัน หรือวาวเอาขึ้นยังไม่ได้ตีกเครื่อง หรือประการใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น

ข้อ 13 นายสนามหรือกรรมการจะชี้แจง หรือตัดสินข้อปัญหาใด ๆ แต่เฉพาะเจ้าของสายวาวเท่านั้น ถ้าเจ้าของสายวาวไม่สามารถมาพบกับนายสนามหรือกรรมการได้ ก็ให้ตั้งผู้แทนที่สุภาพเรียบร้อยมาเจรจาแทน นายสนามหรือกรรมการจะไม่ยอมชี้แจงปัญหาใด ๆ แก่เจ้าของวาวหรือผู้แทนที่ไ้กริยาอันไม่สมควร

ข้อ 14 นายสนามหรือกรรมการจะได้พยายามตัดสินทุกข้อปัญหาของว่าวให้เสร็จสิ้นไปไม่ให้ค้าง ถ้าว่าวคู่ใดเกิดปัญหาที่มีไคร่ระงูไว้โดยในกติกา นายสนามหรือกรรมการจะได้พิจารณาตัดสินไปตามเหตุผลข้อเท็จจริง อนุโลมตามแนวทางกติกา

ข้อ 15 นายสนามและกรรมการทุกคนห้ามไม่ให้ไปช่วยเหลือแนะนำว่าวสายใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นซึ่งเป็นหน้าที่ของนายสนามหรือกรรมการจะต้องดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ

ข้อ 16 การให้คะแนนว่าวแข่งขัน

- ก. ว่าวจุฬาชนะว่าวปักเป้า 1 หรือ 2 ตัว ได้ 10 คะแนน
- ข. ว่าวปักเป้าชนะว่าวจุฬาได้ 10 คะแนน
- ค. ว่าวปักเป้า 2 ตัว ชนะว่าวจุฬาได้ตัวละ 5 คะแนน
- ง. ว่าวปักเป้า 2 ตัว ชนะว่าวจุฬา แต่ว่าวปักเป้าตัวหนึ่งถูกปรับให้ใช้แทนว่าวจุฬา ฝ่ายที่ถูกปรับไม่ได้คะแนน ฝ่ายที่ไม่ถูกปรับได้ 10 คะแนน

ข้อ 17 สมาคมกีฬาไทยฯ จะได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการแข่งขันและพิจารณาตัดสิน

การนำว่าวเข้าแข่งขันในสนาม

ข้อ 18 เจ้าของว่าวทุกสายซึ่งจะนำว่าวเข้าแข่งขันในสนาม จะต้องเสียค่าธรรมเนียมลงทะเบียนไว้ที่นายสนามส่วนอัตราค่าธรรมเนียม นายสนามจะเป็นผู้กำหนดให้

ข้อ 19 ค่าธรรมเนียมที่เจ้าของว่าวได้เสีย ให้ไว้แก่นายสนามแล้ว จะเรียกร้องคืนไม่ได้

ข้อ 20 เจ้าของว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าทุกสายที่ได้ลงชื่อสมัครเข้าแข่งขันแล้ว จะต้องนำว่าวมาแข่งขันตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้

ข้อห้ามฝ่ายว้าวจุก

ข้อ 21 ห้ามไม่ให้ว้าวจุกใช้โลหะของคม หรือแก้วป้านมาติดสายอูค บ่าเอว สายแรง ขากบ ที่ตัวว้าว หรือชั้นผง ของเหนียว ฎุทา หรือใช้เส้นลวด แทรกเข้าเกี่ยวป้าน สายซุง สายเครื่องจำปา สายคิง และทำสายซุงเป็นปม ถ้าจะผูกค้วยเขียนไซที่สายเครื่องหรือสายซุงไม่ห้าม

ข้อ 22 ว้าวจุกขนาดใหญ่ว่า เครื่องจำปากอกหนึ่งให้ไซไม้ไผ่ซี่กลาวกลม คอกหนึ่งไม่เกิน 6 ซีก ๆ หนึ่งยาวไม่เกิน 9 นิ้ว มีจำปาไม่เกิน 5 คอก คอกหนึ่ง ผูกระยะห่างกันไม่เกิน 4 เมตร กับลูกคิงผูกค้วยค้ายพอกควันเป็นเกลียวห้อยคั้น จำปาไม่เกิน 4 คิง คิงหนึ่งหนักไม่เกิน 21 กรัม ห้ามประคิษฐ์ทำเครื่องจำปา โดยใช้ วัสดุอื่นเข้าแทรก สายซุงว้าวใหญ่วัดพบแล้วไม่ให้สั้นกว่า 6 เมตร หรือ $3\frac{1}{2}$ ช่วงอก (240 นิ้ว)

ข้อ 23 ว้าวจุกขนาดเล็กให้ติดสายเครื่องจำปาสายหนึ่งมีคอกจำปา ไม่เกิน 3 คอก ทำค้วยไม้ไผ่ซี่ กลาวกลมคอกหนึ่งไม่เกิน 6 ซีก ๆ หนึ่งยาวไม่เกิน 6 นิ้ว ระยะห่างระหว่างคอกจำปากอกหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 3 เมตร (120 นิ้ว) ลูกคิง ไม่นุญชาติให้ไซ ห้ามประคิษฐ์ทำเครื่องจำปาโดยใช้วัสดุอื่นเข้าแทรก สายซุงว้าวเล็ก ทมแล้วไม่ให้สั้นกว่า 4 เมตร หรือ 3 ช่วงอก (160 นิ้ว)

ข้อ 24 ห้ามไม่ให้เอาว้าวจุกขึ้นหรือลงนอกเขตของตนเป็นอันขาด เมื่อคว้าวาวลงไปแล้วจะคิดว่าวักเป่าหรือไม่คิดก็ตาม ขณะกลับตั้งตัวว้าวขึ้นมา จะต้องพยายามกลับขึ้นตามแนวเดิม ไม่ควรตะแบงว้าวออกนอกจนเกินสมควรซึ่งเป็น เหตุให้ไปพวนตีคว้าวสายอื่น

ข้อ 25 ในขณะที่ทำการแข่งขันอยู่ เจ้าของว้าวจุกจะนำว้าวขึ้นรอไว้ ในเขตของตนก็ได้ แต่ห้ามไม่ให้ปล่อยว้าวออกนอกเขต

ข้อ 26 ให้วาวบักเป้าพยายามล่อตรงแนวป่านของวาวจุฬา เมื่อคิดว่าวาวจุฬาแล้ว ห้ามไม่ให้เดินแยกทางเกินสมควรจนป่านขวางสนามและให้สาววาวเข้ามาต่อสู้กัน ห้ามมิให้หย่อนป่านออกไปโดยไม่มี การต่อสู้กันเลย นอกจากวาวบักเป้าตัวนั้นตาย

ข้อ 27 เมื่อวาวจุฬาคิดว่าวาวบักเป้าตัวหนึ่งหรือสองตัวห้ามมิให้วิ่งรอกเข้ามาต่อสู้ใกล้ศูนย์ ถ้าขณะนั้นลมไม่พอจะทรงตัววาว ก็ให้วิ่งรอกวาวลงเล็กน้อย

ข้อ 28 วาวจุฬาคิดว่าวาวบักเป้าแล้วป่านวาวจุฬาติดต้นไม้ หรือสิ่งอื่นใดพวกวาวจุฬามีสิทธิ์ที่จะใช้ไม้สอยหรือขึ้นไปปลดป่านนั้นให้หลุดออกได้ แต่ห้ามชักวาว ณ ที่นั้นเป็นอันขาด ถ้าพวกวาวจุฬาไปชักวาวขณะที่ปลดป่าน ถือว่าเป็นการเล่นตลกตลกกรรมการอาจพิจารณาให้เป็นแพ้หรือเลิกกันก็ได้แล้วแต่กรณี

ข้อ 29 วาวจุฬาตกโดยอาการใด ๆ จะคิดว่าวาวบักเป้าหรือไม่ก็ตาม ห้ามไม่ให้พวกวาวจุฬาลากวาวเป็นอันขาด ถ้าลากและเกิดความเสียหายใด ๆ ขึ้นเจ้าของวาวจุฬาสายนั้นจะต้องรับใช้ค่าเสียหายทั้งสิ้น

ข้อ 30 เมื่อวาวจุฬาพาววาวบักเป้าลงในศูนย์จุฬา ฝ่ายวาวจุฬาจะต้องช่วยแก้ป่านกับตัววาวบักเป้าออกมามอบให้ฝ่ายบักเป้าไปด้วยดี ห้ามไม่ให้ทำลาย อย่างไม่เป็นอันขาด

ข้อห้ามฝ่ายบักเป้า

ข้อ 31 ห้ามไม่ให้วาวบักเป้าใช้สายป่านชักโตกว่าที่นายสนามกำหนดไว้ วาวบักเป้าขนาดใหญ่ไม่ให้ใช้ทางสั้นกว่า 5 ช่วงอก สายเหนียงยาวตามเส้นตรงไม่เกิน 4 วา (8 เมตร) สายทุ้งไม้ห้ามไม่ให้ใช้ของคมใด ๆ อนุญาตสายป่านสายเหนียง สายกระเบนหาง วาวบักเป้าขนาดเล็กไม่ให้ใช้ทางสั้นกว่า 5 ช่วงอก สายกระเบนหางไม่ให้สั้นกว่า $2\frac{1}{2}$ ช่วงอก สายเหนียงยาวตามเส้นตรงไม่เกิน 3 วา (6 เมตร) สายทุ้งไม้ห้ามไม่ให้ใช้ของคมใด ๆ อนุญาตสายป่าน สายเหนียง สายกระเบนหาง

ข้อ 32 ให้ว้าวบักเป้าพยายามล่อตรงแนวบ้านของว้าวจุฬาเมื่อคิดว่า จุฬาแล้ว ห้ามไม่ให้เดินแยกทางเกินสมควรจนปานขวางสนามและให้สาวว้าว เข้ามาตอสูกัน ห้ามมิให้หย่อนปานออกไปโดยไม่มีการตอสูกันเลย นอกจากว้าว บักเป้าตัวนั้นตาย

ข้อ 33 ในขณะที่ว้าวจุฬาคว่ำท่า สันกว่าว้าวบักเป้าให้ว้าวบักเป้า ซึ่งขึ้น ลอยสูงและยาวกว่าว้าวจุฬาโดยคิดว่าว้าวจุฬาได้ ห้ามไม่ให้คว่ำท่าลงไปอีก ถ้าว้าว บักเป้ายังหนีอยู่ต่อไปอีกกรรมการอาจพิจารณาสั่งให้ว้าวบักเป้าตัวนั้นลงก็ได้

ข้อ 34 เมื่อว้าวจุฬาและว้าวบักเป้าคว่ำตอสูกันแล้ว สายปานหรือ ตัวว้าวจุฬาคว่ำลงมา ห้ามมิให้ฝ่ายว้าวบักเป้าจับสายปานหรือตัวว้าว เป็นอันขาด ถ้าหากไปจับเขาจะถูกปรับให้แพ้ทันที

ข้อ 35 เมื่อว้าวจุฬาตกในเขตว้าวบักเป้า ห้ามมิให้พวกบักเป้าทำอันตราย แก่ตัวว้าวจุฬา สายเครื่องจำปา ลูกคิง และห้ามมิให้พวกว้าวบักเป้าพาสายปานว้าว บักเป้าข้ามหรือลอดสายปานว้าวจุฬาที่พาดทอดไปตามพื้นดินเป็นอันขาดจนกว่ากรรมการ หรือพวกว้าวจุฬาสายที่ตกนั้นจะมาตรวจลักษณะการตอสูของว้าวสายนั้น ๆ

ข้อ 36 ว้าวจุฬาคว่ำตอสูว้าวบักเป้าแล้วต้องทำให้ว้าวบักเป้าตาย เช่น เสียหางตัวเอง เสียหางหน้าสูง เสียหางที่จำปาหรือกลางปาน หางขาด กระเบนหาง หรือหางขมวดสั้น หางเข้าเหนียงตัวเอง ซุงติดหัว ซุงขาด ว้าวแฉลบกลับตัว เหนียงขาด หรือเหนียงรูด ปีกหัก ออกหัก กระดามขาดจนตัวว้าวเอียง เหนียงเข้าเครื่อง เหนียงหลวมตัว เสียหางรายทางหรือมีอาการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิม ว้าวจุฬา พาว้าวบักเป้าเข้าศูนย์ได้ชนะว้าวบักเป้า

ข้อ 37 ว้าวจุฬาคว่ำตอสูว้าวบักเป้าแล้วว้าวบักเป้าทำร้ายว้าวจุฬาจะ กระดามขาดเป็นแฉลยาวตั้งแต่ 6 นิ้วขึ้นไปหรือขาดตั้งแต่ 3 แฉล เมื่อวัดรอบที่ขาด ทั้ง 3 แฉลรวมกันยาวตั้งแต่ 6 นิ้วขึ้นไป ขากบเคาะ หัก ประกมเข้าเหนียง เข้าซุง ซุงหลวมหัวซุงขาด ปีกหัก เข็มหัก หรืออย่างอื่นใดที่ทำให้มีอาการเปลี่ยนแปลงไปจาก สภาพเดิม ว้าวจุฬาพาว้าวบักเป้าเข้าศูนย์ได้ ชนะว้าวบักเป้า

ข้อ 38 ว่าวจุฬาคว่าคิดว่าวบกเป้า 2 ตัว ว่าวจุฬาจะต้องทำให้วบกเป้าตัวหนึ่งหรือทั้ง 2 ตัวตาย หรือว่าวจุฬาเข้าร้าย ว่าวจุฬาพาว่าวบกเป้าเข้าศูนย์ได้ขณะว่าวบกเป้าทั้ง 2 ตัว แต่ขณะว่าวจุฬาวิ่งรอกจะพาว่าวบกเป้าเข้าศูนย์ แต่ยังมีหันเข้าศูนย์ ว่าวบกเป้าตัวที่ตายกลับเป็นขึ้น หรือว่าวจุฬาที่เข้าร้ายหลุดจากการเข้าร้าย ถ้าว่าวจุฬาวิ่งรอกเข้าศูนย์ไปให้ถือว่าววลีกกัน แต่ถ้าฝ่ายจุฬารู้ตัวก่อนที่ว่าจะเข้าศูนย์ว่าวพนจากการเข้าร้ายแล้ว ว่าวจุฬาจะผ่อนป่านออกไปทำการทดสอบจนถึงแพ้ชนะอีกก็ได้

ข้อ 39 ว่าวจุฬาคว่าวบกเป้าติดต่อกันแล้ว ว่าวบกเป้าสายป่านสั้นเข้ามาจนตัวว่าวบกเป้า ดันกว่าตัวว่าวจุฬาและสายป่านว่าวบกเป้าตายไม่สามารถหย่อนสายป่านให้ตัวว่าวบกเป้ายาวกว่าตัวว่าวจุฬาได้ เรียกว่าเสียทางรายทาง ว่าวจุฬาพาว่าวบกเป้าเข้าศูนย์ ได้ขณะว่าวบกเป้า แต่การพาว่าวบกเป้าเข้าศูนย์ ว่าวจุฬาจะต้องทำให้เห็นว่าวบกเป้าดันกว่าวจุฬา และหย่อนป่านไม่ออกจริง แต่ระหว่างว่าวจุฬาวิ่งรอกเข้ามายังไม่เข้าศูนย์ ว่าวบกเป้ากลับสามารถหย่อนป่านออกไปจนตัวว่าวบกเป้ายาวกว่าวจุฬาได้ ถ้าว่าวจุฬาวิ่งรอกพาเข้าศูนย์ไป เมื่อลงมาวัดดูปรากฏว่าตัวว่าวบกเป้ายาวกว่าตัวว่าวจุฬาโดยว่าวบกเป้ายังไม่ตายให้ถือว่าววลีกกัน

ข้อ 40 ว่าวจุฬาคว่าวบกเป้า แล้วว่าวจุฬาหรือว่าวบกเป้าเข้าร้าย ว่าวจุฬาวิ่งรอกพาว่าวบกเป้าเข้าศูนย์ตัวว่าวจุฬาเข้าศูนย์ตกดิน แต่ตัวว่าวบกเป้ายังลอยตัวอยู่ในอากาศยังไม่ตกถึงดิน พวกว่าวบกเป้าจะเข้าไปจับสายป่านที่อยู่ทางตัวว่าวบกเป้าไม่ได้เป็นอันขาด ถ้าไปจับสายป่านหรือตัวว่าวบกเป้าเข้า ให้ถือว่าวบกเป้าแพ้ว่าวจุฬา และในระหว่างที่ตัวว่าวบกเป้ายังลอยตัวอยู่ในอากาศในศูนย์ของว่าวบกเป้านั้น ในกรณีเช่นนี้ พวกว่าวจุฬาจะลากพาตัวว่าวบกเป้าเข้ามาไม่ได้ให้ถือว่าววลีกกัน

ข้อ 41 ว่าวจุฬาคว่าคิดวว่าบักเป้าต่อสู้กัน สายป่านว่าวจุฬาเข้าไปติด
 ต้นไม้ คิวว่าวจุฬาห้อยอยู่แล้วภายหลังปะทะลมทรงตัวขึ้นได้เอง โดยว่าวจุฬาหรือ
 ว่าวบักเป้าเข้าร้ายอยู่ ถือว่าวว่าวจุฬาชนะว่าวบักเป้า แต่ถ้าวว่าวจุฬาหรือคิวว่าว
 บักเป้าหรือทั้งสองตัวกระชากขาด หรือชำรุด ให้ถือว่าลากให้ว่าวจุฬาแพ้วว่าวบักเป้า

ข้อ 42 ว่าวจุฬาคว่าคิดวว่าบักเป้าต่อสู้กันแล้ว ว่าวจุฬาเข้าร้าย หรือ
 ไม่เข้าร้ายก็ตามตกลงมาจากปีกขวาหรือซ้ายบละต้นไม้ กระทบพื้นดินแล้วกลับตัวขึ้น
 ยังไม่ถือว่าวว่าวจุฬาตก แต่ถ้าวว่าวจุฬากระทบหลังคาหรือพื้นดินให้ถือว่าวว่าวจุฬา
 แพ้วว่าวบักเป้า ถ้าวว่าวจุฬากระทบต้นไม้ และกลับขึ้นมาได้ และพาวว่าวบักเป้า
 เข้าศูนย์โดยว่าวบักเป้าหรือว่าวจุฬาเข้าร้าย หรือพาวว่าวบักเป้าเข้ามาโดยว่าว
 บักเป้าหรือว่าวจุฬายังไม่เข้าร้ายก็ตาม แต่เมื่อเอาลงมาปรากฏว่า กระดาษหัว
 ของว่าวจุฬาฉีกขาด ถือว่าลากให้แพ้วว่าวบักเป้า

ข้อ 43 เมื่อว่าวบักเป้าคิดว่าวจุฬาแล้ว ให้พยายามต่อสู้ทำร้ายว่าวจุฬา
 เช่น ให้เข้าเหนียง ประกมไม้อก ไม้ปีก ไม้ขาบเคาะหัก กระดาษขาดสายชุงขาด
 สายอุคขาด สายแล่งขาด หรืออย่างอื่น ๆ อันกระทำให้ว่าวจุฬาตกในศูนย์ว่าวบักเป้า
 บักเป้าชนะว่าวจุฬา

ข้อ 44 ว่าวจุฬาคิดว่าวบักเป้าแล้วว่าวจุฬาเข้าร้ายตกลงในศูนย์ว่าว
 บักเป้าในเมื่อขณะว่าวจุฬาตก สายป่านของว่าวทั้งสองหลุดจากกัน ให้ถือว่าเลิกกัน
 เว้นไว้แต่ว่าวว่าวจุฬาถูกลากจนสายป่านว่าวบักเป้าขาดจากกัน ให้ถือว่าวว่าวบักเป้า
 ชนะว่าวจุฬา

ข้อ 45 ว่าวจุฬาคว่าวว่าวบักเป้าลงตำไม่คิดว่าวบักเป้า แต่บังเอิญสายป่าน
 จุฬาคติดต้นไม้หรือสิ่งใด ๆ ก็ดี ว่าวบักเป้าสายที่ถูกว่าวจุฬาไล่คว้านั้นมีสิทธิ์ที่จะโฉบ
 ไม่คว้าวว่าวจุฬาตัวนั้นได้ ถ้าวว่าวจุฬาตัวนั้นตกในศูนย์ว่าวบักเป้า และสายป่านติดกัน
 เป็นรวก ให้ถือว่าวว่าวบักเป้าชนะว่าวจุฬา

ข้อ 46 ว่าวจุฬาคว่าวปักเป้า แต่ยังไม่ติดสายป่านว่าวจุฬาติดต้นไม้ หรือสิ่งใด ๆ ตัวว่าวยังลอยอยู่ในอากาศ ว่าวจุฬาอีกตัวหนึ่งติดกับว่าวปักเป้าเป็น คู่ต่อสู้กันอยู่แล้วไปติดกับว่าวจุฬาตัวที่ป่านติดอยู่นั้น กระทำให้ว่าวจุฬาตัวที่ติดกับ ว่าวปักเป้าคอในศูนย์ว่าวปักเป้าทันทีให้ถือว่าว่าวจุฬาตัวที่ติดต้นไม้ทำให้ตกไม่ได้ เพราะไม่ระวังตนเอง แต่ถ้าเมื่อติดกันอยู่ และพยายามแก้ไขไม่ออกโดยว่าวจุฬาไม่ตก ก็ให้เลิกกัน

ข้อ 47 ว่าวจุฬา 2 ตัว ไล่คว่าติดว่าวปักเป้าตัวเดียวกันพร้อมกัน และ สายป่านปักเป้าที่ติดสายป่านว่าวจุฬาทั้งสองตัวนั้น เข้าไปติดอยู่ในเครื่องของว่าวจุฬา ตัวหนึ่งหรือทั้ง 2 ตัวให้เลิกกัน แต่ถ้าสายป่านว่าวปักเป้าติดอยู่ที่โคนป่านว่าวจุฬา ทั้ง 2 ตัวโดยไม่ได้เข้าไปติดที่เครื่องว่าวจุฬา ให้ว่าวจุฬาพยายามแก้ออกให้หลุดเสีย ตัวหนึ่ง ว่าวที่ติดกันอยู่ก็ให้ต่อสู้กันต่อไป แต่ถ้าแก้ไขไม่หลุดก็ให้เลิกกัน

ข้อ 48 ว่าวจุฬาไล่คว่าว่าวปักเป้าแล้วว่าวจุฬาตก จะตกในกรณีใด ๆ ก็ตามถ้าปรากฏว่าสายป่านของว่าวปักเป้าเข้าไปติดอยู่ในเครื่องของว่าวจุฬาหรือ พันสายป่านของว่าวจุฬาเป็นรวด ก็ให้ถือว่าปักเป้าชนะว่าวจุฬา แต่ถ้าสายป่านว่าวปักเป้าไม่เข้าเครื่องและไม่เป็นรวด เพียงแต่ทับกันก็ให้เลิกกัน

ลักษณะของจังหวะคว่าของว่าวจุฬา

ข้อ 49 ว่าวจุฬาคว่าลงมาจะเป็นการอัดหรือชโยกก็ตาม เมื่อคว่าลงมาแล้ว เริ่มหันหัวว่าวกลับขึ้นไปตรง ๆ หรือตะแคงไปข้างซ้าย ข้างขวาก็ตาม ระยะนี้ถือว่า เป็นจังหวะที่หนึ่ง ในจังหวะที่หนึ่งนี้ว่าวปักเป้าที่เข้าไปติดต่อกับว่าวจุฬาจะเป็น ที่ตัวก็ตาม เรียกว่าติดในจังหวะเดียวกัน แต่ถ้าว่าวปักเป้าตัวใดหลุดออกไปแล้ว แต่ยังมีว่าวปักเป้าตัวอื่นยังติดอยู่ ว่าวตัวที่หลุดออกจะเข้ามาติดใหม่โดยถือว่าเคยติด อยู่แล้วไม่ได้ ถ้าเข้ามาติดใหม่อีกให้ถือว่าเข้ามาติดในจังหวะที่สองเมื่อว่าวจุฬาที่ คว่าอัด หรือชโยกกลับตัวทั้งขึ้นเรียกว่าหมคจังหวะที่หนึ่งแล้ว ว่าวปักเป้าที่มาติด

หลังจากนี้เรียกว่าตึกจังหวัดที่สอง ส่วนว่าวจุฬาที่ตะแคงไปเมื่อตั้งหัวขึ้น เรียกว่าหมกจังหวัดที่หนึ่งแล้ว ว่าวปักเป้าที่มาติดหลังจากนี้เรียกว่าตึกในจังหวัดที่สอง ว่าวปักเป้าที่มาติดในจังหวัดที่สองนี้ จะต้องถูกปรับให้ไขแทน ในเมื่อมีการโต้เสียกัน แต่ถ้าว่าวปักเป้าที่มาติดในจังหวัดที่สองหลุดออกไปไวก่อนที่จะมีการโต้เสียกัน ก็เป็นอันเลิกกันไปเพราะว่าวปักเป้าตัวที่มาติดในจังหวัดที่สองแต่ถ้าว่าวปักเป้าตัวที่มาติดในจังหวัดที่สองนี้ไปทำให้เกิดการโต้เสียขึ้นอีก เช่น ไปทำให้ว่าวปักเป้าตัวที่เข้าตึกอยู่แล้วเสียเช่นเหนียงเข้าเครื่อง เสียหางรายทาง เหนียงหลวมตัว และอื่น ๆ เมื่อจุฬาริงรอกพบบักเป้าที่เสียไปได้ แม้ว่าวปักเป้าตัวที่เข้ามาติดในจังหวัดที่สองจะหลุดไปแล้วก็ดี หรือว่าวปักเป้าที่มาติดในจังหวัดที่สองไขแทนผู้แพ้ทั้งคืน แต่ถ้าว่าวจุฬาว่าวปักเป้าตัวไกลสายป่านของว่าวจุฬาพาสายป่านของว่าวปักเป้าตัวที่อยู่โคนป่านของว่าวจุฬาไปด้วย ลักษณะนี้ยังไม่ถือว่าว่าวปักเป้าตัวที่อยู่โคนป่านว่าวจุฬาติดกับว่าวจุฬา เพราะว่าวปักเป้าตัวที่อยู่โคนป่านว่าวจุฬาอาจจะยกขึ้นเมื่อใดก็ได้ นอกจากสายป่านของว่าวปักเป้าตัวที่ติดอยู่โคนป่านว่าวจุฬาได้พันสายป่านว่าวจุฬาเป็นรวกแล้วจึงจะถือว่าติดกัน

ลักษณะว่าวชาคลอยที่มีโต้เสียหรือเลิกกัน

ข้อ 50 ว่าวจุฬาว่าตึกว่าวปักเป้าแล้วว่าวจุฬาชาคลอย สายป่านว่าวจุฬาไปติดต้นไม้หรือสิ่งอื่นใดหรือมีผู้จับสายป่านได้ในเขตศูนย์ของว่าวปักเป้า โดยที่โคนป่านของว่าวจุฬาที่ชาคลอยนั้นออกไปนอกศูนย์แล้ว และสายป่านว่าวปักเป้ายังติดอยู่กับว่าวจุฬาในขณะที่ว่าวชาคลอยพอดักกับว่าวปักเป้าหลุดจากว่าวจุฬา ว่าวปักเป้าตัวนั้นมีสิทธิ์ที่จะโฉบจุฬาให้ติดกับว่าวจุฬาได้ ถ้าโฉบติดก็ให้ถือว่าวปักเป้าชนะว่าวจุฬา ถ้าโฉบไม่ติดก็ให้เลิกกัน และเมื่อว่าวจุฬาว่าตึกว่าวปักเป้าและทำให้ว่าวปักเป้าตายแล้ว ริงรอกเข้ามาว่าวปักเป้าที่ตายแล้วนั้นชาคลอยหลุดจากว่าวจุฬาไป ว่าวจุฬามีสิทธิ์ที่โฉบว่าวปักเป้าที่ชาคลอยไปนั้นได้ ถ้าคว้าตามเอามาได้โดยที่ว่าว

บักเป้านั้นตายและพาเข้าสู่ศูนย์ได้ให้ถือว่าวาวจุกาชนะวาวบักเป่า แต่คว้าตามเอามา
ไม่ได้ให้เลิกกัน

ข้อ 51 วาวจุกาขาดลอยติดกับวาวบักเป่าไป แม่จะไปติดกับวาวจุกา
ตัวอื่นก็ตาม และจุกาตัวหลังนี้พาเอาวาวที่ขาดลอยกลับมาในศูนย์ของวาวจุกา ก็ให้ถือ
วาวจุกาตัวที่ขาดลอยติดไปกับวาวบักเป่านั้น แพร้ววาวบักเป่า

ข้อ 52 วาวจุกาคว้าติดวาวบักเป่าต่อสู้อันหนึ่ง หางวาวบักเป่าขาดลอยไป
เหลือแต่หัววาวบักเป่าขาดลอยไป เหลือแต่หางติดอยู่กับวาวจุกา เมื่อวาวจุกาตกลง
ที่เส้นศูนย์ จะต้องพิสูจน์ว่าดวงตราที่ประทับหัววาวและหางวาวตกอยู่ในเขตฝ่ายใด
ทั้งสองตัวก็ให้ฝ่ายนั้นชนะแต่ถ้าวางตกอยู่ฝ่ายละตัวก็ให้ถือว่าเลิกกัน

ข้อ 53 วาวจุกาคว้าติดวาวบักเป่าต่อสู้อันแล้ว วาวบักเป่าขาดลอยไป
โดยสายป่านของวาวบักเป่ายังติดกับสายป่านวาวจุกาอยู่ แต่วาวจุกาไม่เอาวาวลง
กลับคว้าวาวบักเป่าตัวอื่นอีก เมื่อวาวจุกาตกโดยมีสายป่านของวาวบักเป่าตัวก่อน
ยังติดอยู่ จะถือว่าวาวบักเป่าตัวที่ขาดลอยช่วยดึงไม่ได้ ให้วาวจุกาแพร้ววาวบักเป่า
ตัวที่ติดใหม่

ข้อ 54 ในระหว่างที่วาวจุกาวิ่งรอกพาวาวบักเป่าที่ตายแล้ว เข้าสู่ศูนย์
จำต้องระวังวาวของตนอย่าให้ไปพาดกับวาวจุกาสายอื่นได้ ถ้าหากไปติดกับวาวจุกา
สายอื่นกระทำให้วาวบักเป่าที่ตายมาแล้วหลุดหรือขาดลอยไป ให้ถือว่าเลิกกันจะไป
ปรับเอากับวาวตัวที่ไปติดนั้นไม่ได้

ลักษณะวาว เลิกกัน

ข้อ 55 วาวจุกาคว้าติดวาวบักเป่าต่อสู้อันนานเกินกว่า 10 นาที ยังไม่มี
การไต่เสี้ยนกัน โดยกรรมการหรือนายสนามจะยกธงเครื่องหมายวาวจุกาขึ้น

ข้อ 56 วาวจุกาคว้าติดวาวบักเป่าพร้อมกันเกินกว่า 2 ตัวขึ้นไป แล้วแก้ม
ไม่หลุดออกจากกันให้เลิกกัน

ข้อ 57 ว่าวจุฬาคว่าติคว่าวบักเป้าต่อสู้กัน แต่ไม่ปรากฏว่าววบักเป้าเข้ามาประภควาวจุฬาสักครั้งหนึ่ง เมื่อเอาวาวลงมาปรากฏวาวระคาววจุฬาชาคตามกติกาให้ถือว่าเล็กกัน

ข้อ 58 ว่าวจุฬาคว่าติคว่าวบักเป้าเข้าซุงโดยววบักเป้ายังไม่เสียแล้วววบักเป้าหยอนสายป่านเรื่อยไปโดยไม่สาวเอาเข้ามาต่อสู้จนกว่าววจุฬาตกให้ถือว่าเล็กกัน

ข้อ 59 ว่าวจุฬาคว่าววบักเป้าติดต่อสู้กัน ต่างฝ่ายยังไม่เข้าร้ายแล้วเซไปติดกันเป็นสองคู่ให้เล็กกัน

ลักษณะว่าวต้องถูกปรับใช้แทนกัน

ข้อ 60 ว่าวจุฬาคว่าติคว่าวบักเป้าหนึ่งหรือสองตัวก็ตามแล้วหาจนววบักเป้าเสีย ว่างอกเข้ามาติดกับววบักเป้าอีกตัวหนึ่ง ทำให้จุฬาตกในศูนย์ของววบักเป้า ให้ถือว่าววจุฬาแพ้ววบักเป้า แต่ววบักเป้าตัวที่มาติดทีหลังนี้จะต้องเป็นผู้ใช้แทนววจุฬา และให้หักคะแนนววที่ใช่แทนเที่ยวละ 10 คะแนน

ข้อ 61 ว่าวจุฬาคว่าติคว่าวบักเป้าแล้วเข้าร้ายชนเซอยู่ในอากาศ โดยมีอาการว่าจะตก ในทันใดนั้นมีววจุฬาตัวเปล่าควาลงมาติดหรือควาลงมาพานสายป่านววบักเป้า ทำให้ววบักเป้าเสียโอกาสแล้ว ววจุฬาต่อสู้ของววบักเป้ากลับพาววบักเป้าเข้าศูนย์ไปได้ให้ถือว่าววจุฬาชนะววบักเป้าแต่ให้ปรับววจุฬาตัวทีหลังใช้แทนววบักเป้า แต่ถ้าววจุฬาตัวนั้นตกก็ให้เป็นแพ้ววบักเป้า โดยปรับววจุฬาตัวที่ติดทีหลังให้ใช้แทนววจุฬาตัวที่ตกและให้หักคะแนนววจุฬาสายนั้นเที่ยวละ 10 คะแนน¹

¹สมาคมนักกีฬาไทย ระเบียบ กติกาการแข่งขันว่าว หน้า 2 - 19

นับตั้งแต่มีระเบียบ กติกา ฉบับแรกขึ้นมา และได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง จนกระทั่งมาถึงฉบับปัจจุบันนี้ปรากฏว่ามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในทุกข้อ และมีหัวข้อใหม่ ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาอีกหลายหัวข้อคือ เรื่องที่ว่าค้ำยันหน้าท้องของนายสนาม การจะนำวาวเข้าแข่งขันและขนาดของวาว เป็นต้น ทำให้กติกาจากเดิมมีเพียง 36 ข้อ กลายเป็น 61 ข้อค้ำยัน ระเบียบ กติกาในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นระเบียบที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เข้าแข่งขันทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น

3.9 การจัดตั้งสมาคมกีฬาไทย

สมาคมกีฬาไทย เป็นสมาคมหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับสมาคมกีฬาอื่น ๆ เช่น สมาคมกรีฑา สมาคมฟุตบอล สมาคมว่ายน้ำ เป็นต้น เป็นการที่ส่งเสริมกีฬาประเภทนี้ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

3.9.1 ความเป็นมาของสมาคมกีฬาไทย

การจัดตั้งสมาคมกีฬาไทย เกิดขึ้นด้วยเหตุผลเนื่องมาจากการแข่งขันกีฬาวาวพนันได้ซบเซาลงไปมาก หลังจากสิ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบกับสภาวะทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตกต่ำ ค่าใช้จ่ายในการนำวาวเข้ามาแข่งขันสูงจนทำให้ผู้เล่นไม่สามารถสู้กับค่าใช้จ่ายได้ การเล่นกีฬาวาวพนันจึงได้เงียบหายไป

ประมาณ พ.ศ. 2470 ได้มีนักเล่นกีฬาวาวพนันประมาณ 4 - 5 คน เห็นว่ากีฬาไทยซึ่งเคยเล่นกันอยู่เป็นหลักคือ วาวพนัน ตะกร้อ และหมากรูกไทย ซึ่งเป็นกีฬาที่เป็นศิลปและวัฒนธรรมประจำชาติ ถ้าปล่อยให้หยุดชงักไปโดยไม่มีการจัดการแข่งขันเสียแล้วนานไปอาจหายสาบสูญไปได้ จึงได้ปรึกษารื้อฟื้นก่อตั้งเป็นสมาคมขึ้นมีชื่อเรียกว่า สมาคมกีฬาสยาม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำนุบำรุงและส่งเสริมกีฬาของไทยประเภทต่าง ๆ ให้คงอยู่ตลอดไป กรรมการชุดแรกที่ได้เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมคือ

1. พระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) นายกสมาคมและนายสนาม
2. นายยิ้ม ศรีหงษ์ กรรมการ
3. หลวงบรรณสารประสิทธิ์ กรรมการ
4. หลวงมงคลแมน (สังข์ บุรณะศิริ) กรรมการและเหรัญญิก
5. นายชื่น กรรมการและปฏิคม
6. นายสังค พลายนนท์ กรรมการ

การก่อตั้งสมาคมในระยะแรกเริ่มนั้นยังไม่ค่อยจะมีความพร้อมนัก แม้แต่สถานที่ตั้งของสำนักงานของสมาคมก็ต้องอาศัยบ้านของพระยาภิรมย์ภักดี เป็นที่ประชุม ไม่มีสถานที่เป็นเอกเทศโดยเฉพาะจึงยังไม่ได้มีการจดทะเบียนก่อตั้งสมาคมขึ้น ให้ถูกต้องตามกฎหมาย การประชุมของคณะกรรมการในระยะนั้นเป็นการประชุมเกี่ยวกับการร่างระเบียบของสมาคมและปรับปรุงกติกาต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำการติดต่อกรมสุขาภิบาลเพื่อใช้สนามหลวงเป็นที่แข่งขันว้าวและหมากรุก และนับแต่นั้นมาจึงเริ่มเปิดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นขึ้น ณ สนามหลวงอีก

ฤดูกาลแข่งขันจะเปิดแข่งขันทุกปีในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนเมษายน โดยจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นพร้อมกับการแข่งขันหมากรุกขึ้นด้วย ต่อมาในภายหลังจึงได้เพิ่มการแข่งขันตะกร้อขึ้นมา โดยมีคณะกรรมการตั้งรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการผู้ตัดสิน

กรรมการกีฬาว่าวแข่ง

พระพิบูลย์บรรณารักษ์ หลวงมงคลแมน หลวงสารประสิทธิ์

ขุนศรียงยศ พระพิบูลบรรณารักษ์

กรรมการกีฬาตะกร้อ

นายยิ้ม ศรีหงษ์ พระยาบรรณลิขิตสาร หลวงมงคลแมน

นายหวล พิริยะกิจ พระพิบูลบรรณารักษ์

กรรมการกีฬาหมากrukไทย

นายยิ้ม ศรีหงษ์

ส่วนทางด้านรายได้ของสมาคมโดยมากเก็บจากกรรมการและสมาชิกประจำ เป็นพิธีคือ คนละ 500 บาทต่อปี เมื่อถึงฤดูกาลแข่งขันว่าว กรมสุขาภิบาลยอมให้เข้าสนามหลวงได้ทั้งสนาม และมีสิทธิเรียกเก็บค่าวางหางเร่จากแม่ค้าที่มาขายช่อง บริเวณสนามหลวงได้ทั่วสนาม

จดทะเบียนสมาคม

สมาคมกีฬาสยามถึงแม้จะได้ออกตั้ง เป็นรูปสมาคมขึ้นมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้จดทะเบียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่มั่นใจของคณะกรรมการว่าสมาคมนี้สามารถที่จะคงอยู่ไปได้อีกนานหรือไม่ ในภายหลังต่อมาประมาณ 4 - 5 ปี เมื่อปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ทางสมาคมจึงได้ดำเนินการขอจดทะเบียนให้เป็นสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมายในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2475 โดยใช้ชื่อว่า สมาคมกีฬาสยาม มีพระยาภิรมย์ภักดีเป็นนายกสมาคมนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงและส่งเสริมกีฬาไทยคือ ว่าว ตะกร้อ และหมากrukไทย

นายกสมาคมและผลงาน

1. พระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) เป็นนายกสมาคมคนแรก ดำรงตำแหน่งอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 - 2475 ผลปรากฏว่าการดำเนินงานของสมาคมเป็นไปด้วยดีและมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยตลอด มีการเชิญว่าวจุฬาวาบักเป้าสายต่าง ๆ เข้ามาแข่งขันเป็นจำนวนมาก จนทำให้กีฬาว่าวพนักในระบะนั้นตื่นตัวขึ้นมาอีกครั้งหลังจากที่ได้เงียบไป

2. นายยิ้ม ศรีหงษ์ เป็นนายกสมาคมต่อมาในระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2480 เนื่องจากนายยิ้ม ศรีหงษ์ เป็นคนหนึ่งในคณะกรรมการก่อตั้งสมาคมชุดแรก และเป็นผู้รักในกีฬาไทยอย่าง เป็นชีวิตจิตใจ ได้สร้างผลงานต่าง ๆ ไว้มากคือ

1. ปรับปรุงและร่วมมือกับกรมพลศึกษาร่างกายการแข่งขันตะกร้อ ได้คัดแปลงการเล่นตะกร้อเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่ก่อนนิยมเล่นเพียงตะกร้อเตะพ่น เท่านั้น และพยายามหาช่องทางให้เป็นกีฬาสากล ดังนั้นจึงได้จัดตะกร้อแยกออกเป็น
 - 1.1 ตะกร้อเตะพ่น ในประเภทนี้แยกออกเป็น 2 อย่างคือ วงใหญ่เล่นมากคน เตะให้แม่นตรงคู่ ตกคินน้อย และวงเล็กเล่นน้อยคน เตะให้แม่นตรงคู่ ตกคินน้อย และเตะควยหาพลิกแพลงต่าง ๆ
 - 1.2 ตะกร้อรอกบวง
 - 1.3 ตะกร้อข้ามตาข่ายโดยคัดแปลงหรือเลียนแบบกีฬาแบดมินตัน
 - 1.4 ตีตะกร้อ*
 - 1.5 ตะกร้อธง**
2. ส่งเสริมการเล่นหมากรูกไทย โดยร่วมมือกับกรมพลศึกษาร่างกายให้รัดกุมยิ่งขึ้น ได้รื้อฟื้นหมากรูกคน
3. ส่งเสริมการแข่งขันว้าว มีว้าวสายต่าง ๆ เข้าร่วมแข่งขันมาก เหมือนสมัยก่อน ๆ
4. ร่วมจัดกีฬาพื้นเมืองกับทางราชการในวันตรุษสงกรานต์

* ตีตะกร้อ หมายถึง วิธีการเล่นแบบหนึ่งโดยการเตะลูกตะกร้อให้ขึ้นมา ตั้งอยู่หนึ่งที่อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเช่น ศีรษะ ไหล่ ต้นแขน เป็นต้น

** ตะกร้อธง เป็นการแข่งขันตะกร้อแบบหนึ่งคล้ายการแข่งขันวิ่งเร็ว โดยให้ผู้เข้าแข่งขันเตะตะกร้อเลี้ยงไว้ด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ยกเว้นมือ ไปตามช่อง หรือลู่วิ่งที่มีขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 50 เมตร เคลื่อนที่จากเส้นเริ่มไปยังเส้นชัย ซึ่งมีธงปักไว้ โดยไม่ให้ตกคินและออกจากลู่วิ่ง เมื่อเลี้ยงเสยออกไปนอกเส้นชัยแล้ว ผู้ใดสามารถวิ่งไปถึงธงได้ก่อนผู้อื่นจะเป็นผู้ชนะ

5. จัดการแข่งขันกีฬาไทยต่าง ๆ เช่น ตะกร้อ หมากรุกไทย เกือบตลอดทั้งปี มีการมอบถ้วยรางวัลและเสื้อสามารถแก่ผู้ชนะเลิศด้วย
6. ร่วมมือเป็นกรรมการการจัดการแข่งขันเกือบทุกแห่งที่เชิญมาไม่วางานนั้นจะเป็นทางราชการ วัด หรือเอกชน

3. นาวาเอกหลวงสุขุขลาศัย เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2480 - 2484 หลังจากที่นายยิ้มได้ลาออกจากตำแหน่งด้วยโรคชรา ในสมัยของนาวาเอกหลวงสุขุขลาศัย การกีฬาไทยได้ตื่นตัวขึ้นไม่เพียงแต่ภายในกรุงเทพมหานคร แต่ได้แพร่ขยายตัวออกไปทั่วประเทศด้วย โดยให้ทุกจังหวัดกันคว่ำเรือพื้นกีฬาพื้นเมืองที่นิยมเล่นกันมากแต่โบราณและนำมารวบรวมจัดพิมพ์เป็นเล่มชื่อว่า กีฬาพื้นบ้าน ส่วนทางด้านการจัดการแข่งขันประจำปีของสมาคมก็ได้จัดขึ้นที่ท้องสนามหลวง ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือน เมษายน เรื่อยมาและคึกคักยิ่ง และในระหว่างสมัยที่นาวาเอกหลวงสุขุขลาศัย เป็นนายกสมาคมนี้ได้มีการเปลี่ยนชื่อของสมาคมจากชื่อสมาคมกีฬาสยาม มาเป็นสมาคมกีฬาไทย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนชื่อประเทศสยามมาเป็นประเทศไทย ใน พ.ศ. 2482

4. พระยาจินดารักษ์ เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2484 - 2487 ในระยะที่พระยาจินดารักษ์เป็นนายกสมาคมนี้ก็ได้พยายามส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาไทยประเภทต่าง ๆ ต่อเนื่องมาโดยตลอด และได้จัดให้มีการแข่งขันตะกร้อและหมากรุกที่กรมพลศึกษาอีกด้วย จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงต้องหยุดชงักไป

5. พันเอกหลวงวรรณสิทธิพิชัย เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2490 - 2498 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง สมาคมกีฬาไทยก็เริ่มดำเนินงานขึ้นใหม่โดยจัดให้มีการแข่งขันตะกร้อและหมากรุกไทย ส่วนการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นนั้นได้รับการสนับสนุนน้อยมาก อันเนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจของ

ประเทศตกต่ำ และการแข่งขันกีฬาว่าวพนักจะต้องใช้ทุนมาก ดังนั้นกีฬาว่าวพนักในช่วง
ระยะนี้จึงไม่ค่อยคึกคักดังเช่นแต่ก่อน

6. จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล ร.น. เป็นนายกสมาคมกีฬาไทย
ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 - 2500 ในสมัยของหลวงยุทธศาสตร์โกศลนี้ได้ส่งเสริมกีฬาไทย
ประเภทต่าง ๆ โดยจัดให้มีการแสดงร่วมในงานฉลองของทางราชการเป็นประจำ
เช่น งานฉลองรัฐธรรมนูญ งานฉลองยี่สิบห้าศตวรรษ เป็นต้น ส่วนการจัดงานการแข่งขัน
ณ บริเวณท้องสนามหลวงในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายนนั้น ได้จัดให้มี
การแข่งขันว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าขนาดเล็ก ประเภทว่าวภาพ ตะกร้อข้ามตาข่าย
ตะกร้อรอกบวง

7. พลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยตั้งแต่ พ.ศ.
2500 - 2516 ได้ให้การสนับสนุนกีฬาไทยเป็นลำดับเรื่อยมา มีการจัดงานเกี่ยวกับ
การแข่งขันกีฬาว่าวพนักเนื่องในโอกาสของวันสำคัญต่าง ๆ เช่น พ.ศ. 2504 สมาคม
กีฬาไทยร่วมกับยุวสมาคมแห่งประเทศไทยจัดให้มีการประกวดว่าวภาคขึ้นเป็นครั้งแรก¹
และในระหว่าง พ.ศ. 2500 - 2516 นั้นมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกติกาการ
แข่งขันใหม่อีกหลายครั้ง รวมทั้งระเบียบการให้รางวัลที่กำหนดขึ้นมาใหม่ เช่น
รางวัลเสื้อสามารถ เป็นต้น²

8. พลโทเผชิญ นิมิตรบุตร เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516 -
2520 ในช่วงระยะเวลาของนายคนที่ 8 นี้ กีฬาว่าวพนักเงียบเหงาลงไปมาก
และการจัดงานการแข่งขันกีฬาว่าวพนักมักมีอุปสรรคทำให้ต้องงดการแข่งขันเสมอ
ดังเช่นใน พ.ศ. 2520 มีปัญหาทั้งทางด้านการบริหารงานภายในสมาคมและ
ทางด้านสถานที่ที่จะใช้ในการแข่งขันคือ ท้องสนามหลวง จึงต้องงดไปแต่ก็กิจกรรม

¹พิมล เทียนทองดี ความรอบตัว 365 วัน หน้า 84

²สมาคมกีฬาไทย กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2504 หน้า 1 - 16

การแข่งขันกีฬาไทยประเภทอื่น ๆ คือตะกร้อหรือหมากรุกไทยก็คงมีการส่งเสริมให้มีการเล่นกันเป็นประจำทุกปีเสมอ

หลังจากพลโทเชษฐ นิมิบุตร พ้นจากตำแหน่งแล้วทางสมาคมก็ได้แต่งตั้งผู้ใดทำหน้าที่เป็นนายกสมาคมอีก แต่ถ้ามุ่งงานต่าง ๆ ที่ทางสมาคมจัดทำร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ หรืองานของสมาคมเอง คณะกรรมการของสมาคมก็จะเชิญเลขาธิการสมาคมคือ พันเอกเคชา กาลบุตร เป็นนายกกิตติมศักดิ์แทนนายกสมาคมชั่วคราว

9. พันตรีประชา ธรรมโชติ เป็นนายกสมาคมกีฬาไทยคนปัจจุบัน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากทางสมาคมใน พ.ศ. 2527 นี้เอง และในปีนี้ทางสมาคมก็ได้จัดงานมหกรรมการแข่งขันกีฬาวาวพั่น ร่วมกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานครและองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็นงานที่จัดขึ้นอย่างมโหฬารเป็นพิเศษ ดังเช่นเมื่อครั้งมีการแข่งขันชิงถ้วยทองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทุกประการ เพื่อเป็นการรื้อฟื้นกีฬาประเภทนี้ให้คงอยู่ดังเช่นในอดีตตลอดไป¹

3.9.2 การดำเนินงานของสมาคมกีฬาไทยเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันกีฬาวาวพั่น

จากประวัติความเป็นมาของสมาคมกีฬาไทยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของสมาคมกีฬาไทยนับแต่เริ่มแรกเป็นสมาคมที่มีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันกีฬาวาวพั่นเป็นจุดสำคัญ และเน้นความสำคัญของกีฬาวาวพั่นมากกว่ากีฬาตะกร้อหรือกีฬาหมากรุกไทยเสียอีก แต่ต่อมาในระยะหลังบทบาทของกีฬาตะกร้อและกีฬาหมากรุกไทยได้เข้ามามีบทบาทและมีประชาชนสนใจมากขึ้น จึงทำให้ทางสมาคมหันมาส่งเสริมกีฬาประเภทตะกร้อและหมากรุกไทยมากขึ้น ดังนั้นกีฬาวาวพั่นจึงไม่ได้รับการสนับสนุนดังเช่นในอดีต

¹ปริญญา สุขชิต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2527

การดำเนินงานของสมาคมกีฬาไทยในด้านที่เกี่ยวกับกีฬาว่าวพั่นนับตั้งแต่พระยาภิรมย์ภักดีเป็นนายกสมาคม บทบาทที่สำคัญของสมาคมก็คือการจัดการแข่งขันกีฬาว่าวพั่น มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ กติกาให้เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสมัยของจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นนายกสมาคมก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขวิธีเล่น ระเบียบและกติกาหลายครั้งจนเป็นกติกาที่มีความสมบูรณ์ และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เล่นทุกฝ่าย นอกจากในเรื่องของระเบียบกติกาแล้ว ในสมัยของหลวงยุทธศาสตร์โกศล เป็นนายกสมาคมได้มีความคิดริเริ่มในการจัดงานการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นให้มีรูปแบบแปลกใหม่ขึ้นอีกคือ นอกจากจะมีการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างว่าวจุฬา และว่าวปักเป้าแล้วยังคงจัดให้มีการแข่งขันประกวดว่าวภาพเพิ่มขึ้นในงานอีกด้วย ทำให้บรรยากาศในการจัดงานมีความสนุกสนานครึกครื้นมากยิ่งขึ้น

การจัดงานการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นของสมาคมในระยะหลังคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมาดูเหมือนว่าจะเจียบเหงาลงไปทุกปี บางปีถึงจัดการแข่งขัน แต่อย่างไรก็ตามแม้ทางสมาคมจะไม่ได้จัดก็มีหน่วยงานอื่น มาดำเนินงานจัดการแข่งขันแทนบ้าง ได้แก่บริษัทบุญรอดบริเวอรี่ และกรมพลศึกษา เป็นต้น จนกระทั่งใน พ.ศ. 2527 นี้เองที่ทางสมาคมได้เริ่มกลับมาส่งเสริมกีฬาว่าวพั่นขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดงานร่วมกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานครและองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายที่จะดำเนินงานนี้เป็นประเพณีสืบต่อไป ในระหว่างเดือนมีนาคมของทุกปี ในการจัดงานนอกจากจะมีการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างว่าวจุฬา และว่าวปักเป้า และการประกวดว่าวภาพแล้วได้มีการเพิ่มรูปแบบของงานขึ้นมาใหม่อีกสิ่งหนึ่งคือ การประกวดประชันว่าวจุฬา และว่าวปักเป้า ซึ่งรายละเอียดในการประกวดนั้นดูได้จากภาคผนวกที่ ฉ

อิทธิพลของกีฬาว่าวจากต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย

ตามหลักฐานที่สำรวจพบมานั้นปรากฏว่า การเล่นว่าวของไทยนับแต่อดีตมานั้น ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศต่าง ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ทั้งในด้านของรูปแบบและวิธีการเล่น ซึ่งสามารถแยกอิทธิพลของกีฬาว่าวในประเทศไทยที่ได้รับมาอันเนื่องมาจากการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ดังนี้

4.1 อิทธิพลของกีฬาว่าวจากอินเดีย

อิทธิพลของว่าวจากประเทศอินเดียได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยอย่างมากนับแต่มีหลักฐานปรากฏขึ้นมา โดยเข้ามาในรูปแบบของพิธีกรรมทางศาสนาและค่านิยมกีฬา รูปแบบที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนาคือ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพระราชพิธีเฉลิม ซึ่งได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วจึงจะไม่ขอกล่าวซ้ำอีก

ส่วนทางด้านนันทนาการหรือในรูปแบบของเกมส์กีฬานั้นคือ การเล่นว่าวสายป่านคม ซึ่งได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทยเมื่อราวประมาณ 60 - 70 ปีมาแล้ว โดยชาวอินเดียเมืองบอมเบย์ซึ่งเข้ามาทำการค้าอยู่ในกรุงเทพมหานครบริเวณแถวตึกแดงฝั่งธนบุรี ตรงข้ามปากคลองโอ่งอ่าง ตามหลักฐานในหนังสือตำนานว่าวพนันได้กล่าวไว้ว่า แยกบอมเบย์ที่เข้ามาค้าขายอยู่แถวตึกแดงได้นำว่าวอีลุ่มสายป่านคมลอยไปตัดว่าวของเด็ก ๆ ไทยขาดลอยไปหมดอยู่เรื่อยมา โดยไม่มีใครทราบว่ามันขาดด้วยสาเหตุใด ต่อมาวันหนึ่งนักเล่นว่าวได้หาวิธีที่จะสืบให้รู้ความจริงว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยการพยายามเอาว่าวหางที่มีสายป่านโตและหนักขึ้นไปล่อว่าวของแขก แขกคิดว่าคิดว่าวหางแต่ไม่ขาดเพราะมีสายป่านโตและหนัก ส่วนว่าวหางก็ถูกปล่อยหางป่านและว่าวของแขกจนตกลงมาได้ ในที่สุดจึงรู้ว่าเป็นว่าวที่ชักด้วยป่านคม ต่อมาไม่นานพวกเด็ก ๆ ได้นำเอาไปทำตัวอย่างเล่นกันอย่างแพร่หลาย และมีการเล่นกันต่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งบัดนี้ บางแห่งถึงกับมีการแข่งขันด้วยการนำว่าวสายป่านคมมาต่อสู้กันอีกด้วย¹

4.2 อิทธิพลของกีฬาวาวจากมาลายู

ชาวมาลายูหรือมาเลเซียเป็นชนชาติหนึ่งที่ยิยมเล่นกีฬาวาวกันมาเป็นเวลานานถึง 500 ปีมาแล้ว มีวาวชนิดต่าง ๆ เล่นกันอยู่หลายชนิดซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กันคือตั้งแต่ขนาดเล็ก ๆ จนถึงขนาดใหญ่กว่าตัวของผู้เล่น วาวที่มีการเล่นกันอยู่ในประเทศมาเลเซียนี้ไค้แก่ วาวแมว วาวห่าน วาวสุนัข เป็นต้น แต่วาวที่เป็นที่ยิยมเล่นกันมากที่สุดและถือว่าเป็นวาวพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมาเลเซียคือ วาวบูลัน (Wan Bulan) หรือวาวพระจันทร์ (Moon-Kite) ซึ่งวาวชนิดนี้มีลักษณะเด่นคือในส่วนช่วงท้ายของวาวจะมีรูปร่างลักษณะเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว¹

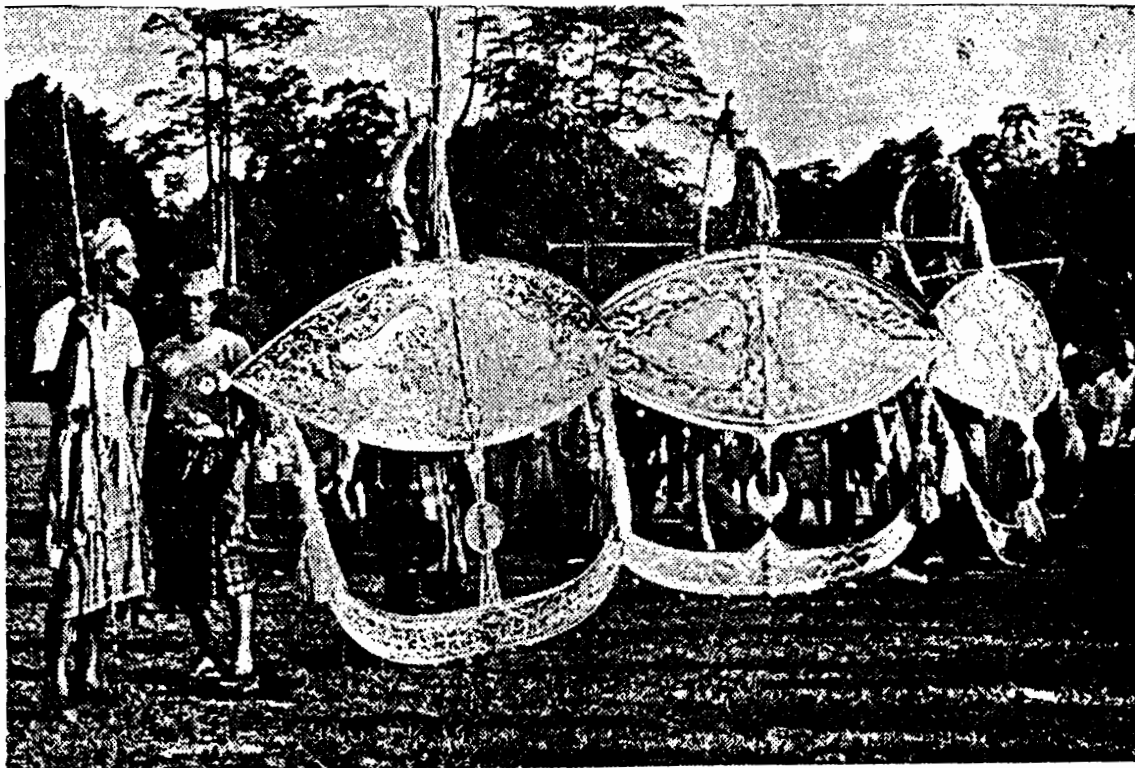
วาวพื้นเมืองของชาวมาเลเซียที่เรียกว่า วาวบูลันนี้เองที่เป็นวาวที่ชาวไทยในบริเวณภาคใต้ใ้้นำเอารูปแบบอย่างมาประดิษฐ์เล่นกัน โดยชาวไทยเรียกว่าวาวชนิดนี้ว่า วาววงเคียน วาววงเคียนเป็นวาวที่มักนิยมเล่นกันในบริเวณพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดสงขลาลงไปจนถึงชายแดนมาเลเซียเท่านั้นในจังหวัดอื่น ๆ ไม่นิยมเล่นกัน² วาววงเคียนหรือวาวบูลันนี้ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าเป็นวาวที่แสดงออกให้เห็นถึงอิทธิพลของทางศาสนาเข้ามาสอดแทรกด้วยคือ รูปแบบของวาวเป็นการแสดงออกในค่านที่มีรูปลักษณะคล้าย ๆ กับเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวไทยที่ยิยมประดิษฐ์วาวชนิดนี้เล่นกันมักเป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน³

¹Aristide S.G. Papineau. Papineau's Guide to Malaysia Land of exotic splendour. p. 158.

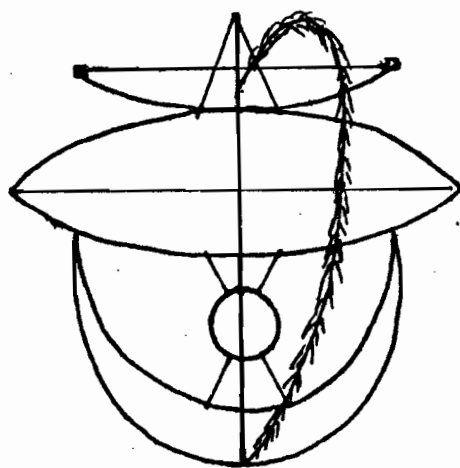
²ภิญโญ สุวรรณคีรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิเยร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ 200 ซอยวิเศษสุข ถนนรามคำแหง เขตหัวหมาก กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2527

³ทวีศักดิ์ ยุคคณันท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณฑิเยร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตลาดกระบัง เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527

ว่าวงเดือนนี้เป็นว่าวที่ประดิษฐ์เล่นกันเฉพาะในกลุ่มของผู้ใหญ่เท่านั้น
เด็ก ๆ จะไม่เล่น แม้แต่คนอายุ 50 - 60 ปีแล้วก็คงประดิษฐ์เล่นกันอย่างสนุกสนาน

ภาพประกอบ 32 รูปแบบวาวนุหลันของชาวมลายู

ภาพประกอบ 33 รูปแบบวาววงเคียนของไทย

4.3 อิทธิพลของกีฬาวาวจากจีน

วาวของประเทศจีนนับว่าได้เข้ามามีอิทธิพลต่อกีฬาวาวของชาวไทย ไม่น้อยกว่าของชาวอินเดีย ซึ่งอิทธิพลที่ได้รับมาจากประเทศจีนนั้นที่ปรากฏมีทั้งทางด้านของวิธีการเล่นและรูปแบบของวาว แต่อิทธิพลที่ได้รับและเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือ ในด้านของรูปแบบของตัววาว ซึ่งชาวไทยได้แบบอย่างมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

รูปแบบของวาวในประเทศไทยในระยะแรกเริ่มได้มีผู้ที่มีความรู้และจากการสำรวจพบในบันทึกได้กล่าวถึงเรื่องรูปแบบวาวของไทยว่าได้รับมาจากประเทศไหนหรือเป็นมาอย่างไรไว้ค่อนข้างมาก แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าชาวไทยได้รับมาจากชาวอินเดียหรือชาวจีนก่อนกัน เพราะว่าประเทศไทยในสมัยโบราณนั้นก็ได้มีการติดต่อกับอินเดียหรือประเทศจีนและอินเดียอยู่เสมอ ทำให้อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมของจีนและอินเดียมาปรากฏอยู่ในประเทศไทยไม่น้อย

มีการกล่าวกันว่ารูปแบบของวาวจุฬา เป็นรูปแบบที่ได้รับแบบอย่างมาจากประเทศอินเดีย โดยได้ดัดแปลงรูปแบบมาจากวาวรูปดาวที่มีลักษณะเป็นดาวห้าแฉกมุมเท่ากันหมดทุกด้าน โดยมาดัดแปลงให้มุมหนึ่งเป็นหัว อีก 2 มุมเป็นปีกและขาจบ แล้วขยายส่วนโครงไม้ให้สั้นยาวต่างกัน เหลาปลายให้เรียวอ่อนเพื่อระบายลมได้ดี ยุคหนึ่ง 2 ซุงให้หน้าหนักกินเสมอกันดังที่เล่นกันอยู่ในปัจจุบัน¹ แต่ก็มีสิ่งที่เป็นที่น่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า รูปแบบของวาวจุฬาน่าจะได้รับเอาแบบอย่างมาจากจีนมากกว่า เพราะว่าในประเทศจีนปรากฏว่ามีรูปแบบของวาวที่มีลักษณะคล้ายกับวาวจุฬาของชาวไทยด้วยเช่นกัน จากการสำรวจพบภาพวาดที่เขียนเป็นรูปคนกำลังเล่นวาวของชาวจีนในสมัยโบราณ (ดังภาพประกอบ 34)² จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่าชาวไทยน่าที่จะได้รับเอาแบบอย่างมาจากจีนมากกว่าอินเดีย นอกจากนั้นชาวไทยยังได้รับรูปแบบวาวที่เป็นรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ จากจีนอีกเป็นจำนวนมากด้วย

¹พระยาภิรมย์ภักดี ตำนานวาวพนัน หน้า 5

²Harold Ridgway. Kite making and Flying. p. 81.

中國人必
有此物
在
一
日
能
行

ภาพประกอบ 34 รูปแบบว๊าวของชาวจีนในสมัยโบราณที่มีลักษณะคล้ายกับว๊าวจุฬา
และว๊าวปีกเป่าของไทย

ภาพประกอบ 35 รูปแบบว๊าวของไทยที่ได้รับแบบอย่างมาจากจีน

4.4 อิทธิพลของกีฬาว่าวจากอินโดนีเซีย

อินโดนีเซียนับว่าเป็นประเทศหนึ่งในแถบภาคพื้นทวีปเอเชียที่นิยมเล่นกีฬาว่าวกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว และมีว่าวชนิดต่าง ๆ เล่นกันอยู่หลายชนิดเช่นกัน ดังปรากฏในหนังสือประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 41 ความว่า

วันพฤหัสบดีที่ 28 มิย.

"...ที่ท่าหนักทุลกระหม่อมถึงอยู่นอกเมืองก็ไม่เจียบเหงา ค่ายต่อบริเวณท่าหนักไปข้างเหนือเป็นที่ว่าง พวกชาวเมืองมาเล่นว่าวกันทุกคน ถึงเวลาบ่ายตั้งแต่ 15 น. ไปมีทั้งเด็กผู้ใหญ่มาประชุมกันวันละมาก ๆ ชอบเล่นว่าวเหมือนกับไทยเรา แต่ว่าวที่เล่นนั้นต่างกันตามถิ่น ในมณฑลเปรียงงา เช่นที่เมืองบันคูนี่เล่นว่าวอีลุมมีหางเป็นพู่ติดอยู่ที่กลางหลังหางมณฑลเบเนยมาศตลอดไปจนเมืองยกยา รูปว่าวที่เล่นคล้ายว่าวตุย ตุย แต่กระบวนที่เล่นไม่เห็นคว้าวอะไรกันเหมือนอย่างว่าวไทย ดูเป็นแต่ชักลอยตัวอยู่พร้อม ๆ กันหลายสาย ช้อแข่งขันบางที่จะอยู่ที่ว่าวของใครลอยอยู่ได้นานกว่าเพื่อนเป็นชนะดอกกรรมัง..."¹

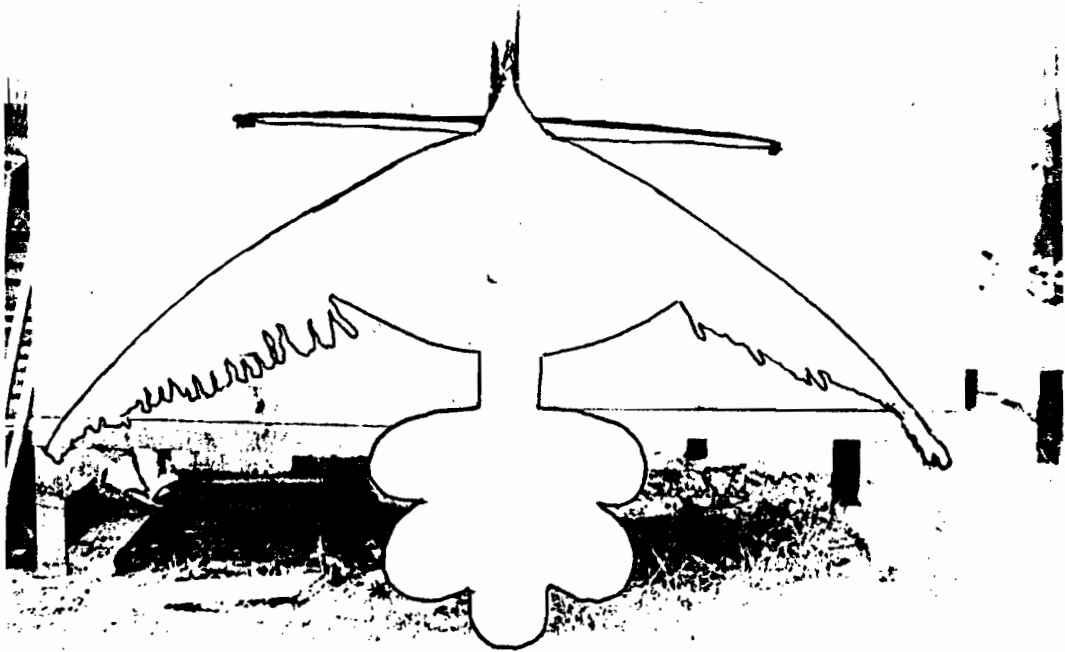
เนื่องจากประเทศไทยได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศอินโดนีเซียมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว ดังนั้นจึงอาจจะทำให้รูปแบบของว่าวของชาวอินโดนีเซียเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยบ้างก็เป็นได้ เพราะมีอยู่ครั้งหนึ่งในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสประเทศอินโดนีเซีย ได้มีการถ่ายรูปรูปร่างว่าวมาด้วยดังข้อความที่ปรากฏในบันทึก จดหมายเหตุระยะทางพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประพาสสิงคโปร์ ชวา และบาหลี ความว่า

...เวลา 13.00 นาฬิกา ประทับโต๊ะเสวยพร้อมด้วยข้าราชการเสวยเสร็จแล้ว ทรงถ่ายภาพยนต์รูปร่างว่าว ซึ่งเจ้าของนำมาถวายทอดพระเนตรที่ไฮเคิล คูไกล ๆ ว่าวนี้มีรูปลักษณ์มากกว่าอย่างอื่น มีอุคทำด้วยไม้ไผ่

¹ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 41 หน้า 193 - 194

คล้ายว่าทึบๆและหัวเป็นรูปนกหัวขวานนี้ใหญ่ยาวประมาณ 2 เมตร
หางยาวประมาณ 20 เมตร ส่วนกว้างของหัวประมาณ 2 เมตร^๓

เนื่องจากชาวไทยนิยมเล่นว่าวอยู่แล้ว คั้งนั้นการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถ่ายภาพยนต์รูปว่าวกลับมาประเทศไทยคั้งนั้น บางที
อาจจะมีการราชการบางคนนำมาประดิษฐ์เลียนแบบบ้างก็ได้ เพราะลักษณะของว่าว
ที่กล่าวมานั้นมีส่วนคล้าย ๆ กับว่าวนก ของชาวภาคใต้ที่ประดิษฐ์เล่นกันมาก และ
จากที่ได้กล่าวมานั้นเป็นเพียงข้อสันนิฐานเท่านั้น ซึ่งความจริงอาจเป็นว่าลักษณะ
หนึ่งที่นิยมกันแพร่หลายในภูมิภาคส่วนนี้มาก่อนก็ได้

ภาพประกอบ 36 ว่าวนกของชาวไทยภาคใต้ซึ่งที่หัวว่าวทำเป็นรูปหัวนกและคิคุค

กรมศิลปากร จดหมายเหตุระยะทางพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จประพาสสิงคโปร์ ชวา และบาหลี พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระยาไพฑธย์ (ทองเจือ ทองเจือ) 22 เมษายน 2504 หน้า 108

บทที่ 5

สรุป วิเคราะห์ผล

ว่าวมีกำเนิดมาเป็นเวลานานหลายพันปีแล้ว ตามหลักฐานเท่าที่มีการค้นพบ ในปัจจุบันนี้สันนิษฐานได้ว่าวามีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีนเป็นประเทศแรกอย่างแน่นอน และได้มีการแพร่ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตามได้ปรากฏหลักฐานหลายอย่างที่สามารถเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าวาวอาจจะมีการกำเนิดมาจากประเทศไทยเป็นประเทศแรกก็เป็นได้

อาจารย์วิทยุ โสภณศิริ อาจารย์สอนวิชาการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นบุคคลที่สนใจในเรื่องของว่าวโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างและรูปแบบของว่าว ได้กล่าวว่า มนุษย์ในโลกนี้แม้จะอยู่ห่างไกลกันคนละประเทศและมีได้เคยมีการติดต่อไปมาหาสู่กันมาก่อนเลยก็ตาม แต่มนุษย์นั้นก็มีความคิดที่จะคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาที่มีลักษณะหรือรูปแบบที่เหมือนกันได้ เช่น ในด้านของศิลปะการออกแบบสร้างวัตถุต่าง ๆ ในสมัยโบราณที่ได้มีการค้นพบมานั้น ปรากฏว่ามีบางประเทศที่สร้างขึ้นมาแล้วมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก โดยที่ประเทศนั้น ๆ ยังไม่เคยได้มีการติดต่อกันมาก่อนเลย และในทำนองเดียวกันการเล่นว่าวของคนไทยในสมัยโบราณอาจจะคิดขึ้นมาด้วยตัวเองพร้อม ๆ กับของจีนก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากประเทศไทยยังขาดหลักฐานที่จะมาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าชาติไทยเป็นชาติแรกหรือไม่ที่คิดว่าจะขึ้นมา

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีการค้นพบในประเทศไทย ปรากฏว่าคนไทยรู้จักเล่นว่าวกันมาเมื่อประมาณ 700 กว่าปีมาแล้ว คือ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา และว่าวก็ได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยในสมัยนั้นอย่างมากด้วย คือการนำว่าวเข้ามา

เกี่ยวข้องกับพิธีการทางศาสนาพราหมณ์ โดยคณะพราหมณ์ซึ่งมาจากประเทศอินเดียที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยในสมัยสุโขทัย เป็นผู้จัดขึ้นมีชื่อเรียกว่า พระราชพิธีนุชยาภิเษก เป็นพระราชพิธีสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงจะต้องปฏิบัติในระหว่างเดือนอ้าย (เดือนธันวาคม) เป็นประเพณีทุก ๆ ปี

ในสมัยอยุธยาว่าวได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยมากเพิ่มขึ้นทั้งในด้านของการเมืองและสังคม ซึ่งในด้านการเมืองอันเกี่ยวกับว่าวในสมัยอยุธยานั้น ปรากฏว่าได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับด้านของกฎหมายคือ มีการตราพระราชกำหนดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากการเล่นว่าว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และในสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถไว้ด้วยว่า หากผู้ใดชักว่าวข้ามพระราชวังหรือสายป่านไปพาดเข้ากับยอดปราสาทพระบรมมหาราชวังมีโทษถึงคักมือทั้ง และในด้านการเมืองที่เห็นได้อย่างเด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ การนำว่าวมาใช้ในสงครามซึ่งได้ปรากฏขึ้นในสมัยของพระบาทสมเด็จพระเพทราชา ราว พ.ศ. 2233 ว่า เมืองนครราชสีมาได้คิดแข็งเมืองขึ้น พระบาทสมเด็จพระเพทราชาจึงมีรับสั่งให้ส่งกองทัพขึ้นไปปราบปราม ในครั้งนั้นแม่ทัพได้ใช้กลอุบายเผาเมือง โดยนำเอาหม้อดินผูกขนวนเข้ากับสายป่านว่าวจู่พาลามขนวนชักข้ามกำแพงเมืองแล้วจุดขนวนไหมไปถึงหม้อดินคำให้ระเบิดเผาบ้านเรือน จนได้รับชัยชนะ

ส่วนในด้านทางสังคมนั้น ได้เข้ามามีบทบาทในด้านของขนบธรรมเนียมประเพณี ดังเช่นในสมัยสุโขทัยคือ การชักว่าวในพระราชพิธีนุชยาภิเษก แต่ในสมัยอยุธยานี้ ว่าวได้เป็นพระราชพิธีที่เป็นเอกเทศต่างหากโดยเฉพาะ มิได้รวมอยู่ในพระราชพิธีนุชยาภิเษก ดังเช่นในสมัยสุโขทัย โดยมีการกำหนดเป็นพระราชพิธีเกี่ยวกับการปล่อยว่าวคลุมขึ้นในเดือนยี่ (เดือนมกราคม) มีชื่อเรียกว่า พระราชพิธีคัลมหรือแคลง ลักษณะของพระราชพิธีนี้เป็นเช่นไร ไม่ปรากฏ เพียงรู้แต่ว่าเป็นพระราชพิธีชักว่าวคุกระแสลม ซึ่งจากบันทึกที่ ลาลูแบร์ และบาทหลวงคาซาร์คได้บันทึกไว้ทำให้ทราบว่า ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้นการจักพระราชมงคลนี้เป็นพระราชพิธีที่มีการจัดขึ้นอย่างใหญ่โต

พระราชพิธีหนึ่ง ในค่านของสังคมนอกจากจะเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว
ว่ายังคงเป็นกิจกรรมนันทนาการของคนไทยอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นกันอย่าง
มากอีกด้วย คือ และในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายนี้ ปรากฏว่ามีการเล่นกีฬาว่าวโดย
การนำว่าวจุฬากับว่าวมักเป่ามาแข่งขันต่อสู้กัน จึงอาจกล่าวได้ว่ากีฬาว่าวพนันได้ถือ
กำเนิดเกิดขึ้นในช่วงสมัยอยุธยาตัวเอง

ระยะต่อมาในสมัยธนบุรี ในช่วงระยะเวลา 15 ปีนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่า
มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเล่นว่าวไว้อีกเลย อาจเป็นเพราะสภาพของบ้านเมืองใน
ขณะนั้นมีแต่ศึกสงครามอยู่ตลอดเวลา จึงไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่าในช่วงเวลานั้น
มีการเล่นกีฬาว่าวกันอยู่อีกหรือไม่ จนกระทั่งมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่าว่าว
ได้เข้ามามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในสมัยนี้ว่าวได้เข้ามามีบทบาทไม่น้อยไปกว่าใน
สมัยสุโขทัยหรืออยุธยาแม้แต่น้อยโดยได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งในด้านของกฎหมาย
ดังเช่นในสมัยอยุธยา คือ มีการออกประกาศจากสำนักพระราชวังลงโทษแก่ผู้กระทำ
ความผิดอันเนื่องมาจากการเล่นว่าว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกำหนดไว้ว่า ถ้าผู้ใดเล่นว่าวแล้ว
สายป่านและตัวว่าวไปตกยอดปราสาท พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม จนได้รับความ
เสียหายจะมีโทษ ในอีกค่านหนึ่งของการเมือง ว่าวก็ได้มีส่วนสัมพันธ์ในลักษณะ
ทางอ้อมด้วย คือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการนำกีฬา
ว่าวพนันมาแสดงให้คณะทูตที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรีได้ชมกัน ซึ่งการนำกีฬาพื้นเมือง
(ว่าวพนัน) มาแสดงให้คณะทูตได้ชมกันนั้นเป็นการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมของ
ชาวไทยให้ชาวต่างชาติได้เกิดความสนุกสนานและความประทับใจ อันจะเป็นผลส่วนหนึ่ง
ที่จะนำไปสู่การเจริญสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน และในส่วนของว่าวที่เกี่ยวข้องหรือเข้ามา
มีบทบาทต่อสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น ปรากฏว่าได้เข้ามามีบทบาททั้งในด้านของ
ศาสนาและนันทนาการด้วยเช่นกัน

ในด้านของศาสนาอันเกี่ยวกับว่าวในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธโดยทางอ้อม คือ การใช้ว่าวเป็นเครื่องสักการะหรือใช้ในการแก้บน ที่มีการบนบานสานกล่าวไว้กับพระพุทธรูปที่เป็นที่เคารพสักการะและนับถือของประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งมีปรากฏอยู่หลายแห่งในประเทศไทย เช่น ที่วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เป็นต้น การที่ประชาชนนำว่าวไปถวายเป็นเครื่องสักการะกันเป็นจำนวนมาก มีเหตุผลอยู่ประการ เดียวคือ มีการกล่าวกันว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนไปเคารพกราบไหว้กันอยู่นั้นชอบว่าว จึงนำว่าวมาถวาย ส่วนในด้านของนันทนาการปรากฏว่าคนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นิยม เล่นกีฬาว่าวกันมาตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาจนกระทั่งถึงในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าวได้กลายเป็นกีฬาที่ประชาชนนิยมเล่นกันสูงสุด ซึ่งการเล่นว่าวที่เป็นที่นิยมเล่นกันนั้นเรียกว่า กีฬาว่าวพั่น เป็นกีฬาที่แปลกแตกต่างไปจากวิธีการเล่นของประเทศอื่น ๆ นับได้ว่ากีฬาว่าวพั่นเป็นกีฬาที่เป็นเอกลักษณ์อันหนึ่งของคนไทยในปัจจุบัน การเล่นกีฬาว่าวพั่น นอกจากจะเป็นที่นิยมในกลุ่มของประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ยังคงเป็นที่นิยมในหมู่บรรดาพระบรมศาสนูปถัมภ์ และพระมหากษัตริย์อีกด้วย ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดกีฬาประเภทนี้มาก ถึงกับทรงส่งว่าวจุฬาสวนพระองค์เข้าร่วมแข่งขันด้วย กีฬาว่าวพั่นจึงนับเป็นวัฒนธรรมทางค่านันทนาการที่สำคัญ และมีบทบาทต่อสังคมไทยอยู่ไม่น้อย ในปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูกีฬาว่าวพั่นขึ้นมาใหม่อีกหลังจากที่มีอุปสรรคในการจัดการแข่งขันนับตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โดยคณะกรรมการของสมาคมกีฬาไทยร่วมกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับหน่วยงานกรุงเทพมหานคร ได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาว่าวพั่นขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีการเล่นของไทยอันนี้ไว้ตามแบบฉบับที่ได้มีการจัดการแข่งขันซึ่งด้วยทองเมื่อครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทุกประการ และคงกำหนดให้ยึดถือเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยซึ่งจะได้มีการจัดขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคมเป็นประจำทุก ๆ ปีสืบต่อไปในอนาคต

การเล่นกีฬาว่าวของคนไทย นอกจากจะมีจุดเด่นในด้านของการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าแล้ว คนไทยก็คงยังมีการเล่นว่าวในลักษณะอื่น ๆ อีก คือ ลักษณะของการเล่นเพื่อความสวยงามของว่าว ขณะที่ลอยอยู่ในอากาศ การเล่นว่าวประเภทนี้มักเป็นว่าวชนิดสวยงาม เช่น ว่าวรูปสัตว์ต่าง ๆ หรือว่าวที่มีรูปแบบแปลก ๆ เป็นต้น การเล่นว่าวซึ่งเป็นลักษณะของการแข่งขันตามแบบฉบับของพื้นเมืองดั้งเดิมของชาวอีสานคือ การแข่งขันว่าวหาง เป็นการประกวดและแข่งขันในแง่ของคุณภาพของว่าว ว่าวว่าวตัวใดจะสามารถขึ้นได้ก็ และมีเสียงดนตรีจากสะนูได้ไพเราะกว่ากัน อีกประการหนึ่งคือการเล่นว่าวที่เรียกกันว่า ว่าวสายป่านคม เป็นการเล่นที่ได้รับอิทธิพลและแบบอย่างมาจากประเทศอินเดีย โดยแขกชาวบอมเบย์นำเข้ามาในเมืองไทยและได้แพร่ขยายจนเป็นที่นิยมเล่นกันในหมู่ของคนไทยในที่สุด เป็นการเล่นที่มีการต่อสู้กันโดยใช้สายป่านที่ตีคเคศแก้วคละเอียด ัวไปตัดสายป่านว่าวของอีกฝ่ายหนึ่งให้ว่าวขาดลอยไป ถ้าฝ่ายใดถูกตัดขาดก็เป็นฝ่ายแพ้

จะเห็นได้ว่า ว่าวได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยไม่น้อยทั้งในด้านของ การเมืองและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกีฬาว่าวพนันเป็นเกมส์กีฬาของไทยที่มีทั้งในด้านรูปแบบของว่าวและวิธีการเล่นที่ไม่มีประเทศอื่นใดในโลกเหมือน ทำให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างหนึ่งของชาวไทยนับตั้งแต่อดีตมาจนตราบนานเท่าทุกวันนี้ มีการพัฒนาการทั้งในด้านของรูปแบบ วิธีการเล่น ระเบียบ กฎกติกาการแข่งขันจนเป็นมาตรฐาน และมีสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาจนทำให้กีฬาว่าวพนันเป็นที่สนใจและเป็นที่นิยมชมชอบในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

จากการศึกษาค้นคว้าการเล่นกีฬาว่าวของชาวไทย พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. การเล่นว่าวเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ระบบกล้ามเนื้อ ระบบการไหลเวียนของโลหิตและระบบประสาท เป็นต้น ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดีขึ้น

2. การเล่นเกม นอกจากจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังช่วยให้เยาวชนไทยรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. การเล่นเกม เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เป็นสื่อในการช่วยให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี
4. การเล่นเกม เป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทย
5. เยาวชนไทยในปัจจุบันไม่ค่อยนิยมการเล่นเกมที่เหมือนเยาวชนไทยในสมัยก่อน หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ ก็กลัวว่าอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอาจสูญหายไปได้อย่างน่าเสียดาย

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากกีฬาว่าวของไทยในปัจจุบันแทบจะลงไปมาก จึงควรที่จะมีการส่งเสริมและเผยแพร่ให้กับเยาวชนไทย ได้หันกลับมาสนใจในการเล่นว่าวให้มากขึ้น โดยอาจจะมีการจัดกีฬาว่าวนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนของวิชาพลานามัยหรือวิชาหัตถศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักในการเล่นว่าวด้วยตนเอง แล้วนำไปเล่นในช่วงเวลาว่าง
2. ควรจัดให้มีการแข่งขันหรือมีการแสดงกีฬาว่าวร่วมกับกีฬาประเภทอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยขึ้นภายในโรงเรียน เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้เยาวชนไทยได้รู้จักและมีความสนใจในการเล่นและกีฬาพื้นเมืองประเภทต่าง ๆ ของไทยให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

1. เอกสารชั้นต้น

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

จดหมายเหตุ, กอง กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 รล.99 เลขที่ 99/29
เรื่องว่าว 17 เมษายน - 23 เมษายน ร.ศ. 125

_____ เอกสารรัชกาลที่ 5 รล.94 เล่มที่ 29 เรื่องกติกการเล่นว่าวที่สวนกุหลาบ
ในการตั้งกรมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าเยาวมาลณนถมล 10 - 12 พฤษภาคม
ร.ศ. 124

_____ เอกสารรัชกาลที่ 5 น 2 เลขที่ 2/36 ประกาศเรื่องซักว่าว ร.ศ.
117 (8 เม.ย. 117)

เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1 องค์การคำคุณุสสภา 2515, 727 หน้า
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ พระราชพิธี 12 เดือน สำนักพิมพ์
ศิลปাবรรณาคาร 2505, 718 หน้า

ตาซาร์ต, บาทหลวง จดหมายเหตุการเดินทางครั้งที่ 2 ของบาทหลวงตาซาร์ต
แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร กรมศิลปากร 2519, 296 หน้า

ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 - 2400 องค์การคำคุณุสสภา 2503,
305 หน้า

पालเลกัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร ก้าวหน้า 2520,
305 หน้า

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ อิเหนา สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร

2510, 1207 หน้า

ลาดูแบร์, เคอร์ ซีมอง จดหมายเหตุ ลาดูแบร์ เล่ม 2 แปลโดย สันต์ พ. โกมลบุตร

สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2510, 939 หน้า

ศรีจุฬาลักษณ์, ท้าว คำรบท้าวศรีจุฬาลักษณ์ พิมพ์ครั้งที่ 14 สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร

2523, 159 หน้า

2. เอกสารชั้นรอง

เอกสารประเภทหนังสือ

กรรณิการ์ สุขเกษม และคนอื่น ๆ สังคมวิทยา มนุษยวิทยาเบื้องต้น โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523, 725 หน้า

กีฬาไทย, สมาคม กีฬาไทย ฉบับที่ระลึก 2504 โรงพิมพ์มิตรการพิมพ์ 2505,

205 หน้า

_____ ระเบียบ กติกาการแข่งขัน ม.ป.ท. 2508, 115 หน้า

_____ ข้อบังคับของสมาคมกีฬาไทย ม.ป.ท. 2508, 30 หน้า

กรุงเทพมหานคร กำหนดการจัดงาน งานประเพณีว่าวไทย 2527

จารุวรรณ ธรรมวัตร หนังสือส่งเสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษา เรื่องการละเล่น

พื้นเมืองของเด็กอีสาน อรุณการพิมพ์ 2524, 77 หน้า

ฉ่ำ ทองคำวรรณ ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 1 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2514, 31 หน้า

ชาติ เลี่ยมกระสินธุ์ สยามยุคเก่า สำนักพิมพ์บรรณกิจ ม.ป.ป., 192 หน้า

คำรกราชาบุภาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ชีวิตและงานของสุนทรภู่ สำนักพิมพ์บรรณาคาร

2515, 543 หน้า

- ถนอม อานามวัฒน์ และคนอื่น ๆ ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้น
อยุธยา พิมพ์ครั้งที่ 2 แสงรุ่งการพิมพ์ 2525, 347 หน้า
- ทัตมहाด เล็ก เพลงยาวกลบทและกลอักษร แต่งจารึกที่วัดพระเชตุพน ในรัชกาลที่ 3
 พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของอำมาตย์ตรี มนุ นาคามดี 23
 มิถุนายน 2512 โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ 2512, 148 หน้า
- เทพ ทัตทอง กรุงเทพในอดีต อักษรบัณฑิต 2518, 248 หน้า
- นบน้อย อ้าวสุคนธ์ และ พินิจ วงศ์สินธุ์พิเศษ คู่มือกระบี่กระบอง จุฬารัตนการพิมพ์
 ม.ป.ป., 210 หน้า
- บรรพต วีระสัย สังคมิวิทยา มนุษยวิทยา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520,
 679 หน้า
- ปวเรศวรียาลงกรณ์, สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา ลิลิตพงศาวดารเหนือ
 พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์พระจันทร์ 2510, 138 หน้า
- ประยุทธ สิทธิพันธ์ พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน ปรีทัศน์ศาสตร์ 2524,
 560 หน้า
- ประยูร พิศนาคะ และ เกียรติศักดิ์ พิศนาคะ แผ่นดินไทย สำนักพิมพ์คลังวิทยา
 2506, 520 หน้า
- ประสาธ หลักศิลา สังคมิวิทยา ก้าวหน้าการพิมพ์ 2514, 488 หน้า
สังคมมนุษย์ในค่านพลติกรรมศาสตร์ วัฒนาพานิช 2514, 144 หน้า
- ฉะอบ โปษะกฤษณะ ฐะปะนีย์ นาคทรพรพ และ ศิวพร สุคนธพงเฒ่า การละเล่น
ของเด็กไทยภาคกลาง โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ฯ กระทรวง
 ศึกษาธิการ 2522, 98 หน้า
- พ.ฉ. ประมวลุมารค นิราศนรินทร์และนิราศปลื้กยอย แพร่พิทยา 2513, 347 หน้า
- พลศึกษา, กรม กีฬาพื้นเมือง โรงเรียนช่างพิมพ์วัดสังเวช 2480, 1272 หน้า

- พนัส หันนาคินทร์ การสอนค่านิยมและจริยธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 โครงการตำรา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก 2523, 180 หน้า
- พิมพ์ เขียนทองดี ความรอบตัว 365 วัน สำนักพิมพ์ธรรมบรรณาการ 2514,
419 หน้า
- พิทยาลภพฤติกายกร, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น วิจารณ์ทศมาศ ห่องโหลจันทรพิมพ์
2512, 350 หน้า
- พิศวง ธรรมนันทา สังคมวิทยาเบื้องต้น โอเคียนส์โตร์ 2523, 415 หน้า
- โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง พัฒนาการกีฬามวยไทย วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2522, 325 หน้า อัครสำเนา
- ภิรมย์ภักดี, พระยา ตำนานว้าวพั่น วัฒนาพานิช 2520, 68 หน้า
- มยุรี ศุภวิบูลย์ อิทธิพลของการเมืองที่มีต่อการพลศึกษาและกีฬาในประเทศไทย
ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2516 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 152 หน้า อัครสำเนา
- ยุพิน ธชาศรี ว้าวไทย สุวีริยาสาส์น 2526, 36 หน้า
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 2525, 818 หน้า
- รุช เบเนดิกต์ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนไทย แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์
เรือนแก้วการพิมพ์ 2525, 141 หน้า
- วรศักดิ์ เพียรชอบ รายงานการวิจัยโปรแกรมการพลศึกษาและกีฬาเพื่อพัฒนา
เยาวชนไทยในชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 315 หน้า อัครสำเนา
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ มรดกไทย สำนักพิมพ์ปาลยา 2521, 287 หน้า
- ศิลาปากร, กรม ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 5 องค์การคำครุสภา 2512, 305 หน้า
- ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 15 - 16 องค์การคำครุสภา 2507, 350 หน้า
- ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 41 องค์การคำครุสภา 2512, 286 หน้า

ศิลปากร, กรม ประชุมพงศาวดาร เล่ม 1 องค์การคำคุณุสภ 2506, 307 หน้า

ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 11 องค์การคำคุณุสภ 2507, 331 หน้า

ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 5 ม.ป.ท. 2460, 278 หน้า

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรัตน์ วัดพระเชตุพน
สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2515, 655 หน้า

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถ์เลขา เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 7

สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2516, 723 หน้า

คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดาร
กรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2510, 724 หน้า

ลัทธิธรรมนิยมต่าง ๆ เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 5 สำนักพิมพ์บรรณาคาร
2515, 879 หน้า

เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์พร้อมด้วยพระประวดีและพระนิพนธ์พร้อมยกทรง
ม.ป.ท. 2505, 334 หน้า

จดหมายเหตุนายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสกัจประพาส
สิงคโปร์ ชาวและชาติ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาไพฑูริย์
(ทองเจือ ทองเจือ) 22 เมษายน 2504 รุ่งเรืองธรรม 2504, 147 หน้า

คำให้การชาวกรุงเก่า พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หลวงสาทรราชชน (สาทร อักษรานนท์) 30 พฤษภาคม 2507 โรงพิมพ์ไทย
แบบเขียน 2507, 272 หน้า

นิราศสุพรรณ โคลงนิราศศรีบุญชัยและโคลงทวาทศมาส พิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ ร.อ.ท. สะอาด ธรรมโรธ 15 เมษายน 2497
ห้องสมุดวัฒนธรรม 2497, 288 หน้า

ศุภร มุนนาค และ สุริยา รัตนกุล สุนทรียภาพเจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์ แพร่พิทยา
2517, 288 หน้า

ศูนย์สุโขทัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก สารคดีมรดกไทย ม.ป.ป.

374 หน้า

ส. พลายน้อย (นามแฝง) เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย แพร่พิทยา 2512, 436 หน้า

สมพงษ์ เกรียงไกร เล่าเรื่องเก่าของไทย ประจักษ์การพิมพ์ 2522, 238 หน้า

สมบัติ จำปาเงิน กีฬาไทย สุวีริยาสาส์น 2523, 152 หน้า

สลับริ์ พัฒนวิบูลย์ การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2522, 204 หน้า อัดสำเนา

สุนทรภู์ นิราศพระบาท พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมราชวงศ์เนตร ปาลกวงศ์

ณ อุษยา 29 กันยายน 2474 โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนาการ 2879,

34 หน้า

_____ พระอภัยมณี สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์ครั้งที่ 3 2514,

1300 หน้า

หน่วยส่งเสริมฯ ศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูจະเชิงเตธา

นิทรรศการวัฒนธรรมไทยตะวันออก รุ่งเรืองธรรม 2523, 211 หน้า

องค์การศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ประวัติและหลักธรรมศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

ม.ป.ท. 2525, 123 หน้า

อานนท์ อากาภิรม สังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 2 แพร่พิทยา 2513, 211 หน้า

อนุমানราชชน, พระยา วัฒนธรรมเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 7 ไทโยมิตรการพิมพ์

2525, 73 หน้า

_____ วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2513,

755 หน้า

อุทธรณ์ ปิคพยัคฆ์ การพัฒนาการของกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย วิทยานิพนธ์

ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 170 หน้า อัดสำเนา

เอกสารประเภทวารสาร

- คำรงค์ มัชฌมพันธ์ "ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม" มิตรครู 43 : 17 - 18
พฤษภาคม 2508
- เท็ง บางขุนเทียน "เขากรุกไทย" วารสารกีฬา 10 : 8 - 10 เมษายน
2525
- บรรจง ชูสกุลชาติ "ความหมายและปัญหาของวัฒนธรรม" วารสารวัฒนธรรมไทย
1 : 54 - 59 กุมภาพันธ์ 2526
- เปลื้อง ทองปาน "ไม่ได้กับชีวิตแบบไทย" วารสารวัฒนธรรมไทย 7 : 62 - 64
กรกฎาคม 2526
- มณีรัตน์ ท้วมเจริญ "ผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณ" วารสารวัฒนธรรมไทย
2 : 32 - 48 กรกฎาคม 2521
- ลมูล รัตตากร "กระดาษและวิวัฒนาการของการทำกระดาษ" วารสารห้องสมุด
3 : 215 - 221 พฤษภาคม - มิถุนายน 2514
- วสันต์ลักษณ์ (นามแฝง) "เรื่องของกระดาษ" วารสารกีฬา 10 : 28 - 30
ตุลาคม 2525
- วิทย์ พิณคันเงิน "วัฒนธรรมของมนุษย์โลก" วารสารวัฒนธรรมไทย 12 :
41 - 45 กุมภาพันธ์ 2513
- วีระ บำรุงรักษ์ "การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม" วารสารวัฒนธรรมไทย
5 : 39 - 50 พฤษภาคม 2525
- ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ "คุณลักษณะของการเล่นเกมสและกีฬา" วารสารกีฬา
6 : 35 - 36 มิถุนายน 2526
- _____ "คุณลักษณะของการเล่นและกีฬา" วารสารกีฬา 7 : 35 - 37
กรกฎาคม 2526

สมชัย วุฒิปรีชา "24 มีนาคม วันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ"

วารสารวัฒนธรรมไทย 3 : 4 - 13 มีนาคม 2526

สุก แสงวีเชียร "หลักฐานเพิ่มเติมที่แสดงว่าคนไทยได้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย
เมื่อประมาณ 4000 ปีมาแล้ว" เมืองโบราณ 3 : 109 - 115 กุมภาพันธ์ -
มีนาคม 2522

สุชีพ ปุญญานุภาพ "วัฒนธรรมแบบสงบเย็น" วารสารวัฒนธรรมไทย 12 : 3 - 5
กรกฎาคม 2515

เอกสารประเภทภาษาอังกฤษ

Acuff, F. Gene, Donald E. Allen and Lley A. Tayler. From Man to Society. Hinadsdale, Illionis, The Dryden Press, 1973. 589 p.

Breck, Edward 'Kite-Flying', Encyclopedia Britannica, v.13, p.421, London, Encyclopedia Britannica, Ltd, 1959.

Broom, Leonard and Philip Slznik. Sociology. 4th. ed., New York, Harper and Row, 1968. 562 p.

Biesanz, John and Mavis Biesanz. Modern Society. London, Presanz - Hall, Inc., 1964. 717 p.

Challeo Maniler. Thai Traditional Game and Sport. Bangkok, Charenphol, 1980. 80 p.

Gibbs, C.H. Aeronautics. London, Her Majesty's Stationery office, 1966. 80 p.

Goodrich, L. Carrination. A Short History of the Chinese People. London, Geoege Allen and Unwin Ltd., 1957. 288 p.

Hart, Clive. Kite an Historical Survey. London, Faber and Faber Limited, 1967. 196 p.

Hoebel, E. Adamson and Everett L. Forst. Culture and Social Anthropology. New York, McGraw-Hill Book Company, 1976. 422 p.

- 'Kite', Encyclopedia Americana. v.16, p.466, New York, Americana Corporation, 1963.
- Kelly, Fred C. The Wright Brothers. New York, Ballantine Books, Inc, 1950. 214 p.
- Loy, John W. and Jr. Gerald Kenyon. Sport, Culture and Society. New York, The Macmillan Company, 1969. 464 p.
- Mouvier, Jean and Paul Mouvier. Kite. Paris, William Collins Son and Company Limited, 1974. 95 p.
- Needham, Joseph. Science and Civilisation in China. London, Cambridge at the University Press, 1965, 4v. (various paging)
- Newman, Lee Scott and Jay Hartley Newman. Kite Craft. New York, Crown Publishers, Inc, 1974. 214 p.
- Papineau, Aristide S.G. Papineau's Guide to Malaysia Land of Exotic Splendour. Kuala Lumpur, Ling Wan Press, 1976. 260 p.
- Ridgway, Harold. Kite Making and Flying. New York, Gramercy Publishing Company, n.d., 155 p.
- Smith, R.B. and W. Watson. Early South East Asia. New York, Oxford University Press, 1979. 561 p.
- Streeter, Tal. The Art of the Japanese Kite. New York, John Wetherhill, Inc, 1974. 181 p.
- Vidhya Srikrual. Thai Game International Talk in English. Dhonburi, Bhaisal Vidhya, n.d., 354 p.

สัมภาษณ์

ทองขาว จวบฤกษ์เย็น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัชโรดม เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่
ตลาดนัดสวนจตุจักร เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2527

ทวีศักดิ์ บุคคันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัชโรดม เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตลาดกระบัง เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527

- ปริญญา สุขจิต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริษัท
 นูจอรอก บริวเวอร์รี่ จำกัด เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2527
- พระเตชะทะโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่วัดไร่ขิง
 ต.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2527
- พระเทพวรเวที เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่วัดไร่ขิง
 ต.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2527
- พระครูสดท้านนทมนี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่
 เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2527
- ภิญโญ สุวรรณคีรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่
 บ้านเลขที่ 200 ซอยวิเศษสุข ถนนรามคำแหง เขตหัวหมาก กรุงเทพมหานคร
 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2527
- สำราญ นามมะโน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้าน
 คอนแคน อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2527
- ห้วง ม่วงพิณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มณเฑียร พัวไพบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ห้องสนามหลวง
 เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2527

ภาคผนวก

พระเจ้าอยู่หัวฯ ขอ กรมหมื่นนเรศวรฤกษ์ เสนาบดี

กระทรวงนครบาล ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยกระทรวงวังมีหมายคำเป็นกระแสพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ มาถึงกระทรวงนครบาลว่า มีผู้ชักชวนในทีโลกพระบรมมหาราชวัง สายป่านผ่านเข้ามาไปดูออกพระมณฑปปราสาท แล ที่ต่าง ๆ บางทีว่าตกลงในพระบรมมหาราชวัง เป็นการไม่สมควร ห้ามมิให้ผู้นั้นผู้ใดชักชวนในทีโลกพระบรมมหาราชวัง มีสายป่านผ่านเข้ามาพระบรมมหาราชวังเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งลักประกาศนี้ ให้กรมกองตระเวนจับผู้กระทำความผิดนั้น ส่งศาลให้พิจารณาคดีพิพากษาโทษต่อไป

ประกาศมาณวันศุกร์ที่ ๘ เมษายน รศ. ๓๑
รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

วันที่ ๑๕ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้าพระยาสิทธิพรพิทักษ์ ขอพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์

ทูลพระกรุณาทรงทวงถามเอาของดีพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าได้ประชุมพร้อมด้วยพระยาสิทธิพรพิทักษ์ไชยโย

ฝ่ายอารักขา แลพระยาเทพอรชุนโยกฝ่ายอารักขาเห็น งามตาพระ
ราชหัตถ์เลขไปดเกล้า -

พระยาสิทธิพรพิทักษ์ไชยโย พระยาเทพอรชุนโยกทั้งสองฝ่ายเห็น
ด้วยเกล้า - ว่า พระบรมวงษานุกรมเป็นวันหนึ่ง ๑ พระยาสิทธิพร
พิทักษ์ไชยโย ๑ ควรจะเป็นผู้ช่วยนายสกลมได้

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

น.ส.พ.

พระยาสิทธิพรพิทักษ์ไชยโย

วันที่ ๒๐ เมษายน รัตนโกสินทร ปีที่ ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสิทธิราชฤทธิไกร ขอพระราชทานทำ
ความเห็นกำหนดเล็กกว่าพเน็สนามสวนกุศิก ขึ้นกราบบังคมทูลพระ
กรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชาอาญาแผ่นดินเกล้าฯ

คือกำหนดสองครั้งที่จะเล็กกว่าพเน็สนั้น ครั้งหนึ่ง วันที่ ๒๕
เดือนนี้เป็นวันจันทร์ ออมของจุลาแลบักแม่น้ำตรงกันควรกำหนดเล็กได้
วันหนึ่งวันที่ ๒๕ เป็นวันหยุด ครั้งที่สอง คือ วันที่ ๖ พฤศจิกายนศกนี้
เป็นวันจันทร์ ออมของจุลาแลบักแม่น้ำตรงกันควรกำหนดเล็กได้อีกวัน ๑
วันที่ ๗ พฤศจิกายนเป็นวันหยุด จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
เล็กวันใดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานทราบเกล้าฯ ถวาย
นำก่อนวันกำหนดเล็ก เพื่อจะได้รวบรวมแค้นผู้ที่จะได้รับพระราชทาน
รางวัล

อนึ่งวันกำหนดเล็กนั้น ขอรับพระราชทานไม่ให้เป็นการเปิดเผย
ถ้าเป็นการเปิดเผยแล้วจะมีความกระษัยกระเสียหายในเรื่องต่าง ๆ
ของผู้ที่เล่น มีอยากใจแค้นมากเป็นต้น

พรหม ๒ มิถุนายน ๑๒๕๕

ควรมีการแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอพระ

เจ้าพระยาสุรเสนา

พระบรมมหาราชวัง

ภาคผนวก ค

รายพระนามและนามเจ้าของว่าวจุฬาที่จดทะเบียน
แข่งขันถ้วยทอง ณ สนามสวนดุสิต

1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังทรงพระราชอิสริยยศ
เป็นสมเด็จพระยุพราช
2. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
เมื่อยังทรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระ
3. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนกำแพงเพชรอรรคโยธิน เมื่อยังเป็นพระเจ้า
ลูกยาเธอ กรมหมื่น
4. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช (เวก บุนยรัตพันธุ์)
5. จอมพล เจ้าพระยาบดินทรเดชาอนุชิต (ม.ร.ว.อรุณ ฉัตรกุล ณ กรุงเทพฯ)
เมื่อยังเป็นพระยาสิทธิราชเคโธไชย
6. พระยาเวียงไฉนฤบาล (แจ็ก เกตุทัต)
7. พระยาจุฬาราชมนตรี (สิน อหะหมัดจุฬา)
8. พระยาอินทราธิบดีสิทธิราชรองเมือง (เชย ไอยคุปต์) เมื่อยังเป็น
พระอธิการณประกาศ
9. พระยาโยธาเชื่อนขันธ (หรุ่น รัตนเสน) เมื่อยังเป็นพระพรหมบริรักษ์
10. พระยาอรามมณเฑียร เมื่อยังเป็น นายเอี่ยม บุนนาค
11. พระยาเสถียรสุระประเพณี (ชม เสวี) เมื่อยังเป็นรายประกาศมณเฑียร
12. พระยาธรรมศาสตร์นารถประนัย (จ้อย สุวรรณทัต) เมื่อยังเป็นพระยา
งำเมือง
13. พระยาราชานุประดิษฐ์ (นารถ ภูมิรัตน์)

14. พระยาอภัยภทรณฤทธิ (บุษย บุษยรัตพันธุ)
15. พระประมวณภูมิเทศ (เฮง วิระยะศิริ)
16. พระยาวิสุทธิสมบัติ (บุตร พัตระปาด) เมือยังเป็นจมีนรัตโกษา
17. หลวงรักษานิติศาสตร (เพิ่ม ชวานนท์)
18. พระศรีพิทักษ์ (เต็ม)
19. จมีนจงรักษากองคชาบ (ปลื้ม กรสุทร)
20. นายเหล่า แยก

พระนามและนามเก่าของ้าวากปักเป้า

1. พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นชุมพร เขตอุดมศักดิ์ พระนามปัจจุบัน
พระเจ้ายาเธอ กรมหลวง
2. พระองค์เจ้าวิบูลย์พันธ์
3. หม่อมเจ้ากาญจนสังกัจ
4. พระยาเทพอรชุน (แจก จารุจินดา)
5. พระยามหามนตรี (เจริญ)
6. พระยานรฤทธิ์ราชหัตถ์ (ทองดี โชติกเสถียร)
7. พระยาราชสงคราม (กร เกตุหัต)
8. พระยาเสนาภูเบศร์ (ชังกาย ศรีไชยันต์)
9. พระยาไพบูลย์สมบัติ (เดช บุนนาค)
10. พระยานาวาพลพยุหักษ์
11. พระยาจรราชยุดกฤติ (สวน ไกรฤกษ์)
12. พระสุริยภักดี (นาย โชติกะพุกณะ)
13. พระอินทรรักษา
14. พระเมธีนฤปกร์พ (คัน บุนนาค) ต่อมาเป็นพระยาฤทธิกานุกรณ์กิจ

15. พระอนันต์กั๊กัจจ
16. พระยาภิรมย์ภักดี (ชม เศรษฐบุตร์)
17. พระนเรศวรมุขากิจ (ลัก เศรษฐบุตร์)
18. พระสรรพการหิรัญกิจ (เชย อิศรภักดี) ต่อมาเป็นพระอรรควงสิขรฐ์
19. จมื่นไชยาพร
20. หลวงชุระธรรมประกาศ (เคน บุนนาค) ต่อมาเป็นพระอรสูมพลาภิบาล
21. หลวงนฤนัยสรนารถ
22. หลวงประจักษ์ศุภอรรถ (โชติ สุวรรณทัต) ต่อมาเป็นพระยาปุรุราชรังสรรค์
23. หลวงสันทรายุทธกิจ (อำนวยการ อมาตยกุล) ต่อมาเป็นพระยาวิจิตรสรศาสตร์
24. หลวงประกาศธรรมบุญกิจ (สุจริต บุนนาค) ต่อมาเป็นพระยาภักดีอภัย
25. หลวงประสารอักษรพรรณ (ชวง อิศรภักดี) ต่อมาเป็นหลวงประสารศุภพจน์
26. ขุนสารักษ์ชุระธรรมรงค์
27. หมื่นแยกสถล
28. นายเรือตรีเจริญ
29. นายเปลี่ยนปลัดกรม กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม
30. นายอำพร จารุประกร ต่อมาเป็นพระสารธรรมวินิจนัย
31. นานสนิท
32. นายวัน
33. นายจาง
34. นายจุย
35. นายชม ต่อมาเป็นหลวงสิทธิ์นายเวร
36. นายหนู ประทีปนิช
37. นายชิต มหาคเล็ก
38. นายอบ
39. นายจวง

กรมศึกษาธิการ

 กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

วันที่	สถานที่	เรื่อง	ผู้ทำเรื่อง	ผู้รับเรื่อง	หมายเหตุ
๑๖	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๑๗	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๑๘	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๑๙	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๐	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๑	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๒	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๓	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๔	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๕	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๖	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๗	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๘	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๒๙	โรงเรียนวัด...	ขอ...
๓๐	โรงเรียนวัด...	ขอ...

ภาคผนวก ง

ระเบียบสมาคมกีฬาไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ว่าด้วย การประกวดวาวภาพ
พ.ศ. 2505

เพื่อให้วาวภาพ อันเป็นศิลปะและวัฒนธรรมประเภทหนึ่งของชาติไทย ให้ดำรงคงอยู่สืบไป วาวประเภทนี้เป็นวาวชนิดที่มีคู่แข่งชั้นในชั้นเชิง แต่เป็นศิลปะประเภทหนึ่งที่บรรจุความมุ่งหมายไว้ในตัววาว ซึ่งสามารถจะอ่านออกจากตัววาวนั้น ๆ เพื่อมิให้ศิลปะประเภทนี้เสื่อมสูญไป จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะวางระเบียบเพื่อปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบสมาคมกีฬาไทยว่าด้วยการประกวดวาวภาพ พ.ศ. 2505
- ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป
- ข้อ 3 ถ้าระเบียบใดขัดกับระเบียบนี้ ให้ยกเลิกเสียทั้งสิ้น
- ข้อ 4 วาวที่จะส่งเข้าประกวด มี 3 ประเภท คือ
1. ประเภทความคิด
 2. ประเภทสวยงาม
 3. ประเภทขบขัน
- ข้อ 5 ผู้ประสงค์จะส่งวาวภาพเข้าแข่งขันจะต้องแจ้งความประสงค์ให้สมาคมกีฬาไทยฯ ทราบและขอรับใบสมัครที่สมาคมกีฬาไทยฯ
- ข้อ 6 วาวภาพที่จะส่งเข้าประกวดนั้น จะต้องแจ้งให้กรรมการทราบ คือ
1. ประเภทของวาว
 2. รูปและลักษณะของวาวภาพ
 3. ความหมายของวาวภาพ

ข้อ 7 กรรมการจะไต่ขึ้นทะเบียนว่าวแต่ละประเภทไว้และประทับตราของสมาคมกีฬาไทยฯ ให้ ว่าวประเภทใดไม่มีตราของสมาคมกีฬาฯ ห้ามนำเข้าประกวด และคณะกรรมการจะไม่พิจารณาทุก ๆ กรณี

ข้อ 8 ว่าวที่เข้าประกวดไม่ว่าประเภทใด ๆ ให้สามารถลอยอยู่ในอากาศไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ถ้าไม่สามารถจะลอยอยู่ในอากาศได้ตามกำหนดนี้ คณะกรรมการจะไม่พิจารณาคัดสินให้

ข้อ 9 ผู้ส่งว่าวภาพเข้าประกวด ต้องมาถึงสนามก่อนกำหนดการประกวด เพื่อมอบว่าวของตนให้เจ้าหน้าที่ตรวจ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตรวจความจำนวไว้ ถ้าเป็นการถูกต้องจึงให้เข้าประกวด ถ้าว่าวภาพนั้นไม่ตรงกับที่ได้แจ้งไว้ ผู้นั้นจะหมดสิทธิ์ในการเข้าประกวดประเภทนั้น

ข้อ 10 เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตรวจว่าวภาพ และประทับตราเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้เจ้าของว่าวนำว่าวของตนขึ้นสู่อากาศตามเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อให้กรรมการตรวจและพิจารณาคัดสินต่อไป

ข้อ 11 การให้รางวัล คณะกรรมการจะไต่พิจารณาคัดสินว่าวประกวดแต่ละประเภท แบ่งออกเป็น 3 รางวัล คือ

1. รางวัลที่ 1 ของแต่ละประเภท
2. รางวัลที่ 2 ของแต่ละประเภท
3. รางวัลที่ 3 ของแต่ละประเภท

การตัดสินนี้อาจจะไม่ได้รับรางวัลประเภทใดประเภทหนึ่ง ของแต่ละประเภทก็ได้ ถ้าหากว่าวภาพนั้นไม่ถึงขนาดที่จะได้รับรางวัล

ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 1 มกราคม 2505

สมาคมกีฬาไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ภาคผนวก ฉ

ระเบียบการ

การประกวดฝีมือทำวาวจุฬาและวาวปักเป้า

หลักการ

วาวจุฬากับวาวปักเป้า แม้จะทำเล่นกันเฉพาะในภาคกลางก็อาจเรียกได้ว่า เป็นวาวประจำชาติของไทย ซึ่งมีลักษณะผิดแปลกแตกต่างกับวาวของชาติต่าง ๆ อย่างสิ้นเชิงทั้งรูปร่าง ทั้งการเคลื่อนไหวในอากาศ กล่าวคือ เป็นวาวที่สวยงามด้วยรูปทรง และฝีมือที่ประณีตอย่างประณีตที่สุด และสามารถบังคับให้เคลื่อนไหวโคควายอาการต่าง ๆ อย่างสง่างามและคล่องแคล่วว่องไว ด้วยสายป่านที่ชักวาวนั้นเพียงสายเดียว ตรงข้ามกับวาวนานาชาติ ที่มีความสวยงามที่สีสันอันแพรวดา และส่วนมากลอยลมอยู่เฉย ๆ ไม่อาจบังคับให้เคลื่อนไหวอย่างวาวจุฬาและวาวปักเป้าได้

การทำวาวจุฬาและวาวปักเป้า จำเป็นต้องทำอย่างพิถีพิถันและประณีต เรียบร้อย เพื่อให้ได้คุณภาพที่ คือขึ้นได้สูง เคลื่อนไหวโคควายคล่อง และมีความงดงาม ความต้องการขอหลังคือความมั่งคั่งนั่นเอง ทำให้ช่างทำวาวแถมก่อนประกวด ประชันกันมากในความประณีตเรียบร้อย บางคนถึงกับเหล่าโครงวาวให้กลมแล้วเขาระรองเป็นกลีบมะยมตลอดคัน งดงามแปลกตายิ่งนัก เทียบกับฝีมือช่างทำวาวในสมัยนี้ ดูเหมือนจะพูดได้ว่าไม่มีใครทำได้เสียแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอยู่มาก ดังนั้น เพื่อฟื้นฟูฝีมือการทำวาวให้เพียงพอกครั้ง เพื่อให้จรัสอยู่กับชาติบ้านเมือง จึงได้จัดให้มีการประกวดฝีมือการทำวาวจุฬาและวาวปักเป้าขึ้นในงาน "ประเพณีวาวไทย 2527" นี้ โดยการยกย่องเชิดชูและให้รางวัลแก่ช่างทำวาวให้มีเกียรติมีชื่อเสียงสมควรยกย่องนักกีฬา วาว เพราะนักกีฬา วาวนั้นต้องอาศัยช่างทำวาวอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีช่างทำวาวที่ดีแล้ว นักกีฬา ก็จะทำชื่อเสียงไม่ได้

ระเบียบการ

1. วาวที่จะส่งเข้าประกวด กำหนดประเภทและขนาดไว้ดังนี้
 - 1.1 ประเภทวาวจุฬามี 3 ขนาด คือ
 - 1.1.1 ขนาดสามศอก หรือ 60 นิ้วฟุต ถึง สามศอกคืบ หรือ 70 นิ้วฟุต
 - 1.1.2 ขนาดสองศอก หรือ 40 นิ้วฟุต ถึง สองศอกคืบ หรือ 50 นิ้วฟุต
 - 1.1.3 ขนาดหนึ่งศอก หรือ 20 นิ้วฟุต ถึง หนึ่งศอกคืบ หรือ 30 นิ้วฟุต
 - 1.2 ประเภทวาวปักเป่า มี 2 ขนาด คือ
 - 1.2.1 ขนาด 34.5 นิ้วฟุต
 - 1.2.2 ขนาด 28 นิ้วฟุต
2. วาวที่ส่งเข้าประกวดต้องเป็นวาวที่ทำขึ้นใหม่ มีโชวาวที่ใช้ไม้เก่าซึ่งเคยผูกเล่นมาแล้ว จะผูกรูปใดก็ได้ไม่ถือรูปร่างเป็นสำคัญ เพราะมีความนิยมต่างกัน อยู่ บางคนนิยมรูปปลาดิ้น บางคนนิยมรูปเพรียวบาง เพราะฉะนั้นวาวจุฬาที่จะส่งเข้าประกวดจะทำรูปหนุมาน องคต พिराप มนุษย์ ยักษ์ อย่างไม่จำกัด และปักเป่าก็เช่นเดียวกัน จะทำรูปมะกอก ปลาแบน สี่เหลี่ยม หรืออย่างไรก็ไม่จำกัด จะพิจารณาแต่ฝีมือที่ทำ
3. หลักการตัดสินมีดังนี้
 - 3.1 ไม่คำนึงถึงวัสดุที่นำมาทำวาวจนเกินไป ขอให้ใช้ไม้ไผ่ทำโครง โชกกระดาษวาวอย่างแท้ปัด โชป่านชุบน้ำกาวผูก (วาวจุฬา) โชกคายนลอคหรือคายนมัน ชิงสักให้โตมาตรฐาน ลูกปลาจะโชกกระดาษวาวหรือกระดาษสี สีสไค ๆ ก็ได้

3.2 คุณภาพละเอียดถี่ถ้วนและประณีตบรรจงของการเหลาไม้ให้ได้รูปเรียบสม่ำเสมอ ไม้คอกไม้คอง ไม้ตอกไม้คอง ไม้ตอกไม้คอง ที่ตรงให้โคเส้นอันงามตา

3.3 คุณภาพละเอียดถี่ถ้วนและประณีตบรรจงของการปิดกระดานให้ตั้งเรียบรอยสม่ำเสมอ รอยเปลาะ รอยคอง รอยพับเป็นเส้นเป็นแนวขนานเสมอกัน รอยกรีดกระดานให้เรียบ ไม้รอย ไม้แหง ไม้เว้า

3.4 คุณภาพละเอียดถี่ถ้วนของการชิงสักว่าไม้หางจนเกินควร สำหรับว่าจุกพาให้โคตาทะแยงสีเหลืองจุกหรือสีเหลืองขาวหลามคักสม่ำเสมอทั้งตัว สำหรับปักเป้าให้โคแจกคายชิงสักให้กระจายเป็นรัศมีโดยสม่ำเสมอ

3.5 ให้คุณภาพละเอียดถี่ถ้วนของการปิดลูกปลาและปิดแถบกระดานให้โคกึ่งกลาง ไม้เบี้ยว ไม้คิง เส้นสักให้คลเคลี้ยว

3.6 ให้คุณภาพละเอียดถี่ถ้วนของการแต่งตัวว่าว เช่น การปิดลูกจันทร์ การปิดผ้าที่รอยปานผูก ที่ปลายปีก ปลายขา ที่เอว ที่ไหล่ ที่ก้นกบ ที่ปลายหัว

3.7 ให้ตรวจว่าโครงว่าวเป็นไม้ที่เหลาขึ้นสำหรับผูกเข้าประกวด คราวนี้เป็นครั้งแรก มิใช่เป็นไม้เก่าที่เคยผูกเป็นตัวว่าวใช้การมาก่อนแล้ว และมีใช้ไม้เก่าแก่ที่คนก่อนเหลาตกทอดกันมา

4. การให้รางวัล กำหนดรางวัลไว้ประเภทละ 2 รางวัล คือ รางวัลชนะเลิศ กับรองชนะเลิศ

4.1 รางวัลชนะเลิศจุกพา ได้เงิน 800 บาท กับโล่ 1 โล่

4.2 รางวัลรองชนะเลิศจุกพา ได้เงิน 800 บาท กับโล่ 1 โล่

4.3 รางวัลชนะเลิศปักเป้า ได้เงิน 800 บาท กับโล่ 1 โล่

4.4 รางวัลรองชนะเลิศปักเป้า ได้เงิน 800 บาท กับโล่ 1 โล่

ผู้ได้รับรางวัลจะได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานจากสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุภาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันที่ 27 มีนาคม 2527

5. คำตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นยุติ จะคัดค้านว่ากล่าวมิได้
6. ให้สงวนวาทที่จะประกวักแก่คณะกรรมการ ณ ห้องสนามหลวง ในวันที่ 25 มีนาคม 2527 เวลา 12.00 น. ถึง 19.00 น.
7. จะประกาศผลการตัดสินให้ทราบ ในวันที่ 26 มีนาคม 2527
ให้ไว้ ณ วันที่ 13 มีนาคม 2527

พลเรือเอก

(เทียม มกรานนท์)

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานประเพณีว่าวไทย 2527

พัฒนาการของกีฬาชาวไทย

บทคัดย่อ

ของ

มอ.เตียร พัวไพบุลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

2527

ก็พบว่าว้าว เป็นกีฬาที่กำเนิดเกิดขึ้นมาเป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว ตามที่ไคมี การค้นพบ บ่งชี้ว่าประเทศจีนมีหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับว้าว เป็นจำนวนมาก ซึ่งพอจะสันนิษฐานได้ว่าว้าว นั้นอาจจะประดิษฐ์ขึ้นโดยชาวจีนเป็นชาติแรก และว่าว นั้นไคมีเข้ามา มีบทบาทต่อสังคมของมนุษย์ในประเทศต่าง ๆ อย่างมาก โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ทั้งในด้านการเมือง การปกครองและวัฒนธรรมในคานต่าง ๆ

สำหรับในประเทศไทย ตามหลักฐานที่ไคมี การค้นพบนั้น ทราบว่าคนไทยรู้จัก และเล่นว้าวกันมานานถึง 700 กว่าปีมาแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าคนไทย ไคมีคิดทำว้าวขึ้นมาก่อนชาวจีนหรือไม่ อย่างไรก็ตามว่าวก็ไคมีเข้ามา มีบทบาทต่อชีวิตของ คนไทยในสังคม ไม่น้อยไปกว่าชาติอื่น ๆ ซึ่งตามหลักฐานจากเอกสารปรากฏว่า ว่าว ไคมีเข้ามา มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมทั้งในด้านการเมืองการปกครอง และขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ อย่างมาก ในคานการเมืองว่าวไคมีเข้ามา มีบทบาทต่อสังคมไทยโดยตรง ที่เห็นไคมีอย่างเด่นชัดมีอยู่สองประการคือ การนำว่าวมาใช้ในคานการทำศึกสงคราม ในสมัยอยุธยา ซึ่งปรากฏขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระเพทราชา ราว พ.ศ. 2233 ความว่า

"พระบาทสมเด็จพระเพทราชารับสั่งให้ส่งกองทัพไปตีเมืองนครราชสีมา ซึ่งตั้งแข็งเมือง และในคราวนั้นแม่ทัพไคมีไชกลอุบายเข้าตีเมือง คุ้มการ เฒ่าเมือง โดยไคมีว่าวจุฬาผูกกับหม้อกินระเบิดลั่นฆ้องไว้แล้วชักให้ลอย ข้ามไปในกำแพงเมือง จุกไฟเข้ากับสายฆ้องและเมื่อไฟจวนจะถึงหม้อกิน ระเบิดก็ปล่อยว่าวให้ตกในกำแพงเมืองให้หม้อกินระเบิด ระเบิดเผาบ้านเรือน จนไคมีรับชัยชนะ"

ประการที่สองคือเรื่องว่าวที่เข้ามาเกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมือง โดยมีการบัญญัติ โทษแก่ผู้กระทำความผิด อันเนื่องมาจากการเล่นว่าวแล้วสายป่านว่าวหรือตัวว่าว ขาดลอยไปตกบริเวณพระบรมมหาราชวัง สถานที่ราชการและวัดวาอารามต่าง ๆ จนไคมีรับ

ความเสียหาย ซึ่งมีการบัญญัติไว้ทั้งในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ก็ปรากฏในกฎหมายเทียบบาลไว้ว่า

"ผู้ใดที่เล่นวาวแล้วสายป่านหรือวาวไปตกในสถานที่ใดกล่าวมาแล้วข้างคน จนได้รับความเสียหายจะมีโทษถึงตัดมือทั้งทันที"

ส่วนในค่านของวาวที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับค่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ คือ การนำวาวเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีการทางศาสนาในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาอีกศาสนาหนึ่งที่ชาวไทยยึดถือควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ อันได้แก่การชักวาวในพระราชพิธีบุษยามภิเษกในสมัยสุโขทัย และการชักวาวกุมภในพระราชพิธีклиมหรือแคลง ในสมัยอยุธยา แต่ต่อมาพระราชพิธีทั้งสองนี้ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้ถูกยกเลิกไปหมดสิ้น อย่างไรก็ตามในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ยังคงมีเรื่องของวาวที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทางศาสนาอยู่อีกเช่นกันแต่เป็นไปในลักษณะทางอ้อม คือ การนำวาวมาใช้เป็นเครื่องสักการะบูชา หรือไว้สำหรับแกบนพระพุทธรูปตามวัดวาอารามต่าง ๆ อันเป็นที่เคารพนับถือและเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยบางกลุ่ม เช่น หลวงพ่อวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

นอกจากจะได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับค่านศาสนาแล้ว ก็ยังคงถือว่าวาวเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยปรากฏว่าชาวไทยนิยมเล่นวาวกันมากและมีวิธีการเล่นหลายรูปแบบคือ การเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในลักษณะชักขึ้นลอยลมเฉย ๆ การเล่นแบบแข่งขันเพื่อประกวดความสวยงามและคุณภาพของวาว และการเล่นแบบชกการนำวาวมาต่อสู้กันกลางอากาศ แต่การเล่นวาวที่นับว่าเป็นแบบฉบับและเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทย ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นกันมานานหลายร้อยปีมาแล้วนั้นคือ การแข่งขันต่อสู้กันระหว่างวาวจุฬาและวาวปักเป้า การแข่งขันต่อสู้กันระหว่างวาวจุฬาและ

ว้าวปักเป้านี้ได้ปรากฏหลักฐานขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นต้นมา และเป็นที่ยอมรับสูงสุดในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ คือ ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเรียกการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างว้าวจุกาและว้าวปักเป้านี้ว่า กีฬาว้าวพนัน ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ได้มีการวางระเบียบ กฎกติกาการแข่งขันขึ้นมาให้เป็นมาตรฐาน และมีการจัดให้มีการแข่งขันซึ่งด้วยของพระราชทานเป็นประจำทุกปีเป็นประจำเพื่อสืบทอดต่อกันเรื่อยมา จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กีฬาว้าวพนันนี้ นอกจากจะเป็นที่นิยมเล่นกันทั้งในหมู่ของประชาชน ช่างราชการ และพระบรมวงศานุวงศ์แล้ว ยังเป็นที่กีฬาที่พระมหากษัตริย์ทรงสนพระทัยเข้าร่วมการแข่งขันด้วย ทำให้กีฬาว้าวพนันได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้นอยู่เสมอสืบต่อเรื่อยมา และส่วนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้กีฬาว้าวพนันอันเป็นที่กีฬาพื้นเมืองของชาวไทยสามารถดำรงอยู่และเจริญพัฒนามาได้สืบเท่าทุกวันนี้คือ การได้รับการส่งเสริมจากสมาคมกีฬาไทย ซึ่งก่อตั้งโดยพระยาภิรมย์ภักดี ใน พ.ศ. 2470 จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ทางสมาคมกีฬาไทยก็ยังคงมีส่วนในการทำนุบำรุงและรักษาประเพณีการเล่นกีฬาว้าวพนันของไทยให้ดำรงคงอยู่ไว้ตลอดเวลา โดยในปัจจุบันได้มีการโครงการดำเนินงานจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ คือ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการเผยแพร่และเป็นการฟื้นฟูกีฬาว้าวพนัน ตามแบบฉบับเมื่อครั้งมีการจัดการแข่งขันซึ่งด้วยของพระราชทานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทุกประการให้คงอยู่สืบทอดต่อไป และการดำเนินงานในการจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันนี้ได้มีการกำหนดนโยบายไว้ว่า จะให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันในระหว่างเดือนมีนาคมเป็นประจำทุก ๆ ปี ให้เป็นประจำอย่างหนึ่ง โดยเรียกงานการจัดการแข่งขันกีฬาว้าวพนันนี้ว่า งานประเพณีว้าวไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นต้นไป

A HISTORICAL OF THE DEVELOPMENT OF
KITE - FLYING SPORT IN THAILAND

AN ABSTRACT

BY

MONTIEN PURPAIBOON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

December 1984

Kites as a kind of sport, originated hundreds of years ago. Many findings show that there was enough evidence concerning kites in China to conclude that it originated in that country. Kites have been playing important parts in human societies in many countries both in politics and culture.

Much evidence shows that people in Thailand have been playing with kites for more than seven hundred years. No evidence clearly specifies if the Thais invented the kite before the Chinese. However, kites have played an important part in the Thai life no less than in any other country. Evidence showed that kites have something to do with Thai society both in politics and culture. In politics, there were two roles that kites played. Firstly, Thais used kites in war in the Ayudhaya period. About A.D. 1690 (B.E. 2233), in King Petracha's reign, the King ordered the Royal Army to fight against the city of Nakornrachasima. The city wanted to rebel against him. At that time, the Commander in Chief played a trick. He tied dynamite to the kites and flew the kites over the city walls. When the fire burnt near the dynamite, the kites were dropped into the city. The dynamite blew up and the city was burnt. The King conquered the city. Secondly, the role of kites in politics, there was a law

concerning kites. It was said that anyone who flew kites and the kites or the strings entered the Grand Palace, government offices or temples and caused any damages, the owner was guilty. This was stated both in Ayndhaya and Rattanakosin periods. One of the Victim's hands would be cut off.

Kites have had something to do with Thai culture. In some activities of the Brahmins in religion, which has been one of the most popular religions, kites also played this part. There was kite flying in the Royal Bussayapisik ceremony in the Sukhothai period in the Royal Klim or Klang ceremony. However, in the Rattanakosin period, both ceremonies were cancelled. In the Rattanakosin period, there was also a part of kite flying in religious ceremonies. But, the kites were used in other ways. Kites became super structures or sacred things to get rid of bad luck. In this way, some Thais asked for merit from some sacred Buddha images such as the Buddha Image at Wat Rai Khing, Nakornpathom.

Besides, kite flying has been one of the sports in the Thai culture, back in the Sukhothai period. It was one of the most popular sports. There were various forms of kite flying. Some people enjoyed flying kite while the kites were simply floating in the sky. Some enjoyed the

kite contests of the beauty and the quality of the kites and some enjoyed kite fighting. But the most important way of flying kites accepted as the symbol of Thai kite flying for hundreds of years before was the fighting between the Chula Kites and the Pagpao Kites. Such fighting was existed since almost the end of the Ayudhaya period. It was the most popular sport in King Rama V's reign in the Rattanakorsin period. The fighting between the Chula Kites and the Pagpao Kites was called the kite gambling sport. During this reign, there were standard rules and regulations for the sport. The winner would be awarded the King's Golden Cup every year. This was well known among the Thais and foreigners.

Not only the kite gambling sport was popular among laymen, government officers and Royal family, but the king himself also joined the sport. This encouraged people to be interested in the other things that made kite flying, which has been a Thai sport, last this long and developed until the present was the encouragement from the Thai Sports Association. The association was established by Phraya Pirompakdi in A.D. 1927 (B.E. 2470). Up to present, the association has supported and conserved the Thai kite gambling sport to last forever after. At

present, there is co-operation in managing the contest of the Thai Kite Gambling Sport between the Thai Tourist Organization and the Bangkok Metropolitan Authority. The objectives are to disseminate and restore the sport to be the same as what was done in King Rama V's reign. The policy is set that the sport will be one of the Thai customs. The Thai Kite Gambling Sport will be called the Thai Kite Custom Fair from 1984 (2527) on.

ข้อ ๒๒ ชื่อ สกุล

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายมนต์เฑียร พัวไพญญ์
ภูมิลำเนา	15 ตลาดไผ่ลอม ค่ายจिरประวัติ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
การศึกษา	2515 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพธิสารศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 2517 มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 2521 การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา 2527 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม. พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สถานที่ทำงาน	2522 - ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน